

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

In Tractatu de Gratia, & Merito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ

D. THOMÆ.

DE DIVINA GRATIA ET MERITO.

Ribus disputationibus Tractatum hunc circumferibemus. Primam agemus de Gratia Actuali, seu Gratia, quæ datur ad salutares actus eliciendos, tentationes vincendas &c. Altera agemus de Gratia Habituali, seu Sanctifican-

te. Tertia de Merito. Prima complectitur in se quæstiones potissimum controversas cum Janse-
nistis, ratione auxilii sufficientis. Altera paucioribus potest absolvi. Tertia paucissimis: quare, adjuvante ipsa Divina gratia actuali, sine qua boni nihil possumus, de eadem Tractatum inchoamus.

DISPUTATIO I.

De Gratia Actuali.

2. **D**ifferunt Gratia Actualis & Habitualis, quod ista, quæ etiam sanctificans dicitur, tanquam habitus aliquis, & qualitas permanens, ex se maneat, ut alii habitus, donec à contrario expellatur: at verò illa, seu gratia actualis, ex se transiens sit, & sicut actus, ita & ipsa transeat, quamvis à nullo contrario expellatur. De hac itaque, atque ejus essentia, necessitate, ac existentia per tres quæstiones sat longas nobis erit agendum. Agit autem Angelicus Doctor de gratia in 1. 2. à quæstione 109. usque ad 114. ubi de merito incipit, & usque ad finem 1. 2. de eodem differit: de quo & nos post finitas de gratia quæstiones, quantum opus fuerit, agemus: interim sit.

QUÆSTIO I.

De Essentia, & Divisionibus Gratia Actualis.

ARTICULUS I.

Varia Acceptiones, & Divisiones Gratia.

3. **S**olet aliàs ante divisionem præmitti definitio rei; prius enim solet expecti notitia de essentia rei, quam de ejus partibus; at, cum non satis inter auctores conveniat, in quo gratia consistat, prius, ad meliorem naturæ ejus indagationem, præmittendæ sunt varæ, tum gratiæ divisiones, tum communiter receptæ hujus vocis Gratia acceptiones, quibus suppositis, tanquam ab omnibus ferme admissis, facilius pergere poterimus ad examinandam hujus rei essentiam. De his divisionibus, & acceptionibus gratiæ, passim agunt auctores: nos communiori ubique adhærebimus, & cum iis, qui in terminorum acceptione fortè aliquantulum discrepant, perspecta eorum mente, faciliè conveniemus.

4. Itaque in primis gratia in sensu grammaticali significat *venustatem*, seu pulchritudinem corporis: sic Prov. 31. v. 30. dicitur: *Pallax gratia, & vana est pulchritudo*. Iterum in eodem sensu significat *elegantiam sermonis*: sic Ecclesiastici. 6. v. 5. *Lingua eucharis* (id est gratiosa) *in bono homine abundat*, & Lucæ 4. v. 22. de Christo dicitur: *Mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius*. Rursum in eadem

eadem acceptione grammaticali significat *affertur benevoluntatem*: sic dicitur quis cum altero redire in gratiam: & hic modus loquendi est valde usitatus in Scripturis: sic dicitur *Genes. 47. v. 29. Si inveni gratiam in conspectu tuo.* & alibi passim. At de gratia, in hoc sensu grammaticali accepta, nos hic non disputamus: sed de gratia, prout significat *aliquid donum, vel auxilium ex gratuito favore à DEO collatum*, quod tamen donum iterum est multiplex, atque valde diversum.

5. Alia enim est *gratia naturalis*, quæ est aliquid donum purè naturale; talis gratia est beneficium creationis, liberum arbitrium, & alia dona naturalia, quæ, si sint collata ex meritis Christi, sunt extrinsecè supernaturalia, & hinc aliquando etiam à Patribus cum S. Augustino *ep. 95.* vocantur gratia; ita enim ait Hippoensis: *Non improbanda ratione dicitur gratia DEI, quæ creati sumus. alia est tamen, quæ prædestinati vocamur.* Ratio autem istorum Patrum est; quia etiam ista à DEO in radice gratis conferuntur ob nullam DEI utilitatem; unde effectus prædestinationis latius patet, quam gratia Theologica; nam hæc est intrinsecè supernaturalis: ille autem potest constare etiam gratis entitativè naturalibus, e. g. auditione istorum, vel illorum verborum, visione mortis talis, vel talis: ex quibus aliquis sumit occasionem melioris vitæ: quæ tamen gratiæ naturales peculiari modo ordinantur ad salutem prædestinati, & sic sunt effectus prædestinationis.

Ad gratias intrinsecè naturales, & extrinsecè tantum supernaturales, potest etiam referri *gratia extrinsecæ protectionis*, quæ consistit in extrinsecæ remotione impedimentorum ad bene operandum; hæc enim ex intrinsecis suis non conducit ad visionem beatificam: sed tantum removet impedimenta, ut principium supernum, seu gratia operari possit. Unde non est gratia Theologicè, seu intrinsecè supernaturalis, sed tantum extrinsecè, ratione decreti, vel motivi, vel modi conferendi.

6. Alia est *gratia supernaturalis*, quæ scilicet est donum, seu concursus, qui superat exigentiam totius naturæ creatæ; cum enim natura rationalis duplicem finem respiciat, naturalem, & supernaturalem, etiam respicit duplicem concursum, naturalem in ordine ad consequendum finem naturalem, supernaturalem autem in ordine ad finem supernaturalem. Quamvis enim in hac providentia, & statu elevationis, homo non amplius ordinetur ad finem naturalem, sed vel debeat consequi finem supernum, aut utroque excidere, tamen absolute potuisset à DEO ad eum finem ordinari: & finis, ad quem nunc ordinatur, ei non est naturalis, ut contra Michaellem Bajum definierunt Pius V. & Gregorius XIII. dum damnarunt propositionem illius 21. *nam: Humana nature sublimatio, & exaltatio in consortium Divine nature, debita fuit integritati primæ conditionis: & proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis.* Verum neque de gratia naturali, seu, ut quibusdam eam placet vocare, philosophica, agimus, sed de Theologica, seu illa, quæ supernaturalis est,

& quidem Theologicè talis, seu intrinsecè conduens ad visionem beatificam.

7. Hæc gratia Theologica dividitur inprimis in *gratiam increatam*, & *gratiam creatam*. Prior, seu gratia increata consistit in prædicatis Divinis, sive absolutis, sive relativis. Hæc autem gratia potest præstare effectum suum, vel per unionem physicam; & sic Personalitas DEI, quæ per unionem physicam sanctificat humanitatem Christi, potest dici gratia increata, respectu ejusdem humanitatis: vel potest præstare effectum absque unionem; & sic omnipotentia Divina, extrinsecè applicata, concurrens loco habituum, cum peccatore, habitibus spoliato, ad actum virtutis, est gratia increata. Sic etiam Spiritus Sanctus, cui specialiter opera superna attribuuntur, dicitur passim à Conciliis gratia; & etiam à S. Augustino *serm. 61. de verbis Domini. c. 1.* dicente: *Gratia quippe DEI donum DEI est: donum autem maximum ipse Spiritus S. est, & ideo gratia dicitur.* Huc reduci possunt merita Christi, quæ, utpote intrinsecè constituta ex dignitate increata Verbi, etiam quoad nobilius constitutum accepta, sunt gratia increata. Gratia creata autem sunt omnia illa dona, quæ aliquid creatum sunt, & à benignissimo DEO gratuito conferuntur.

8. Gratia creata distinguitur in *gratiam gratis datam*, & *gratiam gratum facientem*; quamvis enim omnis gratia sit gratis data, tamen gratia gratis data antonomastice vocatur illa, quæ non datur primariò in ordine ad sanctificationem recipientis, sed potius ad utilitatem Ecclesiæ, aut aliorum, de quibus gratis fusè Suarez in *prolegomeno 3. de gratia c. 4.* At gratia gratum faciens est illa, quæ confertur in ordine ad sanctificationem propriam recipientis, quales sunt inspirationes, & illustrationes supernæ &c. Quamvis autem istæ, quando homo iis non cooperatur, eum actu gratum, seu sanctum non faciant, nihil obest; quia id faciunt saltem in actu primo, hoc est, sunt aptæ, & intentæ ad gratum faciendum.

9. Gratia autem gratis data numerantur novem à S. Paulo *1. Corinth. 12. v. 8.* Prima est *sermo sapientiæ*, seu donum loquendi, inferendo ex fidei principiis conclusiones circa altissima mysteria, & prædicata Divina. Secunda est *sermo scientiæ*, id est donum loquendi, inferendo ex principiis fidei conclusiones circa objecta creata. Tertia est *fides*, sumpta, non pro habitu fidei infuso, sed, vel pro fiducia ad patranda miracula, vel pro dono proponendi clarè, & bene, fidei mysteria, ut etiam rudes facile ea intelligant. Quarta est *gratia sanitatum*, seu donum sanandi morbos, & agitudines. Quinta *operatio virtutum*, seu donum ad celebriora patranda miracula, ad manifestandam apertius potentiam Divinam, qualia fecit Moyses in Ægypto, & Apostoli in omni mundo.

Sexta est *prophetia*, seu donum prædicendi futura, vel manifestandi secreta cordium. Septima *discretio spirituum*, id est, donum discernendi cogitationes, affectiones, atque intentiones cordis, utrum sint à natura, an verò à spiritu Divino, an à spiritu malo, transformato in Angelum lucis. Octava gratia *linguarum*, seu

seu donum loquendi variis, & peregrinis linguis. Nona interpretatio sermonum, seu donum interpretandi sacras Scripturas, sive aperiendi sensus in iis latentes: vel etiam capiendi linguas obscuriores, & intellectu difficiliiores. Quenam autem ex his gratiis concedantur per modum habitus, quanam per modum puræ motionis transeuntis, latè tractat Suarez citato prolegom. 3. c. 5.

10. Jam gratia gratum faciens, de qua nobis hîc ex professo est sermo, alia est habitualis, alia actualis. Illa, seu habitualis, est gratia sanctificans, quæ instar habitus infunditur in baptismo, vel in sacramento poenitentiae, & augetur per actus supernaturales bonos, ac meritorios: manet etiam per se, ut habitus, donec per peccatum grave expellatur. Ad hanc gratiam habitualemente reducuntur habitus virtutum Theologicarum, & moralium infusarum, itemque septem dona Spiritus Sancti, per quæ dicitur Spiritus Sanctus requiescere super homine. At verò gratia actualis, quamvis ordinatur à DEO ad sanctificationem, seu justificationem nostram, tamen non semper in actu secundo nos justificat, quando nempe ei non consentimus, sed ei resistimus. Dein stare etiam potest cum peccato; nam utique peccatores plura recipiunt auxilia gratiæ actualis. Non tamen manet hæc gratia per modum habitus, sed transit per modum actus: imò, ut infra dicemus, probabilius hæc gratia stat in actibus vitalibus voluntatis, & intellectus.

11. Dividitur autem gratia Theologicè supernaturalis, prout complectitur gratiam habitualemente, & actualem, ulterius in gratiam DEI, & gratiam Christi. Gratia DEI dicitur à Theologis illa, quæ à DEO est, non per Christum, nec intuitu meritorum ejus data: talis est gratia unionis hypostaticæ, item lumen gloriæ, & visio beatifica Christi quoad substantiam, quæ, ut communiter tradunt Theologi, Christus non est meritis. Gratia Christi est, quæ per Christum Redemptorem generis humani, sive intuitu meritorum ipsius, data est, qualis est omnis gratia, & gloria hominum, & Angelorum, ut iterum solet dici tr. de incarnatione: & videtur indicare Apostolus ad Ephesios 1. v. 3. de DEO dicens: Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo.

12. Jam verò gratia actualis, de qua, ut dictum n. 2. nobis nunc sermo est, dividitur ulterius in gratiam sanitatis, & medicinæ, seu medicinale. Ista, seu medicinalis est, quæ datur hominibus post lapsum in peccatum originale, qui per hoc redditi sunt infirmi & ægroti. Gratia sanitatis est, quæ datur sanis, hoc est, nullo morbo, aut vulnere peccati originalis afflictis. Talis gratia data est Beatissimæ, & Immaculatissimæ Virgini, item Sanctis Angelis, rursus Adamo, & Evæ in primo instanti creationis: & danda fuisset etiam nobis, si in primo parente non peccassemus.

13. Ulterius gratia actualis alia dicitur excitans, alia adjuvans: preveniens, comitans, subsequens: operans, cooperans: gratia, sive auxilium sine quo non, & auxilium quo: tandem alia gratia sufficiens, alia efficax: ex quibus prædicatis tamen plura possunt eidem entitati gratiæ

convenire, ut patebit consideranti. Gratia excitans est illa, qua excitamur, monemur, & movemur à DEO ad operandum bonum. Adjuvans hîc intelligitur, non quomodocunque potens juvare; hæc enim dicitur à quibusdam tantum adjuvans: sed illa, quæ in actu secundo adjuvat; nam hic terminus adjuvans in his circumstantiis sumitur non latè, in quo sensu omnis ille dicitur adjuvare, qui auxilium qualecunque præstat, sed sumitur hîc restrictè à Theologis, & significat adjuvare actu agentem, & in hoc sensu nemo dicitur adjuvari, nisi etiam ipse agat, ut ait S. Augustinus l. 2. de peccator. merit. & remissione c. 5. Nec adjuvari potest, nisi, qui etiam aliquid sponte conatur, & enarrat. in psalm 78. ad v. 9. Qui enim adjuvatur, etiam per seipsum aliquid agit. & serm. 13. de verb. Apost. c. 11. Nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur. Potest autem gratia juvare, vel moraliter, vel physicè cooperando, de quo plura infra.

Gratia preveniens, per quam simpliciter dictam intelligitur gratia intrinseca animæ, eique inhærens, atque ad actus bonos movens, est eadem cum gratia excitante: si autem intelligantur gratiæ extrinsecæ, gratia preveniens posset esse prædestinatio, seu electio Divina, item extrinseca protectio, & similia. Gratia comitans est illa, quæ comitatur actum bonum elicatum, adeoque eadem est cum gratia adjuvante. Gratia subsequens etiam est eadem cum comitante; nam, quæ dicitur comitans respectu actus elicit, dicitur subsequens respectu gratiæ excitantis. Et hinc etiam S. Augustinus comitantem, & subsequentem sumit pro eadem. vide Suarez. de gratia l. 3. c. 23.

Gratia operans ad mentem S. Augustini est eadem cum excitante; quia per hanc (ut S. Aug. ep. 105. sub initium ait) Paratur. voluntas à Domino: & per illam DEUS solus moraliter operatur, quamvis etiam nos physicè, sed indeliberatè eam gratiam producimus. Cooperans autem juxta eundem S. Doctorem eadem est cum adjuvante; sic enim loquitur l. de grat. & liber. arbit. c. 17. de DEO: Qui preparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando inceptum. Ubi noto cum Suarez. l. 3. de grat. c. 24. n. 11. Gratia cooperans potest sumi dupliciter. 1. pro actuali influxu gratiæ, qui imbibitur in essentia actus liberi supernaturalis meritorii, seu est ipse actus liber, & formalis cooperatio DEI cum libero arbitrio; nam ipse actus, aut cooperatio est etiam gratia, ut nemo dubitat, & breviter ostendit Eximius prolegom. 3. de grat. c. 6. n. 9. unde ipse actus noster bonus dicitur gratia cooperans, ut etiam expresse asserit S. Thom. 1. 2. q. 111. a. 2. in corp. & idem potest etiam dici auxilium; nam etiam per ipsum actum DEUS nos formaliter adjuvat; quia formaliter per eum cooperatur: quod cooperari est formalissimè adjuvare. 2. gratia cooperans potest sumi pro auxilio, quod sit principium actus superni, atque hîc & nunc actualiter illum actum producat, & per quod DEUS actualiter influat.

14. Auxilium sine quo non, est illud, quod est ita necessarium, ut sine eo non sit expedita potentia ad agendum, quamvis non necessariò cum illo agat. Auxilium quo est, per quod fit ipse

ipse actus: sic S. Augustinus de corr. & gratia c. 12. ait, alimentum esse, sine quo non vivitur, quamvis cum eo non necessarîo vivatur; potest enim abundans alimentis mori: econtra ait, beatitudinem (intelligendo formalem) esse auxilium quo; quia, qui eam habet, non potest non esse beatus. Gratia sufficiens est, cum qua possumus agere: & quidem pure sufficiens est, cum qua quidem possumus agere, sed ex nostra culpa non agimus.

Gratia efficax potest duplici in sensu accipi: vel, ut significet tantum auxilium, quod in se habet vim, virtutem, potentiam, seu efficaciam in actu primo, sicut e. g. sol est causa efficax caloris, licet sæpe ab eo producendo impediatur: item medicina est efficax, etsi non sumatur, vel aliquando ob alia impedimenta sanitatem non efficiat. Et in hoc sensu omnis gratia sufficiens est efficax: alias enim repta non sufficeret, ut recte probat Reverendissimus Knippenberg Inquisitor Colonienf, ex ord. D. Dominici in opusculo contra librum auctoris anonymi a. 3. Neque nos hoc negamus, quando negamus, ad eliciendum actum bonum prærequiri necessariò gratiam efficacem: imò in hoc sensu gratiam efficacem necessariam esse, atque semper dari, quando homo est proximè liber ad actum bonum, contra Janenistas constantissimè contendimus. At verò negamus, prærequiri ad actum bonum gratiam efficacem in alio sensu, in quo antonomasticè à Theologis accipitur, quando gratiam efficacem simpliciter dictam indigere volumus: tunc enim intelligitur gratia efficax, seu efficitrix actui, sive quæ infallibiliter post se trahit actum bonum, in ordine ad quem datur: & talem negamus necessariam esse; quia, etsi actus non sequatur, potuit tamen auxilium præcedens verè sufficiens fuisse.

ARTICULUS II.

In quo consistat Gratia Actualis.

15. **D**Uæ sunt celebrioris sententiæ hac de re. Prima Thomistarum cum Alvarez disp. 74. de auxiliis, qui dicunt, gratiam excitantem, prævenientem, vel etiam adjuvantem, non solum stare in actibus vitalibus indeliberatis, intellectûs, & voluntatis: sed etiam in qualitate mortua, supernaturali, essentialiter fluida, sive transeunte cum actibus, ad quos movet per modum physici impulsûs, & ad quos effectivè concurrunt: quàmque qualitatem DEUS nobis, juxta istos auctores, infundit ad hoc, ut illas illustrationes, & inspirationes indeliberatas, utpote actus intellectûs, & voluntatis, producamus.

Alter sententia est eorum, qui dicunt, gratiam excitantem, & prævenientem, stare in ipsis actibus vitalibus sanctarum illustrationum, & affectionum, quas DEUS producit in nobis sine nobis liberè, aut moraliter cooperantibus; quamvis ad eas, utpote actus immanentes, potentia nostræ physice, sed indeliberatè concurrant. Ita Suarez l. 3. de auxiliis gratia c. 4. n. 2. Tannerus, Amicus, Oviedo, Arriaga, aliique ex nostris, & externis: imò juxta Suarez ibidem communiter etiam antiqui Theologi.

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

16. Dico cum hac secunda sententia. Omnis gratia interna excitans, aut præveniens ad opera salutaria, saltem in hac providentia, consistit in solis actibus vitalibus, seu illustrationibus intellectûs, & affectionibus voluntatis: non autem in qualitate non vitali. Probatur. In quo consistat gratia, in hac providentia, debet desumi ex Conciliis, & Patribus, nec debet alia aditui, quàm quæ ab his traditur: atqui à Conciliis, & Patribus, non traditur alia gratia, quàm quæ consistit in actibus vitalibus: ergo, ma. videtur innegabilis; cum doctrina de gratia delumenda sit tota, ex revelatione Divina, & Sacra Scripturæ sensu, per Concilia, & Patres explicato.

Probatur mi. in primis ex Tridentino, quod sess. 6. c. 5. ita habet: *Declarat Sancta Synodus præterea, ipsius justificationis exordium in adultis, à DEO per Christum JESUM præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut, qui per peccata à DEO averti erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se, ad suam ipsorum justificationem, eidem gratia liberè assentiendo, & cooperando, disponantur, ita, ut tangente DEO cor hominis, per Spiritûs sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam & abicere potest: neque tamen sine gratia DEI, movere se ad justitiam coram illo, libera sua voluntate possit.*

Ex quibus verbis habetur, gratiam excitantem esse vocationem: atqui vocatio non est qualitas mortua, sed actus vitalis, per quem cognoscimus voluntatem DEI, & illuminamur internè. Ex istdem habetur, gratiam, per quam DEUS tangit, seu movet cor hominis (non materialiter, sed spiritualiter) esse illuminationem: hæc autem illuminatio interna, seu illustratio, aliud non est, quàm cognitio in intellectu producta, per quam supernaturaliter cognoscimus, quid sit bonum, ac honestum. Pariter Concilium Senonense decreto 15. de libero arbitrio, dum voluntatem humanam gratiâ juvari tradit, id magis explicans dicit, eam interiori quodam, & occulto secretioris inspirationis afflatu contactam, sese convertere ad DEUM. Sic etiam Cælestinus I. epist. 1. ad Episcopos Gallie de gratia ait: *Præparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium.*

17. Probatur eadem min. ex Patribus, præsertim ex S. Augustino, cujus auctoritas in materia de gratia præ aliis magna est, & qui variis locis gratiam in actibus vitalibus stare asserit. Sic l. de spir. & liter. c. 34. *Visorum suasionibus agit DEUS, ut velimus, & ut credamus, & l. 2. de peccat. merit. & remiss. c. 17. Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia DEI est. & c. 19. Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur, ad faciendam, perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quàm, ut appareat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat* (Editio Antverpiana habet: *ut aperiat, quod latebat, & suave faciat, quod non delectabat*: quæ verba à prioribus sensu non discrepant) ubi particula *quid aliud*, per interrogationem addita, significat idem, ac *nihil aliud*: adeoque ex S. Augustino gratia illa non est aliud, quàm illuminatio,

M

minatio, & inspiratio vitalis. Similia habet alibi, quæ per decursum hujus tractatus plura afferemus. Eodem modo gratiam explicat S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 26. Gratia quidem DEI in omnibus justificationibus principaliter præminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. item S. Cyrill. l. 4. in Joannem c. 6. dum ait, homines trahi ad Christum monitione, doctrinâ, revelatione, ineffabiliter facta. Confirm. tandem conclusio ratione negativa; quia scilicet qualitatis distinctæ, in qua gratia consistat, nulla unquam necessitas potest probari.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

18. **O**B. I. Gratia præveniens, & excitans, est illa, quam DEUS facit in nobis sine nobis: ergo non potest stare in actibus vitalibus. consequ. patet; quia actus vitales essentialiter producuntur à vivente; nam sunt actiones essentialiter immanentes: adeoque illustrationes intellectus, & inspirationes voluntatis, producuntur etiam à nobis, qui per eas illustramur. antec. probatur ex Scripturis. psal. 120. v. 2. dicitur: *Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram*: ergo gratia, sive auxilium, ita est à DEO, sicut cælum, & terra, quæ ab ipso solo, absque ullo alterius influxu, producta sunt. Idem antec. etiam probatur ex Concilio Arausicano II. quod cap. 20. ait: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo*: quod potissimum à Concilio dictum est de gratia præveniente: ergo.

Resp. dist. antec. Gratia est, quàm DEUS facit in nobis sine nobis, moraliter, aut meritorie concurrentibus. conc. antec. sine nobis physice concurrentibus. neg. antec. & consequ. ad primam probationem. neg. consequ. Non dicit psalmista, eodem modo produci gratiam, quo producitur cælum, & terra: sed tantum dicit, produci eam ab eodem DEO. Ad 2. prob. ex Arausicano servit superior distinctio de influxu libero morali, & meritorio, & de influxu tantum physico. Neque Concilium excludit alium influxum, quàm moralem, & meritorium; quia plus non requiritur ad intentum Concilii, quod contra Massilienses voluit definire, quòd natura, nisi gratiâ præventa, non possit elicere actum salutarem, vel, prout oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, qui est modus loquendi Tridentini.

Ad clariorem rei hujus intelligentiam notandum, particulas *sine nobis*, triplicem cooperationem excludere posse, physicam, liberam, & meritoriam: quamnam autem excludant, ex circumstantiis, & subiecta materia est colligendum. Certum autem est, in hac materia de gratia præveniente, ex mente Conciliorum, & Patrum, per particulas *sine nobis*, excludi semper influxum liberum, & meritorium; nam, si homo in primam gratiam influeret meritorie, adeoque eam mereretur, non jam esset gra-

tia, & minùs essent gratia ea, quæ eam consequuntur: quæ tamen ideo dicuntur gratiæ quia in prima gratia, tanquam in radice, gratis dantur.

At non excludunt Concilia, aut Patres influxum purè physicum, indeliberatum, & necessarium; quia hic influxus, qui nec liber, nec moralis, nec meritorius est, nullo modo præjudicat intentioni Conciliorum, quæ fuit contra Pelagianos, & Semipelagianos asserere, gratiam præcedere omne meritum nostrum, & prorsus gratis, absque prævio ullo merito, dari, nec naturam sufficientem esse ad merendum etiam initium fidei. Imò influxus physicus in gratiam est ad mentem Conciliorum, & Patrum, qui gratiam volunt in actibus vitalibus stare, ut probatum à n. 16.

Accedit, quòd Concilia, & Patres dicant, illud quoque facere DEUM solum, vel sine nobis, in quod tamen etiam nos physice influimus: ergo tantum excludunt influxum moralem, & meritorium. antec. prob. Sic S. Augustinus epist. 105. longè post medium ait: *Quod enim promittit DEUS, non facit nisi DEUS*: ubi illud nisi, quod significat DEUM solum, non excludit nostram cooperationem physicam; cum DEUS promittat etiam visionem beatificam, quæ est manifestè actus vitalis, & in quem influimus. Sic etiam promittit DEUS Ezechielis 11. v. 19. se ablaturum cor lapideum, & daturum cor carneum, seu molliorem affectum erga bonum: in quem etiam physice influimus. Sic Tridentinum citatum n. 16. ait, DEUM tangere cor hominis per illuminationem: utique autem DEUS solus dicitur tangere, & non homo ipse; aliàs gratia etiam esset ab ipso homine: & tamen homo quoque ad eam illuminationem cooperatur, quamvis non liberè cooperetur.

Dein ea, quæ non facimus liberè, & moraliter, juxta modum loquendi Scripturarum, & Patrum, non censetur facere. Sic Paulus ad Romanos 7. v. 17. de motibus inordinatis involuntariis ait: *Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum*: quamvis physice utique in eos actus influxerit. Sic Christus Matth. 10. v. 20. ait Apostolis: *Non enim vos estis, qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*: utique autem etiam ipsi, physice saltem, locuti sunt. Sic D. Bernardus de gratia, & libero arbitrio c. 44. n. 46. ait: *DEUS tria hæc, hoc est, bonum cogitare, velle, perficere, operatur in nobis: primum profectò sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit*. Et tamen utique in cogitationes, & volitiones nostras physice influimus.

19. Ob. 2. Ad hoc, ut gratia sit à DEO sine nobis, debet excludi concursus noster, tam physicus, quàm moralis: ergo. Confirm. Gratia excitans est pulsatio januæ cordis, juxta illud Apocal. 3. v. 20. *Sto ad ostium, & pulso*: sed pulsatio est à solo pulsante, non à recipiente pulsationem: ergo etiam gratia est à solo DEO. Resp. neg. antec. ut patet ex jam dictis. Addo tantum hoc: sicut non potest dici, peccatum esse à DEO, licet hic physice ad illud concurrat; quia scilicet non concurrat imputabiliter: ita neque gratia potest dici esse à nobis, licet physice

physicè in eam influamus; quia non influimus in illam imputabiliter.

Ad confirm. potest negari min. nam etiam janua pulsata concurret physicè ad sonum, ut puto esse clarum. dist. tamen ma. gratia est pullatio tantum materialis, & externa. neg. ma. spiritualis, & interna. conc. ma. & eodem modo dist. min. neg. conseq. Certè à Tridentino, & Caesestino Papa citatis n. 16. dicitur DEUS tangere (hoc est, pulsare; quia sunt idem) per illuminationem, quæ physicè etiam est ab homine; illuminatio enim, seu cognitio boni, dari non potest fine physico nostro concursu, Ubi nota, pulsationem DEI dupliciter nos posse audire: primò per concursum liberum, & consensum præstitum gratiæ: & hæc auditio distincta est à pura vocatione juxta illud psal. 84. v. 9. *Audiam, quid loquatur in me Dominus DEUS*: secundò per solam perceptionem, aut receptionem inspirationis: quæ non est distincta realiter à vocatione, sed tantum formaliter, & dicitur vocatio, quatenus fit à DEO, seu quatenus est actio DEI: quatenus autem nobis inhaeret, & objectum, à DEO intentum, vitaliter repræsentat, dici potest auditio, juxta illud psalmi 94. v. 8. *Hodie, si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.*

20. Ob. 3. Si gratia præveniens, à qua habetur salutis exordium, esset actus vitalis, similis à DEO, & à nobis physicè productus, tunc justificationis initium reduceretur tam in nos, quam in DEUM: sed hoc est Semipelagianum: ergo. Resp. neg. ma. Ut utrique attribui posset justificationis exordium, deberet illud esse tam imputabile nobis, seu nostræ naturæ, quam DEO: atqui hoc nullatenus ex nostris principiis sequitur; nam dicimus, illum concursum nostrum, purè physicum, indeliberatum, & nullo modo morale, vel imputabile, aut meritorium esse: sicut pari ex ratione DEO imputari non potest peccatum. Semipelagiani autem docebant, naturam nostram, solis viribus sibi debitis, elicere merita, quæ sint initium salutis, & quibus meritis salus inchoetur, quibus etiam debeatur gratia, ad salutem perficiendam: à quo errore doctrina nostra longissime distat, quantum scilicet actus prorsus non meritorius à meritorio.

21. Ob. 4. S. Paulus ad Rom. 8. v. 14. ait: *Quicumque enim Spiritu DEI aguntur, ii sunt filii DEI*: ergo homines aguntur gratiâ DEI: sed agi non est agere, seu physicè concurrere: ergo non concurrunt homines physicè ad gratiam DEI. prob. min. ex S. August. c. 2. de gestis Pelagii (qui liber non quidem habetur inter opera S. Augustini; quia teste Bellarm. de script. Ecclesi. primum postea inventus est: habetur autem apud Suarezium p. 1. de grat. prolegom. 6.) dicente: *Qui enim regitur, aliquid agit: & à DEO regitur, ut rectè agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur.* Resp. neg. min. subsumptam, ad prob. S. Aug. non ait: *Nihil agere intelligitur*, sed *vix aliquid*, hoc est, quasi nihil, qualis est hic influxus physicus, qui in genere moris nihil reputatur. Imò S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 2. hanc nostram responsionem clarè confirmat, sic scribens: *Aguntur enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.*

Dices 1. In quo ergo distinguuntur agi & regi? Respondet S. Chrysostomus homil. 14. in epist. ad Rom. non valde longè ab initio sic scribens: *Quicumque spiritu ducuntur, hoc est, quicumque omnem vitam ita vivunt.* Quid autem velit per hoc ita intelligi, explicavit superius, nempe ut non corpus solum, sed ipsam etiam animam ductui S. Spiritus subjiciant, nec velint animam dominari suo instituto, sed subjici potestati S. Spiritus: adeoque ii tantum reguntur, qui non ita vivunt. Resp. 2. S. Augustinus eo loco non opponit, agi Divinum, & regi Divinum; nam ibidem dicit: *Spiritu sapientiæ, non viribus propriæ voluntatis, reguntur, & aguntur filii DEI*: adeoque agnoscit, etiam esse filios DEI, qui reguntur à DEO: consequenter hæc non facit discrimen, inter agi per gratiam Divinam internam, & regi per illam (quidquid sit, an aliquod discrimen sit) sed opponit sibi agi Divinum, & regi Pelagianum: atque inter hæc facit discrimen; nam opponit sibi operari ex spiritu sapientiæ, hoc est, ex gratia DEI interna, & operari ex viribus naturæ debitis.

Pelagius enim docebat (ut eodem loco habet S. Augustinus) omnes propria voluntate regi: adeoque homines, solis viribus naturæ debitis, à DEO regi: vel saltem volebat, solas naturæ vires à DEO dirigi per legem, atque doctrinam, hoc est, per gratiam externam. ita refert S. Augustinus epist. 107. additque, Pelagium in hunc sensum malè interpretatum esse illud psal. 36. v. 23. *A Domino gressus hominis diriguntur* (ita legebat S. Augustinus, modò legitur: *Apud Dominum*.) Econtra S. Augustinus hoc constanter negabat, & contendebat, filios DEI spiritu sapientiæ agi, & non viribus naturæ regi, hoc est, ex gratia DEI habere, ut bene agant, & etiam, ut bene velint; hinc ait, eodem versu psalmi statim addi: *Et viam ejus vult*: hoc est, homo vult viam DEI; quia scilicet à DEO per gratiam, seu spiritum sapientiæ, directus est: non autem dicit: *Quia viam ejus vult*: seu quia viribus naturæ bene usus est, ideo ad gratiam directus, vel promotus fuit. In hoc autem sensu utique diversissima sunt, regi Pelagianum, & agi Divinum: illud denotat piè operari ex viribus naturalibus: hoc significat operari piè, seu ad salutem, viribus supernis.

Quare ex S. Augustino is, qui juxta Pelagium tantum regitur, agit viribus naturæ, & tanquam causa principalis: quod cum nequeat homo in ordine ad actus supernaturales, rectè rejicitur error Pelagii, volentis, hominem etiam à DEO tantum regi in ordine ad actus supernos: qui autem agitur, juxta S. Augustinum agit viribus supernæ gratiæ, & consequenter vix agit; nam, si non agat liberè, aut imputabiliter, sed concurrento tantum physicè ad gratiam, seu illustrationem indeliberatam, moraliter non agit. Si autem agat liberè, & imputabiliter, in ordine ad actus meritorios, seu salutares, tamen non agit ut causa principalis; hæc enim est gratia juxta illud Apostoli 1. Cor. 15. v. 10. *Non ego autem, sed gratia DEI mecum*: & hæc longè plus agit, quamvis etiam homo ex Tridentino non omnino nihil agat: quia autem longè minus agit, dicitur juxta S. Augustinum vix agere.

22. Dices 2. Plus est agi, quam regi: sed regi

regi est moveri moraliter: ergo agi est moveri physice per qualitatem mortuam, Resp. Argumentum est simile huic. Gravius est furtum decem crucigerorum, quam tantum duorum: sed furtum duorum est veniale: ergo furtum decem crucigerorum non est veniale, sed mortale: quæ argumentatio est nulla. In forma respondeo, syllogismum non esse bonum, ut jam ostensum. distamen ma. plus est agi Divinum, quam regi Pelagianum. conc. ma. agi Divinum, quam regi Divinum. neg. ma. & om. mi. neg. conseq. Excessus autem stat in eo, quod ex una parte sint vires supernæ, ex altera naturales, quæ ab illis plurimum superantur. Qui admittunt discrimen inter agi Divinum, & regi Divinum, dicunt, per illud intelligi collationem gratiæ efficacis, per hoc collationem gratiæ tantum sufficientis: in quo utique est excessus magnus. Sed dubito, an hoc sit ad mentem S. Augustini, qui loc. cit. n. 21. pro eodem videtur sumere reguntur & aguntur; quia ea conjungit, item dicit, eum, qui regitur, plus agere, quam qui agitur; cum tamen instructus gratia sufficienti non agat; at verò agat instructus efficaci. Minime autem per hunc textum probatur motio physica per gratiam, tanquam qualitatem mortuam; nam, cum de hac non fuerit controversia inter S. Augustinum, & Pelagium, sed lis tantum fuerit de necessitate alicujus gratiæ supernaturalis intrinsecæ, non potest ex hoc textu inferri, quod S. Doctor talem motionem voluerit adstruere.

23. Dices 3. Homo per gratiam non tantum ducitur, sed trahitur, juxta illud Joan. 6. v. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: atqui duci est moveri moraliter, per illuminationes vitales, in quas physice influit homo motus, seu ductus: ergo trahi est moveri physice, per qualitatem mortuam, in quam non physice influit homo motus. Resp. Duci præcisè, prout hic sumitur, in actu primo, potest dici etiam de eo, qui non sequitur, seu non consentit gratiæ: si quis verò ductum sequitur, is jam trahitur; unde trahi est excitari per gratiam prævisam cum consensu conjungendam.

In forma neg. conseq. Utrumque, duci, & trahi, est moveri moraliter: sed differunt in eo, quod trahi connotet gratiam efficacem, duci verò sufficientem. Neque verum est, quod tractio intelligatur physica; nam S. Aug. tr. 26. in Joannem post initium ait: *Trahitur animus & amore*: qui utique est actus vitalis, & tractio moralis, non physica: & paulò post addit: *Voluptate traheris... trahit sua quemque voluntas*. iterum inferius: *Ranum viridem ostendis ovi, & trahis illam: naces puero demonstrantur, & trahitur, & quia, quod currit, trahitur, amando trahitur*. &c. quæ omnes tantum sunt tractiones morales. Qui autem dicunt, hanc tractionem moralem accedere ad Semipelagianismum, aut non satis capiunt, aut capere nolunt, in quo stet ea hæresis. Sed de hac actum est tract. de DEO. n. 415. & paulò post iterum de ea mentio fiet.

24. Ob. 5. Gratia excitans, quæ consistet in qualitate mortua, non repugnat: ergo debet admitti in hac providentia. Confir. 1. Non est contra mentem Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, admittere gratiam prævenientem, non

vitalem, nobis in hærentem, & physice effectivam illarum illustrationum supernaturalium, etiam indeliberatarum, quibus excitamur: ergo debet admitti talis gratia. Confirm. 2. Connaturalius est, naturam elevari per potentiam intrinsecam, quam per extrinsecam: ergo debet admitti ea qualitas; aliàs enim deberet natura, ad producendas primas affectiones supernaturales, elevari per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; quia tunc necdum haberet habitum. prob. conseq. hæc ipsa connaturalitas est sufficiens ratio, cur admittantur habitus virtutum infusarum: ergo etiam est sufficiens ratio, cur admittatur hæc qualitas.

25. Resp. neg. conseq. à potentia enim ad actum nullum est argumentum affirmativum, ut constat apud omnes. Ad 1. confirm. Resp. 1. om. antec. neg. conseq. debet res, quæ non aliunde probatur, non tantum non esse contra Scripturam, sed etiam in ea habere fundamentum. Resp. 2. neg. antec. nam ea, quæ Tridentinum, & Patres citati n. 16. & seq. dicunt de gratia, ejusque muniis, & effectibus, non conveniunt qualitati mortuæ. Ad 2. confir. neg. antec. Ut rectè observat Gormaz in M. S. ubi non est positivum prædicatum, neque est comparativum: seu, ubi non est connaturale, neque est connaturalius; cum ergo naturæ nostræ non sint connaturales potentiæ supernaturali, neque possunt esse connaturaliores. Aliud est, quod gratiæ sanctificant, quæ est quasi natura in ordine supremo, connaturales sint potentiæ, seu habitus supernaturales infusi. Neque negamus, quod in homine habente gratiam sanctificantem, & consequenter habitus virtutum, isti possint etiam influere in actus indeliberatos illos, qui sunt gratia excitans.

At, si gratia sanctificans desit, & consequenter non adint habitus (excepta fide, & spe, qui manent, donec per contraria ipsis peccata infidelitatis, aut desperationis expellantur) tunc neque adsunt potentiæ intrinsecæ; quia non adest radix ipsas exigens. Et tunc suppletur earum defectus per potentiam DEI extrinsecè applicatam. Ubi hoc addendum, gratiam DEI excitantem, consistentem in vocatione, seu illuminatione, non esse supplebilem per potentiam DEI extrinsecè applicatam; quia non potest creatura intelligere, neque supernaturaliter, sine actu vitali, per solam DEI potentiam. At gratiæ DEI physice tantum concurrentes (quales sunt habitus) possunt suppleri; quia potest aliquis agere, modò habeat aliquam virtutem adjuvabilem, sive juvetur extrinsecè, sive intrinsecè, e.g. qui prius non potest portare pondus, potest juvari, vel intrinsecè, si robustior intrinsecè in corpore fiat, vel extrinsecè, si alius extrinsecè simul cum eo portet.

26. Dices. Saltem convenientius est, ut creatura semper agat per potentias intrinsecas, quam per adiutorium tantum extrinsecum: ergo debet in defectu habituum, e.g. in peccatore, admitti hæc qualitas mortua, quæ sit principium intrinsecum eliciendi actus supernaturales, etiam indeliberatos, ne debeat recurri ad omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. Confirmatur. Gratia stans in actu vitali, adeoque tantum moraliter movens, & adjuvans, non sufficienter juvat;

juvat, aut determinat voluntatem: ergo debet admitti physice movens, & physice influens. Resp. neg. antec. intellectum de actionibus supernaturalibus; cum enim istae actiones naturae creatae non habenti gratiam, tanquam radicem potentiarum intrinsecarum; per se non conveniant, sed supra ipsam sint, ea non magis exigit agere supernaturaliter per potentias intrinsecas, quam per extrinsecas, & spectat ad DEUM eligere, quomodo velit concurrere. Unde Patres, ac Theologi non admittunt habitus internos infusos, tanquam connaturaliores naturae, sed tanquam connaturaliores gratiae.

Nereplices, Theologos communiter docere, animam Christi, eoquod operata sit modo convenientissimo, operatam esse per habitus intrinsecos; Respondetur enim facile, illi animae, unitae Divinitati, fuisse actiones supernaturales debitas, & positivè convenientes: adeoque etiam debitas, ac convenientes fuisse potentias intrinsecas ad eas actiones: at non sunt ita debita actiones supernaturales naturae purae, & gratia sanctificante non instructae. Neque pertinet ad suavem DEI providentiam, dare vires intrinsecas homini, nisi in ordine ad naturales, vel in ordine ad supernaturales tunc, quando homo est in statu perfecto, seu gratiae: non verò, quando est in contrario statu.

Ad confirm. neg. antec. supposito enim, quod homo habeat conprincipia supernaturalia, physice influentia, e. g. habitus virtutum, vel omnipotentiam DEI, specialiter, & supernaturaliter applicatam, sufficientissimè potest juvari, & moveri illustrationibus &c. sicut in ordine ad actus naturales movetur à consiliis, & rationibus naturalibus. Et utique aliquis juvatur, quando animatur, & incitatur; certè sapientissime dicitur aliquis juvari consilio, adhortatione &c. sine quibus animus, aut languidus non auderet, aut mox desisteret, vel dubius, & incertus haereret, nec ageret: & ita etiam magnum est auxilium gratiae moraliter incitantis.

ARTICULUS IV.

An Gratia excitans physice influat in actus salutes.

27. **D**ico. Probabilius gratia actualis excitans non physice influat in actus salutes, ita Suarez l. 3. de gratia. c. 17. n. 5. Oviedo in 1. 2. tr. 7. contr. 1. punct. 7. n. 61. Gormaz in manuscriptis & alii, praesertim antiqui; nam, ut ait Suarez cit. cap. n. 16. nec Divus Thomas, nec alii Theologi antiqui, hanc efficientiam physicam gratiae tribuunt; quamvis, ut ait Eximius, diligenter hac de re auctores inquisiverit. Idem Eximius cit. lib. c. 18. n. 10. ait, Concilia, & Patres de hoc physico influxu nihil specialiter tractasse. Non tamen nego, etiam oppositae sententiae magnam probabilitatem inesse.

Probant quidam hanc conclusionem sic. Gratia excitans non tantum debet influere physice in actus salutes hominis iusti, sed etiam in actus peccatoris, (non enim videtur ulla ratio, quare in uno casu debeat influere, & non

in altero, cum in utroque gratia detur ad actus eos eliciendos) atqui in homine peccatore non potest gratia excitans physice influere: ergo. prob. min. gratia excitans est causa principalis actus boni: ergo, si influeret physice, deberet esse aequè saltem perfecta, ac est ipse actus: atqui gratia excitans, utpote actus indeliberatus, non potest esse tam perfecta, ac est actus salutaris deliberatus: ergo non potest physice influere. antec. r. habetur ex S. Paulo 1. Cor. 15. v. 10. dicente: *Abundantiis illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum*: ubi in operando sibi gratiam, tanquam causam principalem, praepōnit: conseq. est communis, & videtur haberi ex naturali instinctu, quo iudicamus, ab imperfectiori non posse physice, & simul principaliter produci aliquid perfectius. prob. etiam subsumptum: actus deliberatus, etiam si non sit intrinsecè liber, tamen est, saltem ordinariè, magis intensus, aut clarus, aut firmus amplexus objecti, quam actus indeliberatus antecedens: adeoque iste, seu gratia excitans, saltem ordinariè, est imperfectior.

Si dicas, gratiam istam ex se non satis perfectam, ad hoc, ut sit causa principalis, elevari à DEO, rectè urget Suarez: vel elevatur intrinsecè, & debet qualitas aliqua poni in ipso actu vitali, quod est incredibile: vel elevatur extrinsecè, & melius dicitur, quod immediate elevetur voluntas. Non autem eodem modo requiritur, ut causa, moraliter tantum influens, quamvis principaliter, seu quatenus principale motivum representat, sit aequè perfecta, ac est effectus, ut est clarum vel ex eo, quod ipsum motivum representatum saepe non sit tam perfectum, quam vel actus, vel effectus; qui ob illud elicitur.

Nec dicas, non quamlibet partialem causam physicam, sed tantum totam causam physicè influentem, debere esse aequè perfectam; ac est actus, vel effectus; nam, licet hoc verum esse possit, quando nulla est causa principalis, ut fortè accidit in generatione tertiae speciei animalis: tamen, quando una causa ex omnibus est principalis, videtur ex communi instinctu, quem habemus, quod illa debeat esse saltem tam perfecta, ac est effectus. Quia tamen haec ratio videtur posse impugnari ex paritate cum lumine gloriae (de quo in tract. de DEO num. 244.) quod est causa physica principalis visionis beatificae, quamvis sit imperfectius, ut iterum diximus tract. de DEO. num. 252. item in habitibus aliis influentibus in actum, etiam imperfectioribus actu libero, & vitali (nam dicere, quod perfectio vitalis compensetur per perfectionem habitualitatis, seu exigentiae ad permanendum, foret dicere aliquid satis incertum) hinc.

28. Prob. conclus. 2. aliter. Gratia excitans requiritur tam in iusto, quam in peccatore: ergo deberet etiam physice influere in actus peccatoris se convertentis, ita, ut ipsa, tanquam conprincipio intrinsecò, instructus peccator, posset elicere actus salutes: ergo falsum esset, quod communissimè dicunt Theologi, scilicet quod habitus, quos iustus habet, dent simpliciter posse: prob. conseq. gratia excitans daret simpliciter posse; quia cum ipsa iam simpliciter posset peccator actus bonos elicere, con-

sequenter id etiam posset iustus, in quo non minus debet semper adesse gratia excitans: & hæc non haberet minorem vim in præsentia habituum, quam in eorum absentia.

Si dicas, gratiam excitantem non sufficere ad eliciendum actum bonum absque habitibus: sed, si isti desint, debere adhuc eorum defectum suppleri per potentiam DEI extrinsecè applicatam; imprimis contradicis physici influxus patris, & evertis præcipuum eorum fundamentum, quod est, potentiam debere per principia intrinseca reddi expeditam; hoc enim juxta hanc responsionem non fieret. Dein, si debet aliquis defectus suppleri per omnipotentiam DEI specialiter concurrentem, melius dicitur, quod omnis suppleatur, ne tribuatur gratiæ aliqua virtus partialis, quæ non videtur ipsi convenire.

29. Prob. conclus. 3. Gratia excitans est actus intellectus, vel solus, ut juxta quosdam authores aliquoties contingit, vel una cum actu voluntatis, ut ordinariè, vel saltem ut plurimum fit: sed actus intellectus non potest influere in actum voluntatis: ergo. prob. min. actus unius potentia non est principium physicum, & proximum actus alterius potentia; quia, ut habet Suarez *l. 3. de grat. c. 17. num. 6.* istæ sunt virtutes, vel actiones diversarum rationum: ergo. Confirm. In naturalibus cognitio non est principium physicum volitionis, nec volitio cognitionis, ut teste Suarez *loc. cit. num. 7.* ab omnibus philosophis receptum est: ergo nec in supernaturalibus actus intellectus est principium physicum actus voluntatis; quia non est ulla ratio, quare DEUS aliud statuerit, vel aliam efficientiam actibus his tribuerit in ordine superno. Confirm. 2. Voluntas non dicitur movere intellectum, nisi imperando, & intellectus non dicitur movere voluntatem, nisi illustrando: sed hæc utraque motio est tantum moralis, & alia non probatur: ergo.

Confirm. 3. conclus. ex communi auctoritate, saltem implicite pro nobis stante, eorum Theologorum, qui non admittunt elevationem extrinsecam voluntatis per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; hi enim, quando quaeritur, quanam sit causa physica actus, qui est ultima dispositio ad habitum e.g. in peccatore poenitente, dicunt, causam esse ipsum habitum, & admittunt aliquam mutuam naturæ prioritatem potius, quam assignent pro causa gratiam excitantem: ergo signum est, quod non agnoscant in hac gratia vim physicè effectricem. Tandem conclusio hæc probatur etiam argumento negativo, ex eo scilicet, quod hic influxus physicus gratiæ excitantis non sufficienter probetur: adeoque tantum admitti debeat influxus moralis, quem nemo negat.

30. Ob. 1. S. Paulus *1. Cor. 15. v. 10.* ait: *Non ego autem, sed gratia DEI mecum:* ergo causa principalis actus salutaris est gratia: ergo debet esse physicè effectiva. Resp. neg. 2. conseq. Imò ex hoc textu, & ex eo, quod gratia debeat esse causa principalis, inferunt aliqui, ut dictum *num. 27.* quod gratia actualis non possit esse causa physica: & hinc debeat physicè concurrere gratia habitualis, sive habitus superni virtutum infusarum: cumque hi sint etiam gratia, potest de his intelligi S. Paulus

tantum de physicè influentibus: de actuali autem gratia potest intelligi tantum de moraliter influente. Quodsi habitus virtutum, ut contingit in peccatore, desint, jam dictum est, supplendum influxum physicum ab omnipotentia DEI, quæ etiam est supernaturalis gratia increata. Accedit, quod sæpe causa principalis sit tantum moraliter influens, ut patet in mandante, & exequente.

31. Ob. 2. Concilium Milevitanum *can. 4.* anathema dicit ei, qui dixerit, per gratiam DEI solum aperiri nobis intelligentiam mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut, quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: ergo gratia non tantum illuminat intellectum, sed etiam physicè influit. Resp. neg. conseq. Concilium loco citato loquitur de gratia justificante; nam hanc nominat *can. 3.* & dein *can. 4.* obiecto vocat eandem gratiam; per gratiam autem sanctificantem præstari nobis etiam, ut id facere valeamus, seu vires physicas supernaturales, non negamus; quia per illam, tantum quasi naturam, exiguntur nobis habitus infusi, & propter illam dantur.

Neque, ut observat Gormaz, per gratiam justificantem intelliguntur tantum affectiones, vel illuminationes supernæ; cum Tridentinum *sess. 6. c. 7.* eam à gratiis istis, & aliis actualibus, latius distinguat. Saltem probari non potest, Concilium loqui de solis gratiis actualibus, & non etiam simul de gratia habituali, aut gratia supernorum habituum.

Dein per illuminationes illas, & pias affectiones, non tantum datur qualiscunque intelligentia mandatorum, sed, maxime ratione inspirationum voluntatis, datur etiam dilectio aliqua indeliberata boni: itémque dantur vires, si non physicè, moraliter saltem cooperantes: cumque, ut habet Suarez *cit. l. 3. de grat. c. 15. num. 4.* voluntatis imbecillitas, utpote ex ignorantia, & infirmitate orta, magna ex parte moralis sit, per auxilia moraliter adjuvantia magna ex parte potest tolli, & totaliter per principia supernaturalia, præter gratiam excitantem requisita, scilicet per habitus &c.

32. Ob. 3. Trident. *sess. 6. c. 5.* dicit, nos cooperando gratiæ disponi ad justificationem: ergo cooperamur ipsi: ergo ipsa operatur physicè; quia nos operamur physicè, Resp. neg. ultimam conseq. cooperari non significat operari in eodem genere causalitatis. Sic consulens, & mandans, & physicè exequens homicidium, cooperantur, quin primi duo operentur physicè. Sic fides tantum moraliter influit in actus voluntatis salutares, & tamen dicitur Jacob. *2. v. 22.* *Vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius:* scilicet Abraham circa sacrificandum Isaacum physicè operantis. Sic Tridentinum ipsum *sess. 6. c. 16.* ait: *Cooperante fide bonis operibus crescunt:* quin fides physicè influat in actus humilitatis, charitatis &c. Adde, quod Tridentinum *loc. cit.* videatur loqui de gratia excitante, ac adjuvante, quasi de distinctis: ergo, licet diceret, aliquam physicè concurrere, non sequeretur, eam esse excitantem.

33. Ob. 4. Concilia, & Patres, agentes contra Pelagium, nullam faciunt mentionem de gratia

tia habituum supernaturalium; sed dicunt, nobis per ipsas illustrationes, & pias affectiones, præberi sufficientiam ad actus salutes: ergo suppolluerunt, has gratias illustrationum physice influere. Resp. Concilia & Patres etiam mentionem faciunt habituum supernaturalium, ut Vienneſe ſub Clemente V. *Clementina, de ſumma Trinit.* & *fide Catholica*: item Trident. ſeſſ. 6. c. 7. ubi ait, *infundi fidem, ſpem, & charitatem*: rursus Innocentius III. C. *Majores. de baptiſmo*. §. *illud verò*: ulterius S. Auguſt. l. 22. de civit. DEI c. 24. dum ait: *Præter enim artes bene vivendi, & ad immortalẽ perveniendi felicitatem, quæ virtutes vocantur, & ſolâ DEI gratiâ, quæ in Chriſto eſt, filiis promiſſionis, regniq; donantur* &c. Quodſi contra Pelagium de his habitibus mentionem non faciunt, inde eſt; quia voluerunt modo optimo oſtendere neceſſitatem gratiæ, quam melius oſtendebant in illuminationibus, & affectionibus ſupernis, quàm in habitibus.

Ratio eſt; quia illæ illuminationes &c. ita ſunt neceſſariæ, ut non poſſint extrinſecè per omnipotentiam DEI ſuppleri; non enim poſſet quis cognoscere per ſolam omnipotentiam extrinſecè applicatam, vel per alterius cognitionem extrinſecam: econtrâ habitus non ſunt ita neceſſarii; ſed eorum defectus poſſet ſuppleri per omnipotentiam DEI, extrinſecè applicatam: imò in peccatoribus ita ſuppletur. Quare SS. Patres magis de illis gratiis actualibus, quàm de his habitualibus, agebant, ut ſcilicet neceſſitatem gratiæ, nobis inhaerentis, clariùs contra Pelagium oſtenderent: quod bene notandum ad mentem Conciliorum, & Patrum, intelligendam. In forma. neg. conſeq. non enim volunt SS. Patres, totam ſufficientiam nobis dari per eas gratias actuales, ſed tantum ſufficientiam ab extrinſeco inſupplebilem, & magis neceſſariam. Quæ reſponſio firmatur ex communi authoritate Theologorum, qui aliam cauſam phyſicam allignant, ut dictum num. 28. & 30. nec putant, ex Conciliis hanc ſufficientiam gratiæ excitantis in genere phyſico erui.

34. Ob. 5. S. Auguſt. in illud ad Rom. 8. v. 14. *Qui ſpiritu DEI aguntur*: ait, plus eſſe, agi, quam regi (quod regi eſt moraliter juvari) ergo agi eſt phyſicè juvari. Confirm. Idem S. Doctor paſſim docet, illustrationes, & affectiones pias cauſare ſalutem: ergo phyſicè effectivè concurrunt. Resp. neg. conſ. Textum, & mentem S. Auguſtini fuſè explicavimus à num. 21. quem vide. Ad confirm. neg. conſ. nam modò illustrationes illæ &c. ſint cauſæ morales, quales eſſe dicimus, verè cauſant: nec probari poſſet, quòd aliam cauſalitatem gratiæ excitanti tribuat S. Auguſtinus. Certè ejus vim tractivam (quæ eſt ejus vis effectiva) ut vidimus n. 23. comparat ramo oſtenſo ovi, vel nucibus oſtenſis puero: adeoque plus quàm moralem cauſalitatem ei non tribuit. Iterum, cum ait l. de ſpir. & liter. c. 34. *Viſorum ſuſceptionibus agit DEUS, ut vedimus, & ut credamus*: ſanè non aliam, quàm moralem efficientiam adſtruit. Rursus, cum l. 2. de peccator. merit. & remiſſ. c. 19. ait, nos, dum oramus auxilium ad perficiendam juſtitiam, non aliud deprecari, quàm ut appareat, quòd latebat, & juave fiat, quòd non delebat (de quo textu vide n. 17.) ſanè indicat, nos non aliud

adjutorium petere, quàm quòd moraliter nos adjuvet: adeoque nec aliud recipere.

35. Dices. Juxta nos iſtæ illuminationes neque eſſent cauſæ morales; non enim cognitio rei cauſat, aut movet; ſed tantum eſt applicatio motivi: ergo gratia eſſet tantum conditio moraliſ, non verò cauſa. Resp. neg. antec. quia ad cauſam moralem ſufficit, ſi moveat, quia eſt: atqui illæ illustrationes movent, quia ſunt: nec tantum movet objectum per eas reſentatum, ſed etiam movent ipſæ; aliàs neque conſilium diceretur cauſa moraliſ; ſed tantum ratio per id applicata: nec imperium domini moveret ſervum, ſed tantum poteſtas juſriſdictionis per imperium applicata, quæ ſunt contra communem. Sic etiam omnes dicunt, exhortationem movere, & non tantum rationes, ſeu objecta per eam reſentata; unde, licet cognitio finis non ſit cauſa finaliſ, tamen poſſet eſſe cauſa moraliſ; quia cenſetur etiam ipſa, in communi aſtimatione, movere, ſaltem in concreto cum objecto, & non eſſe pura putata applicatio cauſæ moraliſ. Certè tales illuminationes ſupernæ, ſunt quaſi locutiones, aut conſilia, aut præcepta DEI, quibus nobis ſuadet, aut præcipit, aliquid faciendum, aut omitendum: ſi ergo in naturalibus conſilia, præcepta &c. ſunt verè cauſæ morales, cur non ſint in ſupernaturalibus etiam iſtæ illuminationes?

36. Ob. 6. Omnis cognitio, vel affectio, per ſe dirigens ad agendum, influat phyſicè in actum: ergo etiam illuſtratio iſta gratiæ. prob. antec. omnis forma, eſſentialiter præſuppoſita ex parte principii, cenſetur cum ipſo phyſicè concurrere: atqui cognitio eſt talis forma: ergo. Confirm. Liberum arbitrium non eſt tantum inſufficiente in genere morali, ſed etiam in genere phyſico ad actus ſupernos: ergo non tantum juvatur à gratia in genere morali, ſed etiam in genere phyſico. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ma. poſſet enim talis forma eſſe tantum conditio in genere phyſico, & cauſa in genere morali: & ſic planè ſe habere videtur in ordine naturaliſ cognitio reſpectu volitionis, ut ex Suarezio diximus n. 29. ſic etiam ſe habet fides reſpectu bonorum operum, de qua n. 32. Ad confirm. diſt. conſeq. Liberum arbitrium juvatur à gratia actuali illuſtrationis, vel affectionis, in utroque genere. neg. conſeq. juvatur ab illa in genere morali: in genere phyſico autem à gratia habituum intrinſecorum, vel omnipotentia extrinſecè applicata. conc. conſeq. non enim debet gratia actualis excitans ſola dare ſufficientiam in omni genere; modò enim ipſa det aliquam, & alia gratia det aliam, jam verum eſt, gratiâ juvari naturam infirmam.

37. Ex hucusque dictis inferitur, gratiam aliam eſſe moraliter, aliam phyſicè adjuvantem. Gratia excitans eſt moraliter adjuvans, caſu quo quis ei conſentiat: quo caſu etiam eſt moraliter cooperans. Gratia phyſicè adjuvans alia eſt phyſicè adjuvans effectivè, alia adjuvans formaliter. Illa adjuvat aliquid efficiendo: & talis gratia ſunt habitus ſuperni, quando cum ipſis elicimus actus bonos, vel, ſi hi deſint, eſt omnipotentia DEI extrinſecè applicata, loco habituum concurrentis. Gratia phyſicè formaliter adjuvans eſt ipſe actus liber, & ſalutariſ, qui & ipſe eſt gratia

gratia actualis adjuvans; quia etiam est concursus DEI, supernaturalis, & multò magis ex gratia DEI, quàm ex operatione hominis: & de hoc actu etiam verum est illud Apostoli: *1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Et quidem actus liber, ac salutaris est gratia adjuvans illa, quam *n. 14.* ex S. Augustino, diximus vocari *auxilium quo*, & conjungitur cum consensu per identitatem.

Ubi addendum, quòd gratia omnis, sive sit illuminatio, sive habitus, aut augmentum habituum, sive concursus DEI supernus, sive ipsa visio beatifica &c. uno verbo, omnis gratia illa, quam per præcedentes bonos actus mere-mur, etiam sit, & dicatur gratia: communiter autem dicitur *gratia pro gratia*: per quam intelligitur illa, quæ ratione prioris gratiæ est debita. Sic S. Augustinus *l. de gratia, & libero arbitrio c. 8. Sine dubio & vita eterna, quæ bonæ vitæ redditur, DEI gratia est; & ipsa enim gratis datur; quia gratis data est illa, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hæc autem, quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratia.* Et hic loquendi modus desumptus est ex *Joann. 1. v. 16. De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Hinc Trident. *sess. 6. c. 16.* docet, etiam beatitudinem nostram esse mercedem bonorum operum, & simul gratiam, filiis DEI per Christum promissam. Item S. Thomas *lect. 2. in illud Pauli 1. ad Timoth. 4. v. 8. Reposita est mihi corona justitiæ: quærit, quomodo sit corona justitiæ, cum sit gratia? & respondet, esse justitiam, quantum ad actum procedentem à voluntate, & esse gratiam, quantum ad radicem merendi.*

QUESTIO II.

De Necessitate Gratiæ Actualis.

ARTICULUS I.

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis.

38. **C**eleberrima hæc quæstio fuit, maxime tempore S. Augustini, inter Catholicos, & Pelagianos, ac Semipelagianos. Negavit initio Pelagius, gratiam supernaturalem necessariam esse ad opera bona, ac ad salutem conducentia. Dein, accusatus de hoc errore, admisit, necessariam esse gratiam: per hanc tamen intellexit libertatem, à DEO homini gratuito donatam. Postea admisit præter libertatem etiam gratiam, quæ staret in lege, atque doctrina, & exemplis Christi. Quibuscumque autem dein usus sit verbis æquivocis, aliam gratiam internam non admisit, ut patet ex S. Augustino citato à nobis *num. 422. de DEO.* Videri etiam hac de re potest Theodorus Eleutherius in *appendice Historiæ de auxiliis.*

Fundamentum autem hujus hæresis erat, quòd putaret Pelagius, admissa necessitate gra-

tia everti libertatem; cum judicaret, eum liberum esse non posse, qui indigeret auxilio alieno; sic enim Critobulum, seu Pelagianum,loquentem inducit S. Hieronymus. *libro 1. dialog. adversus Pelagianos cap. 1. Si enim absque DEO, & nisi per singula ille me juverit, nihil possum agere, nec pro bonis me justè operibus coronabit, nec affliget pro malis: sed in utroque suum, vel recipiet, vel damnabit auxilium.* & cap. 2. *Mibi autem nullus auferre poterit liberi arbitrii potestatem, ne, si in operibus meis DEUS adjutor extiterit, non mihi debeatur merces, sed ei, qui in me operatus est.* Quem errorem refellit Concilium Senonense decreto *15. de libero arbitrio*, sic docens: *Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio; cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo DEUS non stet ad osium, & pulset: cui, si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo: nec denique tale sit hujusmodi trahentis DEI auxilium, cui resisti non possit.*

39. Jam Semipelagiani, sive Massilienses, in pluribus quidem à Pelagio recedebant, sed tamen non omnino, & quòd spectat ad præsentem quæstionem, non quidem admittebant, totum justificationis negotium esse in libertate naturali hominis positum; sed tamen initium fidei & primam vocationem; aiebant enim: sicut ægrotus potest quidem ex suis viribus vocare medicum, non tamen potest se sanare, ita natura nostra ægrotat, ex se potest vocare, seu implorare DEUM, ut ipsam sanet, sed non potest, sanam se reddere. Putant (ait S. Augustinus *l. de prædestinatione sanctorum c. 2.*) *ex nobis esse fidei cœtum, & ex DEO esse fidei supplementum.* Ex quo inferit rectè S. Doctor, eos velle, quòd gratia prima secundum merita detur, & jam non sit gratia, sed merces.

Non autem admiserunt gratiæ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; damnat enim Innocentius X. hanc propositionem 4. Jansenii: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant heretici quòd vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: de qua vide dicta in tractatu de DEO *n. 420.* Fundamentum hujus erroris erat idem cum fundamento Pelagii; quia putabant, alias everti libertatem, ut refert S. Augustinus *epistola 105. sub initium.* eo quòd gratia non esset in manu nostra. Alii putant, eos etiam existimasse, voluntatem non posse resistere gratiæ efficaci: aliis videtur hoc non convenire cum reliqua eorum doctrina. Sed, ut rectè advertit Arriaga *disp. 35. de gratia sessiones. n. 29.* non est quærenda in hæreticis consequentia doctrinæ, aut reflexio, seu attentio talis ad omnia sua dicta, ut non possint ex suis assertis impugnari; unde, quamvis non semper fuerint uniformes, non sequitur, eos aliquid non dixisse; cum hæreticorum sit propria inconstantia, & diffinitas doctrinæ.*

40. Dico. Ad omnem actum supernaturalem, & ad salutem æternam conducentem, sive intellectus, sive voluntatis, etiam ad initium fidei, & piam voluntatem credendi, necessarium simpliciter est auxilium gratiæ supernaturalis. ita Catholici omnes. Probat *1. Hæc veri-*

veritas definita est à pluribus Conciliis, Palæstino in Asia, Milevitano in Africa, Arausicano in Gallia, Tridentino in Germania, & alibi. Sic Arausicanum canone vel capitulo 5. dicit anathema ei, qui asserit, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectum non per gratia donum nobis inesse: & adducit in hunc finem plures textus Sacre Scripturæ. Ad Philippenses 1. v. 6. Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet. & v. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro illo patiamini. Ad Ephes. 2. v. 8. Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; DEI enim donum est. 1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non acceperis. & c. 15. v. 10. Gratia autem DEI sum id, quod sum.

Idem Concilium can. 7. subdit. Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, sive salvari, id est, Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, heretico fallitur spiritu. Unde habemus etiam, textus citatos Scripturæ ita intelligi oportere, ut fides quoque, sive initialis, sive aucta, sit donum, seu gratia à DEO accepta, sicut & omnia bona.

Tridentinum autem sessione 6. de justificatione cap. 5. ait, justificationis exordium in adultis à DEI per Christum Jesum præveniente gratia, jamendum esse, hoc est, ab ejus vocatione. Deinde ita definit can. 1. Si quis dixerit, hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam fiant, absque Divina per Jesum Christum gratia, posse justificari coram DEO, anathema sit. & canon. 2. Si quis dixerit, ad hoc solum Divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius bono jussu vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed egrè tamen, & difficulter possit, anathema sit. & canon. 3. Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Ex quibus, & aliis plurimis, quæ possent afferri, & videri queunt apud Rhodens disp. 2. de gratia q. 1. sect. 1. & 2. doctrina nostra clarè patet.

41. Accedunt plures alii textus Sacre Scripturæ, qui, accedente præsertim explicatione Conciliorum, in hanc nostram sententiam sunt invicti roboris. Sic præter jam supra citatos, Joan. 6. v. 44. dicit Christus: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Ubi Arausicanum II. canon. 8. ponderat particulam Nemo, quæ ait probari, quod nullus à necessitate gratiæ excipiat: quem textum S. Augustinus libro 1. contra duas epistolas Pelagianorum. c. 3. adducit, & ponderat particulas: venire ad me: quibus primum pietatis opus, seu initium ait significari, eoquod ea Dominus propter credentes, & non credentes dixerit: adeoque etiam isti ad habendam fidem opus habeant gratiæ. Sed & illud traxerit significat, primum motum bonum esse à DEO. Alter locus est iterum Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: ex quo arguit Concilium Milevitanum can. 5. & Augustinus, tr. 81. in Joan. nihil prorsus boni nos

R. P. Ant. Mayr, Theol. I om. I.

posse facere sine gratia Christi. Et ne quis dicat, justos saltem posse aliquid boni facere, refellitur hoc iterum ex Joan. 15. v. 4. ubi Christus justos comparat palmitibus, & se viti: atque. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis: in quo textu (ut ait S. Augustinus hoc eodem tractatu) continetur magna gratiæ commendatio.

42. Consentiant SS. Patres, Prosper, Fulgentius; & maxime S. Augustinus plurimis non tantum locis, sed libris, quos contra hostes gratiæ scripsit, in quibus plura adhuc Scripturarum testimonia ponderat, atque ex iis infert, voluntatem, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum bonum, vel justificationem ponere sine gratia præveniente. Et primò ponderat illud psal. 76. v. 11. Dixi: nunc cæpi; hæc mutatio dextera excelsi: ubi observat, mutationem hanc, seu initium conversionis, esse non opus liberi arbitrii, sed dextera excelsi. Rursus psal. 55. v. 8. Pro nihilo salvos facies illos: in quem locum S. Augustinus. l. de patientia. c. 20. ait: Si autem vera sit gratia, id est gratuita, nihil invenit in homine, cui merito debeatur: quod bene intelligitur & in eo, quod dictum est: Pro nihilo salvos facies eos: profectò ipsa dat merita, non meritis datur. Prævenit ergo etiam fidem, ex qua omnia bona opera incipiunt.

Idem S. Augustinus l. 2. contra duas epistolas Pelagianorum c. 8. sic scribit: Si enim sine DEI gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum ceptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium, ac sic gratia DEI non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur: quo dicto alludit ad illud Apostoli ad Rom. 11. v. 6. Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia. Ex quibus omnibus habetur, voluntatem creatam, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum supernum, vel justificationem, ponere sine gratia præveniente; quia aliàs homo non omnino nihil posset ex se in ordine ad actus supernos: & hæc ipsa positiva dispositio jam aliquo modo exigeret concursum ad actum salutarem, atque hunc saltem pro libitu voluntatis cooperari volentis, post se traheret.

43. Probatur 2. conclusio ratione. Actiones creaturarum sunt essentialiter actiones servorum: & actiones servorum non possunt habere proportionem, & exigentiam ad hæreditatem filiorum; cum hanc non possint servi quæ tales exigere, sed debeant eam gratuito accipere: ergo actiones creaturarum non possunt habere exigentiam, seu proportionem ad vitam æternam, quæ est hæreditas filiorum DEI: ergo non possunt esse supernaturaliter meritoria, seu salutares, aut conducentes ad vitam æternam. Confirm. 1. Actus salutares, seu meritorii, sive de condigno, sive de congruo, vitæ æternæ, sunt supernaturales, & quidem Theologicè tales: ergo sunt supra exigentiam totius naturæ creaturæ, adeoque supra exigentiam potentiarum, & mediorum naturalium: ergo ad eos actus est necessarium auxilium supernaturale gratiæ.

Hæc ratio etiam probat, quod actus purè

N

na-

naturales neque possint esse dispositio tantum remota, positivè conducens ad actum salutarem, vel etiam ad gratiam; quia inter dispositionem positivam, & formam debet dari proportio: atqui inter opus naturale, & gratiam, vel etiam actum supernaturalem, nulla est proportio; cum illud sit in ordine longè inferiori: ergo. Eadem hæc ratio probat, Adamum quoque in statu iustitiæ originalis, & Angelos, opus habuisse gratiâ; quia & ipsorum vires, purè naturales, non poterant sufficere ad actus supernaturales. Et hinc S. Fulgentius l. 2. ad Thrasimundum c. 2. *vel sub initium*, ait de gratia: *Non alia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare: una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.* & S. Augustinus l. de corrept. & grat. cap. 11. ait de Adamo: *Sanè habuit gratiam primus homo, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset.* vide Rhodes disp. 2. de gratia, quest. 1. sec. 2.

44. Confirmatur 2. & simul explicatur ulterius hæc ratio. Voluntas non potest se exercere circa objectum, nisi hoc ei repræsentetur; nihil enim volitum, quin præcognitum: at non sufficit qualiscunque repræsentatio, sed debet esse proportionata; nam ad actum voluntatis, e.g. amorem spirituales, non sufficit cognitio materialis, sed debet esse cognitio spiritualis: ergo etiam, ut voluntas se exercent per actum supernaturalem, debet præcedere cognitio supernaturalis, seu illuminatio gratiæ. Confirm. 2. à pari. Principium tantum materiale non potest sufficere ad actum spirituales efficiendum, sed debet adesse aliquod principium spirituale: ergo etiam principium naturale non sufficit ad eliciendum actum supernaturalem, sed debet adesse etiam aliquod principium supernaturale.

Confirm. 4. Debilis, & infirmus non potest incedere, nisi ab aliquo juvetur: atqui liberum arbitrium nostrum post peccatum est debilitatum, & infirmum: ergo. Sicut autem debet infirmus juvari, tum excitando, & suadendo, tum etiam manu ei, & opem physicam porrigendo, ita etiam debet juvari nostrum arbitrium, tum gratiâ illuminationis, & inspirationis, seu gratia excitante, & suadente, tum physico auxilio, sive habitu, sive omnipotentis extrinsecè applicatæ. Et hæc rationes omnes valde bonæ sunt, attamen ratio ab autoritate Conciliorum, & Patrum est primaria, & se sola esset sufficientissima.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

45. **O**B. 1. Scriptura dicit, quod voluntas auxilium DEI præveniat: ergo voluntas sola potest aliquid agere, quod mereatur gratiam, vel saltem ad eam disponat. prob. ant. Sic psal. 22. v. 6. dicitur: *Miserericordia tua subsequetur me.* Psal. 87. v. 14. *Adanè oratio mea præveniet te.* Psal. 118. v.

147. *Præveni in maturitate, & clamavi.* Proverb. 16. v. 1. *Homini est animam præparare &c.* ergo. Resp. neg. ant. ad prob. repono, non minus dicit Psal. 58. v. 11. *DEUS meus, misericordia ejus præveniet me:* ergo DEUS prævenit, & sequitur: hoc est, dat gratiam prævenientem, & subsequentem, quas explicavimus n. 13.

In secundo textu illud *manè oratio* significat, Christum (de quo est ille psalmus) prævenisse tempus passionis, ut peteret, calicem à se transire, neque tamen exauditum esse, ut indicatur vers. seq. seu 15. *Ut quid Domine repellis orationem meam?* vel, si de quovis homine velis explicari illud verbum, plus non significat, quam quod citò ad orandum DEUM surrecturus sit, cum adhuc esset tempus dormiendi. Idem significat sequens textus ex Psal. 118. *Textus ex Prov. 16.* significat, quod homo præparet animam, sed non sine gratia DEI: & centies inclamat S. Augustinus: *Preparatur voluntas à Domino:* citque præsertim pulcherrimus textus l. 1. retract. c. 23. ubi ait: *Utrumque ergo nostrum est* (scilicet credere, & bene operari) *propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatis: utrumque ipsius est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi volentibus nobis.*

46. Ob. 2. S. Augustinus docet variis locis, quod saltem in statu naturæ integræ non fuisset necessaria gratia: atqui hoc est contra dicta n. 43. ergo. ant. probatur. Sic de corrept. & gratia c. 12. *Ut ergo non acciperet hoc donum DEI, id est, in bono perseverantiam, primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium.* & serm. 2. de verbis Apostoli. *Verum est, magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amittit.*

Resp. neg. ant. ad prob. neg. consi. S. Augustinus nunquam somniavit, quod per vires naturæ solius Adam in statu innocentis potuerit salutariter agere, & in bono supernaturali perseverare; nam de corrept. & gratia c. 17. sic scribit: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malus; sed sanè habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deservire posset.* Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Imò adversarii, qui hæc obijciunt, alibi millies clamant, Adamum habuisse adjutorium sine quo non, prædestinatos autem modò in statu naturæ lapsæ habere adjutorium quo.

47. Unde quando S. Augustinus videtur dicere, quod Adam per liberum arbitrium potuisset perseverare, loquitur de arbitrio sano, integro, & non tantum naturaliter, sed etiam supernaturaliter completo, quale homo primus accepit in prima sua creatione, scilicet etiam gratia supernaturali instructum. Sic se explicat S. Doctor de natura & gratia c. 42. *Quis enim ne-*
scit,

fit, eum sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iustè vivendum potestate libera constitutum: sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confusisque vulneribus, non ita potest ad iustitiae culmen ascendere. Ecce per hominem sanum intelligit, non qualicumque libero arbitrio instructum, sed tali, quod libera potestate ad iustè vivendum sit præditum, quam potestatem ex textu superiore dat gratia.

Eandem explicationem repono ad alterum textum; nam homo has vires peccando amisit; non autem naturale arbitrium liberum, quamvis hoc fuerit sauciatur. Hunc ipsum textum secundum aliqui exponunt, quasi S. Augustinus voluisset dicere, liberum arbitrium omnino amissum fuisse: sed falluntur, & fallunt; nam tantum S. Doctor dicit, perditam esse libertatem à servitute concupiscentiæ, quæ libertas magnas præbeat vires: non verò perditam esse omnimodam libertatem.

48. Ob. 3. Saltem iustus, habens gratiam habituales, non opus habet gratia actuali excitante: ergo adhuc nostra conclusio non subsistit. prob. ant. iustus habet habitus supernaturales infusos, qui possunt illum excitare: ergo non indiget alia gratia excitante. Confirm. Posito lumine gloriæ Beatus non eget aliâ gratiâ ad eliciendam visionem, vel amorem beatificum: ergo neque, posito habitu fidei, indiget gratia excitante ad actum fidei. Resp. neg. ant. ad prob. neg. supposit. ant. Habitus, licet operentur in genere physico, & adjuvent voluntatem, nunquam tamen excitant; nam excitatio est pia cogitatio, quæ non potest procedere ab habitu ante omnem excitationem.

Quin ipsi habitus debent excitari ad operandum; nec enim se solis facere possunt, ut homo vigilet, & vitaliter attendat; aliàs semel iustificatus non egeret gratia ulla actuali, donec perderet habitus cum gratia sanctificante per peccatum; sed hoc dici non potest, ut probavimus n. 47. ex similitudine palmitis, & vitis, à Christo adducta. Ad confirm. neg. conf. Lumen gloriæ necessitat ad visionem, & amorem; unde non est opus alia gratia excitante ad visionem, sicut necessaria est ad actum liberum. Sic etiam ad ipsam gratiam excitantem, quæ est actus necessarius indeliberatus, non est necessaria alia gratia præcedens; aliàs iretur in infinitum. At verò ante actum deliberatum opus est alia gratia illuminante, ut res prius cognoscatur, & dein deliberetur; aliàs non posset voluntas eam deliberatè amplecti.

49. Dices 1. Actus fidei est actus intellectus: ergo est necessarius: ergo ad hunc non est opus gratia excitante, sed tantum habitu fidei. Confirmatur. Facta sufficienti propositione mysterii revelati sequitur necessario assensus fidei: ergo non requiritur ad eum alia gratia, quam revelatio, & propositio motivi: prob. ant. implicat, ut intellectus clarè cognoscat, DEUM summe veracem aliquid loqui, & non simul cognoscat, id esse verum: sed veritati clarè cognitæ intellectus necessario assentitur: ergo. Resp. disting. 1. conf. actus fidei est necessarius, positus omnibus ad eum prærequisitis. conc. conf. non positus omnibus illis. neg. 1. & etiam 2. consequ.

quia inter prærequisita est etiam gratia excitans, ut clarè docet Tridentinum sess. 6. can. 3. Adde, quod actus fidei, ut sit meritorius, debeat esse liber, non quidem intrinsecè, cum sit actus potentie necessariæ, scilicet intellectus: attamen extrinsecè, in imperio voluntatis, seu in pia affectione, quæ imperat actum fidei; unde hæc quoque prærequisitur, & ipsa etiam est aliqua gratia, qualis est omnis actus supernaturalis ex n. 37.

Ad confirm. Resp. 1. neg. ant. ad prob. neg. suppositum antecedentis, nempe quod semper clarè proponatur, DEUM esse locutum; nam revelatio rarè est omnino clarè, seu evidenter proposita: sed adhuc datur aliqua obscuritas de eius existentia, quamvis clarè, seu evidenter sit proposita ejus credibilitas, de quibus agitur in tractatu de virtut. Theolog. seu de fide. Resp. 2. disting. ant. sequitur necessario assensus aliquis præstius mysterio fidei. conc. ant. sequitur necessario assensus fidei verè talis. neg. ant. & conf. ad prob. supposito, quod detur evidentia in attestante, dist. min. intellectus tali veritati necessario assentitur per assensum qualemcumque. conc. min. per assensum fidei. neg. min. & conf. Ut sit verus assensus fidei, & meritorius, debet is, etiam datâ evidentia in attestante, tamen esse liber; hinc assensus, qui necessario sequitur ex tali veritate evidenter cognita, non est assensus fidei meritorius, sed alius qualiscunque. Potest tamen etiam tunc liberè elici verus, & meritorius actus fidei, qui imperetur à pia affectione, per quam homo paratus est assentiri, etiam si non adesset evidentia, modò adesset evidens credibilitas &c. ut adeò intellectus non moveatur ab evidentia, sed tantum à revelatione, hic & nunc quidem evidenti, movendus tamen etiam à non evidenti: in quo stat libertas actus, & captivitas intellectus. Sed talis actus non elicitur necessario, & hinc etiam in tali casu non elicitur necessario actus fidei: multoque minus elicitur sine prævia gratia. Plura de his in tractatu de fide, ubi de compossibilitate evidentie in attestante cum actu fidei.

50. Dices, Actus fidei non est supernaturalis: ergo non requiritur gratia ad eum eliciendum. prob. ant. actum fidei circa eundem Christum, e.g. passum, elicit hæreticus, & Catholicus: sed in hæretico actus hic non est supernaturalis: ergo nec in Catholico. Resp. neg. ant. quod omnes negant Theologi. ad prob. neg. ma. hæreticus enim non habet verum actum fidei; quia non assentitur propter solam revelationem DEI; aliàs assentiretur etiam aliis revelatis, quæ negat: sed assentitur propter alia motiva, quæ suadent ipsi, hoc, vel illud esse revelatum: actus autem fidei debet objectis assentiri propter solam revelationem DEI. Et, si hæreticus dicat, se credere propter solum verbum DEI, seu revelationem, falsum dicit; aliàs enim, ut dictum, etiam alia deberet credere.

51. Ob. 4. Si gratia esset necessaria ad actus meritorios, tunc in DEUM caderet vitium acceptionis personarum: hoc est falsum: ergo. prob. ma. DEUS daret uni ex speciali favore gratiam, & non alteri: ergo esset acceptor personarum. Confirm. Necessitas gratiæ evertit libe-

liberum arbitrium: ergo non debet admitti. Resp. neg. ma. ad prob. neg. conf. Acceptio personarum non datur, quando quis ex puro favore, sine ullo debito, vel jure alterius, potius dat uni, quam alteri (aliàs, quando quis ex liberalitate aliquid daret potius amico, quam ignoto, esset acceptor personarum) sed tunc datur id vitium, quando unus potius habet jus accipiendi, quam alter, vel saltem æquale jus, & distributio debet fieri ex justitia legali, e. g. beneficium debet dari digniori, & aliquis illud confert minus digno; quia est amicus, vel commendatus ab amico (qui tituli nihil ad rem faciunt) tunc enim fit contra jus dignioris, & committitur hoc peccatum. At in primis DEUS nemini quidquam debet ex justitia legali: dein dat omnibus gratias sufficientes, & quandoque illis majores, qui iis non utuntur. Ad confirm. neg. ant. vide Concilium Senonense citatum n. 38.

52. Ob. 5. Dicitur *Matth. 25. v. 15.* DEUS sub nomine Domini dedisse servis, uni quinque, alteri duo, tertio unum talentum, *unicuique secundum propriam virtutem*: ergo vires naturales possunt elicere actus meritorios gratiæ, & DEUS dat gratiam secundum merita naturalia. Confirm. Meritum de congruo, vel moralis dispositio, non tollit rationem gratuiti: ergo opera naturalia possunt esse merita de congruo respectu gratiæ ad alios actus &c. prob. ant. quamvis dominus det aliquod donum servo; quia hic eum orat, tamen dat gratuitò: ergo à pari DEUS etiam dat gratuitò, quod dat tantum de congruo merentibus, vel tantum se disponentibus. Resp. neg. conf. Vel enim per illa talenta tantum intelliguntur dona naturalia: vel, si intelliguntur dona supernaturalia, etiam per virtutem non intelligitur virtus naturalis, sed supernaturalis gratiæ: vel, si intelligitur virtus naturalis, & tamen dona supernaturalia, tunc illud secundum non significat vim moralem, aut meritoriam inesse illi virtuti, sed eam tantum fuisse purum terminum, quem DEUS sibi præfixit.

Sic e. g. DEUS divitem sapius movet ad actus eleemosynæ faciendos, quam pauperem: & tamen divitiæ non sunt causa meritoria motionis Divinæ: sed tantum sunt purus terminus, quatenus DEUS habentes majorem potestatem exercendæ virtutis, sapius ad eam exercendam movet. Et sic explicat hæc verba S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 8. dicens: *Unicuique secundum propriam virtutem, id est, secundum propriam, & naturalem possibilitatem, non autem secundum proprium meritum.* Ad confirm. dist. ant. meritum de congruo, vel moralis dispositio non tollit omnem omnino rationem gratuiti. om. ant. non tollit eam, quam SS. Patres, & Concilia adstruunt in gratia respectu actuum naturalium. neg. ant. & conf. Ex SS. Patribus, & Conciliis habetur, actus naturales nullam omnino habere proportionem, aut rationem positivæ dispositionis ad gratiam: & vires naturales nullam habere proportionem ad actus supernaturales.

53. Ob. 6. Infirmus, licet non possit se sanare, potest tamen ex naturalibus viribus medicum vocare: ergo etiam natura lapsa potest saltem invocare DEUM. Confirm. 1. Natura

humana, licet non possit producere animam rationalem, potest tamen producere dispositionem, quæ exigat, animam rationalem insundit: ergo potest etiam producere dispositionem exigentem, produci gratiam, vel actum supernaturalem. Confirm. 2. Si hoc negatur, opera bona naturalia erunt otiosa, & inutilia: hoc dici non potest: ergo. Resp. neg. conf. cum enim sanitas, seu operatio medici, etiam sit naturalis, unque potest æger ponere aliquam dispositionem, vel exigentiam proportionatam actioni medici: at gratia est aliquid ordinis superioris, ad omnem actum naturalem; ut enim diximus num. 43. actiones hæc, cum sint essentialiter actiones servorum, non possunt habere proportionem, seu exigentiam ad hereditatem filiorum, sed hanc DEUS debet omnino gratuitò dare. Ad 1. confirmationem servit eadem responsio; nam etiam infusio animæ est naturalis, & juxta exigentiam, saltem indeterminatam materiæ. Ad 2. confirm. neg. ma. nam imprimis opera naturaliter bona, sunt removens prohibens, ut vocant, peccati; quia sæpe actus naturalis, si fiat, impedit peccatum: dein, quamvis ea opera non mereantur præmia supernaturalia, possunt mereri præmia naturalia plurima.

54. Ob. 7. Potest quis sine gratia amare DEUM super omnia: sed amor DEI super omnia est actus conducens ad salutem: ergo potest quis sine gratia elicere actum conducentem ad salutem. Confirm. 1. Potest quis infidelis sine gratia baptizare infantem; quia res est facilis: sed baptizare, cum sit adimpletio præcepti supernaturalis, est actus supernaturalis: ergo. Confirm. 2. DEUS facienti, quod est in se, non denegat suam gratiam: sed potest aliquis per solas vires naturæ facere, quod est in se: ergo potest mereri gratiam. Resp. Plures admittunt ma. sed negant mi. cum amor ille purè naturalis non conducat positivè ad salutem. Sed de hoc infra. Interim, si majorem concedas, nega mi. si minorem velis concedere, nega majorem.

Ad 1. confirm. potest quis etiam validè baptizando infantem peccare, adeoque actus baptizandi non est necessariò supernaturalis; unde neg. mi. Neque, ut ait Tannerus tom. 2. disp. 6. de gratia. quest. 3. num. 149. talis actus est perfectè adimpletio præcepti supernaturalis, sed tantum secundum quid. Putat tamen idem auctor loc. cit. num. seq. etiam talem actionem præcedi à cogitatione congrua in infideli, quæ sit specialis gratia, non respectu infidelis, sed respectu infantis. Mihi sufficit prior responsio. Ad 2. confirm. neg. conseq. Syllogismus, ut patet consideranti, non est in forma; nam in conclusione inferitur meritum, de quo non fuit facta mentio in præmissis. Quidam tantum admittunt, quòd DEUS facienti, quod est in se ex viribus gratiæ, non neget gratiam ulteriorem: & hi negant minorem. Alii id principium intelligunt quidem de faciente, quod est in se, viribus naturæ, negant tamen, actus naturales esse meritorios: sed dicunt, esse tantum puros terminos, quibus positus DEUS ex pacto cum Christo gratiam conferat. Verum de hoc principio redibit paulò post sermo.

55. Quæres, an ista gratia, excitans ad actus salutes, sit actus intellectus tantum, seu illuminatio,

natio: an verò sit etiam actus aliquis indeliberatus voluntatis, seu inclinatio aliqua hujus potentiae ad objectum, excitans eandem ad deliberatam amplexionem ejusdem objecti. Resp. cum Suarez l. 3. de auxiliis c. 7. num. 5. & pluribus aliis, imò, ut Suarez loc. cit. ait, omnibus modernis scriptoribus, esse utrumque actum, nempe intellectus, & voluntatis; hoc enim videtur conformis menti SS. Patrum, & Conciliorum, quorum verba multò convenientius in hac sententia explicantur; nam, quando Patres, & Concilia, loquuntur de gratia in ordine ad fidem, vel conversionem, utrumque actum, tum intellectus, tum voluntatis solent adstruere. Sic Concilium Milevitanum cap. 4. ita habet: *Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus*; & Tridentinum sess. 6. c. 5. gratiam vocat illuminationem, & inspirationem; & quidem requiri à Concilio actum intellectus nemo dubitat; cum nihil volitum, quin praecognitum, de quo plura num. 44.

Quòd verò etiam requiratur ab eodem Concilio actus voluntatis, probatur ex eo; quia Concilium dicit, *tangente DEO cor hominis*; nam nomine cordis intelligitur voluntas: per tangere autem intelligitur impulsus aliquis voluntatis. Verum quidem est, quòd illum tactum mox Concilium vocet illuminationem, adeoque videri possit, de actu intellectus loqui: at quia, (ut rectè Suarez loc. cit. num. 7.) per actum intellectus non propriè tangitur cor, sed per aliquam inclinationem, vel impulsu, aut motum, vocatur hic impulsus tantum ideo illuminatio; quia ex illuminatione statim resultat.

§ 6. S. Augustinus verò sapientissime distinguit duas gratias, nempe unam ex parte intellectus, alteram ex parte voluntatis. Sic de gratia loquitur l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 17. *Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia DEI est*. (similia repetit eod. l. c. 179. & saepius alibi) ex quibus primum spectat ad intellectum, alterum ad voluntatem; nam nihil suave fit formaliter, nisi per aliquem suavem affectum voluntatis; licet enim cognitio possit esse causa suavitatis; quia potest, rem tanquam suavem repraesentare: non tamen potest esse ipsa suavitas, quæ formaliter est affectus dulcis. Ex his autem clare inferitur, quòd S. Augustinus, dum docet, naturam lapsam juvari gratia, semper velit eam juvari duplici; cum distinguat, *non latere, & delectare*. Accedit, quòd natura lapsa, tam in voluntate, quam in intellectu, vulnerata, in utraque potentia debeat sanari: & in intellectu quidem igitur inertia debet sanari per gratiam, quam S. Augustinus l. 2. de pecc. mer. & remiss. c. 19. vocat *certam scientiam*: in voluntate autem infirmitas, & concupiscentia, debet sanari per gratiam, quam eodem c. 19. S. Doctor vocat, *victtricem delectationem*.

§ 7. Accedit ratio tacta à Suarezio l. 3. de auxiliis c. 7. n. 8. Indeliberatus ille affectus, seu motus voluntatis, disponit, & paulatim trahit voluntatem ad perfectum consensum; nam prima gratia excitans intellectum, per cogitationem c. 8. ad objectum virtutis, non statim sufficienter repraesentat omnes rationes id amplectendi, & ideo necesse est, ut voluntas aliquo modo, antequam deliberato, afficiatur ad cogitationem

illam, vel objectum, ut sic intellectus ex imperio aliquo voluntatis magis cogitet: crescent sic attentione, vel cogitatione intellectus, crescit etiam indeliberatus affectus voluntatis, donec ista tandem eò perveniat, ut deliberatè, & efficaciter, velit objectum, atque id amplectatur.

Et hic est ordinarius modus operandi in natura lapsa: non verò, ut statim ex perfecta intellectu advertentia in motum plenè deliberatum voluntas erumpat, ut iterum ait Suarez loc. cit. num. 17. Non tamen per hoc velim negare, quòd asserunt magni viri cum Granado tr. 5. de grat. disp. 2. sec. 4. nempe absolute fieri posse, ut aliquando homo, cum speciali illuminatione, seu gratia ex parte intellectus, statim actum voluntatis deliberatum eliciat, ut etiam non negat Suarez ibidem n. 17.

ARTICULUS III.

Quomodo intelligatur Principium:
Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam.

§ 8. **N**egavimus hucusque, quòd opera naturalia possint esse etiam tantum remota dispositio ad gratiam: jam igitur oritur quaestio, an ergo nihil profint opera tantum naturaliter bona: an non DEUS facienti, quod est in se, in ordine naturæ, det dein gratiam supernaturalem, qua adjutus salutariter operari queat. Et quidem principium hoc: *Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam*: Theologi communissime admittunt: sed non eodem modo explicant. Difficultas oriri videtur ex eo, quòd ex una parte DEUS velit, omnes homines salvos fieri, ut testatur Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 4. nec tamen videatur omnibus gratias supernaturales largiri; nam prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem, ex eodem Apostolo ad Hebr. 11. v. 6. dicente: *Sine fide autem impossibile est placere DEO; credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia est, & inquirentibus se remunerator* sit. item Tridentinum sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere DEO*.

Hæc autem gratia, seu vocatione ad fidem, videntur caruisse, & adhuc carere plures, praesertim gentiles, inter Indos barbaros, in sylvis ferarum more habitantes, qui nihil de fide verè audiunt: ex quo videtur inferri, gentiles istos caruisse omni gratia supernaturali. Unde, cum causa damnationis istorum non in DEUM, sed in ipsosmet referenda sit, non videtur hæc assignari posse, nisi dicendo, quòd non fecerint viribus naturalibus, quantum erat in ipsis: quòd si fecissent, DEUS ipsis gratiam largitus fuisset. Ex altera parte videtur, ex hac assertionem sequi, quòd quis per opera naturalia possit accedere ad fidem, aut mereri auxilia supernaturalia, adeoque, quòd inchoatio salutis sit à natura: qui fuit error Sempelagianorum, dudum rejectus ab Ecclesia, & iterum proscriptus à Tridentino sess. 6. c. 5. ubi definit, *justificationis exordium à preveniente gratia sumendum esse*.

N 3

§ 9. Ad

59. Ad evitandos hos scopulos varii vias inierunt. Prima sententia (quæ videtur esse Durandi, & aliorum, quos refert Ripalda. tom. 1. de ente supernaturali. disp. 17.) vult, quod DEUS facienti, quod est in se, per vires naturæ, non neget gratiam, ob opera naturalia, merentia gratiam, non quidem de condigno, sed tamen de congruo. Verum, qui ita sentiunt, non satis recedunt à Semipelagianis; nam etiam isti non affirmarunt, opera naturalia esse merita de condigno, sed tantum de congruo. Certè, ut videre est apud Aldrete. disp. 16. de prædestinat. sec. 7. §. 3. n. 5. Cassianus duntaxat dixit, opera naturalia esse ortum quendam bonæ voluntatis, vel conatum bonæ voluntatis, ne (ut ait) videatur DEUS irrationabili munificentia dormienti, aut inertī, gratiam dare: qua ratione putavit posse defendi, gratiam tamen gratuito dari: ergo Cassianus non admisit meritum de condigno, sed tantum de congruo: & tamen SS. Patres constanter ipsum, & consequenter etiam hoc meritum de congruo, impugnarunt. Videri potest Ruiz. disp. 14. de prædestinat. sec. 3. & Ripalda loco suprā citato, qui insuper cit. disp. n. 60. variis modis Doctores Catholicos, qui nimium hac in re admisisse videri possunt, excusat.

60. Secunda sententia docet, DEUM facienti, quod est in se, dare gratiam, ob actus naturales, non tanquam meritorios gratiæ, sed tanquam dispositiones morales ad gratiam. Verum hæc dispositiones essent causæ morales, & aliqua merita de congruo; unde hæc sententia jam refutata est. n. præced. (vide etiam, n. 63. §. 64.) si tamen dispositiones intelligantur positivæ, seu strictè tales; si enim tantum intelligerentur latè, seu negativè tales, sive removevents prohibens (qualis exempli gratiā dispositio improprie dicta est in ordine ad celebrandum Sacram, si quis comedat, ne moriatur; non enim, nisi latè, dici potest comedens se disponere ad celebrationem Missæ; cum tantum removeat mortem, quæ prohiberet, seu impediret celebrationem Sacri) in hoc sensu tam lato posset aliquid naturale dici dispositio negativa ad aliquid supernaturale.

61. Tertia sententia docet, axioma hoc intelligendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ, non viribus naturæ. Ita moderni Thomistæ cum Alvarez, & alii cum Aldrete. disp. 16. de prædest. sec. 7. §. 4. quos nuper secutus est insignis recentior in suis Thesibus Ingolstadii editis. Quarta sententia vult, illud facere, quod est in se, intelligi debere de faciente, per vires quidem supernaturales, sed simul etiam per naturales; nam ajunt hi auctores, quod DEUS, quando prævidet per scientiam mediam, hominem naturaliter operaturum per vires naturales, tunc simul cum illis viribus naturalibus det etiam vires supernaturales, ut homo, præter actum naturalem, eliciat simul supernaturalem. ita Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 20. sec. 2. cum aliquot aliis, quibus videtur consentire Molina in Concordia disp. 10.

62. Quinta sententia tradit, DEUM non denegare gratiam facienti, quod est in se, per vires naturales quidem, sed indebitas. Quod ut intelligatur, notandum, dona aliqua in se naturalia, quæ conferunt homini robustiorem po-

tentiam ad actus naturales, non esse debita, saltem naturæ lapsæ; nam ea potentia robustior, ut ait Eximius l. 4. de auxili. c. 16. n. 20. est vera gratia, non tamen Theologicè supernaturalis; cum enim ex se non conducatur ad visionem beatificam, non est supernaturalis, in eo saltem sensu, in quo Patres accipientibus gratiam supernaturalem. Talia dona DEUS ut auctor naturæ sibi reservat, ut conferre possit pro suo libitu, quandocunque ei placuerit, majorem virtutem ad actus naturales.

Imò Vasquez in 1. 2. disp. 189. c. 12. à n. 149. contendit, quod multa dona, quoad substantiam naturalia, sint gratia per Christum, qua adjuti peccata vincamus, & bonum morale, quamvis non supernaturale, operemur. Præmisit autem c. 16. n. 133. talia dona esse distincta à dono creationis; quia hoc collato posset DEUS illa dona, seu cogitationes congruas negare: sive homines talibus mediis instruere, quibus liberè abuturi essent. Tum eod. c. n. seq. addit, talia auxilia, in se ordinis naturalis, rectè vocari gratias; eoquod DEUS liberaliter, & ex misericordia, ea conferat. Pergit n. 145. Vasquez, & ait, agnoscere etiam Bellarminum distinctionem gratiæ, in gratiam ordinis supernaturalis, & naturalis. Per hæc igitur auxilia facientibus, quod est in se, dicunt auctores hujus quintæ sententiæ, DEUM gratiam dein supernaturalem non negare, ita præsertim Rhodes. disp. 2. de grat. q. 1. sect. 2. §. 4.

63. Sexta tandem sententia ait, DEUM non negare gratiam homini facienti, quod est in se, per vires naturales, seu facienti, quantum est in se, opera naturaliter bona, ac honesta: quæ tamen neutiquam sint meritoria gratiæ Theologicè supernaturalis: neque etiam sint conditiones, aut dispositiones, strictè dictæ ad illam: sed tantum sint dispositiones negativè tales, aut puri termini, quibus positis DEUS, ex pacto cum Christo inito, conferat gratiam ex meritis Christi. ita Suarez. l. 4. de auxiliis à c. 12. usque ad 17. §. præsertim hoc ultimo, seu 17. mo eamque sententiam refert tom. 1. in 1. p. tr. de prædest. l. 2. c. 18. ubi valde multos pro hac sententia citat: eandem tenent Arriaga, Lessius, & plures alii ex nostris, & externis.

Nota autem, magnum discrimen esse, inter dispositionem moralem positivam, & negativam: item magnum discrimen esse, inter dispositionem positivam, & purum terminum. Dispositio moralis positiva est etiam causa moralis, & habet in se virtutem movendi potentiam ad producendum effectum: at hanc virtutem non habet dispositio negativa, neque purus terminus, qui est res quædam, quam sibi præfigit voluntas, ut eâ positâ aliquem effectum producat, ad quam productionem aliunde movetur. e. g. Dominus præcipit servo, ut Petro det eleemosynam: in hoc casu præceptum domini, est dispositio positiva moralis, seu causa moralis donationis eleemosynæ; quia servum verè movet: & per illud dominus fit etiam causa eleemosynæ datæ. Si jam dominus addat, ut servus eam eleemosynam det hora tertia sonante, sonus iste non est dispositio positiva, aut causa, sed tantum purus terminus; quia servus non movetur à sono, sed à præcepto domini, sibi illud

illum sonum, tanquam purum terminum, præfigentis: quo posito, & non aliter, vult eleemosynam dari, cum possit æquè sibi præfigere horam quartam, vel secundam: nec eo casu aliter moveretur servus, quam nunc moveatur.

64. Similiter discrimina magnum est inter conditionem strictè dictam, & purum terminum. Conditio est, quæ movet propter bonitatem suam, ad eam appetendam, vel propter malitiam suam, ad eam fugiendam. At purus terminus, ut n. præced. dictum, non movet. Rursum voluntas, respiciens aliquam conditionem, non est absoluta, sed conditionata: at, quæ respicit tantum purum terminum, non est conditionata, sed absoluta, e.g. qui vovet ingressum Religionis, si ex morbo convalescat, vel ex vinculis evadat, ut scilicet DEUM moveat, ad hæc beneficia, quæ desiderat, conferenda, facit votum conditionatum, & habet voluntatem tantum conditionatam, non absolutam.

Qui autem vovet ingressum Religionis in diem crastinum, facit votum absolutum: quamvis pro termino exequendi votum, respiciat diem crastinum, nec votum perfectè stringat, nisi postquam dies crastinus advenerit. Utrum autem aliquid respiciatur à voluntate ut purus terminus, an ut conditio, debet desumi ex eo, an quis ab ejus odio, vel amore moveatur, an non. Et posset etiam contingere, ut recuperatio sanitatis esset purus terminus, si scilicet quis non moveretur ab ea recuperatione, sed hanc independentem à voto, & aliunde futuram supponeret, atque illam tantum respiceret, tanquam terminum, & occasionem exequendi suum votum.

65. Ex quibus colligitur, opera naturalia, cum DEUM non moveant, ad conferendam gratiam supernaturalem, utpote improporcionata, non posse esse dispositiones positivas, aut conditiones strictè tales, respectu voluntatis Divinæ conferendi gratiam, sed esse puros terminos: DEUM autem moveri ex meritis Christi, & pacto cum ipso inito, vi cuius Christus, prout ajunt patrones hujus sententiæ, petit, ut gratia detur propter merita sua, quando homo facturus esset viribus naturalibus, quantum in se est, seu positurus illa naturalia opera, tanquam puros terminos, sive negativas dispositiones.

Res scilicet se habet, ut in suprâ adducto casu servi; sic enim servus dat eleemosynam Petro propter imperium domini ad pulsus horologii: imò etiam, si dominus jussisset, ut det eleemosynam ad petitionem Petri, tamen potest eam dare propter solum præceptum domini, non propter petitionem Petri, ob quam sæpe non daret, & à qua, præsertim, si foret importuna, sæpe moveretur ad negandam eleemosynam: consequenter etiam hæc petitio potest se habere, ut purus terminus, ita se explicant authores hujus sententiæ.

66. Addendum adhuc, quòd voluntas dupliciter possit sibi præfigere talem terminum 1. ut nolit aliquid facere, nisi terminus sit positus, e.g. si jubeat dominus, ut servus det eleemosynam, quando sonuerit hora, & aliàs non det. 2. ut voluntas quidem velit aliquid agere, quando terminus est positus: sed tamen etiam velit agere, quando non est positus, e.g. si velit

dominus, ut servus det semper eleemosynam, quando horologium sonuerit: attamen etiam possit dare, & aliquando etiam det, quando non sonuerit.

Primi generis terminus, respectu voluntatis Divinæ est intentio ministri in consecratione Sacramenti (si hæc intentio non sit pars Sacramenti, ut hic supponitur) hæc enim posita e.g. in baptismo, DEUS dat gratiam; eam non posita non dat. Secundi autem generis terminus juxta hos auctores sunt opera naturalia, in nostro casu; quia, licet DEUS semper det gratiam, quando ea opera ponuntur: non tamen semper negat, quando non ponuntur, sed sapissime eam confert etiam non facientibus, quod est in se. Sic *Isaia 65. v. 1.* dicitur: *Invenierunt, qui non quaesierunt me.* & *S. Paulus ad Rom. 10. v. 20.* ait: *Isaías autem audet, & dicit: Inventus sum à non quaerentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant.* Et hanc misericordiam ostendere sapissime DEUM erga homines latè probat *S. Augustinus l. 1. contra duas epistolas Pelagianorum c. 19.* & iterum *l. de gratia & libero arbitrio c. 6.* ubi conversionem *S. Pauli* in exemplum adducit.

ARTICULUS IV.

Quo in sensu sit verum dictum Principium.

67. Dico 1. Hoc Principium, intellectum de faciente, quod est in se viribus gratiæ supernaturalis, est certissimum. Huic assertioni nemo Theologorum Catholicorum refragatur: probatur autem breviter, & clarè. DEUS, quantum est in se, vult sincerè, & seriò, omnes homines salvos fieri: ergo facientibus, quod est in se, sive cooperantibus gratiæ supernaturali, debet ulteriorem gratiam, saltem sufficientem, conferre antec. est certum de fide, & fusè probatum *tract. de DEO. à n. 615.* prob. conf. si DEUS homini facienti, quod est in se, negaret ulteriorem gratiam, simpliciter necessariam ad salutem, non posset dici seriò velle salutem; qui enim rem seriò vult, debet saltem ea subministrare, quæ necessaria sunt, ad eam obtinendam, & ab alio, quàm ab ipso haberi non possunt, ut videtur per se clarum: tale quid autem, & ita necessarium ad salutem, est gratia: ergo.

68. Dico 2. Si DEUS non det cuilibet homini statim gratiam supernaturalem, tunc facienti, quod est in se, viribus naturæ, seu ponenti opera requisita naturalia, tanquam puros terminos (quos suprâ n. 63. explicavimus) DEUS dat gratiam supernaturalem. Hæc conclusio etiam non videtur habere adversarium, & probatur iisdem rationibus; nam, si homo aliud non habeat, quàm vires naturales, & faciat per has, quantum est in se, nec tamen illi DEUS unquam det gratiam supernaturalem, necessariam ad salutem, explicari non potest, quomodo DEUS seriò velit hominis hujus salutem, aut quomodo eum non deferat, antequam deferatur: quod, licet Tridentinum *sess. 6. c. 11.* tantum neget de justificatis, tamen etiam de aliis, saltem necdum in

in actuale grave peccatum (per veniale non deferitur DEUS) lapsis, intelligendum est, juxta SS. Patres, præsertim S. Augustinum, qui *serm. 88. de tempore* ait: *Primo hoc fideliter, & firmiter credat dilectio vestra; quia nunquam prius DEUS deserit hominem, nisi prius ab homine deferatur.* & S. Prosperum, qui ad *objectiones Vincentianas* ad 7. ait de DEO: *Qui & priusquam deferatur neminem deserit, & multos desertores sepe convertit.*

Unde auctores, qui negant, DEUM facienti, quod est in se, viribus naturæ, dare gratiam, simul asserunt, eum homini prius dare gratiam illustrationis supernæ: & hinc controversia purè speculativa est, an homo per vires naturales faciat, quod est in se, an per supernaturales: in qua tamen, quia auctores gravissimi oppositi sunt, juvat utriusque partis fundamenta asserere, & quid ad ea responderi soleat, subungere.

69. Itaque, qui facienti, quod est in se, viribus naturæ, volunt gratiam conferri, pro se asserunt primò auctoritatem SS. Patrum, quos videre est apud Suarez l. 4. de auxiliis maxime c. 15. a. n. 38. & 40. qui plus non requirunt ad gratiam accipiendam, quàm, ut homo non ponat impedimentum: sicut scilicet sol (cui Christum comparant) omnes illuminat, qui eum non impediunt: atqui hoc facere potest homo viribus solius naturæ; ergo. Secundò asserunt auctoritatem S. Thomæ in 2. dist. 28. q. 1. a. 4. in corp. dicentis: *Non oportet, ut actus, quibus homo se ad gratiam habendam preparat, sint naturam humanam excedentes; sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita actus virtutum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam.* Item eod. art. 4. ad 4. ait: *Etiam ad fidem habendam aliquis se preparare potest per id, quod in naturali ratione est.* Unde dicitur, quod, si aliquis, in barbaris natus nationibus, quod in se est, faciat, DEUS sibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctrinam mittendo: ubi Angelicus fat clarè asserit, quod per vires naturæ possit quis se disponere (intellige materialiter, sive negativè) ad gratiam supernam.

70. Tertiò asserunt Tridentinum, quod sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis: item illud Apostoli ad Hebr. 11. v. 6. Credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit: ergo prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem: atqui plurimi barbari non videntur unquam vocati fuisse ad fidem, adeoque nullam habuisse gratiam supernaturalem: ergo ex n. 68. DEUS ipsis facientibus, quod est in se, viribus naturæ, dedisset gratiam, prob. subsumptum. multi inter barbaros gentiles, præsertim sylvestres, nihil unquam audièrunt de fide, neque de ea ipsis quidquam incidit: & hinc Theologi communissimè cum S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 1. in corp. distinguunt inter infideles positivè tales, hoc est, eos qui vocationem acceptam culpabiliter neglexerunt: & negativè tales, hoc est, eos, qui vocati non fuerunt, aut inculpabiliter (quod fortè paucis accidit) vocationem non secuti sunt; quia inculpabiliter non adverterunt: ergo.*

71. Ad hæc argumenta respondent autho-

res oppositi. Ad 1. Inprimis ajunt, non omnes Patres, & præsertim SS. Augustinus, & Prosper, non ita loquuntur, quorum tamen auctoritas in materia de gratia gravissima est: & horum duorum verba inferius adducentur. Dein, etsi SS. Patres dicant, DEUM dare gratiam, modò homo impedimentum non ponat, non sequitur, quòd negent, DEUM etiam dare gratiam ad hoc ipsum, ne impedimentum ponatur, sive dare gratiam ad ponendas illas actiones, quibus vitetur peccatum, seu impedimentum; neque enim per non ponere impedimentum hinc intelligitur præcisè negativè se habere; nam præcisè negativè se habendo nemo facit, quod est in se. Unde, ajunt, SS. Patres explicari possunt de non ponente impedimentum ulteriori gratiæ per neglectum anterioris. Imò SS. Patres non videntur loqui de gratia omnium prima, seu quacunque vocatione ad fidem, saltem non de hac sola, sed etiam de aliis sequentibus, quibus ponitur impedimentum, per neglectum priorum: adeoque rectè dicitur, per positum impedimentum intelligere neglectum gratiæ, vel neglectam cooperationem.

72. Ad auctoritatem S. Thomæ dicunt, Angelicum sententiam prius traditam revocasse in Summa 1. 2. q. 112. a. 2. in corp. ubi expressè sic docet: *Nulla preparatio requiritur ex parte hominis, quasi preveniens Divinum auxilium, sed potius, quæcunque preparatio in homine esse potest, est ex auxilio DEI, moventis animam ad bonum.* Item 1. part. q. 62. a. 6. ad 2. sic ait: *Unde magis videtur, quòd gratia detur secundum gradum naturæ, quàm ex operibus.* Sumit autem, ut sæpe aliàs, particulam magis exclusivè: vultque dicere, gratiam primam Angelis non dari, respiciendo opera eorum naturalia, tanquam dispositiones qualescunque, sed solam naturam, quæ à DEO est.

Nec dici potest, Angelicum ibi loqui de gratia habituali; quamvis enim etiam de ea loquatur, simul tamen etiam loquitur de actuali; nam in corp. expressè dicit *dona gratiarum*, quæ verba significant, non tantum gratiam habitualem, sed alias omnes. Adde, quòd S. Doctor ibi respondeat ad objectum sibi textum ad Rom. 11. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia: quo textu centies utitur S. Augustinus, & alii defensores gratiæ, contra Pelagianos, & Semipelagianos, intelligendo eum de gratia actuali.*

73. Ad 3. dicunt, quòd nulla quidem gratia præcedat vocationem ad fidem latius dictam, sed tamen aliqua præcedat vocationem ad fidem strictè dictam; sicut enim ad actum fidei strictè talem præcedit pia affectio (quæ est actus imperans actum fidei) ita hanc debet præcedere illustratio, ostendens, eliciendam esse illam piam affectionem: & ideo damnatam volunt 27. propositionem Quesnelli: *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum;* quia, si nulla protus præcederet gratia, non posset prius elici pia affectio, & consequenter ipse actus fidei non posset esse liber.

Sicut autem præcedit aliqua gratia, ad ipsum actum fidei, vel etiam ad piam affectionem, immediatè determinantem ad illum, sic etiam potest dari gratia præcedens, seu illustratio, ad actus, quæ

qui tanquam dispositiones, vel inchoamenta, conducent ad fidem, possuntque dici fides latius dicta: qui actus à S. Augustino l. 1. ad Simplician. q. 2. vocantur *inchoationes quadam fidei conceptionibus similes*: qua ratione, licet admittendum sit, quòd aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem, strictè dictam, non tamen admitti debet, quòd aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem latè dictam.

Sic e. g. quando infideles, ex consideratione machinæ mundi, vel aliis naturalibus rationibus, vel etiam aliorum sermonibus, aut quacunque occasione, moventur ad inquirendum mundi authorem, vel gubernatorem, DEUS addit auxilium gratiæ supernæ, vi cuius excitantur, ut eum invenire studeant. Si jam illi auxilio cooperentur, acquirunt notitiam supernaturalem DEI existentis, ac remuneratoris; licet enim DEI existentia, ac providentia, naturali cognitione percipi possit, non sequitur, DEUM in his circumstantiis non addere illustrationem supernam. Habita autem notitia illa supernaturali, ulterius movebuntur alia illustratione, seu inspiratione, ad DEUM colendum, cui si iterum cooperentur, obtinebunt tandem gratiam fidei strictè dictam, qua ad ipsam justificationem disponantur; taliter enim facientem, quod est in se, DEUS juvat, ad fidem consequendam, vel inspirando, vel Doctorem mittendo, ut ait S. Thomas supra citatus.

74. Addunt autem hii authores, fidem illam latius dictam, seu actus illos prævios, quamvis supernaturales, nondum proximè sufficere ad justificationem, sed tantum remotè, quatenus scilicet disponunt ad fidem strictè dictam: pertinere tamen illos actus ad fidem, tum, quia involvunt implicitam voluntatem credendi, tum, quia saltem ex DEI ordinatione tendunt ad fidem obtinendam. Et sic fides strictè dicta est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis; quia omnis alius actus, vel supponit fidem, vel ad eam disponit. Nec isti termini *initium, fundamentum, radix*, sunt ita rigorosè sumendi, ut nihil prorsus antecedit; alias nec timor Domini posset dici *initium sapientiæ*. psal. 110. v. 10. quia præcedit fides: nec Apostoli Ecclesiæ *fundamentum*. ad Ephef. 2. quia præcedit Christus: nec radix arboris verè *radix*; quia præcedit semen, ex quo oritur.

Sed neque hæc sententia impedit, quo minus dicatur, dari infideles negativè tales; nam, si infideles possunt absque culpa non facere viribus naturalibus, quantum est in se, atque adeò fide absque culpa carere, poterit id etiam contingere infidelibus gratia supernaturali instructis; quia in primis, ut dictum, gratia illa supernaturalis non est semper vocatio immediata ad fidem strictè dictam, sed tantum illustratio, ad cognoscendum DEUM, e. g. tanquam conditorem mundi, vel ejus gubernatorem, sicut id præstant in sententia opposita apprehensiones naturales.

Secundò, sicut solis naturalibus viribus instructus, potest sine culpa contra fidem non ulterius inquirere, vel quia non proponitur ipsi obligatio inquirendi, vel quia ad eam inculpabiliter non attendit, sic etiam potest instructus

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

gratiâ, sine culpa infidelitatis, non inquirere, vel quia talis illustratio non proponit statim obligationem ulterius inquirendi, vel quia etiam ob varia alia ad eam non attendit, aut obligationem non advertit, saltem non ita, ut sub gravi obligatum se judicet. Accedit, quòd quis possit quidem tali illustrationi in ordine ad assensum de DEO existente cooperari, simul tamen ex alio capite graviter peccare, atque adeò reus fieri non infidelitatis, sed unius, vel plurium peccatorum alterius speciei, adeoque damnari, non ob neglectam fidem, sed ob neglecta alia præcepta.

75. Ita auctores isti respondent, qui proinde contendunt, principium supradictum exponendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ. Horum autem fundamenta sunt Canones Concilii Arausiaci II. quod Concilium, etsi tantum fuerit Provinciale, tamen, ut præmittitur *Capitulo 1.* canones ejus submissi sunt ab ipsa Apostolica Sede, suntque extracti ex diversis scriptis SS. Augustini, & Prosperi, ac tandem à Bonifacio II. approbati. Sic autem habent. Canon. 3. *Si quis ad invocationem humanam gratiam DEI, dicit, posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur à nobis, contradicit Esaiæ Prophete, vel Apostolo Sc.* Canon. 4. *Si quis, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram DEUM expectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per S. Spiritus infusionem, & operationem, in nos fieri constituit, resistit ipsi Spiritui S. Sc.* Canon. 7. *Si quis per nature vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ cogitare posse confirmat heretico fallitur spiritu. & Can. ultimo ait Concilium: Credimus, quòd in omni opere bono non nos incipimus, & postea per misericordiam DEI adjuvamus, sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat.*

Ex his sic argumentantur sententiæ hujus patroni. Juxta sententiam asserentium, DEUM dare gratiam facienti, quod est in se, viribus naturæ, videntur hic reprobata aliquo modo verificari: ergo ea sententia non est admittenda. prob. min. subsumpta. Si quis viribus naturæ, colendo DEUM & ante acceptam gratiam eum invocando, faceret, quantum est in se, daretur ei gratia ad invocationem humanam, seu naturalem. Rursus, licet non semper, tamen aliquando, DEUS expectaret voluntatem humanam, facientem, quod est in se, viribus suis, ut conferret gratiam; cum non semper det gratiam nihil facientibus. Item videntur talia opera saltem aliquatenus pertinere ad salutem vitæ æternæ, & illis videmur nos incipere: dein autem postquam per ista fecimus, quantum in nobis est, per misericordiam DEI ad ulteriora opera bona adjuvari.

76. Confirmant ex S. Gregorio, qui homil. 9. in Ezechielem sic ait: *Nec fides sine operibus, nec opera adjuvant sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda fiant.* Sicut Cornelius antè, pro bonis operibus meruit audiri, quàm fidelis existeret. Quæ ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebat: ergo jam ante fidem dantur opera verè salutaria, si pro fide acquirenda fiant, adeoque jam ante fidem debet dari gratia. Insuper S. Prosper contra Collatorem

O

cap.

cap. 4. in respons. ad c. 3. Collatoris. ait: *Vides bonos conatus, pia studia: & dubitas esse DEI dona?* ergo, cum ante, & post fidem, dentur pia studia, vel boni conatus, sunt ex gratia (hoc enim clarum est intelligi per dona DEI) ergo jam ante fidem datur gratia ad pios illos conatus. Idem S. Pater ibidem ait: *Velis, nolis: convinceris dicere, gratiam DEI secundum merita nostra dari, cum aliquid precedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas:* ergo boni illi conatus sunt meritorii gratiæ, adeoque ex gratia: ergo DEUS antecederet ad gratiam non invenit ullum bonum opus. Tandem sæpe hortamur hæreticos, ut orent DEUM, ad impetrandam fidem, adeoque supponimus, ante fidem dari jam gratiam orandi.

77. Ad hæc autem vicissim respondent prioris sententiæ authores, quod Canones, vel Capitula Arausici se non feriant; cum non loquantur de invocatione qualicunque, quæ sit tantum, removens prohibens, negativa dispositio, aut purus terminus: sed de ea, quæ sit dispositio positivè conducens, & meritum saltem de congruo. Secundo ajunt, quod in primis DEUS non semper, ut Massilienses volebant, expectet voluntatem nostram, ne (ut dicebant) irrationabiliter gratias suas profunderet: sed sapientissime det gratiam, pessimè se gerentibus, ut Saulo furenti. Addunt, quod etiam, quando DEUS vult prius hominem facere, quod est in se, tamen non expectet opus aliquod meritorium, ut Semipelagiani volebant, quibus S. Augustinus sapientissime exprobrat, eos merito credulitatis velle gratiam impetrari.

Pariter hos prævios actus naturales, ajunt, non pertinere ad vitam æternam; (sicut non bene diceretur, quod comestio spectet ad celebrandum factum de qua re n. 60.) cum non sint dispositiones positivæ, sed tantum negativæ, seu sint tantum removens prohibens, aut puri termini: & hinc nos nullo modo positivè incipere in bono opere, sed DEUM, qui per gratiam vocationis ad fidem positivè facit initium salutis. Neque hinc replicetur, gratis ista dici, neque Concilium Arausicanum in Semipelagianis reprehendere, quod meritoria esse opera velint, cum nec meriti meminerit; nam clarum est ex can. ult. ejusdem supra cit. opera meritoria intellexisse, cum ait, DEUM fidem inspirare, nullis præcedentibus bonis meritis.

78. Nec dicatur, SS. Augustinum, & Prosperum dicere, si quid boni ex nobis præcedat, esse meritum; nam isti Sancti non loquuntur de quolibet bono, sed de bono verè Christiano, de quo maximè inter Semipelagianos, & gratiæ defensores erat contentio: & hinc S. Augustinus in præfat. ad psal. 31. negat, impium sine fide facere bonum opus: epist. 107. ad Vitalem, ante medium Romanorum egregia facta, per quæ ait, eos præclare, gloriosissimeque vixisse, negat, fuisse opera bona: sed ait fuisse tantum velut opera bona. Rursus contra Julianum l. 4. c. 3. sub finem ait, non esse veras virtutes, quæ non prosint ad beatitudinem supernaturalem, de qua re pluribus infra n. 87. & seq.

At verò actus, ante fidem viribus naturæ elicit, non sunt bonum verè Christianum, hoc est, positivè disponens ad æternam beatitudi-

nem &c. id enim hi authores constanter negant, & debent etiam negare eorum adversarii, de operibus gentilium naturaliter bonis. Unde neque hi actus sunt illa opera bona, aut pia studia, vel operationes tales, in quibus juxta S. Augustinum fundaretur justa excusatio, qualia opera, studia, aut operationes à Semipelagianis adstruebantur, quæque S. Prosper judicabat à meritis separari non posse. Videatur Suarez l. 4. de auxiliis à c. 12. ubi per plura capita fusè hanc quæstionem pertractat.

79. Quod jam spectat ad S. Gregorium, respondent adversæ sententiæ patroni, textum illius non probare, dari jam opera bona, seu salutaria, & de congruo meritoria, ante fidem omnem supernaturalem, & multò minùs, ante vocationem supernaturalem ad illam (quam adversæ sententiæ authores volunt esse primam gratiam) sed tantum dari opera bona ante fidem magis explicitam, quod probatur ex ipso exemplo Cornelii; Concilium enim Arausicanum supra citatum c. ultimo expressè ait: *Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, tam admirabilis fides non fuit de natura, sed Divina largitatis donum:* & utique vult intelligi de fide ejus, antequam à S. Petro plenè fuit instructus: adeoque ejus bona opera nullo modo præcesserunt vocationem ad fidem. Pariter in hæreticis, quos hortamur, ut orent, si oratio eorum debet esse positiva dispositio, ad impetrandam fidem, ut hinc supponitur, jam præcessit, saltem vocatio supernaturalis ad fidem: imò in multis, si tantum sint hæretici materiales, præcessit jam ipsa fides, implicite credens, quæ credimus nos, seu vera Ecclesia.

His rationibus pro utraque parte propositis, quilibet statuatur, quid sibi amplectendum existimet. Addo tantum, Episcopos Galliæ an. 1700. Parisiis congregatos numero sexdecim, cum aliis ex inferiore Clero 4. Sept. priorem sententiam, quæ vult ex pacto cum Christo inito conferri gratiam illi, qui ex viribus naturæ facit, quantum est in se, primo statim loco, inter complures alias ibidem proscriptas, censurâ factis severâ notasse, & pactum hoc appellasse commentum temerarium, & erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum: quam tamen censuram sapientissimi Præsules noluerint extra Galliam extendere.

80. Sed quæri hinc potest, quid requiratur ad hoc, ut quis faciat, quod est in se. Resp. Debet juxta secundam sententiam cooperari gratiæ Divinæ, vel, si juxta priorem sententiam eam nondum habeat, debet juxta rationis dictamen vivere, & non committere peccata, merentia odium DEI, & demerentia ejus auxilium. Et hoc debet facere, non tantum in uno actu, sed tamdiu, donec effluerit terminus à DEO præfixus, qui non videtur esse æqualis respectu omnium, sed in quibusdam longior, in quibusdam brevior; cum videatur DEUS à quibusdam exigere plura, ab aliis pauciora, quemadmodum idem quosdam post pauciora bona opera cælo donat, alios post plura: & similiter quosdam post pauciora, alios primum post plu-

ra peccata, damnat, sine vitio acceptionis personarum; eoquod DEUS nemini quidquam debeat, sed de suis creaturis, quoad ista, possit pro libitu statuere.

Unde, quemcumque terminum DEUS præfixerit, semper iustissimus est. Et quamvis durante eo termino occurrat tentatio gravis, & tantum physicè vincibilis, tamen, quia absolutè vinci potest, imputabitur homini, si eam non vincat; quia non requiritur major libertas ad faciendum, quod est in se, quam ad non peccandum, ad quod sufficit libertas physica. Quia in re grati agnoscere debemus benignitatem DEI, erga fideles præ infidelibus; nam illis DEUS confert longè maiora auxilia, & libertatem maiorem, quam infidelibus, quod S. Paulus 1. ad Tim. 4. v. 10. tradit, dum ait: *Speramus in DEUM vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.*

Hoc tamen est valde credibile, quòd si infidelis incipiat facere, quod est in se (sive cooperando gratiæ supernaturali, sive ex viribus naturæ, prout vel prior, vel secunda sententia supponitur) DEUS semper det maiora auxilia, quibus juvetur ulterius ad perficiendum, & implendum totum id, quod DEUS præfixit, & requirit ad hoc, ut homo ille dicatur fecisse, quod in se est.

81. Noto tandem, axioma hoc non tantum esse verum de hominibus facientibus, quantum est in se, antequam peccatum grave commiserunt (hoc enim absolutè est necessarium, ut DEUS dicatur, omnes homines sincerè velle salvos) sed etiam verum esse, saltem de fidelibus, qui, si peccaverunt, faciunt, quantum est in se, ut resipiscant, & alia peccata nova evitent; his enim non negari gratiam est valde consentaneum misericordiæ Divinæ, quæ non vult mortem peccatoris, ut habetur Ezechielis 33. v. 11. & fusè probatur à Theologis, afferentibus, DEUM nemini, quamdiu vivit, negare gratiam sufficientem ad poenitentiam agendam, & salutem obtinendam, de qua re agendum in tract. de poenit.

Dico: Gratiam sufficientem; nam efficacem strictè talem (hoc est, quæ non tantum afferat vires sufficientes, & habeat efficaciam in actu primo, sed quæ prævisa sit per scientiam mediam conjungenda infallibiliter cum consensu) DEUS non promittit: & hanc non debet dare, neque iis, qui diu non peccarunt, & fecerunt, quantum in se est; quia necessaria non est ad libertatem humanam, ut hic suppono, & patet ex eo, quòd aliàs nulla alia esset sufficiens, adeoque, qui non consentit, non habuisset gratiam sufficientem, quod est falsum.

82. Si quis autem querere velit, quare DEUS quibusdam, etiam prius peccantibus, det gratiam efficacem, aliis non peccantibus, det tantum sufficientem, respondetur, hoc refundendum esse in sapientissimam, & liberrimam voluntatem Divinam, quæ omnium causas habet, ut insigniter scribit S. Augustinus 1. de spir. & litera ad Marcellinum c. 5. *Quidquid eorum non facit, sine exemplo est quidem in operibus factis: sed apud DEUM, & in eius virtute, habet causam, qua fieri possit: & in eius sapientia, quare factum non sit. Quæ causa, etiam si lateat hominem, non*

se obliviscatur esse hominem, nec propterea DEO det insipientiam; quia non plenè capit ejus sapientiam. Hinc dicendum in tali casu cum S. Paulo ad Rom. 9. v. 20. *O homo, tu quis es, qui respondeas DEO?* & iterum cum S. Augustino tract. 26. in Joannem sub initium. *Quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare. Semel accipe, & intellige. Non traheris: ora, ut traharis.* Rursus ep. 105. circa medium. *Cur autem illum potius, quam illum liberet, aut non liberet, scrutetur, qui potest, iudiciorum ejus tam magnum profundum: verumtamen caveat precipitum. Nunquid enim est iniquitas apud DEUM? Absit. Sed inscrutabilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viæ ejus.* Sed hæc quæstio fusius agitata jam est suo loco scilicet tract. de DEO, & de Divina providentia.

ARTICULUS V.

An sine gratia supernaturali possit aliquid in ordine naturæ moraliter bonum fieri.

83. Dico 1. Homo sine gratia supernaturali non in omni actione necessarid peccat. Conclusio hæc est omnium rectè sentientium: & certa ex definitionibus complurium Pontificum, scilicet Pii V. & Gregorii XIII. Alexandri VIII. & præsertim, Clementis XI. in Constitutione Unigenitus. contra Quesnellum sic inter Baianas damnatas est 27. *Liberum arbitrium sine gratiæ DEI adjutorio non nisi ad peccandum valet:* & 28. *Pelagianus error est dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* item 35. *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Similes his sunt propositiones 38. 40. 65.

Alexander VIII. damnat hanc 8. *Necesse est, infidelem in omni opere peccare.* Clemens XI. hanc 38. *Peccator non est liber, nisi ad malum sine gratia liberatoris.* & 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se precipitandum, virtutis, nisi ad se vulnerandum.* Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum. & 40. *Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.* Omitto aliàs similes à Pontificibus damnatas propositiones, ne nimis sim longus. Sed quæstio jam est, an homo sine gratia supernaturali possit actum naturalem moraliter bonum efficere.

84. Dico itaque 2. Homo sine gratia, tum habituali, tum actuali, potest aliquod opus, in ordine naturali moraliter bonum, facere. Dico aliquod opus bonum facere, ad quod verificandum sufficit; si possit leviora opera bona facere; nam de difficilioribus e. g. de amore DEI naturali super omnia, de victoria gravis tentationis, & maxime de observantia totius legis naturalis, agemus inferius. Conclusionem sic explicatam tenent Suarez, toto l. 1. de gratia. & in 1. p. l. 2. de prædest. c. 12. Gonetius tom. 4. disp. 1. a. 3. §. 5. Tannerus tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 3. n. 58. Valentia tom. 2. disp. 8. q. 1. p. 3. Rho.

Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 1. Arriaga de Divina gratia. disp. 38. sec. 2. n. 8. ubi citat ex Scholasticis Bellarminum, Lessium, & plurimos alios ex nostris, & externis. & n. 10. omnes ferè Patres Græcos in genere, & ex Latinis plures in specie.

Consentit S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 2. in corp. ubi negat quidem, posse hominem in statu naturæ corruptæ sine gratia totam legem naturalem implere, sed addit: *Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest quidem etiam, in statu naturæ corruptæ, per virtutem suæ naturæ, aliquod bonum particulare agere, sicut edificare domos, plantare vineas, & alia hujusmodi: non tamen totum bonum sibi commaturale, ita, quod in nullo deficiat.* Quamvis autem dein dicat, hominem ad ista indigere auxilio Divino, per hoc tantum intelligit generalem concursum DEI naturalem; cum hoc auxilium nunquam vocet auxilium gratiæ, idque etiam requirat articulo precedente ad cognitionem cuiuslibet veri, ad quam utique non requiritur gratia strictè talis: quin etiam citato art. 2. loquens de opere supernaturali, prout distinctum est à naturali, ad illud requirit gratiam, non ad istud. vide Tannerum loc. cit. n. 64.

85. Probatur conclusio 1. ex illo ad Rom. 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt:* ergo gentes, si ve illi homines, qui non habuerunt legem Moy- sis, naturaliter, si ve ex natura sua (ut in græco habetur) faciunt ea, quæ legis sunt, hoc est, honestè naturaliter operantur. Licet autem gentes non semper ita operentur, tamen aliquando ita operantur, adeoque possunt ita operari. Equidem hunc textum quidam intelligere volunt de gentibus ad fidem conversis, quæ non habuerunt legem Moy- sis: sed Suarez. l. 1. de gratia. c. 8. n. 20. & seq. ex communiore Patrum ostendit, intelligendas esse omnes gentes, quæ non habuerunt Mosaicam legem, si ve dein fideles, si ve infideles fuerint: cui expositioni, etsi alicubi videatur contrarius S. Augustinus, tamen eam simpliciter non rejicit, ut patet ex c. 28. de spiritu & littera, ut ostendit Suarez loc. cit. num. 24. & 28. quod etiam monstrat de S. Prospero, ac aliis.

Tandem Pius V. damnat hanc propositionem Baji. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt: intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.* Ex qua damnatione saltem habetur, nostram sententiam esse nullo modo Pelagianam. Nec dicant verba illa: *quæ legis sunt:* intelligi debere de operibus legi materialiter tantum conformibus, formaliter autem mala intentione vitatis. Contra enim est: hoc prorsus arbitrario, & gratis dicitur, sine ullo fundamento in textu Apostoli. Vocem autem *naturaliter*, rectè probat Suarez loc. modò cit. n. 42. intelligi debere de viribus naturæ, sine ullo speciali auxilio gratiæ.

86. Adde, quod Pius V. damnaverit has duas propositiones Baii: sc. 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.* & 65. *Non nisi*

Pelagiano errore admitti potest usus aliqui lib- arbitrii bonus, si ve non malus: & gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet. Equidem scio, respondere quosdam, has propositiones damnatas esse; quia censuram acerbissimam continent: attamen non tantum ratione censuræ, sed & ratione doctrinæ, damnatas esse, tradunt auctores gravissimi, asserentes, secum sentire Bellarminum, & Cunerum, quibus, utpote præsentibus, dum Bulla publicaretur, mens Pontificis fuit notissima. Citatur & Lessius Doctor Lovaniensis, & ejusdem temporis auctor.

Saltem ex his damnationibus habetur, nostram sententiam ab errore illo longè alienam, & juxta mentem tantorum virorum, menti Pontificum conformiorem. Adde Concilium Tridentinum sess. 6. can. 1. definire, non posse hominem justificari per opera, quæ, vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam, fiunt: ergo supponit, posse opera moraliter in ordine naturali honesta, & bona fieri per vires naturæ; aliàs superflua esset definitio; ad quid enim definiri, neminem per peccata justificari posse?

87. Prob. conclusio 2. ex SS. PP. Inprimis Patres Græci, teste Arriaga loc. cit. n. 84, hanc sententiam ferè omnes defendunt. Ex Latinis S. Leo. serm. 7. de Quadrages. pro hac sententia sic loquitur: *Sed quia, quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit, alia est conditio operum celestium, alia terrenorum:* ubi per terrena utique non intelligit peccata; quia de his nimis certum erat, per ea non perveniri ad cælum: neque hoc explicari debebat. S. Augustinus, qui maximè putatur oppositus, nobiscum quoque sentit pluribus locis, quos vide apud eundem Arriagam. a. n. 10.

Aliquos tamen hujus S. Patris textus adduco. Sic ep. 5. ad Marcellinum ait: *Rempublicam primi Romani constituerunt, auxerintque virtutibus, etsi non habentes veram pietatem erga DEUM verum, quæ illos etiam in æternam civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem.* Ecce manifestè distinguit virtutes conducentes ad æternam salutem, ab aliis, non ita conducentibus, seu purè naturalibus, aut naturali probitate. Idem l. de spiritu & littera c. 28. de Judæis ait: *Vis illa naturæ inerat eis, quæ legitimè aliquid anima rationalis, & sentit, & facit: sed pietas, quæ in aliam vitam transfert, beatam, & æternam, legem habet immaculatam.* Et post pauca: *Sicut enim non impediunt à vita æterna justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur, sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis invenitur.*

Rursus l. 3. Hypognosticon c. 4. auctor libri hujus ex sententia S. Augustini sic ait: *Esse factum liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad DEUM pertinent, sine DEO, aut inchoare, aut certè peragere: sed tantum in operibus vite præsentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum . . . velle, quicquid bonum ad præsentem pertinet vitam.* Equidem fateor, Belg

Belarminum dicere, libros Hypognosticon non videri esse S. Augustini; cum non videantur habere phrasin hujus S. Doctoris, nec ab antiquis sub hoc nomine citentur: attamen & ipse Belarminus fateatur, eos esse eruditos, ac utiles: utque videretur Arriagæ tract. de grat. disp. 38. sec. 2. n. 11. sunt ex S. Augustini sententiis confecti: atque à S. Thoma & Scholasticis, tanquam libri S. Augustini citantur. Si tamen hujus libri autoritas non sit gravis tibi videatur, sufficient textus ex aliis indubitatis libris S. Augustini allati.

88. Prob. conclus. 3. ratione. Voluntas in quovis casu determinato est libera ad peccandum, & non peccandum: ergo etiam est libera ad opus moraliter bonum, in ordine naturali faciendum, & non faciendum. ant. probatum est num. 83. prob. conf. sæpe voluntas non potest non peccare, nisi eliciendo opus, saltem naturale moraliter bonum, quando scilicet peccatum staret in omissione actionis bonæ, e. g. elemosinæ dandæ pauperi extreme indigenti, vel exercendæ obedientiæ, aut auxilii præstandi parentibus: ergo, si voluntas in tali casu est libera ad vitandum viribus suis peccatum, debet etiam esse libera, seu potens iisdem viribus ad operandum bene.

Nec dicas 1. in tali casu voluntatem operaturam, tantum ex motivo indifferente: cur enim non possit operari ex motivo misericordiæ naturalis, obedientiæ, aut pietatis, quæ motiva sunt naturæ maximè conformia? Nec dicas 2. hominem talem semper bene operaturum ex auxilio gratiæ supernæ, quod DEUS tunc conferat: nam quomodo probabitur, homini cuique etiam infideli, operanti ex motivo purè naturaliter honesto, semper adesse auxilium supernum, & actum elici supernaturalem, & fortè de congruo meritorium? Nec dicas 3. ex nostra sententia sequi, quod voluntas, viribus propriis, possit facere omnia bona; nam id nullo modo sequitur; neque enim potest, saltem moraliter, vitare omnia peccata, de qua re inferius.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

89. **O**B. 1. Concilium Araucanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum*: ergo solum arbitrium non potest moraliter bene agere, etiam tantum in ordine naturali. Confirm. Idem Concilium can. 20. ait: *Multa in homine bona sunt, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non DEUS præstet, ut faciat homo*: ergo. Resp. neg. conf. Concilium debet explicari de actionibus eliciendis in ordine ad supernam beatitudinem, in quo ordine non potest solum arbitrium habere actum meritorium sine gratia; sed tantum potest habere peccatum, per quod excidat beatitudine.

Vel intelligendum est Concilium de actionibus, quæ potius adscribuntur libero arbitrio quam DEO. Ubi noto, quod actus mali soli sint, quorum causa non potest esse DEUS, adeoque illos solos dicitur liberum arbitrium habere

de suo: at verò actum, etiam naturaliter tantum bonorum, auctor est DEUS; unde istos liberum arbitrium non habet de suo, sed à DEO; non quidem per auxilia ordinis supernaturalis; & sic S. Thomas. in 2. dist. 28. q. 1. a. 1. ad 3. respondet in ordine ad textum S. Augustini ad Bonifacium Papam: *Non potest homo aliquid bonum velle, nisi juretur à DEO, qui malum velle non potest*: ait enim: *DEUS non tantum jubet nos ad bene agendum per habitum gratiæ, sed etiam interius operando in ipsa voluntate, sicut in qualibet re operatur, etiam exterius occasiones, & auxilia præbendo, ad bene agendum, & sine his omnibus nullus bene facere potest Vel dicendum, quod Augustinus intelligit de bono meritorio. Ut autem Augustinus, ita etiam Concilium hoc (quod Decisiones has ut plurimum ex Augustino desumpsit) est intelligendum. Eadem hæc responsio servit ad confirmationem &c.*

90. Ob 2. S. Augustinus variis locis nobis oppositum docet, sic ait ep. 107. ad Vitalem. *Itaque aliquos eorum, per quos amplius decipere affectat diabolus sunt habere nonnulla velut operæ bona, in quibus laudantur, per quasque gentes, præcipueque in gente Romana, qui præclare, gloriosissimeque vixerunt. Sed quoniam, sicut verissima Scriptura dicit: omne, quod non est ex fide, peccatum est: & sine fide impossibile est utique placere DEO, non hominibus, nihil sic agit hic princeps, quam, ut non credatur in DEUM, nec ad mediatorum, à quo solvantur opera ejus, credendo veniantur. & l. 3. contra duas epist. Pelagianorum c. 8. Librum arbitrium captivatum, non nisi ad peccatum valet: ad iustitiam verò, nisi divinius liberatum, adjutumque, non valet. & de spiritu & litera. c. 3. Neque liberum arbitrium quidquam, nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via. & sermone 13. de verbis Apostoli. c. 10. Nisi ille regat, cadis, nisi ille regat, jaces. & c. 11. Prorsus, si defuerit adjutorium DEI, nihil boni agere poteris. Atque quidem illo non adjuvante, libera voluntate; sed male. Plura similia vide apud Suarez l. 1. de gratia c. 19. num. 9.*

Resp. Quod Augustinus non neget omnia moraliter bona, in ordine naturæ possibilia libero absque gratia clarum est ex ejus textibus citatis num. 87. Unde textus similes debent ita explicari, ut non aliis ejusdem S. Doctoris dictis contradicant, & vel debent non amplissime, quasi omnes prorsus actiones complecterentur, accipi, vel debent non in sensu strictissimo exponi. Plures expositiones refert Suárez l. 1. de gratia. c. 21.

91. Prima expositio est Soti, Vegæ, Ruardi, & aliorum, dicentium, actiones liberi arbitrii absque gratia vocari peccata, non strictè talia, sed tantum in hoc sensu, quod non sint actiones bonæ, bonitate verè Christiana, ut idem significet peccatum, quod opus non bonum. Et fors posset videri S. Augustinus huic opinioni favere, dum præfatione in psalmum 31. sub finem ait: *Impius est: etsi bona videatur facere, tamen, quia facit sine fide, nec bona vocanda sunt*: & l. 4. contra Julianum c. 3. Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ in Christo est vera, promittit, nihil prosunt homini virtutes, nullo modo veræ possunt esse virtutes: & eodem capite sub finem: *Scito nos illud bo-*

num hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, quæ datur per unum mediatorem DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum DEI donum, regnūque perducī.

Altera expositio est aliorum, volentium, S. Augustinum dicere eas actiones peccaminosas, denominatione detumpta à majori parte: sic dicimus aliquando de homine vitioso, eum nihil boni facere, intelligendo tantum, eum ut plurimum nil boni facere vel maximam partem actionum ejus esse malam: quasi S. Augustinus diceret, raro liberum arbitrium, sine gratia DEI adjuvante, facere opus bonum, & omnia ferme esse mala. Habet hæc expositio etiam fundamentum aliquod in S. Augustino l. de spiritu, & littera. c. 27. in fine ubi S. Doctor sic scribit: Si autem hi, qui naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi justificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec DEUM verum veraciter, justique colentium, quedam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiam regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam meritò, recteque laudamus: quanquam, si discutatur, quo fine fiant, vix inventiuntur, quæ justitia debitam laudem, defensionemve mereantur. Ubi nota particulam vix, quæ indicat esse rarum, non tamen nullum, in impio, vel infideli, opus moraliter honestum; alias enim ea particula frustra esset apposita.

92. Tertia expositio est eorum, qui dicunt, S. Augustinum (quod etiam de aliis Patribus, quandoque apparenter contrariis, tenendum) loqui juxta subjectam materiam, & errorem, quem impugnat, nempe hæresin Pelagianorum. Hi dicebant, arbitrium sine gratia valere ad duo, scilicet ad bene agendum salutariter, & merito-riè æternæ vitæ, & simul ad peccandum. Prius negat S. Augustinus, & hoc secundum tantum illis concedit: de aliis autem bonis operibus, de quibus non erat questio inter ipsum, & illos hæreticos, ibi abstrahit: alibi tamen alia opera bona, sed non salutaria admittit, ut patet ex n. 87.

Quarta expositio apud de Rhodes disp. 2. de gratia. q. 1. sect. 4. §. 3. est illorum, qui asserunt, SS. Patres, & etiam S. Augustinum, tantum velle dicere, quod liberum arbitrium non habeat potentiam ad bonum, nisi debilem, quæ quasi nulla reputetur; cum non possit facere bona quævis difficilia, sed tantum faciliora, & pauca: saltem loquendo de potentia moraliter tali: cum tamen econtra possit facere simpliciter quævis peccata.

Quinta expositio est apud Arriagam tr. de grat. disp. 38. sec. 4. n. 33. §. Tertio. quæ asserit, SS. Patres per similes modos loquendi tantum velle docere, quod omnia opera nostra bona sint adscribenda DEO, mala verò nobis, seu libero arbitrio nostro: hinc locutiones illas Patrum, quibus dicunt, arbitrium nostrum liberum nihil boni operari, tantum intelligendas esse de actionibus illis, quæ magis adscribuntur libero arbitrio quàm DEO juxta dictam. 89. hæ enim non sunt bonæ; nam eo ipso si bonæ essent, magis DEO quàm nobis adscribendæ essent.

93. Juxta has expositiones debent explicari textus SS. Patrum & Conciliorum, ne sibi ipsis,

aut aliis, videantur oppositi, & aliqua ex his expositionibus semper quadrabit, si non omnes; nam, quod spectat ad textus in objectione positos, is omnes hæc expositiones quadrant. Quare in forma concessis textibus nega conf. & subijunge aliquam expositionem. Addo tantum, quod, quando S. Prosper contra Collatorem. c. 27. ait, virtutes infidelium esse diabolicas, non velit dicere, eas, vel actiones earum, semper per se peccaminosas esse (nam c. 28. ait de infidelibus, quod Multi eorum sint justitia, temperantia, continentia, & benevolentia sectatores, quæ omnia non frustra quidem & inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloriæ, consequuntur. ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem: hoc est, non conducunt ad æternam beatitudinem) sed tantum velit, dicere, malos sæpe occasione illorum bonorum sumere occasionem superbiæ, atque peccati. vide Arriagam tract. de grat. disp. 38. sec. 2. sub sect. 1. n. 11.

ARTICULUS VII.

An sine gratia supernaturali possit elici amor DEI super omnia.

94. Certum est, non posse absque gratia elici amorem DEI justificativum; hic enim, cum supernaturalis necessariò esse debeat, absque ejusdem ordinis gratia haberi non potest. Unde tantum quaeritur, an haberi possit talis actus, moraliter, & naturaliter bonus, quo homo præferat amando DEUM omnibus aliis, etiam sibi ipsi, & quidem, an haberi possit talis actus in statu naturæ lap sæ; nam facilius utique habitus fuisset in statu naturæ integræ. Præcinditur etiam à circumstantiis, difficultatem hujus actus valde augmentibus, quales essent, e. g. tentationes graves, incitantes ad non amandum DEUM, vel ad amandas creaturas contra legem DEI.

95. Dico. Absque gratia supernaturali potest elici talis actus amoris DEI super omnia. Ita Doctor Subtilis in 3. disp. 27. q. unica. §. Ipsi igitur. item Molina in Concordia. q. 14. art. 13. disp. 14. præcipue membro tertio, §. Duo quedam colligere. Suarez l. 1. de grat. c. 35. n. 21. qui licet prius dicat, hominem id non posse ex suis viribus, tandem tamen num. modo cit. expressè dicit, auxilium, ad talem actum homini necessarium, deberè tantum esse ordinis naturalis. Arriaga disp. 39. de gratia sec. 5. n. 15. Almainus, Bannez, Canus, Sotus & alii Thomistæ, ac nostri ab Arriaga citati. Plures etiam citat, eorumque verba adducit Theodorus Eleutherius. l. 4. hist. de auxiliis. c. 11. De mente S. Thomæ agemus inferius.

96. Probatur conclusio argumento Scoti, qui loco citato sic ait: Recta ratio... dicit, solum summum bonum infinitum esse summe diligendum, & per consequens voluntas hoc potest ex puris naturalibus; nihil enim potest intellectus rectè dicere, in quod dictatum non possit voluntas naturalis naturaliter tendere. Confirm. 1. ex Arriaga. Non repugnat, ut cum concursu ordinario DEI, & aliarum causarum, aliquis cognoscat DEUM cognitione inter abstractivas valde clara, seu intensa, adeo-

adeoque cognoscat, eum esse longè meliorem, quàm omnia alia: nec etiam repugnat, ut tunc ei non occurrant, vel proponantur tentationes, aut difficultates graves, quas debeat superare; si velit DEUM amare super omnia: ergo potest eum ita amare: quid enim desit in hoc casu voluntati, ut DEUM cognitum super omnia amabilem non possit ita amare? Confirm. 2. ex S. Antonino, qui parte 4. tit. 6. c. 3. §. 2. ait: Si naturaliter amat filius patrem, à quo habet partem corporis, quanto magis amare debet DEUM, qui corpus ei, & animam ex nihilo fecit?

97. Ubi tamen nota; distinguendum esse inter amorem DEI naturalem diu durantem, & tantum modico tempore, vel instanti durantem. Hunc secundum dicimus possibilem ex naturalibus viribus, non illum; nam amorem diu durantem teste Arriaga tr. de grat. disp. 39. sec. 5. n. 14. & Suarezio, communiter Theologi negant possibilem, cujus optima, & prima ratio videtur esse ipsa autoritas Theologorum; secunda, quòd homo, ut inferius dicemus, per vires tantum naturales non possit diu esse constans in servanda tota lege naturali, quod tamen requiritur ad continuandum talem amorem, ut patet.

Uterius distinguendus est amor efficax, & amor inefficax: hic est tantum aliqua velleitas, de qua hic non controvertitur: ille verò est voluntas, quantum est in se, efficax, & si sit amor DEI super omnia, est voluntas DEUM non offendendi. Si jam ita amanti DEUM occurrant graves tentationes, e.g. periculum mortis, tunc amor ille, si sit verus, & efficax, debet eas vincere: an autem talis victoriosus amor sit naturalibus viribus possibilis, nunc non decidimus: sed modò sufficit nobis, esse possibilem amorem DEI super omnia tunc, quando non proponuntur tales tentationes.

98. Rursus alius amor est efficax effectivè, qui scilicet etiam effectum post se trahit, e.g. omissionem peccati, & adimpletionem legis per aliquod tempus: & neque istum nunc dicimus possibilem; quia primum postea querendum est, quousque, & quamdiu homo viribus naturalibus legem servare possit. Alius amor est efficax affectivè, hoc est, qui serò quidem proponit, omnia facere, quæ DEUS petit, ita, ut stante tali actu, non possit quis peccare, minus actu peccet, adeoque pro eo momento, quo actus durat, totam legem observet & talem dicimus possibilem, saltem si ex inadvertentia, vel alia causa, graves difficultates non proponantur.

Alii dicunt, esse possibilem quidem amorem efficacem affectivè, sed non universalem, eoquòd non possit homo proponere servare totam legem; cum id viribus naturalibus non possit. Sed Arriaga tr. de grat. disp. 39. sec. 4. n. 11. & seq. advertit, non esse necesse, ut homini hoc proponatur: sed posse ipsum hac de re non cogitare: item posse hominem ex errore inculpabili putare, sibi possibilem esse eam observationem. Addit, etsi sciat homo, se non servaturum propositum suum, tamen posse sibi aliud proponere: & certè, si hoc non sit verum, tunc propositum de peccatis venialibus vitandis valde sæpe non erit efficax.

Advertit insuper Arriaga n. 13. talem actum

amoris esse non tantum conditionatum, scilicet sub conditione, si possit totam legem servare (quæ tamen conditio non esset implenda) sed esse actum verè absolutum; cum conditioni omnino ignoratæ, vel non cogitatæ, non affigatur affectus, adeoque ista non reddat actum conditionatum; aliàs, si duo putarent, quòd certò suos hostes essent alicubi inventuri, & statuerent secum, illuc ire, ac eos occidere, haberent etiam tantum voluntatem conditionatam, sub conditione, si eos invenirent: & si fortè unus dein suum inveniret, non autem alter, hic secundus deberet dici, habuisse actum etiam affectivè tantum inefficacem, & tantum conditionatum: prior autem habuisse voluntatem absolute affectivè efficacem; cum tamen in animo prorsus similiter comparati fuerint: quod non videtur credibile.

Videtur autem mihi prorsus verum, actum efficacem non tantum esse illum, qui effectum post se trahit, sed etiam illum, qui efficaciter proponit, se rem executioni daturum: quamquam, ut fatear, hac in questione multi videantur, per amorem DEI efficacem, tantum intelligere efficacem effectivè. Et sanè puto, multos auctores, qui nobis videntur contrarii, non eodem modò intelligere amorem DEI super omnia efficacem; unde sæpe utendum distinctione.

99. Addenda hic etiam alia doctrina, occasione sententiæ Suarezii citati, n. 95. de discriminatione inter auxilium gratiæ supernaturalis, & naturalis. Gratia supernaturalis Theologicè talis est, quam explicavimus, n. 6. Gratia autem naturalis est, quam explicavimus, n. 5. ubi etiam dictum, quòd gratia naturalis possit esse gratia extrinsecæ protectionis, vel etiam intrinsecæ illuminationis. Jam, quamvis homini debeat aliqua cognitio boni, & consequenter hæc non sit beneficium indebitum, post beneficium creationis collatum: tamen, cum aliquæ cognitiones sint in ordine naturali tantum sufficientes, quibus cum homo tantum potest operari: alia verò efficaces, vel congruæ, quibus cum homo actu operatur, non videntur deberi homini potius istæ prævisæ efficaces, quàm illæ prævisæ inefficaces.

Hinc talis cognitio boni efficax, seu congrua, videtur posse dici gratia, ut habent Vasquez, in 1. 2. disp. 189. c. 16. n. 133. Oviedo, Hauldus: l. 2. tr. 3. n. 818. & præsertim Gonetius tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 208. sub finem, ubi docet, talem gratiam specialem, ordinis tamen tantum naturalis, requiri ad amorem naturalem DEI super omnia, si hic amor debeat esse affectivè efficax. Sed tamen videtur, non debere dici, quòd homo non possit DEUM amare sine tali auxilio, aut hoc simpliciter necessarium esse, (quod Vasquez etiam admittit) sicut enim in ordine supernaturali potest homo operari cum gratia sufficiente, & non est necessaria gratia congrua ad posse, quamvis sine hac homo non sit operaturus: ita etiam in ordine naturali homo sine auxilio naturali congruo DEUM potest amare, quamvis eum non sit amaturus.

100. Dein Suarez, l. 1. de gratia. c. 13. probat, cognitionem naturalem congruam, saltem non semper esse gratiam, distinctam à beneficio creationis, sive indebitam supposita creatione; eoquòd

eoquod sapè homini debeantur cognitiones congruæ; cum natura inclinet sapè ad tales actus, e. g. ut parentes benefaciant liberis, ut quis infantulum in luto hærentem tollat, aut benefactori maximo aliquam gratitudinem exhibeat: & aliquando major esset difficultas in omissione istorum, quam in executione. Idem docet Arriaga de gratia disp. 38. sec. 2. n. 18. ubi addit, DEUM, si negaret in his occasionibus cognitionem congruam, usurum aliquâ violentiâ affectatâ. Idem auctor disp. 36. sec. 2. per totam probat, hanc gratiam nullo modo esse illam, de qua lis erat, inter SS. Patres, ac Pelagianos, vel Semipelagianos: id quod etiam probat Suarez. l. 1. de gratia. c. 17. per totum. quos vide.

101. Circa hanc quæstionem, an scilicet, solis viribus naturalibus possit elici amor DEI super omnia, docet S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 3. in corp. quod homo quidem in statu naturæ integræ potuisset DEUM amare super omnia, sine gratia superaddita naturalibus bonis: sed in statu naturæ lapsæ indigeat ad hoc auxilio gratiæ naturæ sanantis. Cajetanus S. Thomæ interpretes in hunc locum dicit, S. Thomam distinguere duplicem amorem DEI super omnia: unum, qui tantum excludat omne peccatum mortale: alium longè perfectiorem, qui etiam excludat omne peccatum veniale: illum esse possibilem absque gratia homini etiam lapsio: non autem esse possibilem istum: idque vult inferre ex ratione S. Thomæ, quæ est, quod homini sit connaturalis amor DEI, saltem ille non omnino perfectissimus: & homo propriis viribus possit id, quod ei est connaturale. Et ob hanc rationem alii quoque multi volunt, S. Thomam potius stare pro nostra quam pro opposita sententia.

Gonetus econtra tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 195. reprobatur hanc interpretationem Cajetani ex eo, quod talis actus perfectissimus, neque cum gratia supernaturali ordinaria sit possibilis. Suarez quoque l. 1. de grat. c. 34. ubi fusè de mente Angelici disputat. n. 6. ex eodem capite rejicit hanc expositionem. Si dicas, quod talis actus perfectissimus cum gratia supernaturali ordinaria absolute possibilis sit; eoquod, licet quis non possit, per omnem vitam, vel diu, absque gratia speciali vitare omnia venialia, tamen id possit per aliquod tempus: & hinc homo, si præsertim non cogitet de futuro tempore, vel de impossibilitate illa vitandi diu venialia, possit talem actum elicere. Resp. quod Angelicus planè videatur loqui de actu, quem natura sanata potest de potentia ordinaria, seu ordinariè sine speciali gratia, elicere, qui actus utique non potest semper omne veniale excludere. Tandem Eximius loc. cit. c. 35. n. 15. probat, ad amorem DEI super omnia, in conclusione assertum, non esse necessarium auxilium gratiæ intrinsecè supernaturalis: & quamvis de mente S. Thomæ ibi non faciat mentionem, tamen non videtur ei voluisse contrarius esse, quod nobis absolute sufficit, qui tantum defendimus, quod sine auxilio gratiæ supernaturalis possit DEUS ab homine super omnia diligi.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

102. **O**B. 1. Ad Rom. 5. v. 5. dicitur: Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Rursus 1. Joan. 4. v. 7. Charitas ex DEO est. & ad Galat. 5. v. 22. Fructus autem spiritus est charitas: ergo dilectio DEI est per infusionem spiritus sancti, seu per gratiam. Resp. dist. conf. Aliqua dilectio DEI, scilicet supernaturalis, & conducing ad salutem æternam, est per gratiam, conc. conseq. omnis etiam tantum naturalis, & non conducing positivè ad salutem, neg. conf. Nec dicas, Scripturam non facere hanc distinctionem, inter charitatem naturalem, & supernaturalem. Resp. enim Scripturam etiam non facere, ordinariè saltem, discrimen inter actus naturales, & supernaturales inferiorum virtutum, e. g. justitiæ, & misericordiæ: quis autem dicat, non esse possibilem actum naturalis justitiæ, vel misericordiæ, aut poenitentia?

Dein etsi Scriptura discrimen non faceret, sufficit, quod id Concilia faciant, ut Tridentinum, sess. 6. can. 3. ubi definit: Si quis dixerit, sine prævenienti Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. En non omnem dilectionem, sicut non omnem poenitentiam, negat posse fieri sine inspiratione Sancti Spiritus: sed tantum illam, quæ sit, sicut oportet ad salutem. Sic etiam Arausicanum II. can. 25. terminum hunc sicut oportet, vel oportuit, adhibet.

103. Dices. Ad Rom. 13. v. 8. dicitur: Qui enim diligit proximum, legem implevit. & iterum v. 10. Plenitudo ergo legis est dilectio: ergo, qui diligit proximum propter DEUM, & consequenter DEUM, totam legem naturalem implevit: sed non potest homo in natura lapsa viribus naturalibus totam legem implere: ergo nec potest DEUM diligere. Resp. S. Paulum ibi, teste Cornelio, loqui de amore proximi, non autem de lege tota, sed tantum de lege secundæ tabulæ, quæ spectat ad proximum; nam ad hujus dilectionem etiam spectant, quæ jungit v. 9. Non adulterabis, non occides &c. Est autem incredibile, non posse hominem absque gratia supernaturali diligere proximum dilectione naturali.

Sed, si etiam demus, quod loquatur textus de dilectione DEI, dist. conf. qui diligit, totam legem implevit constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus, à lege imperatos, neg. conf. quoad unum tantum momentum, & unum tantum actum, quem solum hic & nunc lex imperat, conc. conf. & dist. subsumptum: non potest homo totam legem servare quoad unum tantum momentum, & unum actum, qui quidem sit pro nunc efficax affectivè, sed non effectivè in futurum, nego subsumpt. non potest totam legem servare constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus, con. subsumpt. & neg.

& neg. conf. vide Arriagam de gratia disp. 41. sec. 2. n. 4. ubi plures auctores citat asserentes, modico tempore posse impleri, vel servari totam legem. Adde, alios dicere, Apostolum ibi loqui de dilectione supernaturali, quæ utique non est possibilis naturaliter. Sed hanc ultimam responsionem

104. Urgebis. Si esset sermo de dilectione DEI supernaturali, tunc esset sermo de dilectione elicit per habitum charitatis: atqui de hac non est sermo: ergo, prob. min. non præcipitur nobis, ut eliciamus actum per habitum; quia sæpe habitum non habemus, nec est in nostra potestate eum habere: ergo. Resp. neg. ma. quia esset tantum sermo disjunctivè de actu, vel elicit per habitum, vel per omnipotentiam DEI extrinsecè, speciali supernaturali modo, applicatam. Potest etiam negari minor; tunc enim, quando adest habitus in iusto, elicitur actus per illum, ad probationem neg. ant. ex suppositione, quòd adit habitus: certè non præcipiuntur semper tantum actus naturales, sed supernaturales, e. g. fidei, contritionis, vel attritionis, in ordine ad confessionem, qui debent elici ab habitibus, si adsint: vel in defectu horum ab omnipotentia specialiter applicata. Quando autem habemus habitum, est utique in nostra potestate facere, & conari, quantum possumus, & tunc habitus jam concurreret.

105. Ob. 2. Concilium Milevitanum cau. 4. ait: Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quòd facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ergo actus amoris DEI est ex gratia. Confirm. Arausicanum II. can. vel cap. 25. ait: Propter donum DEI est diligere DEUM: ergo est gratia. Resp. neg. conf. In primis ibi non est sermo tantum de dilectione DEI, sed de omni dilectione honesta: atqui non est verum, quòd nihil possumus naturaliter honestè diligere, sine gratia supernaturali, ut satis probatum à n. 84. igitur Concilium tantum loquitur de dilectione DEI supernaturali.

Quod patet etiam ex eo, quòd canon. 5. loquatur clarè de actionibus supernaturalibus; cum dicat, libero arbitrio necessariam gratiam justificationis, ut possit implere Divina mandata, & horum fructus asserere, de quibus Dominus non dicat: Sine me difficilius potestis facere: Sed Sine me nihil potestis facere: quem textum cum S. Augustino omnes explicant de operibus supernaturalibus: & idem supponit hic canon; quia loquitur de gratia justificationis, seu quæ datur in ordine ad justificationem, sive ad opera justificationis: & probat illam impotentiam liberi arbitrii ex illo Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: qui textus loquitur, non de actionibus naturalibus, sed supernaturalibus.

Ad confirm. dist. antec. diligere DEUM supernaturaliter est donum DEI. conc. ant. diligere tantum naturaliter. subdist. est donum supernaturaliter. neg. ant. naturale. om. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Concilium expressè addit eodem canone, vel capitulo 25. quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea, aut diligere DEUM, sicut oportuit, aut credere in DEUM, aut operari propter DEUM, quòd bonum est, possit, nisi gratia eum, & misericordia Divina

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I,

præveniret. Ubi notanda verba: Sicut oportuit: quæ significant ex usu Conciliorum: Sicut oportet ad salutem: quòd tantum intelligi potest de actibus supernaturalibus. Et sanè ibidem Concilium loquitur eodem modo de fide per illa verba: Credere in DEUM: ubi apertè intelligitur fides supernaturalis, tanquam præstita revelationi supernaturali: ergo etiam intelligitur dilectio DEI supernaturalis.

106. Replicabis. Ex hoc ipso infertur, quòd Arausicanum non loquatur de amore supernaturali; nam dicendo, liberum arbitrium inclinatum, & attenuatum fuisse, ut non possit amplius diligere DEUM, supponit, quòd prius DEUM diligere potuerit: atqui prius non potuit sine gratia DEUM diligere supernaturaliter: ergo non loquitur Concilium de dilectione supernaturali. Resp. illas voces: Sicut oportuit, juxta omnes significare actiones conducentes ad supernaturalem finem, sicut & illæ, quæ inferius eodem canone positæ sunt: Quæ ad salutem pertinent. Et sanè legenti illum canonem totum est innegabile, Concilium loqui de dilectione, & actibus fidei, ac aliarum virtutum, supernaturalibus.

107. Dices. Cur ergo insinuat, primum hominem, seu Adamum potuisse per liberum arbitrium DEUM diligere? Resp. etiam quandoque SS. Patres, & præsertim S. Augustinum, videri tribuere libero arbitrio primi hominis, adhuc integro, & ut loquuntur, sano, vel libero arbitrio Angelorum, adhuc viatorum (cum quo comparant hominem in statu innocentie adhuc degentem) vires diligendi DEUM, servandi mandata, imò merendi gratiam, & gloriam. Sic ait S. Augustinus l. de corrept. & gratia. c. 10. DEUM sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sue gratie beneficium, justitiæque iudicium. Dein post narratum quorundam Angelorum lapsum de cæteris ait: Ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam scire meruerunt.

Postea de Adamo ait: In quo statu recto, ac sine vitio, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset, profectò sine ullo mortis, & infelicitatis experimento acciperet illam, merito huiusmodi permanentis, beatitudinis plenitudinem, qua & sancti Angeli sunt beati. Inde c. 11. de eodem protoparente ait: Quia noluit permanere, profectò ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & huius mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem. Quibus planè videtur evinci, S. Augustinum judicasse, liberum arbitrium integrum potuisse actus supernos, & meritorios ipsius gratiæ, & gloriæ elicere.

108. E contra dicere, quòd liberum arbitrium sine gratia possit ista efficere, defendi non potest post damnatam propositionem Bajanam 1. Nec Angeli, nec primi hominis, adhuc integri, merita rectè vocantur gratia. & 3. Et bonis Angelis, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vite, felicitas esset merces, & non gratia. Sed & S. Augustinus nunquam sensit, actus

P

hocce

hosce supernaturales posse sine gratia elici, ut patet ex aliis clarissimis verbis ejusdem: sic. l. 12. de civit. DEI c. 9. quærit, an Angeli recens creati habuerint à se ipsis bonam voluntatem, seu amorem, quo statim DEO adhæserunt: & postquam dixisset, quod, si habuerunt hanc à se, meliores à se ipsis, quam ab illo DEO facti sunt, resolvit, eos illam bonam voluntatem, non à se ipsis habuisse, sed à DEO: Qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adherent, creavit, simul in eis, & condens naturam, & largiens gratiam: & paulò post inquirens, quare alii lapsi sint, alii non: respondet: aut lapsi minorem acceperunt amoris Divini gratiam, quam illi: aut . . . illi non lapsi amplius adjuti fuerunt.

Quod autem de gratia superna loquatur, est clarum, dum ibidem scribit: Constatendum est igitur cum debita laude creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere: verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quod charitas DEI diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus est eis. Cui consonat additissimus S. Augustini discipulus, nempe S. Fulgentius l. 2. ad Trasimundum c. 2. vel sub initium ajens: Non alia gratia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.

Apertius, & clarius de necessitate gratiæ, etiam respectu ipsius Adami, loquitur Augustinus l. de corrept. & grat. c. 11. sic scribens: Istam gratiam non habuit homo primus, quæ nunquam vellet esse malus: sed sanè habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deferere posset. Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio: & inferius: Dederat & adjutorium, sine quo in ea bona voluntate non posset permanere si vellet: ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio: & l. b. finem capitis ait: Ut autem in eo bono permaneret, egebat adjutorio gratiæ, sine quo id omnino non posset.

109. Ut ergo ista conciliemus, dicendum, Concilia, ac Patres, maxime S. Augustinum, facere discrimen, inter liberum arbitrium sanum, ac integrum, & inter vulneratum, ac saucium. Per illud intelligitur tale, quale homini, recens creato, à suo conditore concessum est, non tantum debitis naturæ perfectionibus, sed etiam donis supernaturalibus, gratia tam habituali, quam actuali, præditum: per alterum verò intelligitur liberum arbitrium, & donis supernis spoliatum, & naturalibus viribus infirmum. Hanc esse mentem S. Augustini, probatur ex eo, quod l. de natura & gratia. c. 43. objicienti sibi Pelagio, quod DEUS bonus, ac justus fecerit hominem, qui, si vellet, posset peccato carere, ita respondeat: Quis enim eum nescit, sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad justè vivendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confossisque vulneribus non ita potest ad justitiæ culmen ascendere. Ubi planè per arbitrium sanum intelligit potens ad justitiæ, seu sanctitatis culmen conscendendum.

Rursus eodem l. c. 51. referens, Pelagium

velle, quod potentia evitandi peccata sit in ipsa natura hominis libera, id negat: attamen addit: Si enim iste, qui hunc librum scripsit, de illa hominis natura loqueretur, quæ primo inculpata, & salva condita est, utcumque acceptaretur hoc dictum. Ubi per naturam sanam, aut salvam, intelligitur natura gratiâ instructa; nam sine gratia etiam naturæ integræ hoc S. Augustinus neutiquam concedit; sic enim ait ep. 106. non longè àpre. Natura enim humana, etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam, creatore suo non adjuvante, servaret. Hæc spectat Caput I. dogmaticum in Cælestini I. ep. ad Episcopos Gallie, quod docet, in prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse. Certè per naturalem possibilitatem non potest intelligi potestas tantum eliciendi actiones naturæ conformes, & moraliter honestas; aliàs infideles in omni opere peccarent, quæ est propositio 25. inter Bajanæ damnatas: ergo debet intelligi potestas eliciendi actiones supernaturales, seu libertas sana, ac integra, gratiis etiam supernis adjuta, quam primus homo in sua creatione accepit, at postea miserè perdidit.

110. Ex hucusque dictis collige, Arausicanum II. dum canon. 25. dicit, liberum arbitrium, attenuatum, ac inclinatum, non posse amplius sine gratia diligere DEUM, loqui de supernaturali dilectione, qualem potuisset elicere arbitrium sanum, ac integrum, prout est Adamo collatum, scilicet etiam gratiâ supernâ instructum; quæ dein est spoliatum: & hinc sine gratia nova, eaque fortiore, non potest supernaturaliter diligere DEUM. Dixi fortiore; quia, cum Adam haberet arbitrium necdum sauciatum infirmitate, nec attenuatum ignorantia, aut concupiscentia, non indigebat tam forti auxilio.

Hoc docet S. Augustinus sæpius: sic de corr. & gratia c. 11. ait: Ille verò Adam nulla tali rixa tentationum, infirmatum &c. à se ipso, adversus se ipsum, tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur. Proinde, etsi non interim letiore nunc, veruntamen potentiore gratia, indigent isti, hoc est miseri Adami posteri, nempe, ut ait c. seq. seu 12. ante medium. Adversus tot, & tantas tentationes . . . ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Dicitur non letiore; quia gratia, licet nunc sit fortior, non tamen est lætior: nam, licet præbeat vires vincendi, non semper affert jucunditatem vincendi tentationes; sed graviores patimur repugnantias, quam fuerint in statu integritatis, quas tamen etiam, quamvis cum difficultate, vincimus.

111. Ob. 3. S. Augustinus ep. 107. ad Vitalem paulò ante medium, ait: Liberum arbitrium ad diligendum DEUM primi peccati granditate perdidimus: ergo. Resp. dist. antec. perdidimus liberum arbitrium sanum, & sufficiens etiam ad actus supernaturales, de quo modò egimus. conc. ant. liberum arbitrium saucium, adhuc tamen sufficiens ad actus naturales etiam amoris DEI. conc. ant. & neg. conf. S. Augustinus loc. cit. loquitur de libero arbitrio sano, & in ordine ad dilectionem supernaturalem, sive, quæ profit ad salutem: quod colligitur ex dictis præcedentibus numeris, & ex eo, quod scribat ad eum,

eum, quem vult retrahere ab erroribus Pelagianorum, vel Semipelagianorum: hi autem volebant, posse sine gratia elici actus conducen-tes ad salutem.

Nec dicas, eos hæreticos non docuisse, posse hominem DEUM diligere supernaturaliter super omnia; nam, etsi hoc non docuerint explicite, docuerunt implicite, quatenus voluerunt, eum actum esse meritorium præmii superni. Rursus S. Augustinus ibi loqui de dilectione supernaturali, colligitur ex eo; quia loquitur universaliter de actibus fidei, & aliis, quibus pie vivimus, quorum saltem aliquos ex viribus naturæ elici posse volebant Pelagiani; sic enim post pauca dicit: *Quapropter ut in DEUM, credamus, & pie vivamus, non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI.* Tandem etiam S. Augustinus ibi statim ante verba objecta ait, gratiam ad singulos actus dari: atqui non datur ad singulos actus naturales: ergo nec de his loquitur.

112. Ob. 4. S. Augustinus l. 4. contra Julianum. c. 3. in fine ait: *Amor autem DEI, quo pervenitur ad DEUM, non est, nisi à DEO Patre per JESUM Christum cum Spiritu Sancto: per hunc amorem Creatoris bene quisque utitur etiam creaturis:* ergo amor DEI naturalis, sive ut Creatoris etiam est ex DEO, seu ex gratia. Confirm. Idem l. de gratia & lib. arbit. c. 17. ait, etiam quamvis parvam charitatem esse ab eo, qui preparat voluntatem, & eod. l. c. 18. ait: *Sic non ex DEO, sed ex hominibus est dilectio DEI, vicerunt Pelagiani: si autem ex DEO, vicimus Pelagianos:* ergo. Resp. neg. conseq. & suppositum, quod amor DEI, ut Creatoris vel etiam ut Auctoris naturæ, necessario sit naturalis; nam supernaturalitas actus non desumitur ab objecto materiali; alias actus virtutum moralium, misericordiarum, temperantiarum &c. non essent supernaturales: sed desumitur supernaturalitas actus, vel ex cognitione prævia supernaturali, qua proponitur objectum amandum, vel ex principiis supernaturalibus physicè influentibus.

Potest autem DEUS etiam ut Creator, vel Auctor naturæ, proponi per lumen fidei, ut amabilis, & potest quoque habitus charitatis supernaturalis eum ut talem diligere: ergo. Quare etiam hoc loco S. Augustinus loquitur de dilectione DEI supernaturali, quod ex eo quoque inferitur, quod dicat, per eum perveniri ad DEUM, hoc est, ad beatitudinem, & salutem. Ad confirm. neg. conseq. quia etiam illis locis explicari potest, & debet S. Doctor, de charitate, vel amore supernaturali: & sanè de amore supernaturali lis erat cum Pelagianis, scilicet de amore meritorio, ut patet ex plurimis locis, & etiam ex eo, quod Pelagiani, contra quos S. Doctor disputabat, vellent, viribus naturæ elici posse amorem DEI salutarem, seu conducentem ad beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS IX.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

113. Ob. 5. Amor DEI super omnia est ultima dispositio ad justificationem, sive remissionem

peccati: sed hæc est supernaturalis, ut est innegabile. ergo. Confirm. Amor DEI est opus pietatis: atqui nullum opus pietatis potest fieri sine gratia DEI, ut est certum, & probatur à Bellarmino tom. 4. controver. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 6. c. 4. ergo. Resp. dist. ma. Amor DEI supernaturalis est talis dispositio. conc. ma. amor naturalis tantum. neg. ma. & conc. min. neg. conf. Justificatio ex Tridentino sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, seu infusio gratiæ sanctificantis: & ad neutrum disponit actus purè naturalis.

Nec intelligunt Patres, Concilia, & Doctores, actum hunc naturalem, quando dicunt, actum charitatis esse ultimam dispositionem ad justificationem, vel gratiam. Certè in statu puræ naturæ utique fuisset possibilis actus amoris DEI super omnia; est enim prorsus innegabile, quod homines tunc potuissent creatorem suum præ omnibus aliis amare: & tamen tunc non fuisset dispositio ad justificationem; quia non data fuisset infusio gratiæ; unde nec nunc actus naturalis disponit ad remissionem peccati, quæ in hac providentia non datur absque infusione gratiæ. An autem in alia providentia, seu statu purè naturali fuisset dispositio ad remissionem puram peccati, planè ignoratur. Ex se non fuisset, cum homo pro peccato satisfacere non potuisset, nec se posset disponere: an autem DEUS amorem talem gratuito tunc acceptasset, nescitur.

Ad confirm. Resp. similiter dist. ma. amor DEI naturalis est opus pietatis naturalis. conc. ma. opus pietatis supernaturalis. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ex hoc argumento sequeretur, quod homo non posset minimo cultu naturali efficere DEUM absque gratia, quod planè videtur incredibile. Unde S. Prosper ad Capitula Gallorum responsione 8. referens responsum Concilii Africani ait, eos definitivè, *gratiam per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil verè, sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus:* per veram autem, sanctamque pietatem, meritò intelligitur, non naturalis, sed supernaturalis.

114. Ob. 6. Amor DEI super omnia, etiam tantum naturalis, non patitur secum ullum affectum inordinatum, imò includit odium omnium, legi Divinæ adversantium: ergo, si potest homo viribus naturæ hunc amorem elicere, poterit etiam totam legem servare: sed hoc est contra Concilia & SS. Patres: ergo. Confirm. 1. Homo per amorem DEI efficacem debet ita obfirmari in bono, ut, etiamsi occurrant gravissimæ tentationes, eas vellet, aut proponeret superare: atqui talem actum non potest homo naturaliter elicere: ergo. min. prob. non potest homo sine gratia illas tentationes vincere, vel totam legem naturalem servare: ergo neque potest talem actum, qui involveret propositum omnia vincendi, & servandi, elicere. Confirm. 2. Per amorem DEI homo convertitur ad DEUM: ergo non potest, stante eo amore, esse ab eo aversus: ergo non potest esse peccator: ergo juxta nos posset viribus naturæ acquirere remissionem peccatorum. Resp. dist. conf. poterit homo servare totam legem quoad unum momentum, con. conf. con-

stanter & diu. neg. conf. & sic dist. min. subsumpt. neg. ult. conf. vide *n. 103.*

Ad 1. confirm. Resp. 1. cum Arriaga *disp. 39. de grat. sec. 4. § 5.* neg. mi. etsi enim homo reverà id executioni mandare non possit, potest tamen contingere, ut aliquis putet, se id posse (& certè infidelis, in quo maximè videtur talis actus dari posse, potest faciliè nescire, quod nequeat absque gratia totam legem naturæ servare: vel tentationem talem superare.) adeoque poterit, non obstante ea impossibilitate, talem actum naturalem elicere: quin etiam fidelis vel infidelis, potest de ea impossibilitate non cogitare, & stante hac inadvertentia, talem actum elicere. ad prob. conc. ant. neg. conf. licet non possit servare legem totam, potest tamen talem actum elicere, ut patet ex dictis.

115. Resp. 2. dist. ma. Homo debet per amorem DEI ita obfirmari positivè. neg. ma. negativè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Debet quidem homo taliter amans, hic, & nunc, nullam habere volitionem cedendi talibus tentationibus, vel violandæ legis naturæ, & sic negativè esse obfirmatus: at nec debet positivè, per actualem aliquam tendentiam, tentationibus omnibus resistere, nec totam legem sibi observandam proponere; sapientissimè enim potest contingere, ut quis non cogitet de ulla difficultate, nec addit tentatio alicujus momenti: & in tali casu non debet amor DEI, tantum affectivè efficax, animum positivè obfirmare contra absentes, vel non incidentes difficultates. Sufficit, si dicto modo negativè se habeat.

Certè etiam attritio supernaturalis (quæ tamen juxta Tridentinum debet omnem voluntatem peccandi excludere) non semper ita positivè obfirmat animum contra omnia illicita, & difficultates: imò apud multos peccatores est gratia DEI, quod talia ipsis non incident, essetque imprudens ille confessarius, qui homini, vix è luto voluptatis ægerimè emerfo, multis proponeret obligationem eliciendi propositum non peccandi iterum sua lubricitate, etsi deberet propterea lentissimis ignibus diutissime comburi. Consultius longè est ab his terroribus abstrahere; quia, dum quis de his non cogitat, sufficit, si in genere nunquam se amplius peccatum proponat; alias enim, cum mala, explicitè representata, longè fortius moveant, posset poenitens absterri. Si igitur actus supernaturalis non debet ita positivè obfirmare animum, minus id debeat actus merè naturalis. Sed quæres: si tali inciderent tales tentationes, quid fieret? Resp. tunc, si non possit quis gravissimas tentationes sine gratia DEI vincere, etiam actum amoris DEI super omnia non poterit elicere: verum de hac potentia vincendi tentationes agemus articulo sequenti.

Ad 2. confir. retorq. arg. Etiamper attritionem supernaturalem convertitur homo ad DEUM: an per eam delentur peccata? in forma. om. ant. dist. 1. conf. non potest manere aversus actualiter con. conf. aversus habitualiter. neg. primam & omnes reliquas conseq. Dum homo amat DEUM naturaliter, non potest simul habere actum odii, vel alium peccaminosum, adeoque non potest actualiter à DEO esse a-

versus: at, quia hic actus nondum delet peccata habitualia, prius patrata, manet homo adhuc habitualiter à DEO aversus, & peccator, nec remissionem peccati acquirit.

116. Dices. Si potest homo sine gratia per unum actum servare legem, potest etiam per plures, imò per omnes: ergo potest diu legem totam servare. Confir. Saltem poterit homo servare totam legem naturæ, si nulla unquam occurrat specialis difficultas: sed nec hoc videtur admittendum: ergo. Resp. neg. conf. nam utique major difficultas est in pluribus actibus collectivè, quam in singulis tantum distributivè sumptis. Ad confir. neg. ma. quæ saltem formaliter ex nostra sententia non sequitur; quamvis enim homo possit ad breve tempus servare totam legem naturæ, & actum unum cum omni peccato actuali impossibilem elicere, non sequitur, quod id possit diu. Eadem ma. etiam negari potest ex eo, quod ille actus possit omnino præcindere à proposito formali deinceps nunquam peccandi, & tantum esse efficac affectivè, prout explicavimus *num. 98.* nam voluntas nostra cum tempore mutabilis est, & potest faciliè, sicut post actum amoris DEI supernaturalem, ita & magis post naturalem in pejus mutari.

Quod attinet ad minorem in confirmatione positam. Resp. Arriaga *de gratia disp. 39. sec. 5. n. 16.* posse eam fortè negari; eo quod SS. PP. loquantur de ordinario modo vitæ humanæ, in qua semper intra longius spatium occurrunt difficultates, aut tentationes graves. Et certè ipsa frequentia, vel duratio tentationum, in sua natura tantum levium, reddit eas graves, ut infra dicemus *num. 122.* Si tamen diu, vel per totam vitam nulla prorsus tentatio alicujus momenti occurreret, non videtur tunc ex mente SS. Patrum ea observatio legis impossibilis, sine gratia saltem supernaturali, quamvis hæc ipsa specialis præservatio esset specialis gratia, saltem ordinis naturalis.

117. Ob. 7. Homo, viribus naturæ relictus, nunquam amat objectum insensibile plus, quam se ipsum: ergo neque amat DEUM plus quam se, seu super omnia. Resp. neg. antec. Certè amat quandoque homo insensibilia vehementissimè, e. g. plus, quam vitam amat honorem, quamvis hic sensu non percipiatur. Quod autem spectat ad DEUM, licet insensibilis sit, non est in eo specialis difficultas, aut repugnancia: imò, cum naturaliter possit cognosci dignissimus amore appetitivè summo, non est, cui voluntas non possit eum ita amare. Ex his collige cum Arriaga citato *num. præd.* DEUM naturaliter etiam posse amari amore concupiscentiæ; nam, si potest amari amore benevolentia, poterit etiam amari amore concupiscentia, qui amor est facilior; cum respiciat DEUM, ut bonum nobis: potest autem homo naturaliter amare DEUM ut bonum sibi, sive tanquam suum benefactorem, à quo sperat adhuc plura beneficia temporalia, sive tanquam suum ultimum finem naturalem, à se possidendum, e. ratione, qua saltem possideri posset in statu puræ naturæ, de quo in tractatu de Beatit. à *num. 34.* ut abstraham ab eo, an homo naturali actu possit appetere beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS X.

An homo sine gratia supernaturali possit vincere omnes tentationes, & servare totam legem naturæ.

118. **U**T bene docet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 1. subsec. 2. n. 7. Tentatio est propositio alicujus bonitatis, in objecto malo, trahentis ad se; sic enim tentat diabolus, excitando in hominibus cognitionem alicujus delectabilitatis, vel utilitatis in opere malo: sic etiam tentat unus homo alterum malis consiliis, proponendo rationes, quibus suadet, bonum esse, rem quandam prohibitam facere, vel præceptam omittere. Imò & ipsi motus carnis rebelles suo modo proponunt aliquam bonitatem apparentem in sua materia. Hæc jam tentatio potest esse levis, vel gravis. Prior, sive levis ex communi est illa, quæ parum hominem vexat, aut parum attrahit, sive dein trahat ad peccatum grave, sive ad leve. Contra gravis est illa, quæ hominem valde trahit ad malum. Potest autem tentatio, tam gravis, quam levis, esse contra præceptum, tum affirmativum, tum negativum, tum naturale, tum supernaturale. Et siquidem sit contra præceptum, exigens actum supernaturalem, clarum est, eam non posse vinci absque gratia; cum sine hac elici nequeat actus supernaturalis. Unde quæstio modò tantum instituitur de tentationibus contra præcepta negativa, aut purè naturalia.

119. Dico 1. Tentationem aliquam levem potest homo vincere sine gratia supernaturali. Ita Sotus, Vega, Medina, Valentia, Tannerus, Suarez, Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. §. 2. Arriaga de grat. disp. 40. sec. 1. subsec. 1. n. 2. & hoc teste communiter recentiores: estque etiam hæc mens S. Thomæ in 2. dist. 28. q. 1. a. 2. ad 6. ubi dicit: Aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere. Quicumque enim vitat peccatum, peccato resistit: unde hoc potest fieri etiam sine gratia, nec oportet, quòd tunc homo resistendo peccato mereatur præmium æternum; sed ille propriè vincit peccatum, qui potest perungere ad hoc, contra quod est pugna peccati: hoc autem non potest esse, nisi in eo, qui opus meritorium operatur: unde talis victoriæ vitam æternam meretur. Ecce expresse ait, posse resisti peccato sine gratia, seu tentationi non succumbi: nec nos plus volumus; non enim vincere, aut superare sumimus in sensu stricto S. Thomæ.

120. Nota autem, nos hic loqui, non de potentia tantum physica, ita, ut quis tantum physicè tentationem possit vincere: sed de potentia morali, ut quis etiam moraliter eam possit vincere; nam physicè potest homo vincere etiam tentationem aliquam gravem: quod Rhodes loco citato ait, non debere probari; cum certum sit, mansisse homini libertatem, & hanc esse potentiam physicam. Eandem potentiam physicam in homine agnoscit Arriaga de gratia disp. 40. sec. 2. n. 12. Eandem asserit Haunoldus l. 2. tr. 3. contr. 7. n. 806. & ratio est; quia aliàs tentatio omnino tolleretur libertatem physicam, adeoque ei succumberetur sine peccato.

Nec dicas, DEUM semper dare gratiam supernaturalem in iis occasionibus; quippe, ut ait Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. n. 2. SS. Patres supponunt, nos posse sine gratia contra præceptum naturale peccare: ergo debemus etiam sine gratia posse naturale præceptum implere; nam libertas ad peccandum debet etiam esse libertas ad non peccandum, seu præceptum implendum. Et hinc ad peccandum contra præceptum supernaturale affirmativum utique necessaria est gratia; cum aliter libertatem non habeamus, ad ejus observationem, & non observationem: ergo, cum juxta SS. Patres, liberi sumus ad peccandum contra præceptum purè naturale, etiam difficile, debemus etiam sine gratia esse liberi ad idem observandum, adeoque debemus sine gratia habere libertatem saltem physicam ad illud implendum.

Unde idem auctor cum aliis docet, SS. Patres, quando dicunt, aliquid impossibile esse, intelligendos esse de impossibilitate morali, saltem, nisi aliunde ratio suadeat, rem illam etiam physicè impossibilem esse. Et sanè, quod moraliter impossibile est, non est tantum quomodocunque difficile; sed ita, ut propter impedimenta occurrentia & summam difficultatem, prudenter sperari non possit futurum; neque etiam prudenter sperari possit, superandam esse difficultatem tunc occurrentem; neque contingat, ut ea unquam superetur. Unde meritò simpliciter impossibile dicitur; id enim rectè simpliciter impossibile vocatur, quod propter suam difficultatem nunquam fit. Et hinc in hoc casu gratia etiam dicenda est simpliciter dare. Datur tamen etiam in hoc casu libertas aliquo modo moralis, scilicet in hoc sensu, quòd detur libertas cum advertentia ad malitiam, quæ sufficit, ut actus possit imputari ad culpam: sed non datur libertas moralis in hoc sensu, quòd sit moraliter sufficiens, seu quòd difficultas sit moraliter superabilis.

Quòd autem SS. Patres, quando aliquid dicunt, sine gratia impossibile esse, intelligendi sint de impossibilitate tantum morali, videtur etiam posse desumi ex eo, quòd talibus utantur terminis, quibus non omnimoda physica impossibilitas adstruitur; sed tantum moralis. Sic S. Hieronymus l. 3. dial. contra Pelagianos. c. 1. ait: Hoc & nos dicimus, posse hominem non peccare, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea, quamdiu intentus est animus. & infra t. 3. hæc magis explicans, sic loquitur: Sed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humane. . . . Nec quia ad breve possum, coges me, ut possim jugiter. S. Augustinus l. de perfectione justitiæ c. 2. ait: Respondetur, naturale non esse peccatum, sed naturæ, præsertim vitiatæ, unde facti sumus naturâ filii iræ, parumque esse ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuta sanetur gratia DEI: ergo voluntatis arbitrium ad non peccandum non est omnino nullum: adeoque, quando alibi S. Augustinus videtur, adstruere impossibilitatem non peccandi, non intelligendus est de physica, quæ non datur, quando voluntas saltem parum potest: sed de morali tantum, quàm, licet absolute posset voluntatis arbitrium vincere, tamen, quia parum potest, sive non potest sine maxima difficultate,

non vincet. Quare hac in quæstione etiam nos loquimur de impossibilitate morali, & negamus, homini, etiam gratia destituito, moraliter impossibile esse, tentationem aliquam levem superare.

121. Probatur Conclusio 1. ex damnatione propositionis 30. Bajanz, juncta propositione 29. ad faciendum integrum sensum, quæ dicebatur fures esse, & latrones (quales scilicet Christus intelligit *Joan. 10. v. 8.*) eos, qui docent, *Aut tentationi ulli sine gratia ipsius Christi adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.* Prob. 2. Potest homo absque gratia efficere opus naturaliter tantum honestum, & bonum, ut probatum à n. 84. ergo potest vincere aliquam tentationem. prob. conf. qui liberè operatur honestum, debet habere motiva, pro, & contra; alias non est liber: ergo debet vincere motiva allicientia ad inhonestum, ut patet: atqui illa motiva sunt tentationes, ut iterum patet ex n. 118. ergo. Nec dicas, posse hominem tantum facere opus bonum naturale; quando nulla adest tentatio; nam rationes n. 84. & seq. allatæ, certè plùs probant, & alias sequeretur, neminem posse liberè bonum operari, sed tantum necessariò: sic autem actus, sine gratia elicitus, quantumcunque honestus, non possent mereri nec naturale præmium: quod admitti non potest.

122. Dico 2. Non potest homo sine gratia vincere omnes tentationes leves, coacervatas, vel nimis diu durantes. ita Arriaga, *de gratia disp. 40. sec. 2. n. 15.* prob. In primis si tentationes tendant ad peccata venialia, non possunt omnes vinci, neque cum gratia ordinaria, ut docet Tridentinum *sess. 6. can. 23.* multo igitur minùs possunt vinci sine gratia. Si autem tentationes tendant ad grave peccatum, possunt saltem esse tam multæ, & tam frequentes, ac tam sæpe recurrentes, ut voluntas propter suam instabilitatem in bono (in quo sibi relicta diu non perseverat, maximè, si tentatione inclinetur in malum) iis moraliter non possit semper resistere. Unde Arriaga *loc. cit.* ait, tentationem levem unam posse ratione durationis esse tam importunam, ut moraliter sine gratia vinci non possit. Quod si quis autem vellet dicere, hanc tentationem, vel harum tentationum complexum, esse tentationem gravem, & non amplius levem, faceret quæstionem de voce, de qua nollem litigare.

123. Dico 3. Omnes tentationes graves, collectivè sumptæ, non possunt superari sine gratia DEI. ita Bellarm. *tom. 4. contr. 3. gen. contr. 1. princ. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 7.* Suarez *l. 1. de gratia c. 26. n. 1.* Rhodes *disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. §. 2.* Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 1. num. 13.* & hoc teste, communis, imò Suarez *l. 1. de gratia c. 26. n. 12.* censet oppositum saltem temerarium, & errori proximum. Sed statim hic quæstio oriri potest, an hæc gratia debeat esse intrinsicè supernaturalis, e.g. supernaturalis illustratio, vel inspiratio Spiritus Sancti: an sufficiat aliquod donum DEI, intrinsicè quidem naturale: attamen, si non indebitum toti naturæ creatæ, saltem indebitum homini: qua in re discrepant auctores.

Rhodes *loc. cit.* si bene legatur totus con-

textus, fortè videbitur requirere gratiam supernaturalem. Bellarm. *loc. cit. §. observandum 2do* ait quidem, ad vincendam tentationem, ita, ut nullum peccatum admittatur, nec tamen etiam meritum comparetur (de qua victoria utique hic est sermo, non de alia in sensu S. Thomæ, de quo *num. 119.*) non requiri semper gratiam supernaturalem, sed sufficere auxilium DEI, etiam tantum removens occasiones peccandi, vel inhibens vim diaboli, sive alio modo juvans. Attamen, cum dicat, nullam tentationem posse vinci absque gratia, non videtur eodem modo loqui de gravibus, ac levibus, præsertim, cum postea, conciliaturus auctores inter se, dicat, quosdam loqui de auxilio supernaturali, quando in ordine ad tentationem levem id necessarium negant. Unde, quamvis reverà nihil determinet, fors videri potest velle, quòd saltem ad gravem tentationem vincendam auxilium supernaturale necessarium sit.

Econtra Arriaga *cit. disp. 41. de gratia sec. 2. num. 5.* ait, non posse totam legem naturæ servari sine gratia, sive supernaturalis sit, sive naturalis, specialiter tamen præparata: quod idem, ait, se dixisse de victoria gravis tentationis. Suarez *l. de gratia c. 27. num. 24.* dicit, ad observationem legis naturalis, seu victoriam omnium tentationum, non meritoriam vitam æternæ, non requiri ex natura rei gratiam intrinsicè supernaturalem; cum hac observatio tantum naturalis sit; nec etiam videri, requiri ex lege DEI, seu Divino decreto; cum de hoc non constet: & hinc sufficere per se gratiam ordinis naturalis datam modo præternaturali, id est, ultra vires, & exigentiam causarum naturalium, tunc hominem ad servandam legem excitantium. Hinc addit *num. 24.* sibi videri, regulariter observationem illam, vel victoriam fieri per gratias supernaturales, maximè in iustis: vel, cum nec tentationes omnes, nec omnia gratiæ auxilia contra istas, simul dentur, fieri eam victoriam nunc per auxilia naturalia, nunc per supernaturalia: adeoque hominem, partim his, partim illis adjutum, totam collectionem tentationum vincere. Ego saltem dico, non posse superari graves tentationes, nisi, vel auxilio gratiæ supernaturalis, quod regulariter videtur dari: vel saltem auxilio doni naturalis specialis, si non detur à DEO supernaturale.

124. Probatur autem conclusio. S. Paulus *1. ad Cor. 10. v. 13.* dicit: *Fidelis autem DEUS est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis: ergo aliquæ tentationes sunt supra vires humanas, ita, ut illas homines viribus suis vincere nequeant.* Cùmque hic textus universalis sit, non debet restringi ad solas tentationes contra præcepta, quæ debent impleri per actus supernaturales, e.g. fidei; sed etiam extendi ad tentationes illas, quæ sunt contra præcepta naturalia. Plures alios textus Scripturæ vide apud Bellarminum *tom. 4. contr. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 5. c. 7.* ubi etiam affert plurimos textus SS. Patrum: ex quibus S. Augustinus *ep. 106. longè post medium* ait: *Fateatur Pelagius quando contra tentationes concupiscentiæque illicitas dimicamus, quamvis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed adjutorio DEI nostram provenire victoriam.* & *ep. 94. ad Hila-*

Hilarium tanquam errorem Pelagii refert, quod doceat, cavendis autem futuris, vincendisque peccatis, omnibusque tentationibus virtute superandis, sine ullo deinceps adjutorio gratiæ DEI, naturali possibilitate, humanam sufficere voluntatem. Cumque SS. Patres expressè loquantur de lege naturali, & negent etiam evitacionem peccati esse possibilem, non valent effugia dicentium, exponi eos posse, vel de tentationibus contra legem supernaturalem, vel de victoria meritoria.

Synodus quoque Milevitana in *epist. ad Innocent. l. quæ inter epist. S. Augustini est 92.* tanquam errorem Pelagianorum recenset, quod dicant, esse in nostra potestate, ut non inducamur in tentationem; sicut enim ait eos docere: *Illud verò, quod sequitur: ne nos inferas in tentationem: non ita intelligendum, tanquam Divinum adjutorium postere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse positum potestate, & ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis.* S. Innocent. l. *ep. ad Concilium Carthagenense quæ est 91. inter epistolas Augustini* ait: *Cum pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed DEI solum facere possit auxilium.* S. Cælestinus l. in *epistola ad Gallos. c. 5.* ait: *Neminem, etiam baptismatis gratiâ renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium DEI perseverantiam bonæ conversationis acceperit.* Similia habent SS. Cyprianus, Basilus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, apud Bellarmin. *loc. cit.* Ratio autem sumitur ex vehementi inclinatione hominis ad sensibilia bona, & vitia, ob naturæ corruptionem, cui si accedat gravis tentatio, sive vehemens propositio objecti perversi, & quidem repetita, sanè homini difficillima, & moraliter impossibilis fit resistentia efficax, si non auxilio gratiæ adjuvetur.

125. Dico 4. Non potest homo sine auxilio gratiæ etiam tantum unam tentationem gravem vincere. Ita Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2. n. 15.* & eo teste, fermè omnes Theologi, quamquam in explicatione non nihil variant. Probatur autem hæc conclusio jisdem ferme rationibus, quibus superior; nam SS. Patres communiter loquuntur de quavis distributive sumpta tentatione, & non tantum de omnibus collectivè sumptis, ut patet inspicienti textus. Sic S. Gregorius l. 9. *moralium. c. 29.* ait de homine: *Dimissus sibi cujuslibet tentationis aurâ raptatur.* S. Chrysostomus *homil. 24. in 1. ad Corinbios* ait: *Sunt tentationes, quas sufferre non possumus. Et quenam sunt illæ? omnes, ut ita dicam; possibilitas enim in Divino nutu est: & addit dein, esse etiam tentationes humanas, alludens ad illud Apostoli 1. Corin. 10. v. 13. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana: ergo SS. Patres intelligendi sunt, saltem de tentatione qualibet gravi, quamvis non de omni levi, ob rationes n. 121. adductas, quas leves aliqui ajunt non esse simpliciter dicendas tentationes.*

Ratio autem conclusionis desumitur ex ignorantia intellectus humani, & infirmitate voluntatis, ac concupiscentia, ex quibus oritur valde vehemens hominis in bona sensibilia propensio & ab honestis abstractio: ex qua inter Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2.*

n. 15. cum quibusdam recentioribus, posse etiam aliquam tentationem, unico tantum instanti durantem, tamen esse tam gravem, ut moraliter impossibile sit ei resistere: quod probat à pari sic. Potest quis esse ita obfirmatus in bono, ut moraliter ei impossibile sit, in rem turpissimam consentire, stantibus præsertim cogitationibus bonis, ei tunc occurrentibus: cur ergo non possit, à contrario, alii malis assueti, & penitus habituati, difficillimum, & moraliter impossibile esse, stantibus præsertim vehementibus illicitis, etiam tantum uno momento à peccato abstinere? sic e. g. luxurioso, data occasione absque ullo impedimento, & posita forma alliciente, maximè, si ponatur, eum ad fornicationem etiam gravibus minis, aut promissis impelli, certè difficillimum, imò moraliter impossibile erit, non peccare. Hoc autem, quamvis in quibusdam casibus verum esse possit, non tamen est in omnibus; nam Suarez l. 1. *de gratia c. 23. n. 2.* levibus tentationibus accenset illam, quæ ad momentum tantum, seu brevissimo tempore durat.

126. Dico 5. Non potest homo sine auxilio gratiæ diu servare totam legem naturæ. ita S. Thomas. l. 2. q. 109. a. 4. in corp. Suarez l. 1. *de necessitate gratiæ c. 26. n. 4.* ubi citat plurimos alios, & addit, ita sentire omnes modernos: imò n. 12. ait, hoc certum, & indubitatum esse. Dico diu; nam Arriaga *disp. 41. de gratia sec. 2. n. 4.* ait, hominem moraliter posse servare totam legem aliquamdiu, seu brevi tempore: citatque Bellarminum, Sotum, Vegam, Stapletonum, Medinam, Valentiam, Zummel, Suarez, & Tannerum. Et sanè utique possibile est aliquo momento, vel brevi tempore, servari ab homine legem absque gratia, illo scilicet, momento, vel brevi tempore, quo aliquis eliceret actum naturalem amoris DEI super omnia, vel alium actum naturalem moraliter bonum, vel superaret levem aliquam tentationem: quæ possibilia esse suprà probavimus.

Probatur jam conclusio. Inprimis si sermo sit de lege naturali, sicut nunc datur, supposito statu elevationis, in quo obligat sæpe ad actus supernaturales, fidei, spei, charitatis &c. certum est, eam non posse observari sine gratia; quia tales actus elici nequeunt, nisi gratia præveniat, & comitetur. Si autem sermo sit de lege naturali, prout tantum obligat ad non peccandum, vel ad eliciendos actus naturales, probatur à Suarez loco, & numero modò citato ac sequentibus, variis Scripturæ textibus, quos licet Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. num. 14.* non omnes efficaces existimet, tamen etiam ejus solutiones non sunt efficaces.

Ex pluribus textibus unum affero ex S. Paulo ad Rom. 7. v. 23. *Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Ubi S. Paulus per legem mentis intelligit legem naturalem, cui contraria est concupiscentia, quæ est lex membrorum. Addit: *& captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Lex membrorum, atque lex peccati, est eadem, & hæc captivum tenet, hoc est, quasi capit, dum inducit, & inclinat in peccatum. Dein exclamat: v. 24. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* hoc est, à corpore morbido, &

& peccandi affectibus obnoxio: ac subdit: v. 25. *Gratia DEI per Jesum Christum Dominum nostrum*: quasi diceret, à lege membrorum, seu concupiscentia, aut inclinatione ad mala, & peccata, contra legem naturæ, non posse se liberari, nisi per gratiam.

Dicit quidem Arriaga, ibi tantum esse sermonem de resurrectione, per quam corpus liberetur à suis miseriis, citatque Cornelium: sed hic expressè ait, à peccandi affectibus: & licet dicat, ab his liberandum corpus in resurrectione, non negat, etiam ab eadem gratia liberandum corpus adhuc in vita. Neque verum est, quod Apostolus ibi agat tantum de resurrectione: imò vix potest probari, eum per illud caput de ea agere. Huc referri possunt textus SS. Patrum, & Conciliorum, quibus probatur, non posse vinci sine gratia tentationes omnes, quæ nisi omnes vincantur, lex tota servari non potest. Plura vide ex Scripturis, & Patribus apud Suarez loc. cit.

127. Prob. etiam conclusio ratione. Non potest homo moraliter diu vivere, quin occurrant graves tentationes, contra legem naturalem: sed has, imò nec quamlibet ex illis, potest homo sine gratia superare: & quamvis ponatur, quod non adeo graves tentationes ei occurrant, tamen nec mediocres multas, aut plurimas, collectivè sumptas, quæ hinc inde occurrunt, potest homo solis naturæ viribus vincere: ergo non potest totam legem servare. Certè multa sunt, quæ hominem diutius viventem ad malum incitant, e. g. bona sensibilia, passionis, errores, inconstantia imaginationis, necessitas corporis, varæ curæ, pravorum exempla, consilia mala, educatio pessima, institutio perversa &c. quæ omnia absque dubio faciunt moraliter impossibilem rotius legis naturalis adimplerem.

128. Dico 6. Neque sine fide, neque etiam tantum sine gratia habituali, seu sanctificante, potest homo diu servare totam legem, ut non incidat in novum peccatum grave. Hoc non quidem assero, in eo sensu, quasi gratia habitualis, aut fides, immediatè concurrant ad servandam legem: sed in hoc sensu, quod DEUS homini, fide, aut gratia habituali privato, non det gratias certas, sine quibus tamen non potest diu servari tota lex. Hæc conclusio est S. Thomæ 1. 2. q. 109. a. 4. & 8. Eandem sententiam Arriaga disp. 41. sec. 5. subsec. 1. num. 19. dicit esse defacto, sive in hac providentia certam. Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 3. ait esse communem. Suarez autem l. 1. de gratia c. 27. num. 18. vocat longè probabiliorem. Bellarminus tom. 4. contr. 3. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 5. inquit hanc sententiam sibi verissimam esse. Sunt quidem etiam auctores, qui docent, gratiam habitualement non esse necessariam ad servandam legem naturæ totam, quoad substantiam tantum, quos citat Suarez l. 1. de gratia c. 27. n. 7. S. Bonaventura, Richardus, Marsilius, Abulensis: sed longè plures stant pro nostra sententia, juxta quam infideles non possunt longo tempore esse sine peccato gravi; quia non habent fidem: nec fideles peccatores; quia non habent gratiam sanctificantem, ut ibidem docet Suarez.

129. Probatur prima pars conclusionis. In primis S. Scriptura, SS. Patres, & Concilia, di-

cunt, auxilium, vel gratiam, per quam liberamur à servitute peccati, fundari in fide: ergo infideles non possunt diu servare totam legem. Conseq. est clara. antec. probatur. S. Paulus ad Rom. 3. ut ostendat necessitatem fidei, asserit, prius omnes gentes, & Judæos, fuisse sub peccato, seu plenos peccatis; quia de lege sua consilii non potuerunt naturaliter sapientia, & libertate, vincere concupiscentias: ergo, infert, fidem esse necessariam ad vitanda peccata contra legem naturæ. Unde eod. c. 3. v. 27. ait: *Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est. per quam legem? factorum? non: sed per legem fidei.* Quasi diceret: quare gloriaris Judæe? an quod iustitiam habeas ex lege, sacrificiis, & ceremoniis tuis? non potes ideo gloriari; quia lex tua, & sacrificia tua, non dant tibi vires; nec opera etiam legi conformia te iustificat. Hinc (pergit Apostolus) exclusa est vel adempta tibi gloriatio: non quidem per legem factorum, seu Mosaicam, quæ hanc humilitatem non docuit (ut advertit Emmanuel Sa in hunc locum) sed per legem fidei, per quam cognoscis, te nihil posse sine gratia DEI, & quæ lex fidei simul confert gratiam, ut possis, non quidem per tuum solum arbitrium, sed per gratiam DEI, quæ datur per fidem: atque adeo possis in Domino gloriari.

Idem S. Paulus ad Galat. 3. v. 22. ait: *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.* Hoc est (ut explicat Cornelius) Scriptura declaravit omnes esse peccatores, ut promissio daretur ex fide: per promissionem autem ait Suarez l. 1. de grat. c. 27. n. 15. non tantum intelligitur perfecta sanctitas, vel beatitudo: sed etiam intelliguntur media seu vires ad eam acquirendam.

Idem de infidelibus asserunt SS. Patres, & Concilia, quæ, dum dicunt, nos liberari per gratiam, & per hanc concedi victoriam tentationum, eo ipso satis indicant, non credentibus eam victoriam non concedi. Sic Patres Concilii Carthaginensis in sua epistola ad Innocentium, quæ est 90. inter epistolas S. Augustini, referunt tanquam errorem, Pelagianorum, quod nullum relinquant locum gratiæ DEI, quæ Christiani sumus, quæ & ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur. Et S. Augustinus de spiritu & littera. c. 13. Quod operum lex minando imperat, hoc fidei lex credendo imperat. Lege operum dicit DEUS: fac, quod jubet: lege fidei dicitur DEO: da, quod jubet. Idem S. Doctor in expositione quarundam propositionum epistolæ ad Rom. c. 19. ait: *Ea ipsa, quæ non poterant impleri per legem, per fidem impleta sunt.*

130. Probatur jam secunda pars conclusionis à quibusdam ex Concilio Milevano, quod can. 4. ait, gratiam juvare, ut, quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: loquitur autem de gratia iustificante, seu habituali; nam inferius addit: *Ut adjuvante charitate, scientia non possit inficere*: quæ verba necessariò intelligenda sunt de gratia includente charitatem, quæ est gratia habitualis: & can. 5. addit, per eam gratiam (quam expressè vocat gratiam justificationis) non tantum dari posse fa-

ciliis, sed simpliciter; quia anathema dicit afflicti, eam dari tantum ad facilius posse: ergo ex Concilio saltem inferitur, nos sine hac gratia (si non ex natura rei, saltem ex lege DEI) non posse totam legem servare, sive omnia facere; nam, quod nullum actum bonum facere possumus, non vult Concilium; est enim certum, quod peccator non tantum opus naturale, sed etiam supernaturale, scilicet actum fidei, vel spei, vel alterius virtutis, qui sit meritorius de congruo, possit elicere cum gratia actuali sine gratia habituali. Equidem responderi potest, Concilium loqui de actibus, seu præceptis supernaturalibus, ut explicavimus n. 105. sed hoc ipsum iam fideles debet abstertere à perseverantia in statu peccati; quia sic saltem præcepta supernaturalia, quæ sæpe urgent, ordinariè novis peccatis violent.

131. Prob. tamen hæc altera pars conclusionis 2. efficacius etiam de lege naturali. Concilium Arausicum II. can. 13. ait: *Arbitrium voluntatis, in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari*: sed gratia baptismi est gratia sanctificans; hæc enim tunc infunditur, etiam parvulis, qui alterius gratiæ capaces non sunt: ergo. Subsumo: atqui arbitrium est infirmatum ita, ut non possit totam legem naturæ servare ex n. 126. & seq. ergo debet per gratiam sanctificantem reparari, ut hæc servare queat. Et hæc est ratio S. Thomæ. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. ubi ait, arbitrium non posse implere mandata sine gratia sanante, hoc est, reparante.

Nec dicas, modò homo semel habuerit gratiam, jam ipsum esse sanatum, quamvis gratiam iterum perdat; cum non simul perdat fidem, & spem; nam, quamvis post iterum perditam gratiam non omni priori modo infirmetur liberum arbitrium, tamen valde infirmatur: & ut ait S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 8. in corp. homo, qui est in peccato mortali, est averfus à DEO, nec habet cor suum confirmatum in DEO, tanquam ultimo fine: ergo non potest constanter bene uti creaturis, nec convenienter ordinare suas actiones, ita, ut non sæpe cadat, & ad creaturam potius convertatur quam ad DEUM.

132. Prob. 3. Ex Patribus, qui (ut ait Suarez, in iis evolendis diligentissimus) nobiscum sentiunt, si omnes eorum textus simul sumantur (quamvis fortè unus, & alter seorsim, posset aliter exponi) Sic S. Gregorius homil. 11. in Ezechielem post medium ait: *Peccatum quippe, quod per penitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & poena peccati; omne enim, quod prius committitur, peccatum est: sed si citius penitendo non tergitur, iusto iudicio omnipotens DEUS obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere*. S. Augustinus l. de spiritu & litera. c. 26. loquens de lege naturali (quia loquitur de decalogo) ait, illud Apostoli ad Rom. 2. v. 13. *Factores legis iustificabuntur*: non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam iustificentur: . . . sed, inquit, sic intelligendum est: *Factores legis iustificabuntur, ut sciamus, aliter eos non esse factores legis, nisi iustificentur: ut non iustificatio factoribus accedat, sed, ut factores legis iustificatio præcedat*.

133. Prob. 4. rationibus, vel saltem con-

gruentiis 1. Experientia ostendit, neminem etiam ex fidelibus diu harere in uno peccato gravi, & contra omnes concupiscentias constanter dimicare, nec in alia peccata labi. 2. Protectio Spiritus Sancti, vi cuius homo custodiatur à peccatis, & juvatur, ad vincendas longo tempore omnes malas concupiscentias, est insigne beneficium, quo sunt indigni, etiam fideles, si in peccato perseverent. 3. Abstinere diu à peccatis gravibus exigit sanè cor obfirmatum firmissimo proposito contra omne peccatum: atqui tale non habet, qui diu in statu peccati perseverat: ergo.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

134. **O**B. 1. contra 1. conclusionem. Scripturæ & SS. Patres loquuntur universaliter de omni-

bus tentationibus, quando adstruunt necessitatem gratiæ: ergo etiam ad vincendas tentationes leves necessaria est gratia. prob. ant. Scripturæ tantum simpliciter vocant tentationem, etiam illam, quam vinci sine gratia posse negant, c. g. dicunt: *Et ne nos inducas in tentationem*. Matth. 6. v. 13. SS. Patres dicunt, quolibet tentationes vinci non posse: sic S. Gregorius cit. n. 125. dicit cuiuslibet tentationis, & S. Chrysostomus ibidem cit. dicit, omnes tentationes. Resp. dist. antec. & Scripturæ, ac Patres loquuntur de tentationibus gravibus, quæ simpliciter dicuntur tentationes. conc. ant. loquuntur de omnibus etiam levibus. neg. ant. & conseq. Scriptura ad mentem SS. Patrum exponenda est, & SS. Patres etiam exponendi sunt, ita, ut non sibi contradicant: ergo non possunt intelligi de quavis levi tentatione; cum alias homo nihil boni naturalis posset liberè facere, ut probatum n. 121. quod tamen est contra SS. Patres, & Scripturas n. 85. & seq. adductas.

Unde etiam Bellarminus, tom. 4. contr. 3. l. 5. de grat. & lib. arb. c. 7. ait, fortasse auctores, qui videntur quoad hanc sententiam inter se contrarii, posse conciliari; eoquod illi, qui dicunt, aliquas superari sine gratia posse, loquantur tantum de tentationibus levibus: alii autem, qui negant ulla tentationes sine gratia superari posse, simul dicant, leves tentationes non esse simpliciter vocandas tentationes, adeoque sua assertione complectantur tantum graves tentationes: & sic ipse Bellarminus nostræ assertioni apparenter tantum, non autem reverà contrarius est; nam loco citato ait, levissimam titillationem non mereri nomen tentationis. Quod attinet ad S. Chrysostomum, is ita habet: *Omnes, ut ita dicam: sic enim ex Græco verti debet, ut bene advertit Suarez: hæc autem additio, ut notat idem Eximius l. 1. de grat. c. 23. n. 16. utique restringit vocem omnes, ut non prorsus omnes significet. Dicunt quidem aliqui, ea verba non reperiri in aliqua editione. sed rectè ait Arriaga, licet una, aut altera versio, ea verba omittat, sufficere, quod ea communiter in plerisque versionibus habeantur, vide hunc*

Q

hunc auctorem disp. 40. de gratia sec. 1. n. 9. de hoc textu agentem.

135. Ob. 2. Concilium Arausicum II. c. 9. ait: *Divini est muneris, cum . . . pedes nostros a falsitate, & injustitia tenemus.* & c. 17. *Nul- lus miser de quacunque miseria liberatur, nisi, qui DEI misericordiam praevenitur:* ergo. Resp. cum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 27. hos, & similes textus Conciliorum, & Patrum, intelligendos esse vel de victoria Christiana, hoc est, utili ad salutem (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel de tentationibus gravibus, quae in sensu morali vo- cantur simpliciter tentationes; cum leves non sim- pliciter ita vocentur: vel etiam eos textus velle dicere, quod indigeamus auxilio gratiae ad vincendas tentationes omnes in sensu quasi ac- comodo, eò quod frequentissime indigeamus gratia ad eas vincendas.

Quando autem S. Augustinus l. 1. confes- sionum c. 7. dicit, nos nec brevissimo tempore posse esse sine peccato, absque auxilio DEI, de- bet planè exponi mitius; aliàs enim etiam, dum dormimus, non naturaliter, sed ex gratia non peccaremus: item nunquam possemus sine gra- tia facere minimum aliquod bonum; quia eti- am per istud abstinemus aliquo tempore à pec- cato: unde vel S. Doctor ibi agit de victoria ten- tationum utili ad salutem, vel loquitur cum ali- qua exaggeratione: vel intelligendus est de tem- pore tentationis valde vehementis. Adde, S. Au- gustinum male eo loco citari; cum ibi tantum dicat, primis diebus infantes mala agere, qua- tenus expallescent, vel importunè fient &c. quae sunt peccata tantum materialia. Sic quoque ex- ponenda sunt, si fors unus aut alterius ex anti- quioribus similia circa hanc rem ambigüe dicta objiciantur.

136. Ob. 3. In singulis tentationibus est orandum: ergo ad vincendas singulas necessaria est gratia. Confirmatur. Oratio debet fieri cum fide: sed fides non datur sine gratia: ergo ne- cessaria est gratia. Resp. nego conf. Rectè mo- nemur, ut in singulis tentationibus oremus; quia, ut ait Suarez l. 1. de grat. c. 26. n. 9. in singulis est periculum, & incertum est, quando gratia sit necessaria: potestque esse, aut fieri tentatio gravis, & ut hæc impediatur, meritò oramus. Dein, etsi possumus leves tentationes vincere, tamen sæpe sine gratia non vincemus ex nostra culpa; unde orandum est, ut gratiam impetre- mus. Ad confirm. dist. conc. fides est neces- saria ad orationem, conc. conf. ad vincendam levem tentationem, neg. conf. Aliud est, ait Suarez loc. cit. cap. 27. num. 23. medium proximum vincendi tentationem, aliud medium im- petrandi auxilium; potest enim ex fide peti, seti orari etiam pro impetranda gratia tantum naturali, sicut, si petimus pluvias. Unde ex hoc saltem non probatur necessitas gratiae super- naturalis. Sed neque probari potest, oratio- nem esse necessariam ad vincendam quamvis singularem levem tentationem, quamvis præci- piatur, ut oremus, ut non intremus in tentatio- nem gravem, seu simpliciter dictam.

137. Ob. 4. Saltem semper debet adesse gratia extrinsecæ protectionis, quæ impediatur, ne demon hominem tentet pro suo libito; si enim hoc ei permetteretur, nemo posset etiam levem

tentationem superare: ergo etiam ad tentatio- nem levem superandam necessaria est gratia. & cerè Bellarm. loc. cit. num. 123. ait, sibi sufficere hanc gratiam, quod DEUS non permittat da- monem sævire, quantum vellet. Resp. nego suppositum; si enim demoni permetteretur ten- tare hominem pro libito, tunc tentatio non am- pliùs esset levis, sed gravis. Dices. Ergo jam est gratia, quod tentatio sit levis. Resp. sit nos loquimur ex supposito, quod tentatio sit levis; unde unde proveniat. Cæterum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 23. & seq. ubi hanc objectionem fuscè pertractat, ait, providentiam illam DEI, per- mittentis demoni tantum, & non amplius, non esse necessariò specialem, sed spectare ad gene- ralem cursum providentiæ. Ulteriùs ait, etsi da- moni fors plus permetteretur, tamen sæpe non tentaturum amplius, seu graviùs ob multas ra- tiones quas ibi adducit. Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. num. 11. addit, demonem, cum ob suam damnationem debeat in tormentis manere, non habere potentiam ex se tentandi hominem: & hinc à DEO ipsi tantum in poenam hominis permitti, ut hunc leviter tentare possit: & hinc quod demoni non permittatur, ut graviùs ten- ter, non esse propriè gratiam collatam homini, sed tantum minorem poenam, nisi quatenus hæc ipsa minor poena possit aliquo modo dici gratia, sicut gratia potest dici dilatio mortis: at addit hic auctor, hinc non esse sermonem de gratia, in hoc tantum sensu acceptæ, sed de positivo spe- ciali favore, non tantum minuente poenam, sed magis homini favente.

138. Ob. 7. Homo per peccatum consti- tutus est in ultimo termino damnationis, hoc est, meritis est statim damnari, adeoque indi- gnus est omni auxilio: ergo omnis concursus DEI, & maxime omnis cogitatio congrua, est gra- tia DEI: sed sine concursu DEI, & cogitatione congrua non potest vinci ulla tentatio: ergo. Resp. Hoc argumentum probat, hominem nul- lum prorsus posse bonum opus facere, sine gra- tia, quod falsum esse probavimus à num. 84. In forma distinguo 2. partem antecedentis. Ho- mo indignus est omni auxilio, ita, ut etiam na- turali exigentia ad omne auxilium, etiam tantum naturale, actu spoliatus sit. neg. ant. ut spolian- dus sit eà etiam exigentià, quando erit actu dam- natus, seu existens in termino damnationis, conc. ant. & neg. conf.

Quamdiu homo adhuc est viator, tamdiu juxta cursum ordinarium causarum secundarum, debetur ei concursus aliquis DEI, & aliquoties etiam aliqua cogitatio congrua, ut probatum num. 100. sicut enim differtur damnatio, ita eti- am differtur status, in quo carere debeat omni concursu ad bonum, aut omni cogitatione con- grua; aliàs deberet etiam dici, quod ipsa con- servatio talis hominis sit specialis gratia: quia etiam eà est indignus in aliquo vero sensu: sed non est ita indignus ut non nisi per specialem na- turalem gratiam conservetur.

139. Ob. contra 2. conclusionem. Si quis semel superavit tentationem, tunc altera vice faciliùs, & tertia adhuc faciliùs eam vincit: ergo ex eo, quod tentatio levis per se diu du- ret, non fit moraliter impossibilis ejus victoria: ergo potest homo omnes, etiam coacervatas le-
ves

ves tentationes vincere. prob. ant. per repetitos actus acquiritur habitus, seu facilitas: ergo facilius est victoria posterior, quam prior. Hæc obiectio non est tam difficilis, quam putat Arriaga, supposita doctrinâ de habitibus, satis communi inter nostros, scilicet, quod habitus voluntatis acquisiti stent in speciebus experimentalibus, representantibus delectationem in obiecto, & in negatione specierum representantium molestiam in eo, vel delectabilitatem æqualem in obiecto opposito, de quo in Philosophia agitur. Unde falsum est, quod per omnes actus acquiritur facilitas ad alios similes; sæpe enim augetur difficultas.

Sic sub initium anni sæpe studiosi una, aut altera vice, diligenter student: at mox representata delectatione otii oppositi, & molestia studiorum, cessant. Sic sæpe, qui semel, vel secunda vice, gustavit medicinam amarissimam, non se finit tertia vice persuaderi. Sic, qui passus est unam, vel etiam alteram injuriam, non semper patitur tertiam. His suppositis, in forma. neg. ant. ad probationem dist. ant. per repetitos actus semper acquiritur habitus. neg. ant. aliquando. con. ant. & neg. con. nam non semper victoria prima tentationis relinquit speciem experimentalem, quæ representet delectationem in suo obiecto e. g. in continentia ab illicitis voluptatibus, vel in patientia contumeliarum: sed, præsertim, in non habentibus gratiam, relinquit speciem magnæ molestiæ, quæ dein auget difficultatem. Fateor, sæpe post repetitos actus, per gratiam fieri leviores postea victorias; sed hoc non pugnat contra nostram assertionem.

140. Ob. 7. Si homo non habet potentiam moralem vincendi omnes tentationes, tunc nec habet potentiam moralem vincendi unam: sed hoc est contra nos: ergo. prob. ma. ponamus, cumulum tentationum, moraliter invincibilem, constitui ex centum tentationibus: ponamus etiam, hominem jam vicisse nonaginta novem tentationes, quod potest fieri in hac suppositione; quia unamquamque potest moraliter vincere, & nonaginta novem nondum sunt totus cumulus, qui moraliter necessitat: in hoc casu talis homo non poterit moraliter vincere ultimam: ergo. prob. ant. si posset in hoc casu vincere tentationem ultimam, posset moraliter vincere totam necessitatem moralem, quod est in terminis absurdum: ergo. Hoc argumentum probaret, posse moraliter cum ordinaria gratia vitari omnia peccata venialia, contra Tridentinum sess. 6. can. 23. in forma neg. ma. ad prob. neg. ant. quia in hoc casu homo poterit moraliter illam ultimam tentationem vincere. ad prob. iterum neg. ant. nam tota necessitas moralis in hoc casu non est devoluta ad ultimam tentationem, sed jam est per partes victa in antecedentibus victoriis.

141. Necessitas tota moralis (quod bene notandum) est divisibilis, & in hoc casu est divisibilis in singulas tentationes; unde singulas vincendo vincit homo semper aliquam partem necessitatis moralis, adeoque in ultima tentatione tantum habet vincendam adhuc unam partem. Potest autem homo quamvis partem necessitatis moralis distributivè sumptam vincere, etiam moraliter, licet non possit vincere omnes simul; nam necessitas moralis non est necessitas absoluta,

sed tantum talis, ut propter maximam difficultatem fundamentum præbeat, ad prudenter judicandum, quod non sit vincenda. Habemus autem fundamentum prudens in infirmitate naturæ, & repetitis tentationibus ad judicandum, hominem sine gratia non esse victurum omnes.

Sicut autem hoc fundamentum nititur pluribus collectivè tentationibus, ita minuitur per ablatas, seu jam victas aliquas tentationes: nec, positis jam nonaginta novem victoriis, amplius habemus fundamentum ita prudens, firmiter judicandi, hominem centesimam non superaturum. Ex quo sequitur, hominem posse omnes partes necessitatis moralis, distributivè sumptas, vincere moraliter, non autem omnes collectivè sumptas. Unde, si homo omnes centum tentationes vinceret, (quod tamen nunquam fiet) vicisset eas physicè, non moraliter, hoc est, vicisset nihil agendo absolute supra suas vires, sed tamen modo ita extraordinario, quem nemo prudenter judicasset eventurum. Modus autem hic extraordinarius non stentisset in qualibet victoria distributivè, sumpta, sed in omnibus collectivè sumptis. Si tamen velis dicere, quod in singulis tentationibus vincendis in hoc casu fuisset partialis aliquis modus extraordinarius, non quidem multum refragor, quamvis saltem de primis, fors difficulter probeatur: in quibus autem inceperit, non possumus determinare. vide hac de re etiam tract. de DEO an. 642.

ARTICULUS XII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

142. Ob. 8. contra 4. conclusionem. Præcepta DEI sunt facilia: ergo debent absque gratia moraliter posse servari: ergo etiam debent tentationes graves contra eorum observationem moraliter posse vinci. Confirmatur. Ad peccandum graviter non sufficit libertas tantum physica, sed requiritur moralis: atqui hæc juxta nos non daretur: ergo. Resp. dist. ant. Præcepta DEI sunt facilia sine gratia. neg. ant. cum illa, conc. ant. & neg. con. In primis præcepta supernaturalia sunt omnino impossibilia sine gratia: at quia gratia ex parte sua non deficit, quando datur obligatio ea adimplendi, facilia redduntur. Idem dic de aliis præceptis. Nec dicas cum Arriaga, sic non præcepta esse facilia, sed tantum gratiam promitti, nam retorqueo in primis in præceptis supernaturalibus: dein possunt ipsa præcepta dici facilia ex suppositione gratiæ, ut multa alia facilia dicuntur, facta aliqua suppositione auxilii alterius: sic dicimus facile esse iter homini, de quo scimus eum esse instructum equo, licet sine hoc esset iter difficile.

143. Ad confirm. dist. ma. Ad peccandum graviter requiritur libertas moralis, hoc est, conjuncta cum advertentia ad malitiam, ut transgressio possit imputari ad culpam. con. ma. hoc est, libertas sine difficultate moraliter invincibili

bili. neg. ma. & conc. min. pro aliquibus casibus. neg. conseq. de qua re vide Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sect. 3. §. 2. ad 3. ob.* & fufius Arriagam *disp. 40. de gratia. sect. 2. subsect. 6.* ubi defendunt, fufficere libertatem physicam: & certè, nisi hoc admittatur non video, quomodo cum necessitate morali ad venialiter peccandum, finè gratia speciali, stet tamen ratio culpæ, & demeriti, atque reatus poenæ gravis in purgatorio. Quare autem actiones semideliberatæ non sint mortaliter graves, ratio non est præcisè defectus libertatis physicæ: sed sunt aliæ rationes, de quibus tractatu de peccatis. n. 87. §. 117.

Dixi: conc. min. pro aliquibus casibus; nam ordinariè non deest gratia, vel naturalis, si sufficit, vel supernaturalis, immediatè, vel saltem mediatè sufficiens, ad reddendam victoriam moraliter possibilem. Quod autem lex positiva non obliget, saltem ordinariè, in casu impossibilitatis moralis: obliget autem lex naturæ, ait Arriaga *loc. modò cit.* discrimen esse, quod lex naturalis prohibeat mala intrinsecè talia, & quæ prohibita sunt; quia mala; non enim potest dari ratio dispensandi in iis, vel non obligandi: at verò, cum positiva præcepta prohibeant ordinariè aliqua non intrinsecè mala, sed tantum mala; quia prohibita, ait idem auctor, moralem impossibilitatem esse rationem non obligandi, vel dispensandi in rebus talibus: cumque legislator ista possit prohibere, vel non prohibere, æquissimum fuit, in his circumstantiis non obligare.

144. Ob. 9. Potest quis absque gratia vincere tentationem gravem ex motivo peccaminoso, e. g. tentationem gravem luxuriæ, ex motivo superbiæ: ergo potest etiam superare eandem ex motivo naturaliter honesto, e. g. ex motivo habendi ulteriorem sustentationem, quam perderet, si infame illud crimen committeret. conf. videtur innegabilis; quæ enim sit ratio potentæ prioris, & non posterioris? Confirm. 1. Potest quis ex motivo minus peccaminoso, e. g. ex motivo vanæ gloriæ superare tentationem rei multò magis peccaminosæ, e. g. tentationem luxuriæ: ergo etiam poterit superare ex motivo omnino naturaliter honesto. prob. conf. si voluntas potest naturaliter vitare majus malum, cur non possit vitare omne? Confirm. 2. Motivum honestum non facit victoriam tentationis difficiliorem: ergo, si quis potest, eam vincere ex motivo inhonesto poterit etiam ex honesto.

Resp. neg. ant. ita Arriaga *disp. 40. de gratia. sect. 2. n. 18. §. seqq.* & idem, saltem disjunctivè, etiam docet Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 2. ad ob. 2.* nam, si tentatio gravis est e. g. ad luxuriam, non vincitur reverà propter motivum inhonestum, sed tantum excluditur actus externus luxuriæ, qui tamen peccatum non auget, ut probatum tractatu de actibus humanis. a. n. 164. unde talis homo interiùs ita dicit: *Si non esset perdenda mea gloria, vel magna æstimatio, fornicarer:* qui actus est malus, & per eum succumbitur tentationi. Quod autem hic actus admittatur ab eo, qui est gratiâ destitutus, & gravi tentatione pulsatur, probat Arriaga *loco citato.* ex eo, quod nihil impossibile sit in eo casu cum eo actu; nam superbia illa non excludit actum illum internum; adeoque non vin-

cit tentationem ad illum: aliunde etiam nihil est, unde teneatur infirmitas hominis: ergo in tentatione gravi labitur. Ad 1. confirm. iterum neg. ant. non enim vincitur tentatio, si gravis est: sed peccatur per actum internum.

145. Ad 2. confirm. posset omitti. ant. & negari suppositum consequentis ex dictis. Resp. tamen etiam 2. nego. ant. ut enim Rhodes *loco citato numero precedente*, & cum eo alii communiter docent, ac etiam experientia probat, in statu naturæ corruptæ non ita cognoscimus bonum honestum, sicut sensibile (per quod intelligo quodlibet sensibus delectabile, vel mundanum, & appetitui depravato conforme, quale est vana gloria, vindicta &c. licet strictè loquendo non sit sensibile) neque in illud ita intensè ferimur, neque ita amamus, ac istud, quod intensissimè amat natura corrupta, & gratiâ destituta, consequenter multò magis movetur ab hoc, quam ab illo.

Fateor tamen, aliquando contingere, ut bonum sensibile sit conjunctum honesto, e. g. bonum sensibile, ac simul honestum, est vitam servare, vel sanitatem; hinc contingere potest, quin imò sæpe contingit, ut aliquis tentetur luxuriâ, sed tamen simul videat, se vitam, vel sanitatem perditurum, si consentiat. At neque tunc poterit homo absque gratia, solis naturæ viribus, ex motivo hoc sensibili simul, & honesto, abstinere à luxuria, si ad hanc graviter tentatur; nam talis homo absque gratia non movebitur ab honestate naturali conservandæ vitæ, ad excludendum supra dictum affectum conditionatum peccaminosum; tum quia illa honestas præcisè naturalis eum affectum non excludit; tum quia natura corrupta absque gratia non valde cognoscit, eam honestatem, nec valde æstimat.

Quare in tali casu homo tantum movebitur à sensibilitate illius conservationis sibi utilis: quæ tamen sensibilitas non est sufficiens, ad excludendum peccatum, seu affectum conditionatum peccaminosum: *Fornicarer, nisi noceret sanitati.* Unde, ut affectus hic excludatur, opus est aliquâ gratiâ DEI, saltem, quæ sit propositio honestatis intensior, atque incitet ad amplectendum simpliciter honestum, seu exclusivum omnis inhonestatis: vel certè quæ incitet ad honestatem specificè oppositam vitio, ad quod quis tentatur, aut aliter opponatur omni inhonestati, ita, ut, qui incitationi illi obedit, non possit supradictum affectum conditionatum peccaminosum admittere.

Ex dictis etiam respondendum ad casum, quo hæreticus timorem mortis vincit, & moritur pro falsa doctrina; nam neque hic movetur ab amore veritatis, cui in aliis culpabiliter resistit, sed ab appetitu vanæ laudis, aut obstinationis, vel alterius vitii, quod non excludit actum conditionatum vitiosum e. g. *Si non esset vana laus, nollem mori pro mea secta* (in qua tamen notione ipse ex conscientia erronea debet agnoscere peccatum; aliàs non video, quomodo sit dicenda tentatio) Ut autem rectè ait Arriaga *de gratia. disp. 40. sec. 2. subsec. 3. n. 20.* hæreticus, etiam quando moritur pro articulo vero, & Catholico, non moritur pro veritate, quam jam culpabiliter deseruit, eique resistit: sed per accidens se

habet

habet honestas defendendi veritatem: & inanis gloriæ affectatio, vel nimia sui æstimatio facit, ut paratus sit, etiam pro errore mori, nisi tamen gratia Divina ipsum eo casu converteret, & faceret, ut implicite saltem Catholicus fieret.

146. Ob. 10. Posset contingere, ut quis diu viveret, quin gravi, vel mediocri tentatione, infestaretur: ergo posset aliquis diu servare totam legem naturæ sine gratia: prob. conf. leves tentationes posset omnes vincere, sine gratia: ergo posset, sine eadem totam legem servare. Resp. cum Suarez lib. 1. de gratia. c. 26, n. 17. dist. ant. potest hoc contingere sine gratia saltem specialis extrinsecæ protectionis. neg. ant. cum ista gratia. om. ant. & sub data distinctione. om. vel neg. con. Absque gratia DEI impossibile est, hominem non aliquoties per diuturnum tempus vitæ graviter tentari, vel saltem leviter coarctari, ad aliquod grave peccatum, nisi DEUS eum specialiter protegat, SS. Patres autem, quando asserunt, hominem non posse servare totam legem naturæ, loquuntur de vita hominum ordinaria, & absque speciali illa protectione: vel, si SS. Patres absolute de omnibus loquuntur, dicendum cum Rhodes disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 3. ad ob. 21. impossibile esse, ut homini naturæ tam corruptæ in diuturna vita non occurrant in exercitio virtutum variæ graves difficultates, saltem in hac providentia, in qua DEUS hominem non vult, nisi per gratiam ab his omnibus liberare.

147. Dices. SS. Patres dicunt, hominem non posse servare totam legem sine gratia: sed per gratiam non intelligunt gratiam tantum extrinsecam alicuius protectionis, sed intrinsecam supernaturalem: ergo data distinctio non sufficit. Resp. 1. me ex Rhodes jam dixisse, quod, si ista responsio non videatur conformis SS. Patribus, negari possit major; nam in hac providentia impossibile videtur hominem diu carere gravibus tentationibus, Resp. 2. SS. Patres tantum intelligendos esse de homine ordinario modo vivente, seu difficultatibus, & tentationibus gravibus infestato.

An autem, ad hunc in observatione mandatorum naturalium retinendum, exigant gratiam verè intrinsecè supernaturalem, an ipsis sufficiat extrinsecæ tantum, seu intrinsecæ quidem naturalis, tamen speciali modo præparata (de qua n. 223.) inter auctores disputatur. Ego meam mentem jam eo numero aliquantum aperui. Addo tamen hic, verius mihi videri, SS. Patres, quando simpliciter aliquid vocant gratiam, intelligere supernaturalem: item videri mihi, præsertim S. Augustinum epistola 95. ad Innocentium, exigere in nostro casu gratiam supernaturalem; nam primò dicit, ad concupiscentias, tentationesque vincendas opus esse gratiâ, per subministrationem Spiritus Sancti data, quam effuderit Christus ascendens in altum, & dona hominibus dans: quæ planè est supernaturalis gratia: secundo eadem epistola dicit, de eadem gratia, eam esse propriam Christianorum, quæ non sit natura, sed qua solvatur natura, qua non quasi extrinsecus, homo irrigetur: sed esse subministrationem Spiritus Sancti: iterum esse gratiam DEI ex fide Christi.

Verbo, S. Augustinus agit semper de gratia contra Pelagium, à quo utique exigit gratiam supernaturalem, quam illum negare asserit, defendendo possibilitatem naturæ, ad vincenda peccata, & implenda mandata: gratiam autem creationis, ait S. Doctor, posse quidem aliquo modo dici gratiam; edquod grates debeamus etiam agere propter creationem: at non esse gratiam Christianis notissimam, & mirum esse, si in Prophetis, Evangelicis, aut Apostolicis literis inveniatur.

Ex quibus saltem videtur haberi, quod ad totam legem naturalem servandam, seu ad omnes tentationes graves vincendas, requiratur gratia supernaturalis, si non ex rei natura, saltem ex lege DEI: quæ lex, seu dispositio DEI, nobis innotescit ex SS. Patribus, inter quos, in materia gratiæ, S. Augustini præsertim auctoritas, ingens est: quidquid sit, an etiam requiratur gratia supernaturalis, ad superandam quamvis tentationem gravem, quod fortè etiam SS. Patribus conformius dicitur; cum illi, saltem ordinariè, per gratiam simpliciter dictam, intellexerint gratiam supernaturalem.

148. Nec dicas 1. cur necessaria sit gratia supernaturalis ad actus tantum naturales? nam repono: cur necessaria sit fides, & gratia habitualis, quæ tamen necessariae sunt ex n. 128. & utique supernaturales sunt? scilicet non vult DEUS in hac providentia, & statu elevationis dare gratias naturales, sed, vel nullas, vel supernaturales, adeoque non vult, ut lex naturalis impleatur tantum per actus naturales, sed per supernaturales: sicut non vult hominem consequi beatitudinem tantum naturalem, sed supernaturalem: & hac in re sit pro ratione voluntas.

Nec dicas 2. sic infideles non habituros gratiam sufficientem; cum non habeant gratias supernaturales. Resp. enim, illos, qui non habent gratiam supernaturalem, non habere quidem gratiam immediatè sufficientem ad totam legem servandam; habere tamen auxilia mediatè sufficientia; vel enim habent vocationem ad fidem, cui si consenserint, habebunt gratiam supernaturalem: vel saltem habent auxilium, cum quo possunt facere, quantum est in se, tandiu, donec impleant terminum à DEO præfixum, & quo posito DEUS dabit ipsis gratiam immediatè sufficientem. Imò circa infideles fortè dici potest cum Suarezio l. 1. de gratia cap. 27. n. 27. DEUM etiam ipsis speciali auxilio subvenire, in gravibus tentationibus; cum id sit conforme misericordiæ Divinæ: nec legem non dandi, nisi supernaturalia auxilia ad vincendas graves tentationes, esse omnino indispensabilem, præsertim circa infideles.

149. Dices 2. SS. Patres fortè non requirere ad vincendas solum tentationes auxilia supernaturalia, sed tantum ad vincendas eas fructuosè: & meritoriè, seu quando victoria tentationum debet esse fructuosa, & meritoria (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel quando observatio legis naturæ debet esse meritoria. Sed contra est. SS. Patres loquuntur, saltem aliquando, etiam tantum de fuga peccati, quæ est aliquid purè naturale, nec loquuntur semper de victoria, positiva & meritoria, ut ait Rhodes disp.

disp. 2. de grat. q. 1. sec. 3. §. 3. Dein ex his textibus SS. Patrum Theologi probant, non posse per actus naturales impleri omnia collectivè præcepta naturalia: ergo debent SS. Patres supponere, quod non detur in hac providentia observatio omnium mandatorum affirmativorum, seu exigentium actum positivum, nisi meritoria; quia DEUS non vult eam dari, sicut non vult dari beatitudinem naturalem: adeoque neque dat auxilia ad observationem tantum non meritoriam, seu purè naturalem: observatio autem mandatorum negativorum, si fiat per puram omissionem liberam, potest quidem esse non meritoria, tamen potest etiam esse, quod ex lege DEI ea libertas constituatur per gratiam supernaturalem; quia SS. Patres videntur universim de ista, non de alia loqui.

150. Ob. 11. contra 6. conclusionem. Si necessaria est fides supernaturalis, vel gratia habitualis, ad observandam legem naturalem, tunc non potuisset ista servari in statu puræ naturæ: hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. Infideles nec fidem, nec gratiam habituales habent: ergo necessario peccant; quia absque his legem servare non possunt. Confirm. 2. Juxta nos, qui servat mandata, scit, se esse in gratia: atqui hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ma. Diximus num. 128. gratiam habituales, vel fidem, non esse necessarias ex natura rei, sed tantum ex lege, vel ordinatione DEI, nolentis, nisi fidelibus, & amicis, auxilia diu sufficientia dare: at in alia providentia DEUS daret auxilia alia purè naturalia, quæ sufficere possent.

Ad 1. confirm. iam responsum est num. 148 & sequenti; quia infideles, saltem mediâtè, sufficientem gratiam habent. Ad 2. confirm. neg. ma. nam in primis non constat determinatè, quam longum tempus debeat esse, quo quis possit observare totam legem sine gratia; & fortè non est satis longum, quod homo existimat esse longum. 2. Hæc sententia, ut ait Arriaga *disp. 41. sect. 5. n. 24. de grat.* non est certa certitudine absoluta, & infallibili, quam solam Tridentinum *sess. 6. c. 16.* excludit. 3. Ut ait Suarez. l. 1. de grat. c. 27. num. 33. non potest homo esse omnino certus, se diu non peccasse mortaliter, vel ex negligentia crassa, vel dubio practico, vel aliqua delectatione interna: & hinc S. Paulus 1. ad Cor. 4. v. 4. ait: *Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.*

151. Ob. 12. Ex nostra sententia sequitur, peccatorem, etiam fidelem, non habere semper gratiam sufficientem ad servandam legem: ergo necessario peccat. Resp. neg. ant. In primis aliquamdiu potest habere gratiam sufficientem ad alia præcepta implenda: & maxime eam habet ad agendam poenitentiam. Quod si diu nolit poenitentiam agere, quamvis non habeat gratiam immediatè sufficientem, ad implendam totam legem, habebit mediâtè sufficientem, quatenus habebit gratiam, ad agendam poenitentiam, & reparandam gratiam; nam, quamdiu homo fidelis vivit, & rationis compos est, DEUS non negat ei omnem gratiam ad agendam poenitentiam, ut suppono ex tractatu de poenitentia; saltem non negat omnem gratiam mediâtam, seu gratiam orandi, & impetrandi gratiam poenitendi, & legem servandi. Tandem nemini DEUS

negat gratiam saltem physicè sufficientem, licet fortè juxta quosdam aliquibus maxime obstinatis, & enormibus peccatoribus neget gratiam moraliter sufficientem.

152. Ob. 13. Si quis sine gratia habituali non potest diu vitare peccata mortalia, teneatur statim agere poenitentiam, post commissum peccatum mortale: sed hæc obligatio esset valde dura: ergo. prob. ma. debet homo reddere se potentem ad observanda mandata Divina: ergo debet se iterum constituere in statu gratiæ per poenitentiam. Resp. 1. Ex hac objectione in primis non sequitur, teneri hominem statim ad confessionem; modò enim eliceret actum contritionis, jam recuperaret gratiam habituales. 2. Neque etiam ad contritionem tenetur statim; quia non dicimus, quod non possit brevi tempore servari lex sine gratia: sed tantum, quod non possit tempore longo. Unde tantum sequitur, quod non possit poenitentia differri post peccatum longo tempore. Quod autem tempus in hoc casu censeatur longum, vel breve, nondum est satis determinatum: saltem ultra annum certò differri non potest, intra quod tempus ajunt quidam, teneri per se peccatorem, & quidem sub gravi, ad agendam poenitentiam, etiamsi nulla esset lex de confessione peragenda: saltem certò tenetur per accidens ratione præcepti Ecclesiæ. Imò probabiliter dici potest, Ecclesiæ, dum intra annum confessionem præcipit, insinuare, quod longius tempus, quam annus, sit tempus longum, intra quod peccator non possit servare totam legem. An non autem etiam tempus minus, præsertim ingruentibus fortibus tentationibus, possit dici longum, nolim definire: omnibus omnino suadendum est, ut non tantum actum contritionis, sed neque confessionem, tamdiu differant.

ARTICULUS XIII.

An homo in statu naturæ lapsæ sit debilior, quam fuisset in statu puræ naturæ.

153. V Arii à Theologis considerantur status naturæ humanæ, quorum plures exposuimus in tract. de beatit. à n. 24. Revoco hîc breviter in memoriam tres, scilicet *statum naturæ puræ, statum originalis justitiæ, statum naturæ lapsæ.* Primus, seu *status naturæ puræ* dicit perfectiones naturales homini debitas, sine elevatione supernaturali, & sine peccato. Hic nunquam exstitit in creaturis rationalibus; quia, & Angeli, & homines, statim elevati fuerunt ad statum supernaturalem; possibilibus tamen fuit; quæ enim sit implicantia in eo, quod DEUS Angelum, vel hominem, creet, neque tamen ordinet ad suam amicitiam, vel visionem beatificam? aut quis necessiter DEUM, ad hos favores faciendos creaturæ, id est, suæ essentialiter servæ? Eadem possibilitas probatur firmissimè ex pluribus damnatis Bajanis propositionibus (quarum propterea contradictoriæ debent esse veræ) quas videre potes in eodem tract. de beatit. n. 27.

Secundus *status originalis justitiæ*, non tantum

tum dicit carentiam negativam peccati, quam jam dicit status puræ naturæ: sed insuper dicit integritatem, seu subjectionem concupiscentiæ ad rationem, item elevationem ad finem supernaturalem, infusionem gratiæ sanctificantis, & virtutum, rursum immunitatem ab errore, ignorantia, morte, ac aliis miseriis &c. præterea privilegium transfundendi sub certa conditione has perfectiones in posteros. Tertius status naturæ lapsæ dicit lapsum in peccatum originale, vel æthiale, ob quod natura privata est privilegiis innocentæ, & integritatis, ac variis malis subiecta.

154. Jam dubium non est, hominem, seu liberum ejus arbitrium, in statu naturæ lapsæ, esse minus validum, in ordine ad faciendum bonum, & vitandum peccatum, quàm fuerit in statu justitiæ originalis; nam tunc fuit usus Adam libero arbitrio longè robustiore, & ideo DEUS ipsi, ut ait S. Augustinus l. de corrept. & grat. c. 12. fortissimò dimisit, atque permisit, facere, quod vellet: atque adeò tunc longè facilius poterat legem naturalem servare, præsertim, cum rebellem concupiscentiam non haberet, nec errore, aut ignorantia &c. decipi poterit.

At verò, postquam homo peccavit, tunc (ut ait Arausicanus II. c. 25. & Trident. sess. 6. c. 1.) liberum arbitrium viribus attenuatum, & inclinatum fuit, adeò, ut ob rebellem concupiscentiam, insurgentes passionem, errores, & ignorantias, aliasque infirmitates, longè citius peccato succumbat, imò absque gratia DEI, prout diximus n. 126. totam legem naturalem diu servare non possit. Queritur jam, an, si DEUS condidisset hominem, in statu puræ naturæ, liberum ejus arbitrium, non quidem æquè forte, ac in statu originalis justitiæ (quod nemo asserit) sed tamen fortius ad bonum faciendum fuisset, quàm modò in statu naturæ lapsæ, si à gratia non fulciatur, existat: an verò æquè debile futurum fuisset.

155. Dico. Liberum arbitrium hominis, seu vires illius ad bonum, non fuissent majores in statu puræ naturæ, quàm sint modò sine gratia in statu naturæ lapsæ. ita S. Thom. 1. p. q. 95. a. 1. in corp. Bellarmin. tom. 4. contr. gener. 3. princ. 1. de grat. & lib. arb. l. 5. c. 9. sub finem Suarez prolegom. 4. de grat. c. 8. n. 5. & c. 9. n. 4. ubi hanc sententiam ait esse communem, & veram, citatque plures alios antiquos, & inter hos Medinam, qui in 1. 2. q. 85. a. 2. §. Secundo, infertur, dicat, hanc esse veram, Divinamque Theologiam, quam doceant universi Theologi. Accedunt ex recentioribus Haunoldus l. 2. tract. 3. c. 2. n. 739. & plurimi alii. Prob. 1. auctoritate communi Scholasticorum, qui ex S. Dionysio c. 4. de Divin. nomin. part. 4. parùm à medio absolute dicente, mansisse in Angelis post peccatum naturalia integra, (verba ejus sunt: Non itaque mala est demonum gens, qua parte secundum naturam est neque indulta illis Angelica munera immutata dicimus: verum sunt, & integra, & lucidissima persistant) ex hoc, inquam, Scholastici inferunt cum S. Thoma 1. p. q. 95. a. 1. in corp. eadem naturalia etiam mansisse in homine.

Et hinc etiam est commune axioma Theologorum, naturalia in homine post peccatum

mansisse integra: & quidem, ut Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 10. ait, quoad omnes naturales facultates, perfectiones, dispositiones, ac proprietates, corporis, & animæ: certè ex hoc S. Thomas infert, subjectionem concupiscentiæ ad rationem non esse debitam naturæ humanæ puræ; sic enim habet loco modò citatò: Manifestum est autem, quòd illa subiectio corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis; alioquin post peccatum mansisset; cum etiam in demonibus data naturalia post peccatum permanerint, ut Dionysius dicit 4. c. de Div. nom. Unle manifestum est, quòd & illa prima subiectio, qua ratio DEO subdebatur, non erat solum secundum naturam, sed secundum supernaturale donum gratiæ: atqui, si natura lapsa nil perdidit, ex naturalibus donis, ac viribus, habet adhuc tantas vires, quantas habuisset in statu puræ naturæ, ubi præter naturalia nil habuisset.

156. Ubi ex occasione noto, 1. quòd ex hoc modo arguendi S. Thomæ rectè inferatur (ut observat Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 6.) posse de quocunque bono, quo natura humana ob peccatum est spoliata, concludi, id non naturale, seu naturæ debitum fuisse. Noto 2. quòd, quando S. Thomas 1. 2. q. 82. a. 3. ad 1. ait, appetitum concupiscibilem naturaliter regi ratione, & si transcendat limites rationis, esse contra naturam, debeat (ne sibi manifestè contradicat) ita exponi, ut sensus sit, quòd ille appetitus naturaliter, hoc est, ex exigentia status naturæ integræ, regatur ratione, & si limites transcendat, id faciat contra exigentiam naturæ integræ: quæ responsio firmatur ex eo, quòd ibi S. Doctor inferat, concupiscentiam esse materiale originalis peccati, & consequenter videatur loqui de natura in statu antecedenti ad hoc peccatum, adeòque de integra, non autem de natura pura, de qua tunc nulla erat quæstio, nec fiebat mentio.

157. Confir. conclusio 1. Ex hoc ipso textu Angelici n. 155. adducto habetur, subjectionem concupiscentiæ non fuisse debitam naturæ, sed fuisse donum gratiæ, adeòque non fuisse dandam in statu puræ naturæ: atqui ex negatione illius subjectionis potissimum oritur debilitas naturæ lapsæ: ergo. Confir. 2. Idem S. Thom. 1. 2. q. 87. a. 7. in corp. ait: Principaliter quidem pœna originalis peccati est, quòd natura humana sibi relinquatur destituta auxilio originalis justitiæ: sed ad hoc consequuntur omnes pœnalitates, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt: ergo in destitutione, seu ereptione originalis justitiæ, & relictione solius naturæ, stat pœna originalis peccati: ergo non in subtractione ullius facultatis naturalis: adeoque natura lapsa nil habet minus virium naturalium, & consequenter non est debilior, quàm fuisset, si ante elevationem sibi relictæ fuisset. Item cum ex defectu, hoc est, imperfectione naturæ, ut sibi relictæ, sequantur omnes pœnalitates, seu infirmitates, infertur, has esse ei naturales, & consequenter futuras etiam fuisse in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuissent pœnæ, de quo infra.

158. Confir. 3. ex S. Augustino l. 4. contra Julian. c. 16. sub finem dicente: Gratia quippè DEI magna ibi erat, ubi terrenum, & animale corpus, bestialem libidinem non habebat. Qui ergo

vestitus gratia non habebat in nudo corpore, quod puderet, spoliatus gratia sensit, quid operire deberet: ergo, quod in Adamo, de quo loquitur, non fuerit caro rebellis, fuit ex gratia DEI, non ex debito humanæ naturæ: quam naturam quidem habuit Adam immunem illa rebellionē: at non ex se, sed ex gratia DEI. Idem S. Doctor l. 5. contra Julian. c. 7. ante medium, non semel dicit, libidinem naturalem esse, & vinci posse. En aliqua ejus verba: Cum igitur libidinem, & naturalem esse, & vinci posse, ambo dicamus, utrum bonum vincamus, an malum, ipsa inter nos vertitur questio: ergo libido rebellis est naturalis, adeoque etiam fuisset in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuisset poena; quia hæc supponit culpam.

Nec dicas, Si nihil debitum fuit naturæ subtractum, subtractio non fuit poena; nam ex suppositione, quod natura fuerit iis donis supernaturalibus ornata, utique eorum privatio fuit poena; sicut, si rusticus prius elevatus ad principatum, postea iterum detruderetur ad siliam, ob admissum aliquod scelus, esset poena valde sensibilis: quamvis non esset talis, si nunquam elevatus, sed semper relictus fuisset in suo humili statu. Sic naturæ lapsæ poena est privatio bonorum supernaturalium; quia ad hæc fuit elevata: non autem carentia tantum eorundem bonorum est poena naturæ puræ; quia hæc carentia respectu naturæ puræ, seu nondum elevatæ ad illa bona, sive iis dotata, non potest esse privatio, aut spoliatio, & ipsa non potest dici privata, sed tantum carens: sicut scilicet in rustico nunquam elevato ad thronum, non est poena carentia principatus. Plura ex Patribus & Conciliis affert Suarez in confirmationem nostræ sententiæ proleg. 4. de grat. c. 8. & seq.

159. Confir. conclusio 4. Hæc propositio Bajana 55. à S. Pio V. damnata est: *DEUS non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*: ergo talem, hoc est, cum istis miseriis, ab initio, hoc est, antecedenter ad peccatum originale, potuit creare hominem DEUS: & quidem ut author naturæ; nam de hoc est sermo in illa propositione, quæ loquitur de tota specie humana; quamcunque enim speciem substantiæ ut quod, sive infirmam, sive fortem, sive summam, sive infimam, (inter quas utique est etiam species humana) creet, vel producat DEUS, semper agit ut author naturæ, ut fatentur omnes; cum præsertim, substantia ut quod supernaturalis: non sit possibilis: ergo hic status, in quo nascimur, est naturalis, prob. conf. quidquid DEUS producit ut author naturæ, est naturale: ergo.

Nec vitiligis dicendo, aliquid productum etiam ab authore naturæ posse esse violentum; nam, quod producitur ab authore naturæ, si est violentum uni, debet esse debitum alteri: cui autem debebitur hæc infirmitas, si non ipsi naturæ humanæ, ut eidem debetur mortalitas, &c? Nec dicas, DEUM quidem potuisse producere ab initio hominem aliquomodo talem, sed non omnimodè; nam non est dubium, authorem propositionis intellexisse hominem omnimodè talem: & in authoris sensu propositio damnata, est. Si liceret propositiones ita restringere, neque posset probari, quod DEUS potuisset pro-

ducere hominem ita mortalem, passibilem &c. qualis nunc est. Hoc quidem verum est, DEUM non potuisse hominem producere peccato infectum, sicut nunc nascitur: sed auctor propositionis non intendit hunc sensum, & alias manifestum est, quod DEUS non possit esse auctor peccati.

160. Prob. conclus. 2. ratione Doctoris subtilis in 2. dist. 29. q. unica. Appetitus sensitivus naturaliter fertur in suum objectum, scilicet in bonum delectabile sensibile, quamvis non sit conforme rationi, ergo rebellio concupiscentiæ, quæ nihil est aliud, quam appetitus delectabilium, etiam contra rationem, est naturalis: ant. prob. Homo non potest impedire, quo minus objecta delectabilia, etiam, quæ rationi adversantur, incurrant in sensus externos; quia isti sunt ubique aperti: & cerè non possunt ita custodiri, ut dum vel serviunt necessario ului, vel vel aliàs inadvertenter, non sæpe aliquod rationi contraria in eos incurrant: quo facto non potest impedire homo, quo minus ea sensus internus seu appetitus sensitivus quoque percipiat: & hoc posito non potest homo amplius impedire delectationem purè sensitivam: nam appetitus ille necessariò agit, uti oculus necessariò videt: ergo necessitate naturali, & inimpedibili, appetitus sæpe fertur in bonum delectabile sensibile, etiam rationi contrarium. Videatur Haunoldus l. 2. tract. 3. n. 722. si velles dicere, quod DEUS in statu puræ naturæ debuisset impedire, ne talia objecta in sensus incurrant, prorsus gratis id diceres. Et cur non eodem jure quis fingeret, DEUM debere in statu puræ naturæ etiam impedire molestias vitæ humanæ, quin & mortem, uti impedivisset in statu naturæ integræ.

ARTICULUS XIV.

Solvuntur Objectiones.

161. **O**B. 1. Natura lapsa valde debilis est propter effrahem concupiscentiam: sed non fuisset in statu puræ naturæ concupiscentia tam effrahis: ergo illa est debilior. prob. min. si concupiscentia talis fuisset, etiam in statu puræ naturæ, esset naturalis, adeoque à DEO ut authore naturæ: atqui ab hoc esse non potest: ergo, prob. min. concupiscentia est mala: ergo non potest esse à DEO. Resp. neg. min. ad prob. dist. ma. concupiscentia esset à DEO, etiam nunc in statu naturæ elevatæ, neg. ma. fuisset in statu puræ naturæ, subdist. fuisset realiter, sicut aliæ imperfectiones, vel etiam concupiscentia in brutis, conc. ma. formaliter, seu quatenus est defectus naturæ, neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. ad prob. min. dist. ant. est mala physicè, conc. ant. moraliter, subdist. in statu puræ naturæ, neg. ant. in statu elevationis. denuò subdist. est mala moraliter formaliter, neg. ant. moraliter denominativè tantum, conc. ant. & dist. conf. non potest esse à DEO in hoc statu elevationis, conc. conf. in statu puræ naturæ, & quidem tantum realiter, non formaliter, neg. conf.

162. Concupiscentia per se est tantum malum physicum, non strictè morale, sicut etiam est

est in brutis, quæ non sunt capacia moralitatis: & sicut in homine quoque est mortalitas, & peccabilitas, quæ non sunt mala moralia, nisi in sensu lato; quatenus propter illas censetur quis in eliminatione morali imperfectus, & minus estimabilis: non autem sunt mala moralia strictè, sive culpabilia, aut culpam involventia, vel præsupponentia, vel necessariò istam post se trahentia.

Unde sicut in statu puræ naturæ concupiscentia fuisset malum tantum physicum, ita realiter potuisset esse à DEO; quia hic potuisset hominem cum tali concupiscentia producere; cum hæc ipsa sit aliqua imperfectio physica, naturam humanam naturaliter consequens, propter essentialitatem istius naturæ limitationem, vi cuius limitationis non potest DEUS sine miraculo impedire imperfectiones accidentales, eandem naturam consequentes. Ex quo tamen non velis inferre, posse DEUM etiam in natura humana puræ producere errorem positivum, aut habitum inclinatum ad malum; nam hæc imperfectiones non sequuntur necessariò ex limitatione naturæ humanæ.

163. Dixi, concupiscentiam in statu naturæ puræ posse realiter esse à DEO; nam defectus non dicuntur formaliter esse à DEO, sed ab imperfectione naturæ, quæ sic defectuosa est, sic e.g. imperfectioni ferri adscribitur, quod erodatur à rubigine. At verò in statu elevationis non est concupiscentia effrans à DEO; nam DEUS fecit hominem rectum, & gratiā suā frænavit concupiscentiam ejus; quia autem homo ex malitia sua, & peccato, gratiam perdidit, rectè ipsi tanquam causæ, & non DEO, adscribitur effrans rebellio; quia scilicet gratiæ frantum homo ipse abiecit. Unde in hac providentia, seu statu elevationis, concupiscentia est mala, non quidem formaliter, quasi esset culpa; hoc enim falsum est ex Tridentino: sed est denominativè mala moraliter; quia denominatur à peccato originali talis, tanquam ejus effectus, & pœna, quam DEUS quidem infixit, (sed negativè tantum, quatenus subtraxit gratiam) homo autem per culpam commovit, & causavit. Hinc, cum culpa non possit adscribi DEO, non potest, in hoc statu elevationis, concupiscentia ut denominativè moraliter mala, DEO attribui, sed debet attribui homini peccanti. In statu autem puræ naturæ, ubi concupiscentia nullam præsupponeret culpam, attribueretur DEO realiter, ut dictum; quia realiter cum ea DEUS hominem produceret: formaliter autem tribueretur ipsi imperfectioni naturæ humanæ, ut dictum de rubigine ferri. Et hoc solum est, quod vult S. Augustinus l. 5. contra Julian. c. 7. ubi concupiscentiam vocat malum: quod Julianus negabat, volens, eam esse donum DEI, & bonum naturæ, nec admittens, eam ortam esse ex peccato originali; hoc enim Julianus, ut patet ex illo capite, negabat.

164. Dices. Actus concupiscentiæ sunt desideria peccati: ergo sunt mali: ergo etiam ipsa, tanquam causa eorum, est mala, atque adeò non potest esse naturalis. Confir. Concupiscentia est erubescenda: ergo non est à DEO Resp. dist. ant. Actus concupiscentiæ sunt desideria peccati, per se, & formaliter. neg. ant. ma-

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

terialiter, & per accidens. subdist. sunt desideria efficacia aut libera. neg. ant. inefficacia & non libera. om. antec. & neg. conf. Actus concupiscentiæ per se tantum tendunt in delectationem sensibilem, quæ in circumstantiis quibusdam, scilicet matrimonio, & rectæ intentionis, potest esse licita.

Quòd autem, hic & nunc, delectatio illa sit contra rationem, se habet materialiter, & per accidens, ad concupiscentiam; hæc enim non inclinatur ad illa bona ut prohibita, seu reduplicativè talia, sed tantum ad specificativè talia, sive quæ prohibita sunt, & quidem tantum inefficaciter, ut relinquat locum generosæ pugnæ. Quare etiam ista desideria sunt tantum physice mala, non autem moraliter in sensu strictiore, de quo supra. n. 162. videatur Haenoldus l. 2. tract. 3. n. 730. At verò in hoc statu naturæ lapsæ, cum desideria illa supponant peccatum, sunt etiam denominativè moraliter mala, ut supra n. 163. diximus de concupiscentia.

Ad confirmationem, neg. conf. Multæ aliæ actiones hominis reguntur ex verecundia, quæ sunt naturales, & absque dubio fuissent in statu puræ naturæ, ut, quæ consequuntur sumptionem cibi, & potus; potest enim utique quis erubescere ob malum physicum, quale est necessitas illarum actionum: quin etiam erubescunt illi, quibus e. g. abscissus est nasus, vel à gangrana absumptus. Adde, quòd actus concupiscentiæ, etiam, quando licitè admittuntur, e. g. in matrimonio, rectè absconduntur, & nisi hoc fieret, effrons daretur scandalum.

165. Ob. 2. Non potest ab authore naturæ, ne quidem in sensu materiali, esse inclinatio ad peccatum: ergo ab ipso non potest esse concupiscentia. Confir. Est magna inordinatio in homine, si concupiscentia non subdatur rationi: sed nulla inordinatio potest esse naturalis: ergo. prob. mi. natura non potest exigere inordinationem: ergo hæc non potest esse naturalis. Resp. dist. ant. non potest esse ab authore naturæ, inclinatio per se, & efficax ad peccatum. conc. ant. non potest esse inclinatio tantum per accidens, & duntaxat inefficax & non libera. neg. ant. & conf.

Ut jam dictum, concupiscentia tantum inclinatur ad bonum sensibile, cui per accidens est, quòd sit peccatum: & quidem inclinatur tantum inefficaciter. Neque etiam DEUS, producendo naturam cum concupiscentia, intendit peccatum, ut moraliter censeretur possit, per se in illud inclinare: sed potius intendit victoriam peccati. Quare, sicut ob productionem naturæ peccabilis, non censetur DEUS author peccati, ita neque ob productionem naturæ concupiscibilis, debet peccati author censeretur.

Ad confir. dist. ma. est inordinatio, si concupiscentia nullo modo subdatur rationi. conc. ma. si non subdatur perfectè. neg. ma. vel subdist. est inordinatio positivè talis. neg. ma. negativè talis. conc. ma. & dist. mi. inordinatio positivè talis non potest esse naturalis. om. mi. negativè talis neg. mi. & conf. Rationi, ut rectè quidam ingeniosus Recentior ait, non debetur dominium despoticum in concupiscentiam, ita, ut omnes ejus motus habeat in potestate, etiam quoad sensum: sufficit, si habeat dominium politicum, sive, ut in potestate habeat ejus motus

R

tus

tus quoad consensum, ita, ut invita ad consensum trahi non possit: prius dominium fuit, ut ait S. August. citatus n. 158. gratia DEI magna.

166. Ob. 3. Natura humana per peccatum originale fuit averfa à DEO, etiam ut fine naturali: ergo perdidit jus ad media, seu vires, quibus posset DEUM, tanquam finem naturalem, consequi: atqui hoc jus non perdidit pura natura, & consequenter nec vires naturales ad consequendum DEUM, tanquam finem suum ultimum naturalem: ergo natura lapsa est debilior quoad vires naturales. Resp. 1. Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 21. ait, valde probabile esse, quod peccatum originale tantum avertat naturam à DEO, ut authore supernaturali, adeoque non minuat vires naturales.

Sed om. primo enthymemate, & subsumpto, neg. ultimam conseq. non enim ex hoc sequitur, quod natura lapsa sit debilior, sed quod sit infelicio, vel magis misera: non autem negamus, puram naturam præ lapsa, (si neutra juvetur gratia supernaturali) esse felicior quoad hoc, quod ipsa non habeat peccatum, nec sit invisa DEO, nec ejus odio digna: insuper necdum perdidit suum finem naturalem, quem natura lapsa perdidit, & per vires suas recuperare non potest; quia non potest pro peccato satisfacere, aut aliâ viâ illud delere.

Si autem finis non amplius debitus est, neque sunt debitæ vires, ad eum consequendum, consequenter natura lapsa non amplius habet jus ad eas vires, quatenus sunt media utilia ad consequendum finem ultimum: sed tantum habet jus ad eas, quatenus sunt media utilia, & necessaria ad observandam legem naturalem, & evitandum peccatum novum actuale, ut hoc evitato, evitet etiam poenas æternas sensus, quas necdum ob originale incurrit; incurrit autem, si peccatum actuale mortale commiserit. Sic quoque vires corporis, quas etiam accepit homo, ut iis bene utendo consequatur finem ultimum, post lapsum non amplius ei debentur, tanquam utiles ad hunc finem, sed tantum tanquam utiles ad vitam temporalem agendam.

167. Hinc vires naturales, quas habet natura lapsa (si non esset in statu elevationis, neque esset adjuta gratia supernaturali) tantum servirent ad evitanda nova peccata, & evitandas poenas æternas sensus, per observationem legis naturæ (qualemcunque tunc posset DEO exhibere) quin tamen per eam observantiam unquam recuperare posset finem suum naturalem, nisi DEUS speciali favore vellet ei peccatum condonare, & finem amissum restituere. At verò natura pura, quamvis neque ipsa posset pro peccato satisfacere, vel illud delere, tamen, quia hoc non commisisset, & finem naturalem non perdidisset, non haberet opus tali recuperatione, adeoque vires ipsius, dum servirent ad observandam legem naturæ, eo ipso etiam servirent ad obtinendum finem suum ultimum: in quo puncto utique melior esset conditio puræ naturæ, quàm lapsæ, essetque illa felicior ista.

Sed non ideo natura pura esset fortior; quia non haberet majores vires, ad eliciendos actus bonos, & vitanda peccata, quàm haberet natura lapsa. Quod autem hi actus puram naturam juvarent, ad consequendum DEUM tanquam fi-

nem naturalem ultimum, non autem ita juvarent naturam lapsam (quia ista haberet impedimentum à se inausferibile, nempe peccatum) non probat illam esse fortior, sed tantum felicior. Addit Suarez loc. cit. n. præced. aversionem illam à DEO, ortam ex originali peccato, nil tollere de viribus naturalibus, neque augere inclinationem ad malum, nec minuire inclinationem ad bonum. Unde naturæ humanæ lapsæ per se non est difficilius, sed æque facile facere bonum, quàm sit naturæ humanæ puræ.

168. Ob. 4. Natura pura non fuit redacta sub potestatem, servitutem, & captivitatem diaboli: redacta autem est natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. conf. per hoc, quod natura lapsa sit sub potestate &c. diaboli, est magis exposita huius tentationibus, & auxiliis Divinis minus adjuta; quia his magis indigna: ergo est debilior. Resp. neg. conf. ad prob. neg. ant. servitus, & captivitas sub diabolo, & ejus potestate, fiat potissimum in hoc, quod homo peccator non possit, quidquam agere, per quod liberatem filiorum DEI, qua excidit, rursus recuperet, & peccati jugum à se excutiat, nisi gratia mediatoris adjuvetur: non autem stat in hoc, quod demon hominem supra vires teneret.

Dein natura lapsa ratione peccati est quidem magis indigna auxilio Divino, quàm pura; non tamen sequitur, hanc fore magis adjuvandam. Defacto certè DEUS naturam lapsam prævenit gratia supernaturali copiosissima: quis scit, quid facturus fuisset, si eam voluisset spoliare elevatione superna, & dejicere ad statum naturalem? potuisset enim etiam tunc ei, licet indigniori, tamen tribuere gratiam æqualem illi, quam dedisset naturæ puræ, si eam condidisset. Huc spectat, quod ait Suarez proleg. 4. de grat. c. 9. n. 17. incertum esse, an & quomodo, fortius, an levius demon hominem in statu puræ naturæ tentasset; quia ultra permissionem DEI nil potuisset: quantum autem iste permissurus fuisset, omnino esse incertum.

169. Ob. 5. Homo lapsus à SS. Patribus comparatur descendenti in Jericho, qui incidit in latrones, à quibus fuit spoliatus, nudatus, vulneratus, & semivivus relictus. Luc. 10. v. 30. per quod juxta communem interpretationem indicatur, quod sit spoliatus, & nudatus bonis supernaturalibus: & relictus semivivus, hoc est, impotens servare vitam spiritus; quia impotens servare totam legem naturæ: atqui natura pura non esset ita vulnerata, aut tantum semiviva: ergo lapsa est debilior.

Resp. neg. conf. Ex his non probatur, natura lapsa esse debilior, quàm pura, sed tantum debilior, quàm integra, qualis prius fuit; nam ista omnia tantum significant, naturam lapsam privatam fuisse donis supernaturalibus, quibus quidem non fuit spoliata, aut nudata natura pura; cum ea nunquam habuerit: fuisset tamen æquè iis nuda, seu carens. Unde, etiam si natura lapsa (si consideretur sine gratia) vix, ac ne vix quidem, modò habeat dimidium illius vires, quam habuit prius in statu naturæ integræ, tamen habet adhuc tantam, quantam haberet natura pura; cum ipsi naturalia sint relictæ.

170. Dices, Saltem natura lapsa vulnera-

ta est in naturalibus, ut communissimè docent: ergo perdidit aliquid de naturaliter debitis. Resp. neg. conf. S. Thom. 1. 2. q. 85. a. 3. in corp. clare docet, vulnerationem istam factam esse per subtractionem justitiæ originalis, per quam subtractionem potentiæ inferiores remanserint destitutæ suo ordine, & hanc destitutionem esse vulnerationem: ergo ordo ille potentiarum, qui habebatur in statu justitiæ originalis, & naturæ integræ, non fuit illis potentiis naturaliter debitus, adeoque vulneratio ista non fuit subtractio boni naturaliter debiti, sed destitutio, vel privatio justitiæ originalis.

Prosequitur autem Eximius Doctor explanationem huius metaphorsæ *proleg. 4. de grat. c. 8. n. 19.* & ait, vulnerationem aliud non esse, quàm divisionem continui: cum itaque prius, præfente adhuc justitiâ originali, appetitus hominis, præsertim rationalis, & concupiscibilis, habuerint inter se unionem, & pacem: post lapsum autem, perdita justitiâ originali, unio illa sit dissoluta, hinc factam esse vulnerationem in naturalibus, hoc est, in istis appetitibus. Addit, quod, quamvis in natura pura appetitus hi æquè non essent uniti, sed dissoluti, tamen non futura fuisset vulneratio; quia prius non fuisset datum continuum, quod tamen præsupponit vulneratio: sicut supra diximus, quod, etsi natura pura caruisset donis supernaturalibus, tamen ea carentia non fuisset pœna; quia non præcessisset culpa, nec spoliatio; quia prius illa dona non fuissent habita.

Hac ratione etiam solvitur, quod ex *Arauscano* II. c. 25. § *Tridentino* sess. 6. c. 1. obijciatur, scilicet, arbitrium liberum fuisse *viribus attenuatum* & *inclinatum*. nempe arbitrium liberum post lapsum factum est minus potens, quàm fuerit in Adamo (de quo vide iterum n. 110. § 154.) & inclinatum, non positivè ad malum, sed negativè, hoc est, privatum illis supernaturalibus fulcris, quibus subtractis proprio pondere inclinaretur. Hæc autem inclinatio, & attenuatio, quamvis non danda fuisset in pura natura, quatenus dicit privationem; cum tunc non præcessisset habitus, seu existentia donorum supernaturalium, tamen danda fuisset, quatenus dicit minorem potentiam, quàm fuerit in statu naturæ integræ, & aliquam inclinationem, seu propensionem ad malum.

ARTICULUS XV.

Solvitur ultima, & difficilior Obiectio.

171. **O**B. 6. Natura pura habuisset ex viribus naturalibus potentiam moralem servandi totam legem naturæ: sed hanc non habet natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. mai. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum ultimum finem, & incurrendas pœnas æternas inferni: hoc non potest admitti: ergo. prob. mi. non videtur ullo modo conveniens bonitati Divinæ, producere creaturam moraliter necessitam ad incurrandos ignes æternos: nec sapien-

tia Divinæ, producere creaturam tam malè constitutam, sive moraliter ineptam, ad suum ultimum finem consequendum: nec sanctitati Divinæ, producere creaturam ex se moraliter necessitam ad mortaliter peccandum (aliud est, quod in natura jam prius lapsa, possit talis necessitas oriri) ergo.

Resp. 1. Ex hoc ipso, quod adstruatur talis necessitas in statu naturæ lapsæ, quidam volunt probare, eam debere esse naturalem, adeoque etiam fore eandem in statu puræ naturæ; nam ajunt, & valde probabiliter, quod, sicut juxta communem Theologorum peccatum originale non potest puniri pœnâ sensûs, seu ignis infernalis, ita videatur, neque posse idem puniri pœnâ moralis necessitatis ad eum ignem: certè videretur DEUS durius agere cum hominibus, quàm, si omnes in pœnam peccati originalis vellet nasci cæcos; quia, licet hac ratione incurrerent moralem necessitatem perdendæ sapientissimè vitæ temporalis, non ita incurrerent propterea necessitatem, vel periculum perdendæ vitæ æternæ.

172. Resp. 2. Etsi quidam putaverint, sufficere, si naturæ puræ, quamvis ab omni peccato liberæ, tribueretur tantum libertas physica, ad servandam totam legem, & negaverint ei omnem libertatem moralem, tamen videtur mihi ex probationibus ejusdem majoris efficaciter probari oppositum, quod longè plures authores tuerentur, scilicet tribuendam naturæ puræ aliquam libertatem, seu potentiam moralem. In quo autem ista stet, & an esset intrinseca naturæ puræ, vel saltem debita: an verò ei tantum esset collata, ex speciali DEI favore, naturæ per se indebita: item an eadem potentia moralis danda etiam fuisset in statu naturæ lapsæ, si non esset elevata, aut supernaturali gratia instructa, necdum est factis exploratum.

173. Aliqui volunt cum Pallavicino, potentiam moralem, servandi totam legem, non esse naturalem, vel naturaliter debitam naturæ etiam puræ, adeoque hanc esse intrinsecè æquè debilem, ac lapsam: non tamen idè malè fore constitutam; quia, licet natura pura non posset, viribus sibi debitis consequi finem ultimum, tamen semper haberet spem optimam, recipiendorum ab authore suo auxiliorum, quibus adjuncta finem suum moraliter posset obtinere. Sic plantarum, & segetum incrementum, non est malè constitutum, aut ordinatum, etsi indigeat extrinseco favore, hoc est, hominis colentis industria. Sic spes recipiendi alimenta à piis hominibus, liberaliter dare solitis, facit bonum statum egentium.

Sed respondetur. Vel isti favores exiguntur ab ipsa natura pura, ita, ut, si non conferrentur, fieret ipsi violentia, sicut fieret infanti educando, si negarentur necessaria ejus educationi, vel segetibus, si negligerentur, vel etiam, si pluvia non caderet, aut sol nunquam splenderet: (si tamen segetes culturâ illâ moraliter indigebant) & isti favores sunt naturæ puræ naturaliter debiti. Vel non ita exiguntur favores hi, & natura est malè constituta. Quod spectat ad egenes, vel mendicos, istis quidem hæc spes confert statum secundum quid bonum, at non simpliciter; si enim non possent ullo alio modo se ju-

vare, & deberent sola spe incerta niti, non essent, saltem intrinsecè bene constituti: & ita multi mendici satis miserè constituti sunt in ordine ad vitam temporalem.

174. Alii volunt, potentiam hanc moralem non esse quidem debitam naturæ puræ, tamen ipsi semper conferendam, utpote debitam benignitati Divinæ, quam non deceat, naturam, omnino peccati immunem, relinquere cum sola potentia physica, & impotentia morali, ad consequendum suum finem; sicut enim e. g. si DEUS aliquid promittat homini, non tamen conferat ei jus, homo certò rem illam accipiet, non tanquam debitam sibi (quia non habet jus, ex quo eam exigat) sed tanquam debitam fidelitati Divinæ, cui debetur adimpletio promissionis: sic, dicunt hi auctores, potentia ista moralis dabitur homini, in statu puræ naturæ, non quia ipsi debetur; cum ei tantum debeatur potentia physica, sed quia debetur bonitati, ac sapientiæ Divinæ, quæ exigunt, creaturam non moraliter necessitari, ad perdendum suum finem, & incurrendam æternam poenam sensus.

Verum, licet hæc congruè dicantur, quando talis favor provenit à perfectione, seu actione libera DEI, e. g. à promissione gratuita; tunc enim eo ipso, quod hæc actio, seu promissio, sit favor, & gratia, etiam subsequens alter favor erit gratia pro gratia, uti à S. Augustino sæpe nominatur. At, quando collatio talis favoris infertur, vel oritur ex perfectione DEI necessaria, tunc is non videtur amplius gratia; quia gratia debet esse effectus liberalitatis; cum tamen in hoc casu detur in DEO necessitas, non liberalitas; hinc talis rei collatio est debita ipsi naturæ, ex suppositione, quod natura à DEO liberè producat: saltem non erit gratia distincta à gratia creationis, vel productionis; quia nihil habet distinctæ liberalitatis.

Dein, illud, sine quo natura esset pessimè constituta, in ordine ad ultimum finem, est debitum ipsi naturæ: atqui sine ea potentia morali esset natura pessimè constituta: ergo est debita. ma. videtur per se clara, & probatur etiam ex eo, quod aliàs non repugnaret bonitati Divinæ, negare naturæ hanc potentiam, ei non debitam, sed tantum ex gratia conferendam. Et cur non dicamus, nullam perfectionem etiam naturalem, præter essentielles, deberi ulli naturæ, etiam rationali, & innocenti: sed eas deberi tantum perfectionibus Divinis necessariis; quia eodem modo possemus de iis discurrere? hoc autem esse valde novum, & paradoxum.

175. Itaque alii probabilius volunt, quod naturæ puræ debita fuisset potentia moralis observandi totam legem naturalem, & sic consequendi suum finem, non absolutè, sed conditionatè; quæ tamen conditio non impleta fuisset sine gratia DEI, eratque ista: si homo in statu puræ naturæ fecisset, quantum in se fuisset: quod sic explicari potest. Homo in statu puræ naturæ habuisset potentiam moralem, saltem aliquamdiu servandi legem naturalem, seu omitendi, quæ hæc lex prohibet, & faciendi, quæ præcipit, inter quæ vel maximè est cultus aliquis DEI (cujus notitia etiam tunc facile habenda fuisset ex consideratione creaturarum) & oratio humilis ad DEUM suam.

Si jam homo, quamvis moraliter potens, tamen ea non fecisset, sed DEUM offendisset, hoc ipso ex culpa propria demeritus fuisset auxilia ulteriùs: nec jam DEO, sed sibi, adscribere debuisset impotentiam moralem consequentem, ad observandam totam legem: nec eo casu naturæ puræ, & innocenti, sed jam lapsæ, & peccatrici, deforet potentia moralis, quod facile potest capi. Si autem homo servasset aliquamdiu legem naturæ, & DEUM non offendisset, sed coluisset, & invocasset, prout moraliter potuisset, DEUS ipsi dedisset semper ulteriùs auxilia, quibus moraliter potuisset ulterius, & diutius servare legem naturæ, & sic tandem per totam vitam. Et sub hac conditione debita fuisset puræ naturæ ea potentia moralis.

176. Quia tamen adimpletio hujus conditionis fuisset gratia, ideo etiam ipsa potentia moralis, ad totam legem observandam, atque adèd consequendum ultimum finem, potest dici gratia, sicut scilicet dicitur vita æterna ab Apostolo gratia: ad Rom. 6. v. 2. Gratia autem DEI vita æterna: quia, licet vita æterna debeat meritis creaturæ rationalis, juxta plures etiam ex justitia, tamen, quia merita non habentur, nisi ex gratia, rectè etiam ipsa vita æterna dicitur gratia.

Quod autem adimpletio conditionis illius supra positæ, fuerit ex gratia, probatur. Non facturus esset homo, quantum in se est, etiam in statu puræ naturæ, nisi tunc auxiliis, naturalibus quidem, sed tamen congruis, præveniretur: atqui homini debebantur tantum auxilia sufficientia, non autem congrua, & ista fuissent favor indebitus, seu gratia, quamvis ordinis adhuc naturalis: ergo illa conditio non fuisset implenda sine gratia, & consequenter adimpletio illius fuisset ex gratia.

177. Quia autem sub eadem conditione, si scilicet homo faciat, quantum potest, debetur etiam naturæ lapsæ aliqua talis potentia moralis, hinc natura lapsa non est debilius naturæ puræ. Discrimen tamen magnum est in hoc, quod, cum à natura pura conditio hæc fuisset implenda per gratiam naturalem, ipsa non receperat ulterius auxilia, nisi naturalia. Et idem potuisset etiam fieri in statu naturæ lapsæ, si DEUS noluisse eam redimi per Christum, nec tamen voluisset, eam statim damnare, sed in poenam ex statu elevationis ad naturalem dejicere: quo casu potuisset natura lapsa viribus naturalibus acquirere potentiam moralem, non quidem assequendi suum finem (quia non potuisset se liberare à peccato, quod eam semper impediret à consequendo DEO) sed tamen vitandi peccata gravia actualia, & poenam sensus æternam ut supra dictum.

At nunc, quando misericordissimus DEUS voluit, hominem lapsum relinquere in statu elevationis, si ipse facit, quantum est in se, juxta multos nunquam id facit viribus naturæ, sed gratiæ, vel, si id, ut alii volunt, faciat ex viribus naturalibus (de qua re actum à n. 58.) accipit deinde ex gratia DEI gratuito collata auxilia supernaturalia, quibus moraliter non tantum legem implere, aut nova peccata vitare, sed etiam à peccato priori liberari, imò DEUM tanquam finem

supernaturalem consequi possit: quæ tamen potentia, moralis supernaturalis, naturæ lapsæ neque conditionatè est debita.

178. Difficultas aliqua oritur circa hanc solutionem hujus objectionis ex Suarez l. 1. de gratia c. 13. per totum, ubi fusè contendit, aliquas cogitationes naturales congruas esse debitas naturæ rationali, ex suppositione, quòd producat, & consequenter, non esse gratias distinctas à beneficio creationis; cum enim debita sint naturæ rationali cogitationes, non determinatè incongruæ (hoc enim dicere esset valdè absurdum, ut cuique consideranti faciliè patet) sed saltem indifferentes, ad congruitatem, vel incongruitatem, ait hic auctor, esse moraliter impossibile, ut, in tanta multitudine hominum, non aliqui cooperentur, adeoque sint aliquæ cogitationes congruæ, eaq̃ue simul debita humanæ naturæ.

Sed, quidquid de hoc sit, an aliquæ cogitationes congruæ sint debita humanæ naturæ in specie, adeoque etiam in individuo; quia, ut urget Suarez, humana natura eas cogitationes, non nisi in aliquo individuo, accipere potest; tamen imprimis est aliquod beneficium, quòd huic individuo præ altero dentur, ut agnoscat ipse Eximius. Dein non qualibet cogitatio congrua est debita, ut iterum fatetur Suarez cit. lib. c. 14. n. 7. § 2. & præsertim non est debita, ut idem Eximius n. 8. asserit, continuatio cogitationum congruarum, & quidem tamdiu durans, donec quis faciat, quantum est in se; hoc enim non fit per unum tantum, aut alterum actum, ut dictum superius n. 80. adeoque impletio huius conditionis potest semper dici esse ex gratia.

179. Juxta hanc explicationem, quam præ aliis verosimilem judico. Resp. ad objectionem n. 171. positam dist. ma. natura pura habuisset eam potestatem moralem, sibi absolute debitam, ante impletam omnem conditionem. neg. ma. conditionatè debitam, si nempe implevisset prius conditionem. subdist. habuisset ita, ut conditionem explevisset sine gratia. neg. ma. ut eam implevisset cum, & ex gratia, ita, ut adimpletio conditionis fuisset gratia, & consequenter potestas moralis, absolute collata, fuisset gratia pro gratia. conc. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. conf. ad prob. ma. dist. iterum ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, neque absolute, neque conditionatè debitam, tunc fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum finem. conc. ma. si eam tantum non habuisset absolute debitam, sed tamen habuisset conditionatè debitam. neg. ma. & conc. mi. neg. conf. ad prob. mi. conc. totum. Si natura pura habuisset eam potentiam moralem, conditionatè debitam, & quidem ita, ut conditionem potuisset moraliter implere, potuisset moralem necessitatem incurrendi poenas æternas sensus, & perdendi ultimum finem evitare.

180. Ubi adhuc notandum 1. non hic dici, quòd sine cogitatione congrua non possit moraliter impleri conditio, sed tantum, quòd non impleatur: sicut non dicitur, quòd sine gratia supernaturali congrua, seu prævisa per scientiam mediam coniungend: cum consensu, non possit in hoc statu elevationis fieri opus superna-

turaliter bonum (ad hoc enim, ut quis possit, opus est tantum gratiæ sufficiente) sed tantum dicitur, quòd tale opus actu non fiat.

Notandum 2. neque dici, quòd homini, in statu naturæ puræ, fuisset debita tota potentia moralis proxima ad faciendum, quòd est in se; cum enim, ut dictum est, facere, quòd est in se, requiratur plura, absolute sufficit dicere, quòd homini in eo statu debita fuisset potentia moralis proxima ad aliquid faciendum, quòd si fecisset, accepisset potentiam novam proximam ad plus faciendum, donec impleretur totum, quòd requireretur ad hoc, ut dici posset, fecisse totum, quòd est in se. Et sic potest etiam dici, quòd homo habuisset primò absolute potentiam moralem proximam aliquid faciendi: potentiam autem moralem faciendi totum, quòd est in se, habuisset conditionatè, si scilicet primò fecisset, quòd moraliter potuisset.

Ex quo etiam intelligi potest, quòd conditionatè habere potentiam moralem observandi totam legem sit idem, ac eam potentiam habere (ut alii loquuntur) remotè, seu mediatè, quatenus nempe habetur medium eam acquirendi. Sic sæpe dicuntur homines, etiam in statu elevationis, habere gratias, non immediate, & proximè, sed mediatè, & remotè, sufficientes, quatenus habent gratiam immediate sufficientem ad orandum, & si oraverint, accipient gratiam immediate sufficientem, e. g. ad vincendam gravem tentationem.

QUÆSTIO III.

De Existentia Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An existat Gratia Sufficiens.

181. **D**iximus n. 14. gratiam sufficientem, vel accipi posse genericè, seu pro omni gratia, quæ sufficit ad operandum: & sic etiam gratia efficax est sufficiens: vel posse accipi pro purè sufficiente: & sic differt à gratia efficaci; nam gratia efficax, prout communiter intelligitur, scilicet actu efficiens, est illa, cum qua non tantum possumus, sed actu operamur, quæque est conjuncta cum effectu, eumque infallibiliter posse trahit: non quidem necessitate antecedenti, & inimpedibili, qualem Jansenius, & ejus sectæ adstruunt, sed tantum necessitate consequente, & impedibili. Et hanc in nostris principiis dicimus, esse eam gratiam, quæ post scientiam mediam de futuro consensu, ex benevololo DEI prædefinientis affectu, confertur, adeoque hæc gratia accepta involvit tria, nempe entitatem gratiæ, seu illustrationis, vel inspirationis, & scientiam mediam de consensu, ac benevololum DEI prædefinientis decretum: & in hoc sensu deinceps semper loquemur, quando gratiam efficacem nominabimus.

182. At verò gratia purè sufficiens est, cum qua quidem operari possumus, sed ex nostra

culpa operari nolumus; hinc ista, quidditative accepta, involvit entitatem gratiæ, & scientiam mediam de dissensu, ac decretum permissivum dissensus: cum autem, & scientia media, & decretum, impediabilia sint, libertati non obsunt. Quodsi hæc gratia intelligatur in actu secundo purè sufficiens, seu inefficax, involvit etiam dissensum, qui est ex nostra negligentia: imò etiam scientia media suo modo consequitur nostrum defectum, seu negligentiam, aut dissensum conditionatè futurum.

Hinc gratia purè sufficiens ut talis, seu quidditative sumpta, non est à DEO; quia non est à DEO nostra negligentia, resistentia, & malitia: sed à DEO est tantum gratia purè sufficiens denominativè sumpta, sive illa illustratio intellectus, vel inspiratio voluntatis, quæ in se sufficiens est: at redditur inefficax à nostra voluntate, culpabiliter ei non cooperante. Et de hac modò quæritur, sive quæritur, an detur aliquando talis gratia; negat enim eam Janfenius cum affectis, & vult, in statu naturæ lapsæ nullam talem dari, sed tantum dari gratias, ut ait, victrices, hoc est, effectum post se necessariò trahentes.

183. Dico cum omnibus Catholicis. Datur gratia sufficiens. Probatur 1. ex Scripturis. *Matth. 20. v. 16.* dicitur, *Multi enim sunt vocati: pauci verò electi:* ergo datur vocatio, seu gratia, cui multi non consentiunt. Iterum *Joan. 1. v. 6.* *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum:* quem locum S. August. l. 1. de *Genes. contr. Manich. c. 3.* & alii PP. Chrysostomus, Cyrillus, Theophilus apud Cornelium in hunc locum, alique scriptores exponunt de lumine gratiæ, illustrantis omnem hominem, qui suâ culpâ lucem non excludit. Iterum *Matth. 11. v. 21.* reprehendit Dominus Corozaitas, & Bethsaitas: *Ve tibi Corozaim, ve tibi Bethsaida; quia, si in Tyro, & Sidone, factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis &c.* ergo habuerunt gratiam sufficientem, cui non consenserunt; aliàs cur reprehensibiles essent?

Rursus *Joan. 15. v. 22.* *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Sap. 1. *Vocavi, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* *Actorum 7. v. 51.* *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* 2. *Cor. 6. v. 1.* *Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam DEI recipiatis &c.* quæ manifestissimè docent, homines aliquando gratiæ non consentire. Similia passim occurrunt: imò huc etiam faciunt omnes S. Scripturæ textus, quibus adstruitur libertas humana, aut peccatores ob peccata reprehenduntur; quia sine gratia non potuissent ea evitare.

184. Prob. conclusio 2. ex definitionibus Pontificum. Inprimis Innocentius X. damnavit hanc Janfenii propositionem 2. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Ex qua damnatione manifestè infertur, gratiæ, seu inspirationi interiori, aliquando resisti, adeoque eam tantum esse sufficientem. Idem colligitur ex quarta, quam inferiùs dabimus. Cum tamen Janfenistæ non aquiescerent huic damnationi, damnavit iterum Alex. VIII. hanc propositionem 6. *Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis,*

quam perniciosa est, sic, ut proinde merito possint petere: *A gratia sufficiente libera nos Domine,* Idem Pontifex damnavit hanc. 5. *Pagani, Judæi, Heretici, alique hujus generis, nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente.* Clemens autem XI. inter propositiones Quesneli plures damnavit huc spectantes, quales maxime sunt 2. 3. 4. 6. aliæque plures, quas longum esset enumerare.

185. Prob. conclusio 3. ex Conciliis, quæ docent, gratiæ resisti posse, & actu resisti, adeoque non omnem esse antonomasticè efficacem, Senonense decreto. 14. ait. *Nec denique tale sit huiusmodi trabentis DEI auxilium, cui resisti non possit; quoties enim Dominus voluit congregare filios Jerusalem, sicut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluerunt: & addit, frustra S. Stephanum Judæos, & Paulum Thessalonicenses reprehensurum fuisse, si Divinis inspirationibus homines inevitabiliter raperentur.* Trid. sess. 6. c. 5. de homine, & gratia ait: *Quippe qui illam & abijcere potest. & can. 4.* anathematizat dicentem, liberum arbitrium nihil gratiæ cooperari, neque posse dissentire, si velit. Eadem veritas habetur clarissimè ex omnibus SS. Patribus, qui hominem peccatorem reprehendunt, vel libertatem hominis adstruunt: nec opus est, eorum textibus paginam implere in re clara.

ARTICULUS II.

Quenam de hac materia sit mens
S. Augustini.

186. Cum nostri hac in conclusione adversarii, Janfeniani, vel maxime contendant, à se stare S. Augustinum, adducendi sunt aliquot textus huius S. Doctoris, ex quibus cuique patebit, ejus mentem quoad hanc controversiam, omnino cum nostra conclusione convenire. Itaque l. 83. quest. q. 68. in textum *Matth. 22. v. 14.* *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi:* sic ait. *Ad illam enim cœnam, quam Dominus dixit in Evangelio preparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere, quod venerunt; quia vocati venerunt: nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quoniam, ut venirent, vocati erant in libera voluntate: ergo, qui vocati venire potuerunt, & noluerunt, habuerunt gratiam, cui resistere: adeoque purè sufficientem, quam neglexerunt: & hinc S. Pater post pauca subjungit: *Inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit.**

Rursus l. 1. de *Genes. contra Manichæos c. 3.* in illud *Joan. 1. v. 9.* *illuminat omnem hominem &c.* illud autem lumen non irrationabilem animalium oculis pascit: sed pura corda eorum, quæ DEO credunt, & ab amore visibilium rerum, & temporalium, se ad ejus præcepta servanda converterunt.

tunt: quod omnes homines possunt, si velint; quia illud lumen omnem hominem illuminat, venientem in hunc mundum. Ecce dicit, omnes posse, si velint: & tamen est evidens, non omnes id facere; ergo plures habent tantum gratiam sufficientem. Iterum de dono perseverantiae. c. 9. circa illum textum: *Vae tibi Corozaim* &c. ait. Facile est quippe infidelitatem accusamus Judaeorum, de libera voluntate venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt.

Idem S. Doctor l. 1. Retract. c. 22. ait. In potestate quippe hominis est, mutare in melius voluntatem: sed ea potestas nulla est, nisi à DEO detur, de quo dictum est: *Dedit eis potestatem filios DEI fieri*: atqui potestas, ut quis fiat filius DEI, est per gratiam: ergo in potestate hominis est, uti gratia, vel non uti, cum autem homo sapius ea non utatur, saepe manet gratia tantum sufficiens. Idem l. 3. de lib. arb. c. 16. sic habet: *Ex eo igitur, quod non accepit, nullus reus est: ex eo vero, quod non facit, quod debet, iuste reus est. Debet autem, si accepit, & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem.* Iterum l. 1. ad Simplificium q. 2. occasione illius textus Apostoli: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI.* ad Rom. 9. v. 16. sic ait. *Noluit ergo Esau, & non cucurrit: sed etsi voluisset, & cucurrisset, DEI adiutorio pervenisset, qui ei etiam velle, & currere, vocando praestaret, nisi vocatione contempta reprobatus fieret.* Ecce perditio miseri huius hominis attribuitur ejus nolitioni, & contemptui vocationis, quam si sequi voluisset, etiam pervenisset: adeoque vocatio auxilium sufficiens fuit. Rursus idem S. Pater l. 1. de predest. SS. c. 16. ait: *Vocat enim DEUS predestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra predestinati unici filii sui, non ea vocatione, qua vocati sunt, qui noluerunt venire ad nuptias; illa quippe vocatione & Judaei vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est, & gentes, quibus crucifixus stultitia est: sed ea vocatione predestinatos vocat, quam distinxit Apostolus.* Ecce geminam vocationem, unam electorum, quam ex Apostolo ait esse secundum propositionem: alteram sufficientem eorum, qui noluerunt venire. Iterum l. de corr. & grat. c. 7. *Quicunque enim electi, sine dubio etiam vocati; non autem quicunque vocati, consequenter electi.* Nec dicas, vocatos saltem accepisse auxilium efficax ad id, ad quod fuere vocati; nam S. Aug. hic, & locis ante citatis ait, vocatos fuisse ad coenam, ad nuptias agni, ad regnum suum, seu gaudia aeterna, quae consecuti non sunt.

187. Prob. conclusio 4. rationibus. Primò. Si non datur gratia sufficiens, vel indifferens, sed omnis est efficax, seu trahens necessarium post se consensum, non datur libertas: sed hoc (licet admittat Janfenius, quoad libertatem à necessitate, quamvis non à coactione) est falsum, ut suppono ex tr. de act. hum. a. n. 94. ergo. 1. prob. ma. si datur gratia intrinsecè efficax, qualem statuit Janfenius, actus necessarium fit: si ista non datur, neque datur alia sufficiens, tunc actus fieri non potest: ergo non datur libertas.

Secundò. Si non datur gratia sufficiens, DEUS non vult omnes homines salvos fieri: sed hoc est falsissimum: ergo, mi. est clara; nam DEUM velle omnes homines salvos fieri, est doctrina Apostoli, & Ecclesiae, id quod fuscè proba-

tum est tract. de DEO à n. 615, quin opposita doctrina damnata est ab Innocentio X. in propositione 5. Janfenii. prob. ma. si DEUS non omnibus dat gratiam sufficientem, sine qua salvi esse non possunt, tunc non dat media ad salutem, quae ipse debet dare; quia non possunt aliunde haberi: ergo non potest prudenter intendere, tantum finem earum salutem, seu hanc seriem vellem. Tertiò. Sic DEUS esset causa peccatorum, & imposuisset homini praecepta impossibilia: sed haec per se sunt absurdissima, & Calvino, ac Lutherò digna asserta: ergo, ma. patet consideranti; quia homo non esset culpabilis in eo, quod evitare non potuisset: sed potius DEUS, qui ea praecepta impossibilia, imposuisset, nec tamen (quod ex parte sua necessario requirebatur) ad ea implenda juvare voluisset,

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

188. **O**B. 1. S. Augustinus negat omnem gratiam, quae non sit efficax, seu victrix: ergo nulla datur gratia purè sufficiens. prob. ant. pluribus textibus S. Doctoris. Sic serm. 43. de verbis Domini c. 7. ait: *Agis, si agaris, & bene agis, si à bono agaris.* l. 2. contr. duas epist. Pelagianorum ad Bonifac. c. 9. *Homo preparat cor: non tamen sine adiutorio DEI, qui tangit cor, homo preparat cor.* l. 1. de predestinatione Sanctor. c. 8. *Si enim omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit, profectò omnis, qui non venit, non audit à Patre, nec didicit: ergo.*

Resp. vix non debere dici infelicitatem S. Augustini, quod haeretici tam pertinaciter contendunt, eum à suis partibus stare; non enim minus Calvinus, & Lutherus, quam Janfenista eum ubique pro se stare jactant. sic Lutherus l. de servo arbitrio, ait: *Augustinus, quem praeteris, totus meus est.* Calvinus in l. 5. Pigbii. Doctrinae nostrae nullum est caput, quod non propè ad verbum saepius apud Augustinum occurrat. vide Bellar. tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Ecclesiae. c. 9. In forma, neg. ant. cujus falsitas manifestè patet ex textibus suprà allatis. ad prob. concessis textibus, neg. conf. Sit, quod illis locis S. Augustinus agat de gratia efficaci, hoc est, conjuncta cum actu, eumque infallibiliter, non tamen necessitate Janfeniana, inferente: sufficit nobis, quod alibi agat de gratia sufficiente, sicut eum agere, satis jam ostensum est.

189. Omitto etiam, quod hic loci in primo textu per *agi* intelligatur praeveneri gratia efficaci; ex hoc enim textu nos gratiam sufficientem non probamus, neque efficacem ab Augustino saepius assertam negamus; utramque enim adstruit. De verbo *agi*, de quo hic textus meminit, videri etiam potest suprà n. 21. quamvis etiam non negem, per *agi* S. Doctorem aliquando intelligere, juvari gratia efficaci; nam ita intelligitur illud l. de corr. & gratia c. 2. ubi exponens illud ad Rom. 8. v. 14. *Quicunque enim spiritu DEI aguntur, ii sunt filii DEI:* sic scribit: *Intelligent, si filii DEI sunt, spiritu DEI se agi, ut, quod agendum est, agant, & cum egerint, illi, à quo*

quo aguntur, gratias agant; aguntur enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.

190. Secundus textus, etiam plus non probat, quam, quod si DEUS efficaci gratia cor tangat, illud homo præparet, vel gratiæ illi consentiat. Tertius textus referri debet ad illud Christi Domini. *Joan. 6. v. 45. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* In quem locum Theophylactus apud Maldonatum ait, *audire*, esse tantum doctrinam percipere, *discere* autem esse credere, vel doctrinam amplecti: & hinc non frustra Christum utrumque verbum conjunxisse. Quare *audire* hic sumitur in secundo sensu, non in primo, de quibus *n. 19.* Vult igitur S. Augustinus tantum dicere, eum, qui verbum DEI audit, ei que credit, venire ad Christum: eum autem qui non venit non discere, hoc est, non credere, adeoque gratiam non habuisse congruam, seu efficacem.

Nec te moveat, quod S. Augustinus dicat: *Nec audit, nec didicit*, quasi diceret: *Nec habuit gratiam efficacem, nec sufficientem*; nam in primis rectè dicitur, aliquos non audivisse; quia non habuerunt vocationem immediatam ad fidem, sed tantum auxilia mediata, ut potuerint facere, quod est in se: dein illa particula *nec* non sumitur à S. Augustino ibi ita rigorosè, ut excludat utrumque divisim sed tantum collectivè: quasi diceret: utrumque non habuit collectivè; aliàs illius illatio planè non esset legitima; quia veller inferre ex uno, oppositum ejus, quod Christus tantum intulit ex duobus simul. Hoc confirmatur ex eo, quod statim subjungat illis verbis ista: *Nam si audisset, & didicisset, veniret*: & semper deinceps utrumque conjungat.

191. Ob. 2. S. Augustinus in *Enchiridion* c. 32. exponens illud Apostoli ad Rom. 9. v. 16. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI*: sic ait: *Restat, ut propterea rectè dictum intelligatur: non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI, ut totum DEO detur*: atqui juxta nos non totum daretur DEO, sed pars libero arbitrio, quod gratiæ sufficienti liberè consentiret: atque adeò verum etiam esset, ut ibidem habet S. Doctor. *Non miserentis est DEI, sed volentis est hominis; quia id misericordia DEI sola non implet*: quod, ut iterum eo loco ait S. Augustinus, *nul- lus Christianus dicere audebit*. Resp. 1. Videantur dicta à n. 399. de DEO, ubi ex S. Augustino l. 1. ad Simplicianum. q. 2. attulimus expositionem hujus textus Apostoli, prorsus congruentem cum nostris principiis de scientia media, quam non opus est hic repetere.

Resp. 2. S. Augustinum loco objecto non velle, actus nostros liberos, & salutes (aliud est de indeliberatis, quos DEUS facit in nobis sine nobis) tribuendos esse DEO, tanquam soli agenti; nam ex Trident. sess. 6. c. 5. definitum habetur, quod *neque homo ipse nihil omnino agat*: & can. 4. sess. ejusdem damnatur oppositum asserens: atque hoc indicat etiam S. Paulus 1. ad Cor. 15. v. 10. scribens: *Abundantiùs illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum*. Sed & S. Augustinus idem aperte docet. l. de prædest. SS. c. 3. ajens: *Utrumque ergo nostrum est, propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est, per spiritum fidei, &*

charitatis: & infra: Utrumque ipsius est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non fit, nisi volentibus nobis. Quare ex S. Augustino non quidem nos omnino nihil agimus in bono opere: sed tamen totum simpliciter est attribuendum DEO, tanquam causæ plusquam primariæ, respectu cuius nos modicissimum facimus. Hoc probatur ex ipso textu S. Pauli 1. Cor. 15. in quo primariam vim agendi attribuit gratiæ, sibi autem instrumentalem, & multo minorem.

192. Et utique illi causæ totum simpliciter tribui debet, quæ est primaria, non quomodocunque, sed ita, ut det actum primum proximum, sine quo nihil fieri potest: insuper suadeat, hortetur, præcipiat, removeat impedimenta, physicè cooperetur, illustret intellectum, & inflammaret interius voluntatem, & quidem eo modo, quem congruum fore prævidit: idque totum faciat ex intentione boni operis. Certè causus hominis bene operantis fermè se habet, ac si quis dives pauperi donet vestem, eumque juvet, illam induere; licet enim pauper etiam cooperetur se induendo (cùm posset nolle vestem accipere, vel eam induere) licet forte etiam pauper, uno, vel altero ductu actus, in quo tamen faciendū à divite fuit adjutus, modicum quid fecerit, in tali casu tamen, quod pauper vestitus sit, totum tribuitur diviti, & pauper non habet, quod non acceperit, nec potest in se gloriari, sed debet in divitis benignitate. Pariter, quando nos induimur quasi veste gratiæ, & meriti, licet etiam modicum quid faciamus, cum adjutorio DEI, & cooperemur DEO nos induenti, totum tamen debet DEO adscribi: nec habemus, quod non accepimus, nec possumus in nobis, sed debemus in DEO gloriari.

Neque etiam gratiæ cooperando nosmetipsos discernimus, sed DEUS discernit nos; discretio enim dilecti à reprobo stat in benevolæ DEI voluntate, qua misericorditer decernit electo dare, vel actu dat auxilium, quod videt conjungendum cum consensu, dum reprobo decernit dare, vel actu dat aliud, quod videt quidem posse conjungi, sed non conjungendum cum consensu. In forma, neg. mi. quia, ut explicavimus, totum DEO datur ad mentem S. Augustini. Cæterum addo, hoc argumento non bene impugnari gratiam purè sufficientem; quia quando hæc datur, non datur actus, qui debeat totus DEO dari, & liberum arbitrium nil agit. Sed nempe debent corradī undique S. Augustini textus, ut numerus saltem accedat, quando non potest sperari pondus accessurum.

193. Ob. 3. S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 12. ait: *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humane, ut Divinā gratiā, indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur*: ergo omnis gratia, quæ datur in statu naturæ lapsæ, seu infirmæ, indeclinabiliter, & insuperabiliter, trahit: adeoque non est tantum sufficiens, seu talis, ut liberum arbitrium possit eam declinare, vel superare. Resp. Nolo hic litem movere, an *insuperabiliter*, an *inseparabiliter* legendum sit: certè in pluribus antiquioribus exemplaribus habetur, ut ipsemet vidi, *inseparabiliter*: quæ vox fortè minus quam altera adversariis favet: sed sit: legatur, *insuperabiliter*. Insuperabilitas hæc, vel non

est omnimoda & absoluta, vel non respicit arbitrium liberum; nam istud ex Tridentino sess. 6. can. 4. debet posse dissentire, si velit: & ex cap. 5. gratiam illam & abicere potest.

Quin ipse Augustinus l. de spir. & lit. c. 34. ait: *Nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem: sed consentire, vel dissentire, propriæ voluntatis est.* & post pauca: *Consentire autem vocatur DEI, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.* Quæ quidem verba Janenius l. 2. de grat. Chri. c. 34. præeunte Kemnitio (quem Bellarm. tom. 4. l. 8. de gratia & lib. arb. c. 11. merito explodit) ita exponit, ut velit, ea tantum significare, quod tam consensus, quam dissensus, sint actus voluntatis, at non pro libitu voluntatis eliciendi, vel omittendi: verum ridicula est hæc expositio; nam hac ratione etiam propriæ voluntatis esset præveniens prima indeclinata inspiratio; cum etiam actus vitalis sit ejusdem voluntatis: quod est contra S. Augustinum, & omnes alios. Dein particula adversativa sed clarè ostendit, quod per verba *propriæ voluntatis est*, intelligat S. Doctor, quod sit in potestate, seu libitu voluntatis.

194. Itaque, ne S. Doctor secum ipso, aut cum Tridentino pugnet, ejus verba alium longè sensum habere debent, quam adversarii velint. Hinc in forma neg. conseq. & cum Illustrissimo Cameracensi in sua instructione pastoralis p. 2. epist. 10. dico, verba illa *insuperabiliter & indeclinabiliter* significare, quod homo, ex se infirmus, auxilio gratiæ, insuperabilis fiat omnibus tentationibus, quas unquam dæmon, mundus, aut alii quicunque exterius, sive quas caro interiorius, excitat, ut adeò homo adjutus gratiâ, immo vellet, has omnes superet, & à mandatorum Divinorum observatione nunquam declinet.

Et hunc sensum planè puto, esse à S. Augustino intentum; nam hoc clarè innuunt, quæ S. Doctor præmisit, tum c. 11. de infirmitate humana, & malis, quibus Sancti in hac vita ingemiscunt, & clamant ad DEUM: *Liberà nos à malo quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari sibi pugnam di. vincendique virtutem, per Christi gratiam poscunt* tum hoc ipso c. 12. ex quo verba objecta desumpta sunt, ubi ait: *Major quippe libertas est necessaria, adversus tot, & tantas tentationes, quæ in paradiso non fuerunt, dono perseverantiae munita, atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis, vincatur bis mundus.*

Ex quibus planè infertur, insuperabilitatem, & indeclinabilitatem hanc, à S. Augustino asseri, respectu istarum tentationum, & difficultatum: quod confirmatur ex eo, quod S. Doctor ibi voluerit, ostendere discrimen, inter gratiam collatam Adamo in statu naturæ integræ, & collatam nobis in statu naturæ lapsæ: hoc discrimen autem stat in eo, quod gratia nostra habeat vires ad superandas has tentationes, amores, terrores &c. quas vires non debuit habere gratia Adam, qui hujusmodi tentationibus, amoribus, terroribus &c. infestatus non fuit.

195. Duo huic explicationi videntur obijci posse. Primum. Illa verba, quibus dicitur hunc necessariam libertatem, dono perseverantiae munitam, & firmatam, prædicari.

ta, atque firmata, videntur significare, quod sine ipso dono perseverantiæ non sit libertas expedita ad vincendas tentationes, adeoque nulla gratia sit tantum sufficiens. Sed respondetur, S. Augustinum non dicere, necessarium esse donum perseverantiæ, ut mundus possit vinci, sed, ut actu vincatur, adeoque hæc necessitas est tantum consequens: sicut etiam ipse consensus, vel ipsa victoria est tantum consequenter necessaria.

Interim tamen etiam antecedenter est necessaria, in gratia naturæ lapsæ collata, major vis superandi tentationes, quam fuerit necessaria in gratia Adam. Neque insuperabilitas, & indeclinabilitas, dono perseverantiæ inest, etiam respectu voluntatis; nam hæc, sicut gratiæ, cui actu consentit, potest ex Tridentino dissentire, si velit, ita etiam potest dissentire dono perseverantiæ: sed huic dono inest tantum insuperabilitas respectu tentationum, quæ non possunt hoc donum superare.

Hæc dicta sunt ex suppositione, quod hoc donum perseverantiæ sit in aliquo auxilio gratiæ, collato ad eliciendum actum meritorium; si enim donum perseverantiæ staret, non in auxilio, quo homo denuo eliceret actum meritorium, sed in eo, quod raperetur è vita, antequam perderet statum gratiæ, & amicitiam DEI, quale donum est collatum illi, de quo Sapient. 4. v. 11. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*: tunc hoc donum posset esse insuperabile, & indeclinabile, etiam respectu voluntatis, quæ, cum in hoc casu non debeat, de novo posse mereri, neque etiam debet amplius libera esse.

196. Alterum, quod obijci huic explicationi posset, est, quod hæc insuperabilitas (si donum perseverantiæ sit aliqua gratia) etiam conveniat gratiæ sufficienti, qua instructa voluntas debet non posse superari à tentationibus, nisi ipsa velit: & tamen S. Aug. cit. c. 12. loquitur de gratia efficaci, ac electorum propria. Resp. duas istas classes gratiæ, non quidem differre quoad hanc insuperabilitatem, & indeclinabilitatem, neque quoad hanc S. Augustinum differentiam aliquam inter eas statuere voluisse: addidisse tamen S. Doctorem ibidem alia prædicata, quæ gratiæ purè sufficienti non conveniunt, sed tantum gratiæ anonomastice efficaci & electorum propriæ; nam c. 11. sic habet: *Prima Adam est enim, qua sit, ut habeat homo justitiam, si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam sit, ut velit, & tantum velit, tantòque ardore diligit, ut carnis voluntatem, contraria concupiscentem, voluntate spiritus vincat.* &c. Est quippe in nobis per hanc DEI gratiam, in bono recipiendo, & perseveranter tenendo, non solum posse, quod volumus, verum etiam velle, quod possumus. Rursus c. 12. vocat gratiam collatam Adamo adiutorium sine quo non: collatam verò electis in statu naturæ lapsæ, adiutorium quò: at per hoc intelligit S. Augustinus, ut paulò post ostendemus, gratiam efficacem. Iterum hoc cap. dicitur, ut supra retulimus, gratia dono perseverantiae munita, atque firmata: quod non convenit gratiæ purè sufficienti. Insuper in ipso textu objecto dicitur ageretur: per agi autem, ut non semel diximus, intelligit S. Doctor, induci, & adjuvari ad ipsum effectum actu ponendum. Quare rectè dicitur S. Augustinus, gemina prædicata

dicata gratiæ efficaci hic asseruisse, quorum quidem unum, nempe prædicatum insuperabilitatis, etiam habeat gratia sufficiens, in statu naturæ lapsæ collata: alterum verò, seu prædicatum conjunctionis infallibilis cum effectu, & perseverantiæ, conveniat soli gratiæ efficaci: sufficit autem ad discrimen inter has gratias disconvenientia in uno, nec requiritur discrepantia in omni prædicato, ut est cuique notum.

197. Ob. 4. Juxta S. Augustinum l. de corr. & grat. c. 12. in statu naturæ lapsæ non datur adjutorium, vel auxilium sine quo non, sed tantum datur adjutorium, vel auxilium quo: atqui auxilium sine quo non, est id, quod vocamus sufficiens; quia ex S. Augustino est illud, sine quo aliquid non fit, seu sine quo quidem aliquis non potest bene agere, sed tamen neque cum ipso bene agit: ergo non datur amplius auxilium sufficiens: sed tantum datur auxilium quo, hoc est, necessario post se trahens consentum, seu, ut ait S. Pater, quo aliquid fit, sive quo quis insuperabiliter agitur. Confir. Ex S. Augustino in statu naturæ lapsæ non amplius datur gratia sanitatis, sed tantum medicinalis: atqui gratia sufficiens est gratia sanitatis; nam est collata Adamo adhuc sano: ergo nunc non amplius datur.

Resp. neg. ma. S. Augustinus ibi facit comparisonem, inter gratiam, Adamo in statu innocentie collatam, & inter gratiam non qualemcunque, in statu naturæ lapsæ collatam, sed collatam electis, & prædestinatis, præsertim in ordine ad finalem perseverantiam, ut manifestissimum est, legenti totum contextum: & patet, vel ex primis verbis c. 13. ubi ad priora dicta respiciens ait: *Hæc de his loquor, qui prædestinati sunt in regnum DEI. . . non de his, qui . . . vocati dici possunt, non autem electi, quia non secundum propositum vocati.* Unde quidem nunc electi, in ordine ad finalem perseverantiam non accipiunt tantum auxilium sine quo non, sed auxilium quo, seu, si ita velis, efficax: non in sensu Janfenii, sed nostro, libertatem non laderit. Alii autem accipiunt etiam tantum auxilium sine quo non, seu merè sufficiens, ut supra abundè probatum est ex S. Augustino, & vel ex verbis modò allatis patet; nam, præter electos dicit alios vocatos esse, non secundum propositum, utique illustratione aliqua interna, & auxilio sine quo non: non tamen auxilio quo; nam non consenserunt.

198. Ad confir. neg. mi. universaliter sumptam; nam non omnis gratia sufficiens est gratia sanitatis, prout ista hic intelligitur; si enim sit gratia par omnibus tentationibus, nunc occurrentibus, non est gratia sanitatis, in sensu S. Augustini; quia in eo statu felicissimo non debebat gratia esse par tentationibus, quæ non dabantur: sed jam est gratia medicinalis, saltem in actu primo; quia par est curandis morbis, & infirmitatibus, licet ex defectu cooperationis humanæ non medearur in actu secundo. Et quæso, qualis est ista illatio? Adamus accepit tantum auxilium sine quo non: prædestinati acceperunt auxilium quo: ergo nemo modò accipit auxilium sine quo non. Utique præter prædestinatos sunt alii. Imò neque prædestinati semper accipiunt auxilium quo; nam & isti sæpe labuntur, nec gratiæ semper cooperantur; sed hoc tantum

est certum, quod in ordine ad ultimam perseverantiam, seu, ut moriantur in statu gratiæ, accipiant auxilium quo.

199. Si tamen hoc auxilium quo est ex mente S. Augustini gratia aliqua præveniens, & non ipse actus ultimus bonus finalis: quod ad mentem S. Doctoris videtur verosimilius dici; nam auxilium quo ait esse illud, quo aliquid formaliter fit. Sic cit. l. de corr. & grat. c. 12. ait, alimenta esse auxilium sine quo non, ad vitam; nam sine his non potest quis vivere, quamvis etiam illa habens non necessario vivat; cum possit iis non uti, & sic inedia mori: at verò beatitudinem ait esse auxilium quo; quia eo ipso, quod quis beatitudinem habeat, actu, & formaliter beatus est. Et paulò post ait: *Ut per hoc donum non nisi perseverantes sint:* scilicet, ut prius dixit, quod per beatitudinem beati sint, ita hic vult, quod per donum perseverantiæ formaliter perseverantes sint: adeoque donum perseverantiæ non sit quid distinctum à perseverantia ipsa, aut ab ultimo actu bono, in quo finaliter perseveratur.

Neque dicas, ipsam operationem bonam non posse adjutorium, vel auxilium dici; nam merita nostra sunt concursus gratuiti DEI, & gratia cooperans, ut supra n. 13. in divisionibus gratiæ diximus, & hinc etiam magis DEO, quam nobis debent adscribi. Rectissime etiam ex S. Augustino dicuntur actus nostri à DEO dari; sic enim ait l. de grat. & lib. arb. c. 15. *Quare jubet, si ipse daturus est? quare dat, si homo facturus est?* & responderet: *Nisi quia dat, quod jubet, cum adjuvat, ut faciat, cui jubet: quod est idem, ac dicere: Dat actum; nam hunc jubet ab homine fieri, non gratiam, vel actum primum; & dat; quia adjuvat ad illum, ut consideranti patet.*

Imò valde probabiliter dicitur, S. Augustinum intellexisse per donum perseverantiæ, non actum meritorium, sed aliud beneficium DEI, de quali diximus n. 105. nam l. de bono persever. c. 6. ait. *Quæ perseverantia si data est, perseverantiam est usque in finem: si autem non est perseverantiam usque in finem, non est data. . . Non itaque dicant homines, perseverantiam cuique datam usque in finem, nisi, cum ipse venerit finis. . .* Hoc ergo DEI donum suppliciter emereri potest, sed, cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest; cum enim perseveraverit quisque usque in finem, neque hoc donum potest amittere, nec alia, quæ poterat ante finem: quomodo enim potest amitti per quod fit, ut non amittatur etiam, quod posset amitti? Quod si tamen alicui congruentius videatur, adjutorium quo accipi pro gratia efficaci in nostro sensu, non resistam; quia nil inde nostræ conclusioni contrarium inferitur.

200. Ob. 3. In statu naturæ lapsæ non datur auxilium possibilitatis, sed tantum actionis: ergo nulla datur gratia purè sufficiens, prob. ant. ex S. Aug. nam 1. sæpe, & præsertim l. de gestis Pelagii c. 1. ob illud auxilium possibilitatis hunc hæreticum exagitat. 2. l. de bono persever. c. 14. ait de Tyrniis: *Sed quoniam, ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent, est negatum:* ergo non datur gratia, quando non datur cooperatio. 3. l. de corr. & grat. c. 11. *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium efficax, seu actionis*

jam

jam pœna peccati est, ergo in pœnam peccati nullo datur auxilium. 4. l. de prædest. ss. c. 6. Volunt ergo isti credere, nolunt autem illi: quis hoc ignoret? quis hoc neget? sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio: ergo de judicio DEI venit, quod nullo auxilio præparetur voluntas.

Resp. dist. antec. In statu naturæ lapsæ non datur adjutorium possibilitatis Pelagianum, conc. ant. non datur adjutorium possibilitatis, seu tale, ut tribuat quidem potentiam, non tamen secum ferat actum. neg. ant. & conf. ad 1. prob. S. Augustinus loc. cit. distinguit duplex adjutorium: unum, sine quo omnino non possumus, e.g. sine pedibus incedere: alterum, sine quo quidem possumus, at non sine difficultate, e.g. sine tribulis fruges terere, sine medicina sanitatem recuperare: per primum, seu per adjutorium, sine quo omnino non possumus, Pelagius volebat intelligi solam libertatem naturalem: per secundum verò, sive, sine quo quidem possumus, sed non sine difficultate, Pelagius volebat, intelligi gratiam, quam ipse, non ad posse simpliciter, sed tantum ad posse facilius, necessariam volebat, ut iterum clarissime tradit S. Doctor l. de heresi. 88. seu Pelagiana: & hinc eum S. Augustinus exagitat, instans, & urgens, ut gratiam ad simpliciter posse necessariam assereret. Ceterum adjutorium possibilitatis, in hoc tantum sensu, quod tribuat sufficientiam, seu potentiam ad posse, non autem tribuat etiam ipsum agere, seu non faciat, ut ipse actus sequatur, S. Augustinus nunquam negavit.

201. Ad 2. prob. Textus allatus tantum probat, quod Tyrus non sit data gratia congrua, seu efficax, qua accepta crederent: non autem probat, negatum ipsis fuisse omne auxilium, etiam remotione sufficientis, quo possent credere, e.g. gratia faciendi, quod est in se &c. Nec S. Augustinus dicit, negatum eis esse, unde possent, sed, unde crederent actu; quare neg. conf. quæ est falsa. Ad 3. probat. Eo textu ad summum probatur, nunc in pœnam originalis peccati, vel sæpè etiam in pœnam actualis peccati, non dari quibusdam hominibus semper gratiam efficacem; nam S. Doctor cit. cap. 11. loquens de Adamo docet, quod hic fuerit in bonis, in quibus nos non sumus: addit, eum tamen in bonis illis non potuisse perseverare sine nova gratia: hanc autem ei datam fuisse talem, sine qua non potuisset, & cum qua potuisset bene agere; non autem ei datum fuisse ipsum bene agere: seu non datam fuisse gratiam efficacem: nunc autem electis dari gratiam potentior, seu quæ secum ferat ipsam bonam operationem.

Ubi nota illud tale, in textu objecto positum, non referri ad immediatè præcedentia dicta de auxilio Adam: sed ad paulò priora: Hec autem tanto major est; nam sæpè fit in longiori disputatione, ut talia relativa non respiciant immediatè præcedentia, sed paulò magis remota: & hic id etiam fieri debere ratio probat; nam S. Augustinus ibidem dicit, quod illud tale auxilium, quod negatur quibusdam in pœnam, aliis datur secundum gratiam, & tanto amplius, hoc est, supra gratiam Adam excellentius, ut non solum adsit, sine quo permanere non possumus, etiamsi ve-

limus: verum etiam tantum, ac tale sit, ut velimus: quæ conveniunt soli gratiæ efficaci. add. id fieri etiam debet, ne S. Augustinus sibi, & Conciliis, contradicat, si auxilium omne sufficiens neget.

Si quis tamen omnino contendat, S. Augustinum velle, quod nunc in pœnam peccati non detur amplius tale auxilium, quale fuit datum Adamo, poterit responderi, esse pœnam peccati, quod non detur amplius illa gratia latior, quam habuit Adamus, teste S. Augustino eodem capite, cum qua scilicet facilius, & sine tanto conatu, potuissimus bene operari: quia non erant tot tentationes, & difficultates; sive, quod in pœnam peccati non detur amplius gratia sufficiens, ut vestita circumstantiis iis, quæ datæ fuerunt in Adamo; de quibus ibi S. Doctori multus est sermo. Et sanè hoc complexum gratiæ sufficientis, & circumstantiarum illarum, nunc non datur, in pœnam peccati, licet detur adhuc gratia sufficiens, etiam potentior, quamvis non latior, imò nec æquæ lata. Aliam solutionem adhuc, si placet querere, invenies apud Suarezium de grat. l. 4. c. 18. quæ quoad substantiam cum hac posteriore ferme coincidit. Ad 4. probat. neg. conf. Textus tantum probat, quod quibusdam detur gratia efficax, non autem aliis: & illis quidem detur ex misericordia, sed his ex iusto quidem, arcano tamen judicio DEI, negetur.

202. Ob. 6. Si aliquæ tandem gratiæ qualitercunque sufficientes admitti debent, exstant in motibus quibusdam bonis, longè debilibus, quam sint motus concupiscentiæ: nec alias gratias sufficientes, & inefficaces S. Augustinus agnoscit: ergo. prob. ant. l. de grat. & lib. arb. c. 17. sic ait: Qui ergo vult facere DEI mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam: poterit autem, cum magnam habuerit, & robustam. Et post pauca de S. Petro, dicente, se velle pro Christo animam ponere, ait, quod in eo nondum fuerit charitas perfecta: Tamen quamvis parva, & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino: Animam meam pro te ponam; putabat enim se posse, quod se velle sentiebat. Imò l. 1. ad Simplician. q. 2. scribit: Ad alios autem vocatio quidem pervenit, sed quia talis fuit, quam moveri non possent, ut eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi: ergo juxta S. Augustinum auxilium inefficax, seu parè sufficiens, est, cui quis cooperari non potest.

Ita docent quidam ex Janfenii asseclis, ut ad speciem admittant aliqualem gratiam sufficientem, quæ reipsa insufficientis est, ad effectum ultimò intentum: ad eum verò effectum, ad quem proximè datur, efficax, nempe in ordine ad aliquos debiles motus, & inclinationes, inefficaciter tantum tendentes ad actionem meritoriam, vel ad fugam peccati, ultimò intentam. In forma neg. ant. S. Augustinus, ut fuscè probatum superius à n. 198. admittit gratias verè sufficientes, ut quis veniat ad cœnam magnam, ad nuptias agni &c. ut quis non reprobus fiat, mandata observet; ad quæ non sufficiunt, ex ipsorum adversariorum confessione, illi debiles motus &c. adeoque non sunt gratia sufficiens S. Doctoris.

203. Si quæras, quid igitur S. Augustinus intel-

intelligat, per voluntatem parvam, per charitatem imperfectam. Resp. intelligere eum gratiam necdum proximè, sed remotè sufficientem, seu, quæ sufficiat ad impetrandam, oratione, vel alio minoris meriti opere bono, gratiam majorem, quæ proximè sufficiat, ad exequenda majora. Hinc toties monet, esse suppliciter petendum, quod necdum possumus. Sic. l. de grat. § lib. arbit. c. 18. ait: *Præcepto admonitum est liberum arbitrium, ut quæret DEI donum.* & l. 1. ad Simplician. q. 1. post medium. Hoc enim restat in ista mortali vita libero arbitrio, non, ut impleat homo justitiam, cum voluerit: sed, ut se supplici pietate convertat, ad eum, cuius dono eam possit implere. & l. de nat. § grat. c. 43. Non igitur DEUS impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis. Et sanè, si S. Petrus vigilasset, & orasset, in tentationem non intrasset.

Locus ex l. ad Simplician. probat vel maximè scientiam mediam, ut tract. de DEO n. 409. ostendimus. Illud: *Moveri non possent*: significat tantum impotentiam consequentem; quia scilicet prævisa erat vocatio tunc illis incongrua ob refractariam eorum voluntatem, qua stante moveri non poterant; sic enim S. Doctor se explicat tract. 53. in Joannem in illa verba Joan. 12. v. 39. *Propterea non poterant credere; quia iterum dixit Isaias* § ubi quærit, quomodo ergo peccaverint, si non potuerunt credere: & sic respondet: *Quare autem non poterant, si à me quærat, citò respondeo; quia volebant; malam quippe eorum voluntatem prævidit DEUS, & per prophetam prænuñciavit.*

204. Dices: S. Augustinus nunquam facit mentionem gratiæ sufficientis, sed semper efficacis: ergo illam non agnovit. Resp. neg. ant. cuius falsitas patet ex n. 186. Quod autem sapius agat de gratia efficaci, ratio est, ut ait Rhodes disp. 2. de gratia q. 2. sec. 1. ad ob. 1. quia voluit maximè stabilire gratiam, quæ non tantum daret posse, sed etiam agere. Cum enim Pelagius, anathematis metu percussus, admitteret, necessariam esse aliquam gratiam possibilitatis, & eam à DEO haberi, concederet (quamvis dein discipulis suis eam perversè explicaret) non autem admitteret gratiam ipsius actionis, operationis, aut volitionis, neque vellet actionem ipsam haberi ex gratia DEI, ut constat ex variis locis S. Augustini, præsertim l. de grat. Chri. c. 3. § 41. item l. de nat. § grat. c. 42. voluit S. Doctor, in id maximè incumbere, ut ostenderet, ipsam quoque bonam voluntatem, actionemque meritariam esse ex gratia, quæ non tantum potentiam, sed etiam ipsum actuale exercitium daret: & hoc exercitium quoque esse gratuitum donum DEI: quod vel maximè urget cit. l. de grat. Chri. c. 47.

Hac ratione S. Doctor inprimis præcipuum controversiæ scopum attingebat; dein etiam vitabat necessitatem novæ quæstionis, quid scilicet esset illa gratia possibilitatis, an tantum liberum arbitrium, an donum superadditum, an intelligeretur gratia possibilitatis, necessaria ad simpliciter posse, an tantum necessaria ad facilitus posse, de quo n. 200. Et quamvis hanc quæstionem de gratia possibilitatis S. Doctor aliquoties tractet, tamen nolebat, eam ubique misceri; hinc ad im-

pendendum ejus ingressum, maluit sapius de auxilio efficaci tractare. Voluit item S. Augustinus agere de illa gratia, quæ est per excellentiam talis dicta, & in ordine ad finalem perseverantiam prædestinatorum est propria.

ARTICULUS IV.

Solvuntur reliquæ objectiones contra gratiam sufficientem.

205. **O**B. ulterius. 7. Gratia sufficiens non prodest, nisi ad peccandum, & ut sine invidia, & reprehensione, homo possit damnari à DEO: sed talis gratia est absurdissima: ergo non datur. Resp. neg. ma. quæ est blasphema, & longè crudior, quam propositio 6. ab Alexandro VIII. damnata, de qua n. 184. Si gratia sufficiens sumatur specificativè, vel denominativè, hoc est, præcisè ut auxilium à DEO proveniens, est utilissima ad salutem, & beneficium magnum DEI, sicut multa alia, quibus malè abutimur, ut dictum tract. de peccat. n. 289.

Si autem gratia sufficiens sumatur reductivè, vel concretivè, aut quidditivè, ut conjuncta cum nostro dissenso, tunc est verum, quod, in sensu composito, non sit utilis ad non peccandum; non enim possumus, simul peccare, & non peccare: at hoc non provenit à gratia, sed à nostra malitia; quia gratia purè sufficiens, concretivè sumpta, non est à DEO, sed à nostra culpa, quæ denominat gratiam in actu secundo purè sufficientem, seu inefficacem: imò etiam culpa nostra determinat DEUM, ad scientiam mediam de dissenso futuro, seu de inefficacia gratiæ, futura in iis circumstantiis.

206. **O**B. 8. Gratia sufficiens est talis, ut nunquam ab origine mundi habuerit suum effectum, vel obtinuerit suum finem: sed talis gratia est monstrosa: ergo. Confir. Gratia sufficiens ut tali nemo potest cooperari: sed sic non est sufficiens: ergo est sufficiens, & non sufficiens. Resp. dist. ma. gratia sufficiens est talis, ut in specie sua nunquam obtinuerit finem suum. neg. ma. ut in individuo, subdist. non obtinuerit ex intrinseco suo aliquo defectu. neg. ma. ex culpa hominum extrinseca, conc. ma. & dist. sic mi. neg. conf.

Non est inutilis gladius in specie sua, etsi plures gladii in individuo per accidens nunquam ad defensionem vitæ, vel justam occisionem inimici, in bello adhibiti sint, dummodo alii ejusdem speciei finem illum obtinuerint: & sic etiam non est inutilis gratia sufficiens in specie sua, quamvis, hic & nunc, ex culpa hominis effectum non habeat, dummodo eadem in specie gratia effectum in alio habeat: atqui eadem gratia, entitativè, seu denominativè accepta, in specie sua Theologica, in multis habet effectum e. g. eadem illustratio de vanitate mundi, aut poenis inferni, multos ad seriam poenitentiam movit, quamvis alios non permoverit: & quidem non ex defectu suo, sed ex culpa ipsorum, qui ex sua malitia ei assensum noluerunt.

207. Nec dicas, hæc illustrationem esse essentialiter affixam Petro, utpote actum vitalem,

lem, & tamen ipsum non movere: adeoque in sua specie esse inconjunctibilem cum effectu: Resp. enim imprimis, hanc esse considerationem pure physicam, non verò Theologicam; quia Theologia non considerat individualitatem Petri, & Pauli: imò vix Physica eam considerat; nam etiam Logici communiter negant, unionem Petri, & Pauli (& par est ratio de cognitione Petri, & Pauli) differre specie physica. Sed quid quid sit de hac questione, quæ est potissimum de voce, sufficit, quòd alia gratia ejusdem speciei Theologica hoc est, quòd alia, ejusdem in consideratione Theologica speciei, gratia effectum habeant: & ista effectu careat, non ex sua natura, sed ex hominis malitia. Adde, quòd etiam Petrum possit cras movere eadem omnino quoad speciem (vel etiam quoad individuum, si reproducatur) illustratio, quæ ipsum hodie non movet: adeoque habere effectum cras, quem hodie non habuit.

Ad confir. dist. ma. Nemo potest cooperari gratiæ sufficienti ut tali, seu sufficienti specificativè sumptæ, sive ut præbenti vires, & reddenti liberum arbitrium expeditum ad agendum. neg. ma. ut pure sufficienti, seu reductivè, vel quidditivè sumptæ, conc. ma. & neg. mi. quia tamen est sufficiens, sicut, qui sedet, est sufficiens ad standum, non in sensu composito, sed in sensu diviso. Adde tamen, quòd non totum hoc concretum secundum omnia constitutiva sit gratia; quia unum constitutivum est nostra culpa, quæ utique non est gratia: sed tantum est gratia id, quod venit in recto huius concreti, scilicet ipsa illustratio, vel inspiratio.

208. Ob. 9. Ecclesia non orat pro infidelibus, ut possint converti, sed ut convertantur actu; ergo non agnoscit gratiam sufficientem. Confir. 1. Si datur gratia sufficiens, est inepta ista oratio Ecclesiæ rogantis, ut convertantur; ad quid enim roget illud à DEO, quod jam est in potestate hominum? Confir. 2. Si admittitur gratia sufficiens, tunc iustus, cooperans illi, discernit se ab injusto, illi non cooperante: sed hoc est contra S. Paulum 1. Cor. 4. v. 7. dicentem: *Quis enim te discernit?* & S. Augustinum l. de prædest. SS. c. 5. ergo. Resp. neg. conf. Ecclesia prudenter orat gratiam majorem, quæ non tantum tribuat posse, sed etiam agere: non autem propterea negat gratiam minorem. Ad 1. confir. neg. illatum. Etsi homo sæpe possit, tamen non vult; unde merito Ecclesia orat, ut DEUS ita ipsum excitet, ut non tantum possit, sed etiam velit.

Ad 2. confirm. neg. ma. seu nego, quòd se homo primò discernat ab alio, in sensu Apostoli, & S. Augustini, qui loquuntur de discretionem in actu primo, non verò de discretionem in actu secundo. In actu secundo homo se discernit, quatenus gratiæ cooperatur, ut nec adversarii negare possunt; facit enim utique discrimen, inter se cooperantem, & alium non cooperantem; quamvis hæc ipsa discretio minus homini, quàm gratiæ tribuenda sit, ut explicavimus n. 192. Sed non loquitur de hac discretionem S. Paulus, verum de discretionem in actu primo, seu discretionem, quæ sit per colla-

tionem gratiæ: at hæc discretio non fit ab homine; quia non potest hic sibi dare gratiam pro libitu: sed hoc spectat ad DEUM, qui facit discrimen inter electos, & reprobos, per hoc, quòd illis det gratias per scientiam mediam prævilas congruas, & conjungendas cum consensu: istis autem det prævilas conjungendas cum dissensu, quod est valde magnum discrimen.

209. Dices. Si admittitur gratia sufficiens, tunc voluntas creata posset ex gratia sufficiente facere gratiam efficacem, etiam in actu primo: ergo posset se ipsum homo in actu primo discernere: hoc est contra SS. Patres, & Concilia: ergo non potest admitti. prob. voluntas creata causaret in DEO scientiam mediam: sed in hac stat efficacia gratiæ: ergo. Resp. neg. ant. quo negato, ruit etiam consequens: subsumptum autem concedo; quia nil dicit nobis oppositum, ad prob. ant. neg. ma. & mi. Est falsa minor, quia efficax gratia stat primò in intrinsecis viribus gratiæ, & qui has non causat, neutiquam potest dici causare efficaciam gratiæ: has autem nullo modo causat voluntas creata, sed unicè DEUS: à scientia autem media, gratia tantum habet extrinsecam infallibilitatem. Major etiam est falsa; quia neque scientia media causatur à voluntate creata; cum enim scientia media sit prædicatum DEO realiter identificatum, nullo modo causatur à creatura: sed tantum voluntatis creatæ conditionatus consensus est objectum, non physicè motivum, sed duntaxat terminativum, aut determinativum (de quibus tract. de DEO à n. 302.) quod objectivè præsupponit scientia media: sicut absolute futura libera sunt objectum scientiæ visionis, quam minimè causant.

Hic insuper bene notandum, quòd actus, si supernaturalis sit, qualis est, ad quem concurrat gratia, non habeatur à sola voluntate, neque in statu conditionato: sed habeatur etiam, & multo magis ab ipsa gratia, quæ est primum agens in ordine superno; unde scientia media habetur, tanquam ab objecto, ab actione, tam voluntatis, quàm gratiæ, & quidem huius potius, quàm illius. Hinc neque dicta infallibilitas extrinseca gratiæ habetur à sola voluntate, sed habetur etiam à gratia, & quidem magis à gratia, quàm à voluntate. Neque hucusque dictis opponuntur ullo modo SS. Patres; nam isti tantum negant 1. in potestate hominis esse præbere gratiæ vires ad salutariter agendum. 2. negant, in potestate hominis esse, hanc gratiam præ alia, vel congruam præ incongrua habere. 3. negant, posse hominem sine gratia, seu viribus naturæ, salutariter operari. Nullatenus autem SS. Patres negant, posse hominem, tanquam instrumentum, gratiæ cooperari, ut hæc fiat in actu secundo efficax, seu effectrix. Quòd autem dicant, hominem non posse seipsum discernere in actu primo, facile admittimus.

210. Præter vires autem, & infallibilitatem, gratia efficax juxta quosdam dicit etiam specialem benevolentiam decreti prædefinitivi, quæ nullo modo habetur à voluntate; nam, posita etiam quacunque scientia mediâ, liberrimum est DEO conferre gratiam vel eam non conferre: imò in alia providentia DEUS posset conferre gratiam,

tiam, quam prævidisset fore congruam, & tamen omittere decretum formaliter prædefinitivum. Verum est, quod juxta nos voluntas creata possit impedire; sed non, quod possit eam ponere; unde, si ponitur, à solo DEO ponitur. Quare actus voluntatis creatæ, conditione prævisus, non est causa, sed ad summum conditio sine qua non: sicut scilicet non potest sanari, nisi æger, quin morbus sit causa sanitatis.

ARTICULUS V.

An Authoritas S. Augustini in materia de Gratia sit omnino infallibilis.

211. Janseniani semper in ore habent authoritatem S. Augustini, & non videntur curare multum alios Patres, rati, se certissime tunc vicisse, si Augustinus ab ipsis sterz; nam dicunt, quidquid S. Augustinus scripserit, esse ab Ecclesia approbatum, adeoque ab eo non posse recedi, præsertim in materia de gratia. Verum, ut ut S. Augustinum summè æstimem, eique laudes suas plane non invidiam, tamen eum sacris, aut omnino infallibilibus scriptoribus, accensere non possum; id enim prohibet ipse S. Doctor.

Sic enim scribit. *epist. 7. Vos autem, qui me multum diligitis, si talem me asseritis adversum eos, quorum malitia, vel imperitia, vel intelligentia reprehendor, ut me nusquam scriptorum meorum errasse dicatis, frustra laboratis, non bonam causam suscepistis: facile in eo, me ipse iudice, superamini, quoniam non mihi placet, cum à charissimis meis talis esse existimor, qualis non sum; & lib. de bono persever. c. 21. Neminem velim sic amplecti omnia mea, ut me sequatur, nisi in iis, in quibus me non errare perspexerit; nam propterea nunc facio liberos, in quibus opuscula mea retractanda suscepi, ut nec meipsum in omnibus me secutum fuisse demonstrem.*

212. Itaque inprimis argumentor ad hominem. Dicunt Janseniani, esse questionem facti, qualem sensum author aliquis in libris suis intendat, & Ecclesiam, atque Pontificem esse fallibilem in questionibus facti: imò Pontificem actu deceptum in intelligendo libro Jansenii, ejusque sensu percipiendo: cur igitur non etiam poruit falli, in intelligendo sensu S. Augustini, eumque malè approbasse, approbando tantum sensum aliquem, non obviu, quem verba præferunt, sed aliquem reconditum, quem S. Augustinus non habuit, & qui nobis ignotus est? sicut ipsi dicunt, Ecclesiam damnasse, non sensum obviu verborum in Jansenio, sed tantum aliquem occultum, quem propositiones possent habere, attamen Jansenius non intenderit. Hæc responsio utique tantum est ad hominem; nam nec est questio pura facti, quis sensus sit libri alicuius: nec in questione simili Pontifex, aut Ecclesia est fallibilis; aliàs possemus eodem modo dicere, libros Lutheri, & Calvini, non bene intellectos fuisse à Tridentino, sed malè damnatos.

213. Directè autem nego quòd S. Augustini libri, etiam de gratia, sint quoad omnia infallibiles, aut quasi canonici. Ita docent Cardi-

nalis Sadoletus, Claudius Jaintes, Hieronymus Osorius, Albertus Pighius, Cardinalis Hotenfi. S. Bonaventura, S. Thomas, Cornelius Muslus, Joan. le Fevre, Scotus, Joan. Viguier, Dominicus Sotus, Ferdinandus Vellofille, Petrus Arragon, Bartholomeus Medina, Joannes Driedo, Ruardus Taperus, Genebrardus, Sixtus Senensis, Gabriel Pennot, Franc. Horantius, Cardina. Augustinus Valerius: quos citat Author libri: *Verus Spiritus novorum Discipulorum S. Augustini. epist. 15.* & plures ex nostris, præsertim autem fusè rem tractat Suarez *Prolegom. 6. de gratia c. 6. à n. 14.*

Primò enim Alexander VIII. damnavit hanc propositionem 30. *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam: cum autem Pontifex nullum librum S. Augustini excipiat, sequitur, quòd, in quocunque hujus S. Patris libro doctrina dicatur fundari, debeat attendi ad Bullas Pontificis: adeoque nullus liber hujus S. Doctoris sit omnino infallibilis aut quasi scripturà canonica; nam hujus sententia clara potest teneri, non respiciendo ullam Pontificis Bullam.*

214. Verum est, Ecclesiam assumpsisse aliquas partes doctrinæ S. Augustini de gratia & Canonibus inseruisse, præsertim sequentia, capitula, quæ continentur in Epistola Cælestini, ad Episcopos Gallie (quæ epistola habetur tom. 7. operum S. Augustini.) 1. In prævaricatione Adam amississe homines omnes innocentiam, & possibilitatem naturalem (de qua suprà n. 109.) ad salutaria: & neminem per arbitrium liberum è ruina illa, sine gratia DEI (internâ, non tantum externâ legis, atque doctrinæ) posse resurgere. 2. Neminem esse per semetipsum bonum, sine gratia DEI, qui solus est bonus. 3. Neminem, etiam baptizatum, posse superare insidias dæmonis, aut concupiscentias carnis, nisi quotidiano auxilio perseverantiam à DEO acceperit. 4. Neminem bene uti libero arbitrio, nisi per Christum, adeoque omnia bona opera referenda ad DEUM, plùsque in bonis operibus valere Divinum auxilium, quàm humanum arbitrium. 5. Omnes motus bonæ voluntatis esse à DEO, sine quo nihil possumus. 6. Anathemati eum subesse, qui dicat, gratiam, quajustificamur, ad solam prodesse peccatorum remissionem, non verò ad eorum evitacionem. 7. Anathema etiam dicendum ei, qui dicat, gratiã tantum aperiri, ac revelari intelligentiam mandatorum, ut sciamus, quid appetere, aut vitare debeamus: non autem per illam præstari, ut velimus, aut faciamus: aut eã tantum opus esse ad facilius posse, non autem ad simpliciter posse. Similiter Canones Arausiano II. à Leone Papa, ut creditur, submissi, & Apostolica auctoritate confirmati, ex S. Augustino desumpti sunt.

Et quoad ista Capitula, atque istos Canones, utique hujus S. Antistitis doctrina est doctrina Ecclesiæ: at ex hoc non sequitur, quòd doctrina ejus omnis de gratia sit universaliter approbata; nam idem Cælestinus in fine dicte epistolæ subiungit: *Profundiores verò, difficultioresque partes, incurrentium questionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis resisterunt, inter quos maximè est S. Augustinus* sicut non audemus con-

contemnere, ita non necesse habemus asstruere: ad-
ditque rationem; quia ad confitendam gratiam
DEI, cuius operi, ac dignationi nihil penitus sub-
trahendum est, satis sufficere credimus, quidquid se-
cundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scri-
pta docuerunt.

215. Dices. Tamen Joannes II. in epist. ad
Senat. illustres, quam exhibet Binius tom. 2. Con-
cilliorum p. 1. fol. 207. ita ait: S. Augustinus, cuius
doctrinam secundum præcessorum meorum statuta
Romana sequatur, & servat Ecclesia: ergo do-
ctrina S. Augustini est doctrina Ecclesiæ. Resp.
In ea epistola nec verbum reperitur de gratia;
sed de longè alia questione: ergo juxta adver-
sarios deberet Pontifex voluisse dicere, quod
totam doctrinam S. Augustini sequatur Romana
Ecclesia: hoc autem planè est falsum; unde re-
stringenda est propositio, & intelligenda, vel
tantum in ordine ad questionem, de qua ibi agit
Pontifex, scilicet: An Christus possit dici unus de
Trinitate: vel relativè ad ea verba: secundum
Præcessorum meorum statuta: hoc est: Ecclesia se-
quitur S. Augustinum in iis, in quibus Prædeces-
sores Pontifices statuerunt, eum esse sequen-
dum, quatenus ejus doctrinam inseruere Ca-
nonibus sacris.

216. Afferunt adversarii adhuc Concilium
Constantinopolitanum II. quod fuit OEcume-
nicum V. item Concilium Rom. I. sub Gelasio
dicuntque, in his approbata fuisse opera S. Au-
gustini. Sed Concilium utrumque plùs non
facit, quam quod dicat, à se S. Augustinum cum
aliis SS. Patribus (quorum plures recenset, ut
videre est apud Binium tom. 2. Concil. p. 1. fol.
265. & 270. recipi, aut approbati: imò Con-
stantinopolitanum non dicit, se recipere omnia
indefinitè: sed ea omnia, quæ ab his de fide recta,
& ad condemnationem hæreticorum conscripta, &
exposita sunt. Quis autem dicat, hoc esse idem,
ac declarare infallibilem esse S. Augustini au-
thoritatem? Gelasius in Concilio Romano
apud Binium loc. cit. fol. 265. statim S. Augusti-
no subiungit S. Hieronymum, & hunc eodem
modo approbat, qui tamen aliquoties contradi-
ctoriam S. Augustino sententiam defendit. An
igitur utrumque contradictorium infallibiliter
verum erit?

217. Idem Janseniani afferunt etiam Cœ-
lestinum I. epist. ad Episcopos Gallia: ubi sic scri-
bit: Augustinum, sanctæ recordationis virum, pro
vita sua, atque meritis, in nostra communione sem-
per habuimus, nec unquam hunc sinistra suspitionis
saltem rumor aspersit: quem tantæ scientiæ olim fu-
isse meminimus, ut inter Magistros optimos, etiam
a meis semper decessoribus, haberetur. Sed hoc
totum concedimus, necdum tamen ideo infalli-
bilis est; non enim eum infallibilem esse, infert
Pontifex, sed tantum aliud, nempe, quod debe-
ant compesci ejus obtrectatores, qui eum sug-
illant. vide Binium tom. 1. Concil. part. 1. fol.
733.

Addunt, iidem adversarii, Papam Hormi-
dam dicere, ex libris S. Augustini posse colligi,
quid Ecclesia credat, delibero arbitrio, & gratia:
sed respondetur, quod ibi Pontifex addat. Et
maximè ex libris S. Hilarii & S. Prosperi: ergo
etiam isti deberent esse infallibiles. Dein, etsi hoc
ex illis libris disci possit; quia etiam continentur

in iis doctrina Ecclesiæ, non tamen sequitur,
quod nihil aliud contineatur; nam idem Papa
ait, haberi articulos in archivio, quos, si neces-
se sit, mittere velit: ergo quidem quoad illos
articulos, qui etiam continentur in libris S. Au-
gustini, hic est infallibilis: non verò quoad o-
mnia, præsertim, cum Cœlestinus cit. num. 214.
profundiores questionēs excipiat. Unde ex his
elogiis, S. Augustino pro merito datis, adversarii
intentum non evincunt.

218. Certè de S. Thoma Aquinate Pontifices
non videntur saltem minora dixisse. Joannes
XXII. qui cum inter Sanctos retulit, dixit, non
esse opus miraculis; cum tot fecerit miracula,
quot decedit questiones. Innocentius VI. asse-
ruit, ejus doctrinam esse super doctrinam omni-
um aliorum, exceptis scripturis canonicis: ha-
bere veritatem rerum, modum explicandi, pro-
prietatem terminorum talem, ut, qui eum se-
quuntur, non recedant unquam à via veritatis,
& qui ab eo recesserit, fuisse suspectum erroris,
ut habet Ribadeneira in vita 7. Martii item
Francolini in Tyrocinio Theologico p. 2. §. 2. n.
65. Clemens VIII. in Bulla ad nobiles Neapolita-
nos, ait, doctrinam S. Thomæ sine ullo prorsus
errore esse. Alexander VII. ait, asserta S. Tho-
mæ esse dogmata inconcussa: qua de re mere-
tur videri Tyrocinium Theologicum Baltharis
Francolini p. 2. num. 65. Similia encomia eidem
Angelico dedere Pontifices alii, & nuperrimè
SS. D. Benedictus XIII. in Bulla: Pretiosus in
conspectu Domini §. 41. Num propterea Scoti-
ta contradicere se putant infallibili veritati, quan-
do à S. Thomæ sæpe cum suo Doctore rece-
dunt? Similiter approbata est à Clem. IV. Greg.
X. Sixto IV. & Sixto V. doctrina S. Bonaven-
turæ, ut testatur idem Francolmus loco supra ci-
tato; quin tamen censeantur omnia ejus scripta
infallibiliter vera.

219. Hinc Tostatus Defensorii p. 2. c. 81.
sub initium ait, S. Augustini libros esse probatos,
ut aliorum libri à Pontifice Gelasio sunt appro-
bati: non autem omnia, quæ in illis continen-
tur, tenenda, tanquam certò, & infallibiliter ve-
ra: & addit, eos, qui ita loquuntur, nescire, quid
sit approbare; cum juxta hos librorum appro-
batorum, & canonicorum æqualis foret autho-
ritas, atque Ecclesia, cum approbaverit etiam
Hieronymum, reddidisset vera contradictoria.
Unde, ut idem Author loc. cit. c. 83. ait, appro-
batio Ecclesiæ tribuit libro quatuor ista. 1. ut
omnes fideles possint librum legere. 2. quod ju-
dicetur utilis ad instructionem, & ædificationem.
3. defendit authorem contra suspitiones, quod
voluerit tradere errores. 4. quod possit citari,
& ejus autoritate roborari sententia: quæ etiam
authoritas, si quis fortè eà ductus erret, admit-
titur tanquam excusatio, ut quis non judicetur
deliberatè voluisse errorem docere: modò po-
stea se subiciat iudicio Ecclesiæ.

Cæterum absque omni dubio est tenen-
dum, quod S. Augustini autoritas omnino sit
ingens, & hinc, ut dictum, hæretici etiam eum
sibi arrogare contendunt, ut magno hoc nomi-
ne se se defendant: quod ipsi doleret in cœlo,
si doloris esset capax. Ejus autoritatem maxi-
mè in materia de gratia plurimi semper fecere
Pontifices, quin & Concilia, præsertim Milevi-
tanum

ianum & Arausicanum II. SS. Patres, Hieronymus ep. 25. inter epist. S. Augustini, Prosper, Fulgentius, alique, quin & Ecclesia tota eum inter præcipuos Patres, si non omnino primum, saltem nulli secundum, veneratur; unde meritissimo jure ejus sententia plurimi æstimatur, præsertim in materia de gratia: qua de re optimè scribit Suarez,

220. Hic Eximius Doctor Proleg. 6. de gratia c. 6. n. 17. docet quidquid in hac materia (de gratia) Augustinus, ut certum affirmat. Et ad dogmata fidei pertinens, à quolibet prudente, & erudito Theologo esse tenendum, ac defendendum; etiamsi non certò constet, esse ab Ecclesia definitum; quia, cum Ecclesia tantum in hac materia detulerit Augustino, ut ejus doctrinam in dammandis erroribus, gratie DEI contrariis secuta fuerit, magna esset temeritas privati Doctoris, qui Augustino aliquid de gratia DEI tanquam orthodoxum docenti contradicere auderet. Ulterius infert, credendum omnino esse, in doctrina S. Augustini de gratia, nihil inveniri, quod non sano modo intelligi possit, seu ita, ut Catholicæ doctrinæ non sit contrarium; cum Ecclesia ejus judicium tam fidenter secuta sit.

Unde in his rebus, etiam quoad ea, quæ Augustinus tantum probabiliter, simpliciter tamen, & constanter amplectitur, sententia ejus præferenda est, nisi Ecclesiæ, vel communis Patrum autoritas, videatur ob stare, quod raro, vel nunquam continget: & eo casu potius explicandus, quam reprobandus esset S. Augustinus. Hæc tamen dicta, ait Eximius, n. 18. intelligenda sunt de operibus S. Augustini de gratia, non verò de iis, quæ de prædestinatione scripsit (nisi habeant necessariam connexionem cum dictis de gratia) nam de prædestinatione Ecclesia nihil definit, nisi in generali, scilicet eam dari: quanquam etiam quoad has questiones autoritas Augustini sit ingens.

ARTICULUS VI.

Quid sit hæresis Janseniana.

221. Cornelius Jansenius Iprensis (non Gandavensis qui jam anno 1576. 10. April. ætat. 66. mortuus est) natus fuit anno 1585. in exiguo loco Hollandiæ Accoy dicto, prope Leerdamum, parentibus plebeis. Inde studiis primò operam dedit Ultrajecti, postea Lovanii Philosophiæ, ac Theologiæ, sub Magistro, qui fuit discipulus Baii: qua in Universitate etiam Doctor Theologiæ fuit creatus. Abiit dein in Franciam anno 1607. & exceptus à Joanne du Verger de Havrane, famoso Abbate Sancyrano, atque ab hoc commendatus cuidam consiliario Regio Parisiis, aliquo tempore filiorum istius moderatorem domesticum egit: tum Baionæ, Collegio principali recens erecto, Director est datus, ad ejusdem Abbatis commendationem, cum quo dein indissolubilem amicitiam coluit.

Hic duodecim annis duo isti simul studiis vacarunt, legendo præsertim S. Augustino. Rediit Jansenius inde Lovanium, ibique Collegio S. Pulcheriæ Præfectus, & à Philippo III.

Hispaniarum Rege, S. Scripturæ Professor est renuntiatus. Hic coepit elaborare suum Augustinum; cum enim occasione Pseudosynodi Tridentensis, à Calvinianæ sectæ Ministris celebratæ, studuisset materiæ de gratia, & sæpius S. Augustinum voluisset (decies, & amplius universa opera S. Augustini, & libros contra hæresin Pelagianam facitè trigies eum pervolvisse testatur vitæ synopsis, ejus operibus præfixa) & ipse libros de gratia scripsit, quos Augustinum hoc est, Augustini doctrinam nominavit.

Interim ter nomine Academiæ legationem in Hispanias ad regem obiit: ac tandem occasione libri, quem contra Gallos scriptum Martem Gallicum vocavit, ad Insulas Iprenses promotus est anno 1635. eadem die, qua natus scilicet 28. Octobris, qua etiam post annum Episcopus consecratus est: & hic loci videtur Augustinum suum absolvisse. Mox, ut ait Morenius, reformare coepit suam Dioccesin: sed absolvere opus ceptum non potuit anno 1638. 6. Maji defunctus ex peste, quæ urbem illam invaserat. Moriens librum suum reliquit amicis, typis edendum, sed, ut ajunt, mediâ ante mortem adhuc horâ, omnia scripta subjecit judicio Ecclesiæ Catholicæ; unde non potest dici hæreticus; cum primum post ejus mortem liber sit condemnatus. Quidam in dubium vocant, an ea submissio sincera fuerit: sed melius est meliora sentire.

222. Liber hic non statim post mortem, sed anno 1641. prodiiit, infelix posthumus: aulico quidam Societatis nostræ Doctores thesibus publicis se ei opposuerunt: & post hos alii plurimi doctissimi viri, etiam Doctores Sorbonici. Accusatus quoque liber est anno 1649. apud Sorbonam, & condemnatus. Sed mox sexaginta Doctores contra sacram facultatem illam insurrexerunt. Hinc anno 1650. mense Mayo in Conventu Cleri conclusum est eundem Romam: quare octoginta quinque Episcopi Gallici, quibus postea accesserunt tres alii, librum ad supremum Summi Pontificis Innocentii X. tribunal detulerunt.

Equidem Urbanus VIII. librum Jansenii, vix ubi lucem aspexerat jam damnaverat, tanquam restaurantem errores in Baio damnatos, editâ Bullâ in Eminent. 4. Martii 1641. ac ejus usum omnibus sub excommunicationis poena interdixerat: sed hoc satis non erat, ad sufficienter ab ejus lectione absterrendos, amantes novorum homines; hinc Innocentius X. Urbani successor, maximâ diligentia, tum per se, tum per alios doctissimos viros, iterum librum excussit. Habita sunt hac de causa viginti duæ congregationes consultorum, ac Cardinalium, & post has alia decem, coram ipso Pontifice, ubi defensoribus Jansenii concessum est loqui ac sese defendere; indictæ sunt etiam preces Romæ in præcipuis templis. Tandem Pontifex quinque famosas propositiones, quæ præcipuam libri doctrinam complectebantur, selegit, easque anno 1653. pridie calendas Junii Constitutione gravissima, quæ incipit: Cum occasione hæreticas declaravit.

223. Sunt autem præpositiones istæ: Prima: Aliqua DEI præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secundum præfentes, quas

habent, vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. Censura fuit: Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Secunda: Interiori gratiae in statu naturae lapsae nunquam resistitur. Censura: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Tertia: Ad merendam, & demerendum, in statu naturae lapsae, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Censura: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Quarta: Semipelagiani admitterent praeventis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant heretici, quod vellet, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Censura: Falsam, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Censura: Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectum eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat praedestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, & Divinae pietatis derogantem, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus.

Qua censura posita, non est opus alia refutatione; quippe verè Catholico sufficit infallibile S. Sedis oraculum. Insuper etiam clarum est, sic tolli libertatem humanam, quam tamen Tridentinum sess. 6. can. 4. tam clarè definit: unde Janseniani alias ad fraudes conversi sunt.

224. Vix edita, & promulgata, Bulla haec fuerat, cum fautores Jansenii, ejusque sequaces, quidquid privatim senserint, publicè tamen dixerunt, has propositiones quidem esse rectè damnatas, sed eas non contineri in libro Jansenii, & hunc esse innocentem. Verùm hoc est falsissimum. Prima manifestè continetur tom. 3. l. 3. de gratia Christi c. 13. ubi sic habet Jansenius: Ex hac indubitata doctrina, quaedam non parvi momenti, ad hanc rem spectantia, inferuntur, & clarescunt: Primum quidem, esse quaedam homini praecepta, secundum statum, & vires, in quibus constitutus est, impossibilia: Secundum, non aliter esse semper gratiam, qua possimus, hoc est, qua eadem illa praecepta implere sufficimus: Tertium, hanc impotentiam reperiri, non solum in excacatis, obduratis, & infidelibus... sed etiam in fidelibus, & iustis: Quartum, hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum, quando nolunt praecepta servare, sed etiam, quando volunt. & subiungit eod. cap. Haec igitur omnia plenissimè, planissimèque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius, ac fundatius, quàm esse praecepta quaedam, quae hominibus, non tantum infidelibus, excacatis, obduratis, sed fidelibus quoque, & iustis, volentibus, & conantibus, secundum praesentes, quas habent, vires, impossibilia: deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia. Intelligenti idioma latinum est manifestissimum, in his verbis contineri primam propositionem.

Secunda propositio habetur toto l. 3. de gratia Christi ubi capiti 1. hic titulus praefigitur: Tangitur natura adjutorii sufficientis, & ostenditur, nullum dari post lapsum: & ibidem sic habetur: Adjutorium sufficiens nihil est aliud, quàm adjutorium, sine quo non sit opus, nequaquam verò adjutorium, quo: ac proinde est adjutorium sanæ voluntatis, seu primi hominis, non egrotæ. Item tom. 3. lib. 2.

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

de gratia Christi c. 24. Gratiam Dei Augustinus ita videlicet statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat, hominem operanti Deo per gratiam, non posse resistere. Eodem cap. ait. Ut ejus gratiae effectus à voluntate non suspendatur, sed ut effectum potentissimè invehat, inferatque voluntati, non operando, si voluntas velit, sed operando, & determinando, ut velit. Similia habet c. 25. & 32.

225. Tertia propositio habetur tom. 3. l. 6. & 7. & quidem l. 6. c. 4. ita scribit: Recentiores sibi imaginantur, illum tantum actum esse in nostra potestate, quem pro libitu nostro, positis omnibus ad agendum necessariis, possimus facere, & non facere: qua in re juxta Augustini doctrinam sine dubio falluntur. Et iterum clarissimè tom. 3. l. 8. de gratia c. 19. Nulla necessitas actibus voluntatis liberis formidanda est, sed sola vis, coactio, & necessitas violentiae.

Quarta propositio habetur l. 8. de heresi Pelagiana c. 6. his verbis: In hoc ergo propriè Massiliensium error situs est, quod aliquid primæ libertatis reliquum putant, quo, sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet: neuter tamen absque interioris gratiae adjutorio, cujus usus, vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio, & potestate. Rursus tom. 3. l. 2. de gratia Christi c. 25. Nam praterquam, quod ipsi Massilienses gratiam quandam potentialem, intus cum libero arbitrio concurrentem, assererent, quæ adjuvaret hominem ad credendum, si vellet, nec tamen heresis notam effugere potuerunt. Et iterum l. 3. de gratia Christi c. 1. Quia est adjutorium, quod Massilienses ad credendum necessarium esse, atque ita sufficere statuebant, ut cum eo credere posset homo, si vellet: qui tamen tanquam heretici proscripti sunt, non aliam sanè ob causam, nisi, quia tale adjutorium homini sufficere putarent, adeoque nullum aliud adjutorium ad credendum actum ex parte DEI esse necessarium.

Quinta propositio asseritur tom. 3. l. 3. de gratia Christi c. 21. Nec enim juxta doctrinam Antiquorum pro omnibus omnino Christus passus, aut mortuus est, aut pro omnibus omnino, tam generaliter sanguinem fudit; cum hoc potius tanquam errorem, à fide Catholica abhorrentem, doceant esse respuendum: & paucis interjectis: Pro istis, praedestinatiss, in aeternum vivificandis, mortuus est: pro istis ab omni malo liberandis, rogavit Patrem suum: non pro cæteris, qui à fide, & charitate deficientes, in iniquitate moriuntur.

226. Hucusque ex Jansenio allata non indigent explicatione, ut comparatione facta cum propositionibus damnatis, dicantur iis esse simillima. Adde, quod clerus Gallicanus anno 1654. 28. Martii ad Innocentium X. scribens sic dicat: Nos in hac urbe Parisiensi congregati censuimus, & per epistolam encyclicam, his litteris adjunctam, declaravimus, propositiones illas, & opiniones esse Cornelii Jansenii, & in sensu ejusdem Jansenii à Sanctitate vestra damnatas, desertis, & manifestis verbis. Vide Balh. Francolini Tyrocinium Theol. part. 3. §. 1. num. 60.

Adde, quod discipuli Jansenii, hunc planè earum propositionum proprium esse sensum, agnoverint, ut ex eo constat, quod dein propositiones aliquas, si non omnino, ferè tamen idem dicentes, tradiderint, quas postea Alexander

T

xander

xander VIII. confixit anno 1690. 7. Decembris: ex quibus prima sic habet. In statu nature lapsæ ad peccatum formale, & demeritum, sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis: quæ propositio fundatur in tertia Janfenii: item quarta inter 31. ita habet: Dedit Christus semetipsum pro nobis oblationem DEO, non pro solis electis, sed pro omnibus, & pro solis fidelibus: & quinta: Paganæ, Judææ, Hereticæ, aliæque hujus generis, nullum omnino accipiunt à JESU Christo influxum, adeoque hinc rectè inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente: quæ coherent cum quinta Janfenii: sexta autem inter 31. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quàm perniciofa est, sic ut proinde meritò possimus petere: A gratia sufficiente libera nos Domine: connexionem maximam habet cum secunda Janfenii.

227. Sed quid opus est multis? rem hanc satis definivit Alexander VII. Innocentii X. Successor anno 1656. 17. Kalend. Novemb. editâ Bullâ: Ad sanctam B. Petri sedem, in qua ita ait: Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque propositiones, vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Janfenii non reperiri, sed fidè, & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere, magno cum Christi fidelium scandalo, non reformident, nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt, sufficienter, & attentè perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti, Cardinalis munere fungemur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica autoritate eadem causa discussa est, eâ profectò diligentia, qua major desiderari non posset, quancunque dubitationem super præmissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christi fideles in ejusdem fidei unitate se se contineant, ex debito nostri pastoralis officii, ac matura deliberatione, præsertim Innocentii Prædecessoris nostri constitutionem, declarationem, & definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus. Addit in eadem Bulla: Quinque illas propositiones ex libro præmemorati Cornelii Janfenii Episcopi Irenensis, cui titulus est: Augustinus: excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Janfenio intento, damnatas fuisse definimus, & declaramus, ac ut tales, inusitâ scilicet eâdem singulis notâ, quæ in prædicta declaratione, & definitione, unicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus.

Ut autem hæc firmissimè observarentur, ex Regis Christianissimi Ludovici XIV. & Episcoporum Galliarum desiderio, idem Alexander VII. anno 1664. 15. Kal. Martii Pontificatus anno X. in Bulla Regiminis Apostolici, decrevit formulam juramenti, faciendi ab omnibus Ecclesiasticis, Episcopis, & Archiepiscopis: quam Galli vocant formularium, & sic habet: Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maij anno. 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris an. 1656. Summorum Pontificum, me subijcio, & quinque propositiones ex Cornelii Janfenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas prædictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: Sic me DEUS adjuvet, & hæc sancta DEI Evangelia.

ARTICULUS VII.

Varia alia quesita à Iansenistis effugia.

228. Necdum tamen quievère Janfenio dediti. Ut vim formulæ hujus, & juramenti eluderent, dixerunt, sensum verborum, in quinque illis propositionibus contentum, multiplicem esse posse, ac proinde non constare, quisnam esset sensus damnatus, supra quem juramentum caderet: imò aliqui etiam valde absonos sensus fingebant. Quem ad finem utile ipsis fuit famolum Scriptum trium columnarum, à Janseianis confectum durante adhuc causâ quinque propositionum, & duodecim dies ante condemnationem Innocentio oblatum. In hujus scilicet tribus columnis posuerunt tres sensus, dictarum quinque propositionum, & in media quidem, quem dicebant verum, ac genuinum: in prima autem eum, quem dicebant hereticum, & malignè propositioni affixum: hic autem sensus hæreticus singularum propositionum erat juxta ipsos istæ: Primæ: Mandata DEI impossibilia sunt omnibus justis, quancunque voluntatem habeant, & quancunque conatum adhibeant: quamvis in se habeant omnes vires, quas confert gratia maxima, & efficacissima: & ipsi per totam vitam semper deficiat gratia, qua possint etiam tantum unum præceptum adimplere sine peccato. Secundæ: In statu nature lapsæ nunquam resistitur gratiæ interiori, & efficaci: quia voluntas hominis se habet præ se passivè respectu gratiæ efficacis, & sicut res inanimata nihil facit: neque cooperatur, neque consentit libere. Tertiar: Admerendum, & demerendum, in statu nature lapsæ, non requiritur in homine libertas, exempta necessitate naturali, etiam illa, quæ datur in motibus indeliberatis: sed sufficit, ut sit liber à coactione. Quartæ: Gratia JESU Christi præveniens est talis, ut liberum arbitrium hominis, motum, & excitatum per illam, non possit resistere, quamvis vellet. Aliter asserere est loqui cum Semipelagianis. Quintæ: JESUS Christus mortuus est solum pro prædestinatis, ita ut nemo, nisi ipsi soli, recipiant veram fidem, & justitiam, per merita mortis Christi. Et hos sensus esse hæreticos, & propositionibus malè affectos, dixerunt etiam posteri Janfenii affectæ sequentibus annis. Sed eos inprimis acriter refellit Jurieu famosus Calvinista, & magnis clamoribus negat, ullum Calvinistam, aut hæreticum, talem doctrinam defendere, & longè difficilius Janseistas in Calvinistarum operibus inventuros talem doctrinam, quam alii in operibus Janfenii invenient damnatas quinque propositiones in obvio sensu.

229. Res tandem iterum est delata ad Innocentium XII. qui anno 1694. 6. Februarii edidit decretum, quo prohibet, quosque alios sensus prædicti formularii, præter eum, quem in sensu obvio ipsius verba exhibent, afferri, usurpari, aut de his disputari: imò omnibus cujuscunque statûs hominibus, perpetuum silentium indicit, super interpretatione prædicti formularii, sicut & super interpretatione ipsarum Janfenii propositionum in alio sensu, præter eum, quem verba per se exhibent. Sensus autem verbo-

rum obſcurus eſt ille, quem verba cuique ſtatim offerunt in ea ſignificatione, quam habent ex hominum inſtitutione, quique eſt quaſi predominans, ac ſtatim ſe legentibus ingerit: qui ſæpe adhuc evidentiùs patet ex antecedentibus, & conſequentiùs, ex genio, & intentione authoris &c.

Cùmque poſtea Janſeniſtæ ob hanc declarationem Innocentii XII. triumpharent, ac dicerent, alteratam, ſeu reformatam ab Innocentio XII. eſſe: Conſtitutionem Alexandri VII. ille denudò interpellatus à Mechlinienſi, Brugenſi, Ruremonſdenſi, Antverpienſi, ac Gandavienſi Episcopis, reſcripſit anno 1696. 24. Novemb. quòd, ſi aliqui publicè, voce, aut ſcriptis, quemb. quòd, ſi aliqui publicè, voce, aut ſcriptis, faciant contra ſenſum obſcurum formularii, debeat puniri: & addit, non ſine admiratione ſe intellexiſſe, quòd auſi fuerint quidam affirmare, à ſe alteratam, aut reformatam eſſe Conſtitutionem Alexandri VII. & formularium; cùm tamen in dicto ſuo Brevi utrumque ſpecificè conſirmaverit, & omnino intenderit, & adhuc intendat eis ad hæreſem, & nequaquam ſinere, ut aliquid addatur, vel dematur &c.

230. Querunt dein Janſeniſtæ (ut ſe quomodocumque munirent contra formularium Alexandri VII.) an non eſſet remedium, vel aliquis modus, quo is, qui deberet ſignare formulam illam, & in eam jurare, poſſet id facere, quin tamen interius damnaret propoſitiones Janſenii? an non id fieri poſſet, utendo aliqua reſtrictione purè mentali, vel facta coram aliquo amico præſtatione ſecreta (publicam enim facere non poterant; cùm ſic agnoſcerentur, & à beneficiis, ac gradibus Academicis repellerentur) vel omnino tacitè, ut non audiretur, proteſtando, vel ſimile quid faciendo? Sed nunquid hoc bellè quadrat illi rigori, quem ubique hi homines oſtentare conantur? an non hoc eſt pejorare per S. Evangelia? At dicent: neceſſitas nos cogit. Verùm ſic SS. Martyres coram tyranno etiam potuiſſent cum tali reſtrictione jurare, ſe Chriſtum negare: certè iſtorum neceſſitas fuit tunc major, quàm nunc ſit Janſenitarum: & tunc cauſa Religionis profitendæ non magis videri poterat eſſe attendenda, quàm nunc.

Prodiit poſtea famoſus ille caſus conſcientiæ, qui eſt hic. Eccleſiaſticus quidam in conſſatione dicit, quòd in ordine ad factum Janſenii credat ſufficere, ſi habeat obſequioſum, & reſpectuoſum ſilentium de illo, quòd Eccleſia deciderit, quòd idem eſt, ac dicere, quòd quidem non credat, ſe obligatum ad condemnandum librum, tanquam hæreticum, quamvis id Eccleſia deciderit: velit tamen reverenter tacere, & non contradicere. Querit Confeſſarius, an talem poſſit abſolvere? Ad hunc caſum ita propoſitum quadraginta Doctores Sorbonici, (quorum nomina habentur in proceſſu Queſnelli) reſponderunt, eum poſſe abſolveri: ſed omnes boni hunc caſum rejecerunt: Cardinalis Noellius etiam hanc reſolutionem, ſeu reſponſionem, condemnavit, edito decreto, in quo inter alia notanter dicit: Qualecunque quis lumen habuerit, certum tamen eſt, a luminibus Eccleſiæ, lumina particularium ſemper ſuperari.

231. Quare anno 1705. 16. Julii à Clemente XI. per Bullam: Vineam Domini Sabaoth: etiam hoc reſponſum condemnatum eſt: Qua

Bulla idem Sanctiſſimus Dominus queritur, quòd inquieti homines variis diſtinctionibus, ſeu potiùs eſſugis ad circumventionem erroris excogitatis, Eccleſiam turbent: itémque damnat illud reſpectuoſum ſilentium, quo dicebant, ſatiſſeri Conſtitutionibus Apoſtolicis; hoc eſt, volebant, opus tantum eſſe, reverenter ſilere, nec publicè Eccleſiæ definitioni contradicere: de cætero non opus eſſe, interius damnare ut hæreticum, ſenſum libri Janſenii. Hoc, inquam, ſufficere eadem Bullâ idem Pontifex negat, & id afferentes damnat, vultque, ut ſine ſimilibus fraudulentis ambagibus juretur.

Innovat etiam, atque confirmat Conſtitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. atque ait: Ut omnes Catholice Eccleſiæ filii Eccleſiam ipſam audire, non tacendo ſolum (nam & impii in tenebris conticeſcunt) ſed & interius obſequendo, quæ vera eſt orthodoxi hominis obedientia, conſcant. Dein declarat, ac decernit, obedientiæ, quæ præſcriptis Apoſtolicis Conſtitutionibus debetur, obſequioſo illo ſilentio minime ſatiſſeri: ſed damnatum in quinque præſatis propoſitionibus Janſenii libri ſenſum, quem illarum verba præſerunt, ut præſertur, ab omnibus Chriſti fidelibus, ut hæreticum, non ore ſolum, ſed & corde rejici, ac damnari debere, nec alia mente, animo, aut credulitate, ſupra dictæ formulæ ſubſcribi licitè poſſe.

232. Ultimum tandem reſugium Janſenitarum eſt diſtinctio quaſtionum juris, & facti: ad quam intelligendam ſciendum, quaſtionem juris vocari, quæ verſatur circa jus: quaſtionem facti, quæ verſatur circa factum: e. g. circa hanc propoſitionem: Verbum Divinum non eſt conſubſtantiale Patri: quaſtio facti eſt, an eam Arius, vel ejus ſequaces protulerint, ſive, an verè hæc propoſitio facta ſit: quaſtio juris eſt, an ea propoſitio ſit digna cenſurâ hæreſeos, vel an de jure eam mereatur. Quoad Quaſtiones juris ſuppono pro nunc, Pontificem eſſe infallibilem, ex tract. de fide: & permiferunt id ſaltem olim adverſarii.

Quoad Quaſtiones facti utique faciendum eſt aliquod diſcrimen: ſi factum eſt revelatum, e. g. quòd Chriſtus inſtituerit SS. Sacramenta, & hoc Pontifex proponit fide Divina credendum, eſt neceſſariò quoad hoc infallibilis. Quamvis autem revelatio talis ſit obſcura, ſi eam Pontifex determinet ad unum potiùs ſenſum, quàm ad alium, eſt de fide illa declaratio; alias poſſet decipi Eccleſia tota, & habere pro articulo fidei falſitatem, vel hæreſin.

Si autem factum non ſit revelatum, ſubdiſtinguendum eſt: ſi ſit aliquod factum, quòd Pontifex non proponit credendum, ſed tantum ſupponit, ex teſtium informatione, & probatione, eoque ſuppoſito, procedit ad puniendum e. g. aliquem, vel econtra ad gratiam aliqui faciendam, diſpenſationem dandam &c. non autem obligat Eccleſiam ad credendum, tale factum reverà contigiſſe, in hoc caſu non eſt infallibilis Papa: imò nec Concilium cum Pontifice; & talis quaſtio dicitur pura quaſtio facti, ſeu facti informis; quia ſcilicet factum non eſt informatum definitione Pontificia, vel dicitur quaſtio facti non dogmatici; quia nullum dogma poſt ſe trahit, aut involvit. Ratio autem hujus eſt; quia, eſſi erretur in tali facto ſupponendo, non induci-

inducitur in errorem Ecclesia: sed tantum Papa, ut homo privatus, errat, sicut alius iudex: nec ex tali errore sequitur magnum incommodum in Ecclesia DEL.

233. Nec dicas, Pontificem, si e.g. ob eximen aliquem deponit Episcopatu, agere ut Pontificem; alias enim deponere non posset. Resp. enim, eum agere quidem in aliquo sensu ut Pontificem, seu ut supremum Ecclesiasticum iudicem, à quo appellatio non datur: non tamen agere in eo sensu, in quo infallibilis est: verbo: tunc non agit ut Doctor Ecclesiae, ex cathedra loquens. Interim etiam in talibus casibus, quando factum supponitur, quod revera non est, tenetur quis obedire Pontifici, & poenam subire: sicut quilibet, in casu falsi suppositi criminis, tenetur obedire punientibus aliis principibus secularibus, ne scilicet scandalum aliis præbeat: potest tamen talis condemnatus, licitis modis petere novum causæ suæ examen, productis testibus, omni exceptione majoribus &c. vide Bellarm. tom. 1. *controv.* 3. l. 4. *de Rom. Pontif.* c. 11. & tom. 2. *controv.* 1. l. 2. *de Conciliis* c. 19.

Si autem factum Pontifex proponit credendum, vel tenendum, tanquam fidei articulum, aut tanquam doctrinam morum, tunc debet esse infallibilis; quia tunc factum non est informe, sed informatum definitione Pontificia, vel, ut alii loquuntur, est factum dogmaticum, quod scilicet post se trahit, vel involvit, aliquod dogma fidei, vel morum, agitque Pontifex ut caput, & Doctor Ecclesiae: adeoque ut habens infallibilem assistentiam Spiritus Sancti, ne Ecclesiam inducat in errorem. Et sic, quando Pontifex aliquem canonizat, proponit Ecclesiae, eum in articulo mortis fuisse in statu gratiæ, quod est aliquod factum. Quia tamen proponitur talis homo toti Ecclesiae colendus, & Ecclesia turpissimè erraret, colendo aliquem damnatum, non minus, quam si coleret demonem; hinc in tali facto debet Pontifex esse infallibilis, de quo pluribus *tr. de fide*. Hoc idem alii dicunt aliis verbis, nempe Pontificem esse infallibilem in questionibus facti, si sint annexæ questionibus juris, seu si error in illis traheret post se jus erroneum, e.g. in casu erroneæ canonizationis ista traheret post se præceptum erroneum, quo juberetur, homo damnatus coli.

234. Ex his inferendum, quid dicendum de definitione Pontificis circa propositiones damnatas, ut discernatur in illis questio juris, & questio facti, ac intentio authoris; quia propositiones solent sæpe damnari in sensu ab authore intento: & sic damnatae sunt propositiones Jansenii. Qua in re certum est, pertinere ad questionem juris, an sensus propositionis sit iuxta, vel contra jus Divinum, aut humanum, hoc est, an iuxta sensum obviū sit propositio contraria legi Divinæ, vel humanæ; utique enim manifestum est, hanc questionem esse juris, & non puri facti: sicut est questio de sensu legum scripturarum; nam & hæc sunt verbis, & propositionibus conceptæ: adeoque etiam est innegabile, esse questionem juris, an propositiones, excerptæ ex Jansenio, in sensu obvio, sint contrariæ juri, vel legi Divinæ, præipienti fidem, an non: consequenter etiam innegabile est, Pontificem in earum damnatione infallibilem fuisse,

Quod autem quidam voluerint se excusare à juramento per hoc, quod ipsi Jansenium non legerint, adeoque nesciant, an propositiones illæ ibi contineantur, est absurdissimè frivolum: quasi verò post tantam diligentiam, de qua *n. 227.* non sit intellectum a Pontifice, quid contineatur eo in libro? Dicant, etiam Concilium Tridentinum non intellexisse Lutheri libros: adeoque neque hos anathematizent; eo, quod ipsimet illos non legerint. Cum insuper Pontifices totam Ecclesiam obligarint ad credendum, eas propositiones esse hæreticas, debet eorum iudicium hac in re infallibile fuisse, ne Ecclesia induceretur in errorem, rejiciendo veritatem tanquam falsitatem.

235. Quod attinet ad intentionem authoris, duplex, ut ait Gormaz in *manu scriptis de grat.* considerari potest intentio. Prima, quæ intra solam authoris mentem reclusa est: altera, quæ vult author proferre verba, quæ apta sunt ingenerare talem, vel talem conceptum in audientium, vel legentium mentibus, iuxta sensum suum obviū: sic e.g. Cajus mentitur dicens Titio: *Non habeo pecunias*: quas scilicet Titius amissas repetit: in hoc casu duplex datur intentio Caii: una in ejus animo recondita, qua intendit falsum dicere, & non verum: altera, quæ vult dicta sua difformare iudicio mentis, & per obviū sensum verborum suorum Titio huic conceptum ingenerare, ut credat, se non habere pecunias: vel quæ vult proferre verba, quæ in sensu obvio ad illum conceptum Titio ingenerandum apta sunt.

An Cajus habeat, vel non habeat priorem illam intentionem mentiendi, est pura questio facti: an verò illa verba significant, Cajum non habere pecunias, & an apta sint ex institutione hominum ad ingenerandum hunc conceptum, planè est questio juris: quia illa verba, ex iure institutionis humanæ, habent eum sensum; alias neque esset questio juris, an hæc, vel illa verba in suis circumstantiis essent vera, vel perijura, aut falsa, an libri Lutheri essent hæretici &c.

236. Jam ad rem nostram. Quando Papa, loquens ex cathedra, damnat aliquam propositionem in sensu ab authore intento, non attendit ad intentionem authoris unice in animo reclusam, an difformis sit, vel non, obvio verborum sensui: sed attendit ad intentionem proferendi verba, quæ apta sunt, ut in sensu obvio, iuxta institutionem hominum, talem, vel talem conceptum ingenerent. Et hæc est questio juris. Quod autem ad hanc intentionem attendatur, ratio est; quia fideles, qui eam propositionem damnatam audiunt, solum possunt agnoscere sensum verborum, ex hominum institutione iis impositum, & ex hoc colligere intentionem, quam habuit author, talem, vel talem conceptum, ingenerandi hominibus, vel loquendi verba apta ad eum conceptum ingenerandum.

Quare potissimum possunt fideles per hanc intentionem decipi, & in errorem induci: non autem possunt agnoscere, an author fuerit mendax, an non. Hinc fideles debent instrui circa illam intentionem loquentis, ex qua possent in errorem induci: non autem circa alteram, quæ-

nullum in alijs producit errorem. Ex quo tandem colliges, quod, etsi Pontifex non definiverit, quam intentionem Jansenius in mente reclusam habuerit, mentiendi, vel verum dicendi, instruendi, vel decipiendi &c. tamen definiverit, quod intentionem habuerit, per sua verba, aut scripta, vel per suum librum, talia dicendi, vel proferendi, quæ, juxta sensum obvium accepta, aliorum animis talem conceptum ingenerarent: in qua quæstione, ad ius spectante, Pontifex infallibilis est. Et hæc de Jansenii libro.

ARTICULUS VIII.

Uterior explicatio hæresis Jansenianæ.

237. **H**ucusque ostensum, hæresin Jansenianam stare in famosis illis quinque propositionibus, easque verissimè contineri in Augustino Jansenij, quidquid hujus sequaces incassum obstrepant: restat, ut radicem, ac fundamentum horum errorum, paulò magis explicemus, ac totum Iprensis systema exponamus: tale autem ab ipso confingitur. Dantur, ait, geminæ in homine delectationes: una cælestis, & gratiæ: altera terrestris, & concupiscentiæ: utraque est motus voluntatis indeliberatus, & illa, quæ major, aut fortior est, trahit post se necessariò deliberatum voluntatis assensum. Unde, si delectatio cælestis superet, insuperabiliter, & indeclinabiliter, sequetur actus bonus: econtrà, si vincat delectatio terrestris, necessariò trahit ad peccatum: quamvis fortè gratia tunc debilior, quàm concupiscentia, complacentiam quandam boni inefficacem efficiat.

238. Hoc systema Jansenius integro ferè libro, nempe l. 4. de grat. Christi adstruere contendit; nam à c. 1. usque ad 8. probare conatur, medicinale Christi adjutorium esse cælestem suavitatem, seu delectationem juxta mentem Augustini: dein c. 11. conatur ostendere, delectationem illam cælestem esse indeliberatum animæ actum: & quidem amoris, ac desiderii, præcedentis consensum: Dicimus igitur, ait, delectationem istam, seu suavitatem, in Augustino celebrem, esse partim primum illam, & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia est, partim etiam secundum, qui desiderium indeliberatum dicitur.

Docet etiam c. 9. & 10. voluntatem nostram necessitate insuperabili eò tendere, quò antecedens delectatio major allicit, ita, ut, si vel parva objecti delectatio eam afficiat, & nulla in oppositum moveat, ineluctabiliter ad consensum trahatur: si verò contrariæ delectationes inter se pugnent, illa infallibiliter vincat, quæ major est. Hinc ait, voluntatem in absentia delectationis cælestis necessariò concupiscentiæ motibus consentire: econtrà, ait, Beatos, extinctâ concupiscentiâ, & præsentè delectatione cælesti, necessariò DEUM amare: distractum autem contrariis gratiæ, & concupiscentiæ delectationibus animum, nunc his, nunc illis, necessariò obsequi, prout scilicet nunc hæ, nunc illæ, fortiores sunt, seu fortius delectant.

239. Hac autem ratione, anima humana est machina, similis rotæ, puteo affixæ, & quæ duæ urnæ per catenam ita suspensæ sunt, ut, dum una attollitur, altera demergatur, ut rectè ait Illustrissimus Cameracensis Franciscus de Fenelon *Instruct. pastoral. ep. 1.* vel (quod in idem recidit) est similis libræ, cujus modò latus ista, modò illa deprimitur, prout mutatis vicibus nunc huic, nunc alteri, gravius pondus imponitur. Sic quippe nunc fortius movet hominem pondus amoris, seu delectationis cælestis: aliàs fortius premit moles concupiscentiæ.

Quod autem hæc concupiscentia sit naturæ intrinseca, pondus autem libræ ab extrinseco imponatur, discrimen est purè materiale; nam in primis pondus delectationis cælestis est voluntati extrinsecum: dein concupiscentia, quomodocunque sit intrinseca, non tamen est libera: imò, cum hujus nomine veniant quæque omnes motus, sive à dæmone, sive à quibuscunque alijs, etiam extrinsecis causis, ad malum inclinantibus, excitati, rectè etiam dicitur pondus concupiscentiæ ab extrinseco esse.

240. Jam verò hoc systemate posito, cum non sit in nostra libera potestate, vel hanc, vel illam delectationem habere, interim tamen eam, quæ prævalet, sequi debeamus: neque etiam DEUS, quando præcepta sua jubet impleri, delectationem gratiæ validiorem semper det, nec semper alteram concupiscentiæ auferat, vel minuat, sequuntur absurdissima plurima. Certe pauci homines sentiunt in se suavitatem cælestem, sensuum delectationibus superiorem.

Hinc, ut laudatus Cameracensis Archiepiscopus in præfatione pag. 19. infert, poterunt se plurimi excusare ex eo, quod delectatione victrici carentes, non possint delectationi vitiosæ resistere, & ideo necessariò sequantur motum concupiscentiæ, donec delectatio cælestis, sine qua nihil contra vitiosam valeant, adveniat: quodque hinc malè acta adscribenda sint potius suæ infelicitati, quàm voluntati; cum ea admiserint ideo; quia DEUS necdum ipsis voluerit infundere delectationem gratiæ. Exclamat autem meritò modò citatus Archiepiscopus loco adducto, systema hoc omnes morum regulas evertere, & omnem pudorem, etiam pagani congenitum, cujus tamen patroni volunt videri isti, si superis placet, morum, & Ecclesiasticæ disciplinæ reformatores:

241. Quod autem adhuc intolerabilius est, hoc systema esse S. Augustini doctrinam, contendit Jansenius, & l. 4. de grat. Christi c. 4. ait: Creberrimè docet S. Augustinus, quamdiu in hac vita mortali vivimus, esse in homine luctam quandam duarum delectationum, noxiæ, & beneficiæ, terrene, atque cælestis, quarum utralibet vicerit, animum secum consentientem, ac primum trahit. In probationem autem hujus sui asserti falsissimi, adducit in primis illud S. Doctoris, quod infirmitas humana insuperabiliter, & indeclinabiliter trahatur. Sed jam suprâ à n. 193. satis monstratum, ex eo textu nullam necessitatem antecedentem probari.

Adducit dein alterum textum, qui ab ipso l. 4. de grat. Christi c. 6. 7. & 9. dicitur clarissimus, & præclarissimus: qui aureis meretur scri-

bi characteribus: est autem desumptus ex expositione cap. 5. epist. ad Galat. v. 19. ubi S. Doctor ait: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est.* Ex quo vult inferre, juxta S. Augustinum voluntatem semper ab ampliore, seu majore delectatione necessario trahi. At, licet hæc verba S. Doctoris aliquantò difficiliora, vel obscuriora forent, non ideo statim propter verba ambigua, tam absurdum errorem ei attribueret deceret.

242. Verum non est adeò difficilis, vel obscurus hic locus: facile respondetur, delectationem, si non semper, saltem hoc loco significare complacentiam deliberatam, ac liberam: consequenter ex hoc textu nihil evinci pro involuntaria delectatione necessitante; nam in primis delectatio libera esse potest; aliàs quomodo eam suadere, aut imperare homini posset psalmista psal. 36. v. 4. *Delectare in Domino.* Dein ex Janzenio ipso habetur, loco citato intelligentiam delectationem liberam; nam ipsemet l. 4. de grat. Christi c. 11. ait, delectationem naturæ rationalis, quando propriè sumitur, esse gaudium animæ, & quietem in objecto præsentis: at paulò antè dixerat, delectationem, quæ animæ gaudium, ac quies vocatur, esse ipsum consensum, vel hunc sequi: ergo delectatio, propriè sumpta, non est actus indeliberatus, sed deliberatus: adeoque, cum S. Augustinus hic propriè loquatur (neque enim est ulla ratio dicendi, eum improprie loqui) loquitur de delectatione deliberata.

243. Accedit, quòd, legenti antecedentia illius expositionis sit clarum, S. Augustinum semper loqui de consensu, vel delectatione deliberata, ut plurimis locis posset ostendi: sed, ne sim nimis prolixus, adduco tantum sequentia. In primis S. Doctor ibi adducens ex eo capite 5. ad Gal. v. 17. illud: *Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non ea, quæ vultis, faciatis:* ait: *Putant hîc homines, liberum voluntatis arbitrium, negare Apostolum, nos habere, nec intelligunt, hoc eis dictum, si gratiam fidei susceptam tenere nolunt: per quam solam possunt spiritu ambulare, & concupiscentias carnis non perficere. Si ergo nolunt eam tenere, non poterunt ea, quæ volunt, facere.*

Ubi duo adverto. Primò S. Augustinum loqui de eo consensu, vel delectatione, ad quam putarunt aliqui, juxta Apostolum non dari liberum arbitrium: ipse autem ait, istud dari: at utique non vult, dari liberum arbitrium ad delectationem concupiscentiæ præviam, & indeliberatam (hoc enim eum non velle, per se videtur clarum, & clarius est ex iis, quæ postea subjungit de eo, quod est, non haberi concupiscentiam, seu peccatum, & istud non regnare, atque, tunc non haberi peccatum, quando nulli habentur inhonesti motus indeliberati, quod in hac vita ait ordinariè non concedi, sed primò futurum esse in altera: tunc autem peccatum non regnare, quando iis motibus non consentitur: ergo loquitur S. Doctor ibi de concupiscentia, vel ejus delectatione deliberata, aut consensu libero.

Secundò adverto, hîc S. Doctorem doce-

re, quòd hominibus liberum sit, fidei gratiam susceptam retinere, & ideo peccent isti; quia eam tenere nolunt, utique libere: ergo, quandoque dein de consensu, vel delectatione mala loquitur, semper ei est sermo de illa delectatione, quam ideo debuerunt perficere; quia gratiam fidei noluerunt tenere: adeoque semper loquitur de illa, quæ potuisset libere vinci, retinendo gratiam fidei: hæc autem est deliberata.

244. Rursus adducit S. Augustinus in eadem expositione ejusdem cap. 5. v. 16. illud: *Spiritus ambulate, & desideria carnis non perficietis:* ubi noto 1. juxta S. Paulum, & S. Augustinum, debere esse in nostra potestate, spiritu ambulare, seu desideria carnis vincere (aliàs juberetur quid impossibile) adeoque desideria ista, seu delectationes intelligi deliberatas, quas non debemus admittere. Noto 2. S. Doctorem multis dein ostendere, quòd habere, seu sentire tantum desideria carnis, non sit propriè peccatum: quæ ostendunt, eum velle, delectationem, quæ verè peccatum sit, & de qua ibi loquitur, esse liberam, vel liberum consensum. Inter alia ait: *Quippe non eas concupiscentias omnino habere, non jam certamen, sed certaminis præmium est, si obtinuerimus victoriam, perseverando sub gratia: ergo illæ concupiscentiæ, quas non possumus non habere, non necessario trahunt ad consensum, sed possunt vinci, si voluerimus perseverare sub gratia, seu, si voluerimus gratiam retinere, quod ipsum, si volumus, ex S. Augustino possumus.* Et quidem aperte supponit S. Augustinus, quòd eadem concupiscentiæ, quæ modò nos vincunt, potuerint à nobis vinci, si voluissimus retinere gratiam: igitur eæ delectationes, secundum quas necesse est operari, non sunt illæ præviæ indeliberatæ, sed sunt ipsi consensus liberi, & delectationes deliberatæ, quibus positis, necesse est, necessitate tamen tantum consequente, nos operari.

245. Confirmantur hæc adducendo integrum textum S. Augustini: qui sic sonat: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est: ut verbi gratia, occurrit forma speciosa femine, & movet ad delectationem fornicationis: sed, si plus delectat pulchritudo illa intima, & sincera species castitatis per gratiam, quæ est in fide Christi, secundum hanc vivimus, & secundum hanc operamur.* In quibus verbis primò notandum, non dici: *secundum id velimus, necesse est:* sed: *operemur necesse est:* nam licet velle significet actionem internam, tamen operari communius indicat actionem externam, quam præcedit delectatio deliberata, seu consensus, aut imperium liberum, & efficax voluntatis: quod, dum oppositam volitionem inefficacem superat, facit, ut libere non amplius istud delectet, simul etiam potentias externas ad actionem externam necessario determinat. Secundò notandum, quòd hîc intelligatur delectatio, ad quam movet tentatio: atqui hæc, tam ex intentione dæmonis, quam ex appetitu carnis, est deliberata (hanc enim querit dæmon persuadere, & hac etiam cupit frui caro) & non est tantum prima illa inefficax velleitas, qua nec dæmon, nec appetitus carnis (nisi refrascetur) contentus est,

246. Tertiò notandum, quòd delectatio hìc à S. Augustino sumatur eodem in sensu, in quo paulò antè eodem loco dicitur ab eodem S. Patre: *Major enim, & prepotentior delectatio eorum, justitia est.* Loquitur autem S. Doctor de iis, quos ait, non esse sub lege, seu sub peccato regnante: nec loquitur de delectatione objectiva, sed formali, qua scilicet, ut ibi docet, vincuntur peccata: hæc autem delectatio, ut justitia sit, necesse est, ut non tantum bona, sed etiam libera sit; aliàs non denominat hominem justum, vel justè operantem: quippe indeliberata delectatio gratiæ stare potest cum actuali peccato, & cum habituali.

Quartò addendum, quòd S. Augustinus l. 22. contra Faustum, c. 28. postquam dixisset: *Si enim nihil delectaret illicitum, nemo peccaret: statim subjungat: Peccat ergo, qui delectationem illiciti relaxat potius, quam refranat: & paucissimis interjectis: In eo genere ista rationalia facta sunt, ut inesset eis possibilitas frenandi delectationem ab illicito: quam non frenando peccaverunt:* ergo rationales creaturæ habent possibilitatem, seu potentiam frenandi delectationem ab illicito, etiam illam, quam non frenando peccant; igitur, si quæ oritur in animo rationali delectatio indeliberata, quæ impediri non potest, potest refranari, nec necessariò trahit ad consensum, vel operationem.

Ex quibus omnibus legitime inferitur, S. Doctorem in textu objecto loqui de delectatione delectata, qua posita, necesse quidem est, ut secundum eam operemur, at necessitate tantum consequente, quæ impediri, seu, ut S. Doctor loquitur, refranari potest. Simul etiam ex his habetur, quid respondendum adversariis, si hunc ipsam textum ex l. 22. contra Faustum c. 28. nobis objicere velint.

247. Obijciuntur etiam alia adhuc S. Augustini dicta, e. g. etiam necessitate facta improbanda: & iustorum esse voces: *Non enim, quod volo, facio bonum, sed, quod odium malum, hoc ago: hominem resistente, atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse à libidinosis operibus temperare.* Sed S. Doctor, vel tantum loquitur de natura saucia, vulnerata, & Divinis auxiliis destituta, ut l. de nat. & grat. c. 18. 19. & pluribus aliis.

Vel vult S. Augustinus, eam necessitatem non omnino insuperabilem esse, sed posse vinci per gratiam, sive proximè, & immediatè, sive mediatè, scilicet impetrando precibus gratiam proximè sufficientem: id quod patet ex textu n. 243. citato & l. de nat. & grat. c. 13. ubi, postquam dixisset, quòd in peccata labamur, id imputandum negligentiae nostræ, addit: *Dignetur inde & orare DEUM, ne illi hæc iniqua negligentia dominetur: & eodem l. c. 16. Hæc est fides, ad quam præcepta compellunt, ut lex imperet, & fides impetret & c. 15. præmiserat. Itaque præcepto facere commoneimur, quòd conantes, & nostris viribus non valentes, adiutorium Divinum precemur.* Vel tandem S. Doctor, facta ex necessitate, vult, non esse strictè dicta peccata, ut scilicet voces germanicæ dicuntur lingua germanicæ; cum sint tantum hujus effectus: quod est exemplum S. Doctoris l. 1. de nuptiis, & concupiscent. c. 23. quæ, & similia, tum in hoc tractatu, tum in tract. de actibus hum. (ubide libertate,

itemque de ignorantia) & alibi sapius, imò copiosè attulimus.

248. Addo tantum primò, quòd, quando S. Doctor ait, hominem necessitatum ad ea, quæ non vult, non possit neque juxta adversarios velle, illum in tali re peccare; quia dicit, id ab invitis fieri: at nec juxta Jansenianos invitus peccat: sic autem loquitur de justis S. Augustinus l. 1. retract. c. 24. *Et ipsi concupiscentias carnis, contra quas spiritu concupiscunt, quamvis eis non consentiant, nolent tamen ullas habere, si possent: & ideo non quæcunque volunt, faciunt; quia volunt eis carere, nec possunt.*

Addo secundò, quòd, quando S. Augustinus ait, excusatum neminem fore, si dicat, se perseverantiam non accepisse, rationem addat: quòd ipsorum liberæ voluntati imputandum sit; sic enim loquitur l. de corr. & grat. c. 7. *Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt . . . potest dici: homo, in eo, quod audieras, & tenueras, in eo perseverares, si velles.* Addit quidem ibidem, eorum etiam excusationem non recipiendam, qui Evangelium non audierunt: sed respondetur, eum tunc velle, quòd vel ignoraverint ex negligentia: vel, si omnino inculpabiliter ignoraverint, quòd propter alia peccata, non propter infidelitatem, damnandi sint. Ita docet tract. 89. in Joan. sic scribens: *Ad hæc inquisita pro meo captu, Domino donante, respondeo, habere illos excusationem, non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad quos non venit, & quibus non est locutus: quæ fusiùs explicata sunt, ubi de ignorantia invincibili actum tract. de actibus hum.*

249. Ex hucusque dictis est manifestum, systema hoc Jansenij non esse S. Augustini doctrinæ conforme; videamus, an propius accedat ad systema Calvini de gratia. Hujus ex l. 3. Institut. c. 3. compendium istud est. 1. Afferit, omnia opera hominum, tam electorum, quam reproborum, esse infecta secreto veneno concupiscentiæ. 2. DEUM, voluntate purè gratuita, electis non imputare ad culpam, aut poenam, malos motus concupiscentiæ: sed imputare illis potiùs justitiam Christi. 3. Contra reprobis imputare DEUM omnes motus illos malos, etiam indeliberatos. 4. Gratiam sanctificantem ab electis amitti non posse, eo quòd electio ipsorum immutabilis sit, & eorum peccata tegantur, hoc est, non imputentur. 5. Gratiam actualem, si adsit, non quidem cogere voluntatem, sed tamen trahere illam, delectatione necessitante: non tamen gratiam semper adesse, sed sæpe cedere locum concupiscentiæ. Ecce, in hoc primario puncto conveniunt Jansenius, atque Calvinus, quòd uterque duplicem motum delectationis, concupiscentiæ, & gratiæ, seu celestem, ac terrestrem, admittat, quibus, seu ponderibus statèra, ita mens humana moveatur.

250. Negat quidem Jansenius, se cum Calvinio sentire: cum ab isto necessitas totalis, fixa, & absoluta: à se verò tantum flexibilis, partialis, & relativa adstruatur. Sed negant iterum Calviniani, à suo Magistro (quamvis, utpote syncerior, libertatem negaverit) majorem necessitatem fuisse admissam, quam à Jansenio. Nos autem hic merito quærimus, quid significent

cent hæc prædicata, quæ hîc necessitati tribuuntur.

Respondent Janseniani: *Necessitas totalis* ea est, quæ potestate quacunque, partiali etiam, aut remota, voluntatem spoliât. *Partialis* verò, quæ tantum potentiam proximam aufert. *Absoluta* oritur ex ipsa natura. *Relativa* oritur ex voluntate: nec est necessitas, nisi eatenus, quatenus delectatio fortior, relata ad debiliorem, sive cum ista comparata, necessitat. *Fixa* est, qua adhæretur immobiliter uni. *Flexibilis* autem, qua modò huic, modò illi adhæretur, nunc ratione celestis delectationis bono, nunc ratione terrestriis malo. Addunt, quòd ex S. Augustino l. 3. de lib. arb. c. 3. ad hoc, ut tollatur libertas, debeat dari inevitabilis, & fixa necessitas.

251. Ut obiter aliquid interferam, advertito: hac ratione una lanx in libra liberè descendet, & liberè ascendet altera; nam necessitas earum est tantum partialis, relativa, & flexibilis; neque enim una præ alia exigit hoc pondus, nec una, nisi relata ad alteram, est gravata majore, vel minore pondere: & potest quoque pondus mutari, ac ei lanci, quæ prius pondus gravius habuit, modò levius imponi, ut adeò necessitas flexibilis sit.

Quodsi tamen rei inanimatæ exemplum displiceat, an non homo ligatus catenâ, ab ipso omnino insolubili, esset liber ad fugam; nam habet adhuc potestatem partialem, atque remotam, nempe pedes sanos, ac integros; neque enim per remotam potestatem intelligunt Jansenianeam, quæ mediata etiam dicitur, & per quam immediata, vel proxima, prohibitu haberi potest, sicut juxta nos, habens potentiam orandi, in hac habet potentiam remotam vincendi tentationem; quia potest precibus impetrare gratiam proximam, ad illam vincendam: sed intelligunt tantum aliquam potentiam vel à DEO ad bonum, vel ab alio ad malum faciendum complebilem, ita, ut, si DEUS e. g. aliquid faciat, illa potentia proxima fiat: nec etiam juxta ipsos illa partialis potestas stare potest in alio, quam in voluntate, non quidem ex se, sed per gratiam, & concupiscentiam, modò ad hoc, modò ad aliud flexibili, nunquam tamen coacta. Ulterius homo taliter ligatus, duntaxat relatè ad catenam suis viribus superiorem, prohibetur à fuga. Tandem potest ab alio catena hæc solvi, adeoque necessitas flexibilis est. Nec excipias, talem manere invitum, & intervenire coactionem; nam potest etiam manere volens, ut SS. Martyres in vinculis suis manserunt.

Et tamen quis fomniabit, talem liberum esse ad fugam, & liberè (non tantum sponte) manere ligatum? Liberè non agit, qui non habet potestatem plenam, & nullo impedimento à se inaufertibili gravatam: quale tamen impedimentum est necessitas illa partialis, quamdiu adest, & ab homine, cui imposta est, tolli non potest. Verba S. Augustini objecta nil probant; ea enim sibi objicit S. Doctor, quasi ex præscientia DEI oriatur fixa, & inevitabilis necessitas, quæ utique libertatem tolleret: quamvis non ista fixa sola id faciat, sed alia quævis ab homine inevitabilis.

252. Jam verò Calvinus non aliam necessitatem admittit, quam, quæ à Jansenianis par-

tialis, relativa, & flexibilis dicitur; neque enim Calvinus negat Jansenianam illam, remotam, & partialem potestatem; quia nec negat voluntatem, quæ possit à DEO, vel aliis causis variè compleri, aut determinari: neque negat, voluntatem à coactione immunem; sic enim contra Pighium l. 2. de lib. arb. scribit Calvinus: Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium, & fateor, & constanter assevero, ac pro hæretico habeo, quisquis secus sentiat: si hoc, inquam, sensu liberum vocetur; quia non cogatur, aut violenter trahatur externo motu, sed sponte agatur sua, nihil moror. Sed nec aliam, quam, quæ in sensu Jansenii relativa est, necessitatem admittit; quia necessitas juxta Calvinum non magis oritur ex natura, quam juxta Irenensem; nam etiam oritur ex voluntate ita comparata, ut à delectatione fortiore necessariò trahatur, adeoque necessitas est relativa ad delectationes; ait enim l. 2. Institut. c. 2. ex mente S. Augustini voluntatem ad perseverantiam formari, hoc est juxta ipsum, necessariò trahi impresso delectationis affectu: & eodem lib. c. 3. docet, quòd gratia, id est delectatio celestis major, in corde electionem, & voluntatem format, addit ibidem, corda piorum sic efficaciter gubernari Divinitus, ut inflexibili affectu sequantur. Iterum l. 3. contra Pighium docet, ideo ex S. Augustino hominem voluntate peccare: Quia delectatione, & proprio appetitu movetur.

253. Nec minùs Calvinus, quam Jansenius admittit, necessitatem flexibilem esse; quamvis enim, ut modò citavimus, dicat, pios motum gratiæ inflexibili affectu sequi, non intelligit, eos semper ita sequi, sed tantum tunc, quando gratia movet; nam aliàs admittit etiam vicissitudines delectationum, celestium, ac terrestrium, gratiæ, & concupiscentiæ: sic l. 3. Institut. c. 2. docet, quòd etiam reprobi quandoque gustent dona celestia, illisque conferatur à Christo fides temporalis: fidei autem Calvinus omnia tribuit. Ibidem de rege Saule, utique reprobo, adeoque ad malum postea verso, ait: Ad tempus viguit pius affectus, ut scilicet DEUM amaret; & addit: Bonitatis ejus dulcedine capiebatur: hoc est, delectatione.

Eodem modo asserit, quòd etiam electi quandoque sint flexibiles ad malum, sicut SS. David, & Petrus, additque: Que variatio ex fidei imperfectione contingit. Igitur etiam Calvinus necessitatem tantum partialem, relativam, & flexibilem admittit: & hinc patet, meritò Episcopos Galliarum an. 1656. 2. Sept. ad Alexandrum VII. scripsisse, priorem de Calvinistis nunc repressis curam, exceptam fuisse ab alia illi germana, ob erroris societatem, de profliganda Jansenii doctrina. Operæ pretium erit legere hæc fusius explanata in Documento Pastoralis Illustrissimi Archiepiscopi Cameracensis epist. 1. 2. & 3. ubi elegantissimè, & eruditissimè petrantur.

ARTICULUS IX.

Qua occasione sit edita Constitutio: Unigenitus.

254. **O**ccasio, & causa hujus celeberrimæ Constitutionis est Paschasius Quesnellus, natione Gal-

Gallus, patriâ Parisinus, Oratorii JESU (non vero Societatis JESU, ut Basileensia nova aliquando imperitè scripserunt) Oratorii JESU, inquam, à Petro Berullo postea Cardinali anno 1671. instituti presbyter. Natus est Parisiis anno 1634. 14. Julii: sortitus est ingenium, par quidem assequendis scientiis, sed novis doctrinis diffeminandis assuerum: quod testari potest Gallia, & Belgium, quas regiones innumeris libellis clanculùm sparsis commovit. Anno 1675. S. Leonis Magni Opera dissertationibus, notis, interpretationibus &c. distincta edidit, in quibus auctoritatem Summi Pontificis multum immittit: sed mox anno sequenti à S. Congregatione Indicis, prohibita sunt.

Inde anno 1678. in Comitibus Patrum Oratorii Berulliani prohibita est in eorum scholis doctrina Janseii, atque mandatum, ut Patres omnes prohibitioni subscriberent: noluit id facere Quesnellus, insuperhabitis non tantum Superiorum suorum, sed Regis quoque, & Archiepiscopi Parisini mandatis: & propterea semper timidus, quia malè sibi concius, quæsit latibulum: & locum vix paucis notum, paucioribus pervium, biennio integro inhabitavit. Rediit subinde Lutetias: ne autem ut regis iussu rebellis à Congregatione pelleretur, & ad extremos Regni limites ablegaretur, novem dierum itinere, in Belgium Bruxellas anno 1685. mense Februario fugit: ibique 25to. ejusdem mensis appulsus, domunculam in humili, & abdita platea sitam, annis compluribus inhabitavit cum Arnaldo, qui & ipse ob Janseianum Sorbonâ (cujus erat Doctor) & patriâ erat expulsus. In Belgio plurimos libellos famosos, & scripta pessima, furtivis typis edidit, ut patet ex data typis publicis *Causa Quesnelliana* anno 1705. seu processu juridicè ei factò: quorum scriptorum aliqua manu carnificis sunt combusta.

Subin anno 1690. mense Aprili Belgio cum Arnaldo excedere iussus à Gubernatore, abiit in Hollandiam, ac deinde Leodium: inde post aliquod tempus Bruxellas reversus est, ac laica veste sese abscondit, donec anno 1703. 30. Maij ab Episcopo Mechliniensi, cum Gerberonio, & Brigodio, carceri est mancipatus, interceptis quoque ejus scriptis, ac innumeris literis. E carcere tamen, adjuvantibus quibusdam, & munim perforantibus, quattuor post mensem elapsus est: tum rursus citatus, at comparere nolens, sententiâ tandem publicâ damnatus est, reus Bajanismi, & Janseianismi, ac declaratus incidisse in excommunicationem: atque aliâ quoque poenâ ei injunctâ: & inter has Exercitia per mensem obeunda, jejunium feriis sextis in pane, & aqua servandum, donec Summo Pontifici de doctrina satisfecerit.

255. Hic igitur Quesnellus famosus est auctor *Reflexionum Moralium in novum Testamentum*, quæ sub variis, sed modicè differentibus titulis editæ sunt annis 1693. 1694. & 1699. quæque nonnulla dictionis suavitate, & subtili artificio inferendi errores, sub ficta specie devotionis, aptæ natæque sunt plures decipere, ac hæreses Janseii instillare. Insuper adhibuit Quesnellus, non textum Sacræ Scripturæ editionis vulgatæ, sed editioni Montensi in multis conformem, quæ Montensis editio (ut ha-

betur in Bulla *Unigenitus*) dudum est reprobata (nempe jam à Clemente IX. anno 1668. & Innocentio XI. anno 1679.) & cujus textus in multos alienos, exoticos, & sæpe noxios sensus, est detortus.

Vix editus erat hic liber, cum Dominus de Formageau centum nonaginta novem propositiones ex eo collegit, & tanquam erroneas, ac reprehensione dignas, accusavit. Ipse Pontifex Clemens XI. eundem librum damnavit anno 1708. 13. Julii editâ Bullâ *Universi Domini gregis*: at, cum generalis damnatio non proficeret, nec è manibus fidelium malè curiosorum excuteret noxium librum, rogatu Episcoporum Galliarum, & ipsius Christianissimi Regis Ludovici XIV. idem Papa, propositiones excerpti mandavit, & à compluribus in Theologia Magistris, coram duobus Cardinalibus, accuratè discuti: *Deinde verò* (verba sunt Bullæ *Unigenitus*) *coram nobis, adhibito etiam aliorum plurium Cardinalium consilio, quàm maximâ diligentia, ac maturitate, singularum insuper propositionum, cum ipsomet libri textu exactissimè factâ collatione, pluries iteratis Congregationibus, expendi, & examinari mandavimus.*

Post hæc Pontifex per dictam Constitutionem *Unigenitus* damnavit centum, & unam propositiones, variis censuris, tanquam falsas, captiosas, impias, hæreticas &c. quia tamen addit terminos hos: *respective damnamus*: si-gnum est, non cuilibet omnes censuras convenire; quænam autem cuique conveniat, inferri debet vel ex materia, vel ex aliis prius jam damnatis propositionibus. Addit sub finem Bullæ Pontifex, se per expressam istarum propositionum damnationem nullatenus alias approbare; cum plurimæ aliæ adhuc damnabiles sint deprehensæ, quas tamen referre, cum nimis longum foret, non sit visum necessarium. At insuper, intolerabilius esse, quod ipse sacer textus damnabiliter sit vitatus.

256. Hæc est notissima illa Constitutio, quæ incipit *Unigenitus Dei Filius*, edita à Clemente XI. anno 1713. 8. Septembris, quæque à toto orbe acceptata est, (à multis expressè, à plurimis tacitè) exceptis quibusdam Gallis, qui tamen tam parùm possunt obesse communioni Ecclesiæ, quàm parùm acceptioni Tridentini obfuit, quod non fuerit receptum à Lutheranis, & Calvinistis; unde quamvis pronunc ommitteretur (quod tamen falsum censemus) quod Constitutio Pontificia non sit infallibilis ante consensum, vel acceptionem Ecclesiæ, nihil obesset huic Bullæ.

Nullatenus autem dici potest, Gallos eam Constitutionem non recepisse; nam in Conventu Cleri Gallicani anno 1714. mensibus Januario, ac Februario, per sex sessiones habito, recepta est Bulla à 40. Episcopis, inter quos fuere Cardinalis de Rohan, & 7. Archiepiscopi: qui Conventus in Documento Pastoralibus edito dicitur fuisse ex numerosissimis, qui sint visi in Francia. Idem Episcopi communi nomine ad Summum Pontificem dedere literas 5. Febr. 1714. quibus sic ad eum scribunt: *Nos Majorum nostrorum exempla secuti, atque eodem, quo illi, in Apostolicam Sedem studio flagrant, Sanctitatis vestræ postremam Constitutionem consimili obse-*

quo, ac veneratione, amplexi sumus: neque verò deinceps officio nostro deerimus, ut ab omnibus, quos Divina providentia curæ nostræ commisit, pari animo, ac fide excipiantur. Addunt, confecisse se *Documentum Pastorale*, seu instructionem, ut tollatur occasio ulterius litigandi: curæ quoque sibi fuisse, hortari reliquos Episcopos, ut idem Documentum in suis Diocesisbus promulgent: subjungunt, hac Constitutione robustissime, & apertissime profligatos fuisse errores &c. Tandem gratulantur Pontifici, & optant diuturnum regimen, seque dicunt paratos cum eo animas suas pro fide ponere. Similiter dederunt literas ad omnes reliquos Galliarum Episcopos, quibus eos hortantur, ad publicandam memoratam Bullam, eamque executioni mandandam.

Inde ipse Ludovicus XIV. Rex Christianissimus eodem anno 1714. 14. Febr. jussit, hanc Constitutionem recipi, publicari, & observari. Accessere subin acceptatione expressa longè maxima pars Episcoporum, quibus nuper Eminentissimus Cardinalis Ludovicus Antonius de Noailles Archiepiscopus Parisiensis, maximo bonorum omnium solatio, se junxit, & edito anno 1728. 11. Octobr. mandato, Bullam *Unigenitus* ab omnibus suis subditis acceptari præcepit. Secuti hunc sunt alii plures, ut adeo ex centum viginti, & aliquot Episcopis Galliarum, vix paucissimi supersint, qui Constitutioni huic necdum se submiserint: crescitque in dies Bullarum acceptantium, & appellationi suæ renunciantium numerus: atque spes est, brevi totam Galliam quoad hoc punctum fore unanimem: præsertim post Decretum, seu Mandatum hac de causa à moderno Christianissimo Rege Ludovico XV. 24. Martii an. 1730. editum, quo imprimis confirmat Decretum, seu Mandatum Ludovici XIV. 14. Febr. an. 1714. editum (de quo supra) dein jubet, ut Constitutio *Unigenitus* in tota Gallia inviolabiliter observetur, tanquam lex Ecclesiæ, & lex regni Franciæ, ea submissione, quæ debetur judicio universalis Ecclesiæ in materia doctrinæ.

Hoc Decretum, seu Mandatum idem Rex suo in throno, & loco solito Parlamenti confidens, præsentibus regii sanguinis Principibus, Ducibus, & Paribus Franciæ, itémque consiliariis 3. Aprilis an. 1730. solemnissime publicavit, ac Parlamenti actis, seu registris inseri petiit: quod etiam faciendum, plurium Parlamenti membrorum votis conclusum est. Cum autem postea idem Christianissimus audisset, aliquos ex Parlamenti membris subinde conventicula celebrare, ratione hujus Constitutionis, vel potius ejusdem in acta inscriptionis (circa quam nempe volebant tergiversari) rex plures ex illis ad se vocatos reprehendit, & insuper per Cancellarium suum, minas graves eis intemit, ni ocyus parerent: quod se facturos, eum humili deprecatione priorum à se actorum, sponponderunt.

257. Sed, etsi remanerent aliqui pauci Antislites, Constitutioni huic contrarii, eorum tergiversatio pro nihilo esset reputanda. Certè etiam in Concilio Nicæno viginti duo Episcopi adhæserunt Ario: & tamen neglecti sunt. Rursus, cum octodecim Episcopi Juliano Pelagiano adhæsisserent, neglecta etiam est istorum intercessio, aut reclamatio: quid igitur deest, quo

minus Constitutio hæc acceptata dicatur, etiam in Gallia? an requiratur insuper cujuslibet plebanici consensus? an aliæ nationes omnes, extra Galliam, per omnes quatuor orbis partes diffusæ, expectare debebunt, donec adhuc unus, aut alter Episcopus in Gallia consentiat?

Si cum quibusdam dicas, in Conventu Parisino defuisse Episcopis requisitam libertatem; imprimis malè de iis sentis, quasi timore, non mortis, sed longè inferioris mali, conscientias suas, ac fidem prodiderint; debuissent enim, si fidem periclitari putassent, reclamare, ut fecerent Patres antiqui tempore Arianorum. Sed insuper falsum est, defuisse iis libertatem; jussit enim Rex significari Episcopis, nequaquam se velle vim ullam afferre Prælati, imò cuius integritate ad conscientiam suam arbitrium sententiam dicere. Adde, quod modò, dum loqui libere possunt, mortuo Rege, non recedant, sed scriptis, & dictis, receptionem confirmant, ac adversariorum novos libellos perniciosos, hac in materia, magno zelo condemnant.

258. Cum igitur Janseniani nescirent, quid ultra opponerent, quidam eò progressi sunt, quò antecessores eorum, etsi satis audaces, tamen nunquam se abripi passi sunt: scilicet appellarunt ad Generale Concilium, quam appellationem Quænellus, quarto ante obitum suum die, rogatus etiam duobus testibus, scripto innovavit, etque immortalis est Amstelodami. 2. Dec. an. 1719. ætatis 87. Nempe sciunt vaserimi homines summam difficultatem congregandi Generale Concilium, adeo, ut intra plurimos annos cogi non possit: quod cuique constabit legenti Historiam ultimi Generalis Concilii Tridentini; hinc putant, se inter ea impunè posse suas hæreses spargere. Certè, si Christus Ecclesiæ non reliquisset aliud medium extirpandi errores, non videretur satis ei consuliisse; cum hoc medium difficillimum sit, & intra centenos annos vel semel sperari non possit.

Sanè pluribus annis laboratum est, donec Patres Tridentum congregati sint. Post varia per quinquennium integrum consulta, atque tentata, tandem indixit Concilium Tridente celebrandum Paulus III. an. 1542. sessio tamen prima est habita primum an. 1545. 13. Decembris. Bis fuit Concilium hoc omnino suspensum, & præsertim toto tempore Pontificatus Pauli IV. tandem primum post octodecim annos, scilicet an. 1563. 3. & 4. Decembris ultima, seu vigesima quinta sessio habita est, ac synodo finis impositus, cum interim fuissent saltem quinque Pontifices maximi. Fluxerunt jam à fine illius Concilii centum, & sexaginta septem anni, & nemo cogitavit de cogenda rursus synodo universali ob difficultates vix non insuperabiles. Si ergo expectari semper deberet Concilium Generale, donec error profligaretur, hic per centum, & amplius annos, impunè posset grassari, cum innumerabilium fidelium pernicie. Audiant isti, si verè sunt S. Augustini discipuli, Magistram hunc contra duas Epistolas Pelagian. l. 4. c. 12. Aut verò, ait, Congregatione synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando, nisi synodi Congregatione damnata sit, cum potius rarissima inveniantur, propter quas

quas damnandas necessitas talis extiterit. Verim istorum superbia. hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos orientis, & occidentis, synodus congregetur; orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resisteret pervertere nequeunt, saltem commovere conantur; cum potius vigilantia, & diligentia pastoralis, post factum illis competens, sufficiensque iudicium, ubicunque isti lupi apparuerint, contemendi sint.

Accedit, quod ferè semper hæreticorum mos fuerit, appellandi ad Concilia: appellarunt Pelagiani, appellarunt Lutherani, ad Concilia Generalia, & tamen postea non obdixerunt eorum decretis; quia semper invenerunt, quod contra Concilia, magnis curis, & impensis, tandem coacta fucare exciperent. Sic & Jansenianis non defuturus esset fucus exceptionis, dicendo, vel, quod non fuerit Concilium liberum, vel, quod ipsi non fuerint satis auditi, sive, quod ex affectu, & passione invidiæ, non ex ratione, Concilium processerit. Vellent scilicet, sicut Ariani olim, & postea etiam Lutherani, ita isti, Concilium ita liberum, ut ex suæ factionis hominibus tantum esset compositum. Sed hæc quæstio spectat ad Tractatum de fide, in quo DEO dante, paulo copiosius hanc materiam pertractabimus.

259. Locum hic sibi peteret expositio ipsarum damnatarum propositionum Quesnelli: at quia fusior earum explicatio integrum, & quidem sat magnum tractatum, sibi soli posceret, remitto avidos hujus notitiæ ad eruditissimos, & profundas aliorum lucubrationes, quales sunt Dominici Viva *Trutina Theolog.* tom. 2. p. 4. Christophori Jacobs *Constitutio Unigenitus Theologicè propugnata.* Jacobi Spreng *Constitutio Unigenitus vindicata* &c. Ut tamen non omnino taceam, sciendum imprimis, quod eo libro Reflexionum moralium Quesnellus docuerit maxime Baij, ac Jansenij hæreses, aut propositiones aliquas aliis, præsertim Superioribus injurias.

Itaque propositio omnium prima docet, hominem amissâ gratiâ nihil boni posse operari, & generaliter impotentem esse ad omne bonum. Hæc, si loquatur de gratia habituali, quæ propriè dicitur perdi, aut amitti (quia ex se permanens est) falsa est; quia utique peccator potest aliquid boni etiam supernaturalis cum gratia actuali facere: si autem loquatur de gratia actuali, equidem nihil boni supernaturalis potest homo facere sine ea: attamen potest facere aliquid boni naturalis, ut fusi à n. 83. probatur. 2. 3. 4. 5. & seq. docent, hominem, nisi habeat gratiam efficacem, nihil boni operari posse: adeoque tollitur gratia sufficiens. Idem confirmant vel maxime propositio 9. 10. 11. 12. 13. & plures consequentes. 26. autem, & aliquæ sequentes adimunt infidelibus omnem gratiam; quia in iis dicitur, non dari gratiam, nisi per fidem, & hanc esse primam gratiam, atque extra Ecclesiam nullam concedi gratiam: dicere autem, quod infideles nullam recipiant gratiam, damnatum est ab Alexandro VIII. in 5. propositione: & in hos sensus hucusque adductos veniunt adhuc plures propositiones sequentes.

Propositio autem 49. & plurimæ sequentes, volunt, non esse actum bonum, quin eli-

ciatur ex amore DEI: timorem DEI verò ducere ad desperationem, si sine amore sit: quæ non possunt conciliari cum bonitate actus attritionis ex metu gehennæ, nec cum damnatione propositionis 14. ab Alexandro VIII. proscriptæ. 68. nimium tribuit fidei, ac precibus. 69. tollit merita nostra. 70. docet cum propositione 72. Baij, neminem innocentem à DEO affligi, quod in B. Virgine, Martyribus, & innumeris aliis, falsum est. 71. docet, hominem ob sui conservationem posse sese dispensare ab ea lege, quam DEUS condidit propter ejus utilitatem: quod absque distinctione, & præsertim de lege Divina, universaliter prolaturum, est falsum, & laxitatibus plurimis osium pandit.

Propositio autem 72. & sequentes excludunt peccatores ex Ecclesia, & relinquunt intra eam solos electos. Propositio 79. cum sequentibus vult, licitum cuilibet esse legere S. Scripturam, etiam simplici populo, ut Lutherani etiam faciunt. 86. non tantum vult, homines debere etiam in Ecclesiis canere aliqua, e. g. Gloria, vel Credo, vel alios cantus piros: sed etiam debere dicere easdem omnes orationes Missæ cum sacerdote, & quidem, ut *Documentum Pastorale* Episcoporum Parisiis congregatorum explicat, in lingua vulgari. 78. & sequentes inducunt alium modum ministrandi Sacramentum poenitentiae severissimum, & ab usu Ecclesiæ alienum, quo volunt se monstrare nescio quantos reformatores morum, & interim homines vix non faciunt desperare. Propositio 90. videtur innovare doctrinam Edmondi Richerii, docentis, Christum immediate claves contulisse Ecclesiæ, ita, ut per unum hominem potestas exerceretur: estque prorsus falsa; cum potestas excommunicandi sit à Christo immediate data Petro, & non fidelibus, seu ovibus: multo minus debet præsumi consensus totius Ecclesiæ; sic enim nulli hæretici possent unquam excommunicari; cum saltem ipsi nunquam consentiant. 91. & 92. faciunt contemnere censuras Ecclesiæ, dum quisque sibi imaginatur, se injustè censuratum: præterquam quod falsum sit, non debere quenkum unquam impediri, censurâ revera etiam injustâ, ne aliquid faciat; cum utique debeat quisque in foro externo obedire, saltem quando non prohibetur ipsi aliquid jure naturali, vel Divino præceptum. 93. concitat subditos ad inobedientiam erga superiores Ecclesiasticos, itémque 94. 95. 96. 97. 98. 99. ac 100. Ultima tandem, si ritè intelligatur, non vult dicere, quod non debeant virari juramenta non necessaria: sed, ut bene advertunt Episcopi congregati Parisiis in *suo Documento Pastoralis*, respicit juramentum contentum in formulario, de quo n. 227. quod velent Quesnellus, & focii omnino abolitum. Hæc pro instituto nostro sufficiant.

260. Addo tandem, injustè conquestos quosdam fuisse, quod propositiones ex libro Reflexionum non fideliter fuerint excerptæ; quippe ad hos convincendos tantum opus est inspicere Constitutionem *Unigenitus* Parisiis editam, ubi in altera columna, ipsissima Quesnelli Gallica verba ponuntur, quæ quilibet lingue peritus videbit manifestè synonyma. Sed nec

nec dici potest, verba à contextu abstracta du-
riorem facere sensum, quàm in libro ipso, &
suis adjunctis vestita, facerent; nam non est ne-
xus inter se earum Reflexionum, sed pro va-
rietate sacrorum textuum, additæ sunt variz, di-
sparatæ, & nullo modo cohærentes reflexio-
nes. Quæri fors hîc posset, quem sensum
habeant censuræ propositionum, quandoqui-
dem aliquæ dicuntur hæreticæ, aliæ hæresi pro-
ximæ, aliæ piarum aurium offensivæ, scanda-
losæ, captiosæ &c. sed quia explicatio hæc spe-
ctat ad tractatum de fide, hac de re eo loco age-
mus.

Post hæc jam sibi locum postularent quæ-
stiones de gratia efficaci, eiusque concordia
cum libero arbitrio: at quia Paulus V. Ponti-
fex Summus anno 1607. vetuit, hac de materia
quidquam typis vulgari, obedienter abstine-
mus. Qui hac de re solidè instrui cupit, ad-
eat Suarezium, cujus tres tomi de gratia cum
licentia S. Sedis sunt editi. Ego interim hîc re-
peto, quod Bellarminus de ascensione mentis in
DEUM gradu 4. c. 1. ad eundem DEUM su-
spirans scripsit: *Malo experiri, quàm scruta-
ri efficaciam gratiæ tuæ.*

DISPUTATIO II.

De Gratia Habituali Sanctificante.

261. **O**Viedo tract. 8. de justificatione
controv. 1. punct. 1. n. 2. re-
vocat omnes errores Luthe-
ranorum circa gratiam sanctificantem (quæ est
justificatio nostra) ad quinque. 1. justificatio-
nem stare in sola remissione peccatorum, &
non esse justitiam aliquam positivam, 2. ju-
stitiam esse quidem formam positivam, sed no-
bis extrinsecam, scilicet esse vel justitiam,
qua ipse DEUS justus est, vel esse merita Chri-
sti, aut alium favorem extrinsecum Divinæ vo-
luntatis. 3. justitiam esse qualitatem intrinse-
cam quidem, & inhærentem, sed imperfectam,
quæ ad justificandum indigeat adhuc aliquo alio
extrinseco (tanquam forma simul justificante) 4.
justitiam stare in sola fide. 5. justitiam,
quæcunque sit, non verè remittere, sed tan-
tum tegere peccata. Videri hæc possunt fu-
sius deducta, & in plures divisiones distribu-
ta apud Bellarm. tom. 4. contr. 3. generali. contr.
2. princip. l. 2. c. 1.

262. Catholicum dogma est, justifica-
tionem nostram esse formam intrinsecam, seu
esse gratiam sanctificantem, inhærentem ho-
mini, distinctam à fide, remittentem verè, seu
destruentem peccata, & non tantum ea tege-
tem: sic definit Tridentinum sess. 6. c. 7. his
verbis: *Hanc dispositionem, seu præparationem,
justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola pec-
catorum remissio, sed & sanctificatio, & renova-
tio interioris hominis, per voluntariam susceptionem
gratiæ, & donorum: & paulò inferiùs: Demum uni-
ca formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est,
sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati,
renovamur spiritu mentis nostræ: & non modò re-
putamur, sed verè justii nominamur, & sumus,
justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam:
& post pauca. Quamquam enim nemo possit esse*

justus, nisi cui merita passionis Domini nostri JESU
Christi communicantur, id tamen in hac impii justifi-
catione sit, dum ejusdem sanctissimæ passionis meri-
to, per Spiritum S. charitas DEI diffunditur in
cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsi in-
heret. Unde in ipsa justificatione cum remissione
peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo,
per JESUM Christum, cui inferitur &c. quibus
verbis omnes errores superiores damnantur, ut
constabit cuique attentè hæc expendenti, nec
opus est longiore explicatione: & hinc omi-
fis controversiis polemicis, ad magis scholasti-
cas gradum facimus.

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, & Proprietatibus Gra- tiæ Sanctificantis.

ARTICULUS I.

Quid sit gratia sanctificans, & an sit identificata cum habitu charitatis.

263. **G**Ratiam sanctificantem esse quæ
si naturam in ordine superno,
exigentem, tanquam suas pro-
prietates, habitus supernaturales, qui sunt quæ-
si potentiz ipsius, est communior Theolo-
gorum sententia; quia regeneratio illa, qua
per baptismum (vel suo modo per poenitentiam)
renascimur in Christo, nihil est aliud, quàm
justificatio in baptismo, vel etiam in poeni-
tentia nobis collata: quæ justificatio ex Triden-
tino sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio,
sed & sanctificatio, & renovatio interioris homi-
nis, per voluntariam susceptionem gratiæ & do-
norum. Quare præter gratiam sanctificantem,
quæ scilicet est sanctificatio, etiam conferun-
tur alia dona, de quibus infra cit. cap. Tridentini
sic dicitur. Unde in ipsa justificatione cum re-
missione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit
homo per JESUM Christum, cui inferitur, fidem,
spem, & charitatem. Scilicet, ut generatio in
ordine naturali affert nobis naturam, exigen-
tem potentias, & proprietates naturales, ita
generatio spiritualis affert nobis quasi naturam,
exigentem proprietates, & potentias superna-
turales, nempe gratiam. Dicitur autem gratia
quasi natura; nam cum habitus non recipian-
tur in gratia, neque ipsa eos petat sibi, sed ani-
mæ, in qua recipiuntur, neque etiam gratia
denominet se ipsam filiam DEI, sed tantum ho-
minem, inde non est strictè natura.

264. Rursus hæc gratia sanctificans com-
munissimè dicitur esse participatio Divinæ natu-
ræ, ideo, ut exponit Suarez. P. 3. de grat. l. 7. c. 1.
n. 30. quòd, cum natura Divina sit quedam
intellectualis, seu intellectiva natura altioris
ordinis, quàm possit esse ulla substantia
intellectualis creata, ille gradus intellectiva-
tis, qui est in Divina natura, Divino, & super-
naturali quodam modo, participatur per habi-
tualem gratiam, ita, ut à nulla substantia creata
per se ipsam, vel per potentiam sibi connatu-
ralem, ita participari possit. Sic Divina na-
tura

gratia est in ratione objecti, in se, & per visionem intuitivam intelligibilis, adeo elevata, & excellens, ut ratione purissimæ actualitatis, & immaterialitatis suæ, seu ratione supremæ perfectionis suæ, à nulla substantia creata intellectuali possit connaturaliter per visionem intuitivam attingi, sed tantum à se ipsa, seu potentia intellectiva Divina.

At verò per gratiam sanctificantem natura creata intellectualis elevatur (seu formaliter, & immediatè, seu radicaliter, & mediatè, per lumen gloriæ, quod gratia sanctificans causat) ad participationem illius gradus intellectivitatis Divinæ, ut possit objectum illud, ex se tantum à Divino intellectu per visionem intuitivam attingibile, ipsa quoque per visionem intuitivam cognoscere: ex quo per se dein sequitur, quod DEUM etiam possit amore altioris ordinis amare. Et hæc participatio naturæ Divinæ, ut ibidem n. 32. tradit Eximius, est sufficiens proportio in natura, ut possit inter DEUM, & hominem, dari vera amicitia: nec est expetenda major proportio; tum quia æqualitas impossibilis est; tum quia non requiritur ad amicitiam æqualitas absoluta. Hinc sufficit, quod pura creatura dicto modo particeps Divinam naturam, quoad modum intelligendi, & amandi DEUM, ipsi DEO proprium, in eodem ordine, ac gradu connaturali, quantum fieri potest; nam ex hoc quasi consortio, naturæ Divinæ, & creatæ, maxime per visionem, & amorem, oritur consortium amicabile, & fit homo dignum objectum amoris amicitiae apud DEUM, adeoque amicus DEI.

265. Ulterius hæc gratia non est substantia, sed accidens; nam ex Tridentino citato n. 262. est causa formalis, id est, forma, & quidem in nobis suscepta, aut recepta: non autem datur in nobis forma substantialis præter animam, & fortè unionem, quæ est substantia ibi quo. Neque gratia est qualitas transiens, sed inhærens; unde dicitur *habitualis*. Eam autem esse inhærentem desumitur ex *Clementina de summa Trinitate, & fide Catholica*. ubi Concilium Viennense sententiam Doctorum asserentium, parvulis infundi gratiam sanctificantem saltem quoad habitum, tanquam probabiliorē amplectitur. Catechismus autem Tridentini titulo de baptismo §. de eximii baptismi fructibus mibi n. 38. ait. Est autem gratia, quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendum, pœnâ anathematis propositâ, decrevit, non solum, per quam peccatorum fit remissio, sed Divina qualitas in anima inhærens: quare de hoc dubitari non potest. Sed quaeritur jam ulterius, an gratia habitualis sit realiter distincta ab habitu charitatis, quæ in re utrinque stant graves Theologi.

266. Dico. Gratia sanctificans probabiliter distinguitur realiter ab habitu charitatis. ita Suarez, Haunoldus, Gormaz, & plurimi gravissimi Theologi: quanquam etiam in oppositum stent valde graves: ait tamen Suarez l. 6. de gratia c. 12. n. 1. nostram sententiam à pluribus, & gravioribus defendi: quibus accedit S. Thomas. 1. 2. q. 110. a. 3. in corp. ubi sententiam hanc probans, docet, gratiam sanctificantem esse quasi naturam virtutum infusa-

rum, sicut lumen rationis est quasi natura virtutum acquisitarum: & ait, quod, sicut virtutes naturales distinguuntur à natura, & à lumine rationis, ita etiam virtutes supernaturales distinguuntur à quasi natura, seu gratia: & quod, sicut in ordine naturali natura præsupponitur ad virtutes naturales, ita gratia præsupponatur ad virtutes supernaturales. Idem tradit S. Doctor. q. 27. de veritate a. 2. & in hujus S. Doctoris reverentiam hanc præ opposita sententia etiam amplector.

Prob. 1. Concilia sæpissimè agunt de gratia, & charitate, tanquam de duobus distinctis: imò sæpe istas, tanquam duas enumerant, quando enumerant etiam alia ut plura, de quibus certum est, ea realiter distinguuntur: ergo probabiliter dicitur, eas esse realiter distinctas. prob. ant. Inprimis Concilium Viennense, ut refertur in *Clementina de summa Trinitate, & fide Catholica*, saltem tanquam probabilius dicit, quod parvulis infundatur gratia, & virtutes: ergo, ut arguit Suarez, cum Concilium indefinite loquatur, & gratiam contraponat omnibus virtutibus, insinuat, eam esse distinctam ab omnibus virtutibus: adeoque etiam à charitate. Rursus Concilium Tridentinum sess. 6. c. 7. ita habet: In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per IESUM Christum, cui inseritur, fides, spes, & charitatem: ergo justificatio, sive gratia, sicut est distincta realiter à remissione peccatorum, fide, & spe, ita etiam à charitate.

Pariter Concilium Moguntinum, habitum durante, vel suspenso Tridentino, cap. 7. inter capitula ad fidem spectantia ait: Cum venia peccatorum homo etiam DEI gratiam, & per Spiritum S. unâ cum fide simul charitatem in corde diffusam, ac spem accipit: ubi iterum loquitur de gratia, eique tanquam distinctæ annectit charitatem, non minus, quam fidem: ergo verisimile est, Concilium agnovisse distinctionem realem. Catechismus etiam Tridentini de baptismo, loc. cit. n. 265. ait, gratiam infundi, quæ sit splendor quidam, & lux, quæ animarum nostrarum maculas omnes delet, ipsasque animas pulchriores, & splendidiore reddat: ergo non censet, eam strictè esse habitum, cuius saltem primarium officium non est, esse lucem, & splendorem, sed esse effectivum actuum superiorum: & paucis interjectis ait: Huic autem gratiæ additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia divinitus infunduntur: ergo gratiam iterum ab his omnibus, adeoque etiam à charitate agnoscit distinctam.

267. Confir. 1. In sacris Scripturis sæpè de gratia, & charitate, tanquam de duabus entitatibus est sermo: ergo, prob. ant. 2. ad Cor. 13. v. 13. sic scribit S. Paulus. Gratia Domini nostri IESU Christi, & charitas DEI, & communicatio S. Spiritus, sit cum omnibus vobis. Equidem Esparza dicit, intelligi charitatem actualem: sed sic etiam intelligi posset gratia actualis, quam tamen nec ipse intelligi vult. Sic etiam idem S. Apostolus scribit ad Ephes. 6. v. 23. Pax fratribus, & charitas cum fide, à DEO Patre, & Domino IESU Christo: gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum IESUM Christum.

Confir. 2. Aliæ omnes virtutes distinguuntur à gratia,

à gratia, licet omnes virtutes morales in hac providentia, à gratia sint inseparabiles: ergo probabiliter etiam charitas; quia nullam adversarii rationem pro identitate hujus afferunt, quæ sit majoris momenti, quàm inseparabilitas.

Id tamen huc facile admitto cum Gormaz *n. 9. de gratia sanctificante*, justificationem, saltem integraliter sumptam, involvere pro constitutivis non tantum charitatem, sed etiam alias virtutes, adeoque justificationem non adæquatè distingui ab habitu charitatis, bene autem gratiam: quod etiam tenet Eximius. *l. 7. de gratia. c. 9. maxime n. 20.* nam justificatio integraliter sumpta est *renovatio interioris hominis*, fitque per *voluntariam receptionem gratiæ, & donorum*, hoc est, virtutum, ut asserit Tridentinum *sess. 6. c. 7.* Neque obest huic asserto, quod fides, & spes, possint manere sine gratia, & justificatione; quia calor etiam potest manere sine igne, licet sit aliqua proprietas ignis. Accedit, quod fides, & spes non recipiantur in gratia, tanquam subiecto, sed in anima: neque recipiantur in justificatione; cum hæc sit complexum ex remissione peccatorum, gratiæ, & donis virtutum, ex quibus, ut patet consideranti, nihil est subiectum fidei, aut spei &c.

268. Ut autem argumenta adversa facilius articulo sequenti solvamus, noto 1. ex Gormaz. *de grat. u. 13.* vocem *charitas* triplicem apud SS. Patres, Concilia, & Scripturas, habere significationem. Primò hæc vox significat dona ex charitate collata, seu effectus charitatis: & sic Itali, ac Galli, *elemosynam* vocant charitatem: quin & Germani quoque, dum rogant, sibi exhiberi aliquod obsequium, vel favorem, rogant, exhiberi sibi charitatem: sic autem etiam ipsa gratia sanctificans vocatur charitas, non creata, sed Divina, quatenus est donum ex charitate, qua DEUS nos amat, profectum: & hac ratione explicatur illud, *1. Joan. 3. v. 1. Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii DEI nominemur, & simus*: hoc est, qualem gratiam sanctificantem, quæ est donum, seu effectus charitatis Divinæ.

Secundò significat vox *charitas* habitum virtutis, elicitivum actuum amoris DEI super omnia: & in hoc sensu loquitur Apostolus ad *Rom. 5. v. 5. Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis*: item *2. Cor. 13. v. 13. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas.* & S. Aug. *l. de spir. & liter. c. 32. Charitas quippe DEI dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos.* Tertiò significat hæc vox personam, quæ diligit, & ex dilectione sua dona communicat: sic *1. Joan. 4. v. 16. dicitur: DEUS charitas est*: sicut alibi etiam DEUS dicitur fortitudo nostra, patientia nostra, & similia.

269. Noto 2. quamvis munia gratiæ sanctificantis tribuantur aliquando habituali charitati, non tamen sequi, eas esse identificatas; nam ad has, vel similes denominationes, sufficit, quod habitus charitatis speciali modo concurrat ad munia gratiæ, seu ad faciendum filium adoptivum DEI, ejusque amicum; & sic

in Scriptura tribuitur justificatio etiam fidei, & spei; nam ad *Rom. 4. v. 5. dicitur: Credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ad justitiam*: & ad *Rom. 1. v. 17. Justus autem ex fide vivit.* & ad *Rom. 8. v. 24. Spe enim salvi facti sumus.* Imò *Tib. 4. v. 11. dicitur: Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat*: quin isti habitus, seu virtutes, sint gratia sanctificans, si-ve forma expellens peccatum. Quare, licet habitui charitatis attribuat aliquando in Scripturis justificatio, non sequitur, quod cum gratia sanctificante, quæ est inter primaria constitutiva justificationis, identificatus sit: sed tantum, quod ad eam infundendam specialiter concurrat.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones contra hucusque dicta.

270. **O**B. 1. ex hæreticis. Gratia, quæ nos justificat, vocatur ad *Rom. 3. v. 22. justitia*

DEI: & *1. Cor. 1. v. 30. dicitur Christus justitia nostra*: ergo est tantum forma extrinseca. Confir. Justificatio non est vera remissio, sed tantum restio, vel occultatio peccatorum: ergo non est forma intrinseca delens peccatum, prob. antec. ex illo *Psal. 31. v. 1. Beati, quorum remisse sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata*: ergo. Resp. neg. conf. Per justitiam DEI, ut habet Tridentinum citatum *n. 262.* non intelligitur justitia, qua DEUS justus est, sed qua nos justos facit, quasi diceretur: *Justificatio est gratia DEI.* Christus quoque non est formalis justificatio nostra, sed causalis, sicut scilicet dicitur DEUS fortitudo, & patientia nostra. Ad confir. neg. ant. ad prob. neg. conf. Peccata regi quidem possunt coram hominibus, at non coram DEO, nisi sint destructa; unde regi coram DEO (de quo agitur in eo psalmo) idem est, ac destrui. Pariter DEUM non imputare peccatum, est, destrui illud; quia DEUS non potest reputare innocentem, qui revera adhuc nocens est; hoc enim tantum possunt judices mali creati. Et sic quoque exponi debet illud *Ezechiel. 33. v. 16. Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei.*

271. Ob. 2. S. Paulus ad *Rom. 5. v. 19. comparat Christum, & Adamum*, atque, per hujus inobedientiam multos peccatores, per illius obedientiam plures constitutos fuisse justos: ergo, sicut peccatum originale est ipsum peccatum Adami, ita justificatio nostra est justitia Christi, vel hujus merita. Resp. neg. conf. Aliud est similitudo, aliud identitas; unde non debent similia convenire in omnibus pradicatis: igitur sufficit, quod peccatum Adami nos inquinet, & peccatores faciat: & Christi gratia, vel sanguis, aut merita, nos emundent, ac justos faciant: quanquam merita Christi tantum causaliter nosificent, Adami verò peccatum formaliter nos inquinet, tanquam pars peccati originalis, quod est forma nos maculans. Vide de hoc etiam tractatum de peccatis. *n. 287.*

272. Ob. 3. Gratia non est effectiva: ergo non est habitus: ergo non est habitualis, seu permanens qualitas. conf. probat. omnis habitus est productivus, vel effectivus alicujus actus: ergo, si gratia non est effectiva, non est habitus. Resp. antecedens esse dubium; Suarez enim l. 6. de gratia c. 13. n. 14. putat, etiam gratiam sanctificantem influere in actus, sicut, ait, anima (quam distinctam à potentiis supponit) influit cum potentiis in suos actus. Alii volunt, gratiam producere physice habitus: ex quo tamen non sequitur, eam etiam influere immediate in actus; neque enim causa causæ est semper causa physica causati, ut patet in causis producentibus potentias vitales. Alii econtra volunt, gratiam tantum moraliter producere, five exigere habitus. Gormaz. n. 23. de gratia ait, gratiam esse principium habituum, seu radicem; an autem sit physica, vel moralis, non explicat. In forma. om. ant. & i. conf. neg. 2dam; nam, licet fors gratia non sit habitus strictè dictus, tamen est habitualis, hoc est, instar habitus permanens; cum enim sit radix exigitiva potentiarum, & actuum, & quasi natura, non est tantum aliquid transiens, sed stabile. Quamvis autem illa ratione non probaretur sufficienter permanentia gratiæ, tamen probaretur sufficienter ratione adducta n. 265. & communissima autoritate.

273. Ob. 4. contra conclusionem. n. 266. statutam. Nulla est necessitas multiplicandi entia, & distinguendi gratiam à charitate: ergo sunt identificata. Confir. 1. Anima non distinguitur à potentiis, licet sit natura: ergo neque gratia à charitate. Confir. 2. Gratia, & charitas sunt mutuo inseparabiles: ergo sunt identificata. Resp. neg. antec. Necessitatem distinguendi gratiam & charitatem, probant nostræ rationes, quæ, quamvis non sint certæ, sunt tamen tales, ut probabilem assensum mereantur. Ad 1. confir. Argumentum nimium probat, scilicet gratiam, nec à fide, nec ab ulla virtute adequatè distingui, sicut anima à nulla potentia, etiam sensitiva, adequatè distinguitur, & ab intellectu, voluntate, & memoria, nec inadæquatè, in forma. neg. conf. disparitas est; quia nulla ratio suadet illam distinctionem: at aliquæ suadent istam: dein potentiæ illæ realiter etiam natura sunt; non autem virtutes censentur esse illa quasi natura in ordine superno.

Ad 2. confir. retorq. argumentum in virtutibus moralibus infusus, quæ etiam sunt inseparabiles à gratia. Unde Resp. 1. om. ant. neg. conf. ob nostras rationes. Resp. 2. distin. ant. gratia, & charitas, sunt inseparabiles metaphysicè, seu de absoluta etiam potentia, neg. ant. physicè, vel tantum in hac providentia, vi decreti præsentis. conc. ant. & neg. conf. ita Suarez l. 6. de gratia c. 13. n. 17. § 18. ubi ait, posse DEUM infundere gratiam sine habitu charitatis, quo casu homo esset filius DEI, & posset mereri de condigno, modò DEUS, per omnipotentiam extrinsecè applicatam, suppleret concursum habitus. Idem ait, posse vicissim DEUM infundere charitatem sine gratia, quo casu ait, non posse hominem mereri de condigno vitam æternam; cum non esset filius DEI, consequenter non haberet sufficientem

dignitatem: nec ei etiam deberetur vita æterna, tanquam hæreditas.

274. Ob. 5. Scriptura sæpe effectus formales gratiæ tribuit charitati: ergo sunt realiter identificata. ant. prob. 1. Joannis. 3. v. 1. dicitur charitas nos reddere filios DEI: Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii DEI nominemur, & simus, & c. 4. v. 7. Qui diligit, ex DEO natus est. 2. ibidem v. 16. dicitur charitas nos unire DEO: Qui manet in charitate, in DEO manet, & DEUS in eo. 3. Prov. 8. v. 17. dicitur charitas reddere nos amicos DEI: Ego diligentes me diligo. 4. Charitati tribuitur deletio peccatorum. 1. Petr. 4. v. 8. Charitas operit multitudinem peccatorum: & Luc. 7. v. 47. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: hi sunt effectus gratiæ: ergo.

Resp. dist. ante. Scriptura tribuit effectus gratiæ charitati, in sensu proprio acceptæ, & quidem tanquam causæ formali. neg. ant. in sensu latiore, vel tropico acceptæ, & duntaxat ut causæ efficienti. conc. ant. & neg. conf. vide dicta n. 269. Textus in probatione allatos expono. In primo per charitatem non intelligitur habitus charitatis, sed ipsamet gratia sanctificans, quæ est effectus charitatis Divinæ, seu donum DEI, ut explicatum. n. 268. ex textu autem ibidem statim subjuncto, non potest inferri, nos per charitatem formaliter nasci, & fieri filios DEI, sed tantum, charitatem esse signum præsentis gratiæ, vel justificationis, quæ est formalis regeneratio. Idem, & non plus, probat textus secundo loco adductus, scilicet, charitatem esse signum amicitie stabilis cum DEO, quæ stat in gratia. Potest etiam probabiliter dici, quod tantum ibi intelligatur qualiscunque unio cum DEO, sicut quælibet virtus Theologica dicitur potentiam unire cum DEO: quo supposito unio illa non erit effectus soli gratiæ proprius. Textus tertio loco adductus, potius loquitur de actu charitatis, quàm de habitu, & tantum probat, charitatem, seu actum ejus, esse causam aliquam, vel meritum reciproce dilectionis Divinæ: non tamen esse ipsam amicitiam. Quartus tantum probat, charitatem concurrere, tanquam causam physicam, aut moralem, ad deletionem peccatorum, non verò tanquam causam formalem: sic autem etiam fides dicitur justificare, & elemosyna à peccato liberare, ut dictum. n. 269.

275. Ob. 6. Aliis adhuc locis Scriptura insinuat identitatem istorum habituum: ergo. prob. 1. privatio gratiæ est mors animæ: sed etiam privatio charitatis est mors ejusdè ex illo 1. Joan. 3. v. 14. Qui non diligit, manet in morte: ergo. 2. Gratia est præcipuum donum DEI: sed hoc est etiam charitas; hæc enim ad Coloss. 3. v. 14. dicitur vinculum perfectionis, & 1. Cor. 13. v. 2. dicitur: Si . . . charitatem non habuero, nihil sum, . . . nihil mihi prodest: ergo. Resp. neg. ant. ad 1. prob. dist. mi. privatio charitatis est mors animæ tantum causaliter, quatenus inducit privationem gratiæ, sicut etiam privatio fidei, aut spei. conc. min. est mors animæ formaliter. neg. min. & conf. privatio autem gratiæ est in suo sensu formalis mors animæ, vel, si esset etiam tantum causalis mors (cum ejusdem rei possint

possint plures esse causæ, propiores, remotiores &c.) non esset eadem causa cum priore. Ad 2. prob. & textus in ea adductos. Resp. ad 1. charitatem esse tantum præcipuam inter virtutes, de quibus ibi Apostolus loquitur: at esse inferiorem gratia sanctificante, ut ait Gormaz. de grat. n. 27. & Suarez. l. 6. de gratia c. 13. n. 8. quia, ut ait, natura perfectior est, quam ejus proprietates. Ad 2. repono, utique sine charitate in hac providentia, (de qua S. Paulus loquitur) nil prodesse; quia non datur gratia sine charitate; si autem in alia providentia daretur gratia sine charitate, utique prodesset.

276. Ob. 7. Gratia dicitur à nobis radix omnium virtutum: sed talis radix est etiam charitas. ergo. prob. min. 1. Cor. 13. v. 4. dicitur: *Charitas patiens est, benigna est &c.* ubi enumerantur plures aliarum virtutum actus: ergo. Confir. Gratia facit nos sanctos, & immaculatos: tales nos facit etiam charitas: ergo. prob. min. ad Ephes. 1. v. 4. sic dicitur: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu ejus, in charitate.* Resp. neg. min. licet tam gratia, quam charitas sint aliquo modo radix virtutum, tamen sunt in diverso genere. Gratia est radix; quia est quasi natura respectu illarum, tanquam suarum proprietatum: charitas est radix, vel causa moralis earum; quia tanquam regina virtutum, potest omnes actus aliarum virtutum imperare, & ad suum finem ordinare. Ad confir. distin. min. charitas facit nos sanctos causaliter. conc. min. formaliter. neg. min. & conf. ad prob. Resp. illi termini in charitate, vel significant charitatem Divinam, qua impellente DEUS homines elegit: vel, si intelligendi sunt de charitate creata habituali, significant, sanctitatem, & immaculatam vitam habendam in charitate, seu per charitatem, tanquam instrumentum præcipuum gratiæ.

277. Ob. 8. Tridentinum. sess. 6. c. 7. ait, formalem causam justificationis esse justitiam DEI, non quia ipse justus est, sed quia nos justos facit: exponens autem, quomodo nobis justificatio conferatur, ait, id fieri: *Dum ejusdem sanctissime Passionis merito per Spiritum S. charitas DEI diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur:* ergo supponit, quod forma justificans sit charitas. Confir. Idem Concilium statim subjungit: *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fides, spes, & charitatem:* nec meminit gratiæ: ergo hanc sub nomine charitatis intelligit. Resp. neg. conf. Ut rectè Suarez. ait. l. 6. c. 13. n. 6. particula *dum* non significat identitatem, sed connexionem tantum; unde solum significatur, quod id formaliter fiat per ipsam charitatem: voluit autem, ut idem Eximius observat, Concilium uti termino *charitas* tanquam notiori, & magis certo; cum non sit certum, an præter charitatem distincta gratia infundatur. Ad confir. textus est pro nobis potius, ut explicatum. n. 266. unde. neg. conf.

278. Ob. 9. S. Augustinus l. 25. de Trinitate.

c. 18. ait de charitate: *Nullum est isto DEI dono excellentius: solum est, quod dividit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ:* ergo est gratia. Confir. Idem S. Doctor de natura, & gratia. c. 42. de charitate ait: *Ipsa est enim verissima, plenissima, perfectissimaque justitia:* ergo est etiam gratia. Similia habet aliis locis. Resp. neg. conf. S. Doctor ibi, ut patet legenti caput præcedens 17. num. & hoc ipsum 18. num. per charitatem intelligit charitatem DEI, scilicet non qua nos eum, sed qua ipse dilexit nos, ut expressè dicit. c. 17. additque, eam charitatem esse Spiritum S., quem probat dici quodque donum DEI, prout eum etiam vocat Ecclesia in hymno: *Veni Creator Spiritus:* ubi eum nominat *altissimi donum DEI:* quam charitatem etiam S. Doctor ait, facere, ut diligamus DEUM: ergo hic textus non venit ad rem.

Quod autem attinet ad illud dividere inter filios DEI &c. si etiam intelligeretur de habitu charitatis, responderi posset facile ex S. Thoma, qui q. 27. de verit. a. 2. ad 6. ait: *Dicendum, quod hoc, quod charitas sola distinguit inter filios perditionis, & regni, convenit ei, in quantum non potest esse informis, sicut alie virtutes:* hoc est: dividit charitas inter filios &c.; quia ipsa, & etiam ejus actus, semper conjungitur cum gratia.

Ad confir. iterum. neg. conf. nam facile textus explicatur de justitia causali: quod ibi ad intentum S. Augustini sufficientissimum est; quia tantum ibi intendit probare, omnes homines peccasse: quamvis (ut ait, se omittere) forte potuissent non peccare, & habere charitatem DEI, quæ (ut subjungit) est justitia &c. Universim autem circa textus S. Augustini in hac materia notandum ex Suarez. l. 6. de gratia. c. 13. n. 7. S. Doctorem sæpe loqui, non de charitate habituali, sed de actu ipsius, qui est excellentissimus inter omnes actus virtutum: estque verissima justitia actualis, & dispositivè distinguit inter filios DEI, & filios diaboli: ex quo patet nova responsio, ad textus etiam supra adductos. Si autem probaretur, S. Augustinum aliquando loqui de charitate habituali, tunc in eo casu omnia munera, vel effectus gratiæ, possent charitati habituali attribui; quia in hac providentia sunt inter se semper connexæ, sive, ut ait S. Thomas, quia charitas non est informis, sed semper informata gratiâ.

ARTICULUS III.

An Gratia sanctificans sit composibilis cum peccato mortali.

279. Dico. 1. Gratia sanctificans opponitur ex natura sua peccato mortali. ita S. Thomas. 1. 2. q. 111. a. 2. in corp. (ubi gratia habitualis ut sanans ab ipso dicitur esse operans, & non cooperans: hoc est, ut se explicat, habet se tanquam forma seipsam communicans. non verò tanquam causa alicujus effectus.) Suarez. l. 7. de grat. c. 12. n. 3. & communis Thomistarum, ac nostrorum, contra Sconistas. Prob. Tridentinum sess. 6. c. 7. sic ait: *Demum unica formalis causa justitiae*

justificationis est *justitia DEI*, non qua ipse *justus est*, sed qua nos *justos facit*: hæc autem *justitia est gratia*: ergo gratia est unica causa formalis justificationis: atqui non esset talis causa, nisi saltem naturaliter, sive extrinseca exigentia sua, & non tantum ex ordinatione, vel lege DEI extrinseca, opponeretur peccato: ergo prob. min. causa formalis justificationis ex natura sua debet opponi cum forma impediens justificationem, sicut e.g. albedo ex natura sua opponitur nigredini in eodem subjecto: sed peccatum est forma, vel quasi forma impediens justificationem: ergo.

Confir. 1. Quod causat alicujus destructionem per modum causæ formalis, seu, quod idem est, per modum formæ, causat eam per suam impossibilitatem in eodem subjecto cum re destructa, ut patet inductione: sed gratia causat destructionem peccati per modum formæ: ergo. Confir. 2. Concilium Tridentinum ubique entitati gratiæ, & non voluntati DEI adjunctæ, tribuit effectum remissionis peccati: nec est ulla ratio, ob quam non in sensu obvio, & literali, verba illius accipiantur: ergo debet dici, quod ipsa entitas gratiæ sit, naturaliter saltem, opposita peccato gravi, prob. 1. p. ant. Concilium sess. 5. can. 5. docet, per gratiam, quæ in baptismo confertur, remitti reatum originalis peccati. & sess. 6. c. 4. definit, justificationem esse translationem à statu injustitiæ ad statum filiorum DEI, & in hunc finem explicat plura Scripturæ testimonia. Nec est paritas à sacramentis, quorum materiæ, & formæ, non causant, nisi ex institutione, vel ordinatione Divina; nam de his semper Concilia, & Ecclesia, docent, ea causare, quatenus sunt instituta à Christo: nihil simile dicunt de gratia. Accedit, quod sacramenta non causent, tanquam causæ formales, sed tanquam causæ, vel physiciæ, vel morales. Confir. 3. Forma, quæ hominem constituit ex natura sua filium DEI, & heredem regni cœlestis, utique ex natura sua opponitur alteri formæ, quæ hominem constituit filium diaboli, & reum pœnæ æternæ: sed gratia est forma constituens filium DEI, peccatum grave est forma constituens filium diaboli: ergo.

280. Addendum hæc, Lorcam, qui admittit, quod gratia formaliter expellat peccatum, tamen voluisse, ista duo pro aliquo instanti simul existere: sed malè; nam expulsio unius formalis non exigit coexistentiam expellentis, & expulsi, pro eodem instanti: sed tantum exigit existentiam expulsi pro priori instanti, & expellentis pro posteriori; nam expulsio formalis aliud non est, quam positio formæ in subjecto, quæ forma impossibilis est cum priori: & sic expellitur formaliter peccatum in instanti, in quo physice non est, sed tantum fuit, in instanti immediatè antecedenti: sic mors expellit vitam, quin simul existant; alias enim simul homo esset vivus, & mortuus, quod esset valde mirabile. Unde coexistentiam istam tantum requirit expulsio effectiva, seu radicalis, sive quando unum producit aliquid, ex quo sequitur pro posteriori instanti expulsio formalis: sic vulnus lethale est expulsio radicalis effectiva vitæ, & existit cum vita: sed

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

ex vulnere tantum sequitur pro sequenti instanti mors, quæ sit expulsio formalis. Si dicas: igitur expulsio formalis non est stricta expulsio: facis quæstionem de nomine contra communem, in qua nos malumus cum pluribus loqui.

281. Dico 2. Gratia sanctificans non opponitur metaphysicè cum peccato mortali, sed supernaturaliter potest cum hoc esse in eodem subjecto. Ita Suarez l. 7. de gratia. c. 19. n. 14. & c. 20. n. 6. & 36. Gormaz de gratia sanctificante n. 37. Oviedo tract. 8. de justificat. contr. 4. punct. 3. Tannerus Tom. 2. disp. 6. de gratia q. 5. dub. 3. n. 57. Arriaga Tom. 4. de gratia disp. 46. sec. 14. subsec. 2. n. 21. (ubi ait, hanc esse communioem) aliique plurimi, ab his citati. Huic conclusioni, si non favet, certè non est contrarius S. Thomas; licet enim dicat, gratiam non tantum demeritoriè, sed etiam physice opponi peccato, per hoc tamen non est nobis contrarius; quia admittimus physicam oppositionem formalem, qualem habet calor cum frigore: sed non metaphysicam, qualem habet mors cum vita.

Quando etiam S. Doctor dicit 2. 2. q. 24. a. 10. in corp. peccatum effectivè destruere gratiam, necdum dicit aliquid nobis contrarium; quia potest peccatum ab effectu suo physico impediri: quamvis, cum peccatum non videatur habere effectum physicum, à se distinctum, S. Doctor etiam per effectivè nihil aliud videatur intelligere, quam non tantum moraliter, sed physice, quasi diceret, quod gratia destruat peccatum, non tanquam forma tantum moralis, sed physica: imò Vasquez ait, formalem expulsionem ab authoribus etiam quandoque appellari activam, seu effectivam. vide Oviedo. tr. 8. contr. 4. punct. 3. n. 43.

282. Prob. conclusio. Gratia non opponitur contradictoriè cum peccato actuali, aut habituali; quia neutrum stat in privatione gratiæ, ut probatum. tr. de peccatis a. n. 27. & 238. nec etiam opponitur ita contrariè, ut sit metaphysica impossibilitas; quia hæc oppositio metaphysica nulla ratione potest probari, adeoque gratis asseritur: ergo. Confir. Tridentin. sess. 6. c. 7. distinguens inter se partes justificationis, etiam distinguit inter se remissionem peccatorum, & sanctificationem, seu gratiam; nam ait de justificatione, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem, gratiæ, & donorum. Moguntinum etiam citatum n. 266. distinguit veniam peccatorum à gratia: ergo peccatum, & gratia, contradictoriè non opponuntur. Quod etiam claret ex eo, quod in statu puræ naturæ, nec peccatum, nec gratia, necessariò data fuisset; cum tamen unum ex contradictoriis semper necessariò existat.

Quod autem gratia etiam non habeat metaphysicam contrarietatem cum peccato gravi, videtur probari ex eo, quod videantur se habere ad invicem, sicut formæ aliæ contrariè oppositæ, e.g. albedo, & nigredo, calor intensus, & frigus intensus, gaudium summum, & tristitia summa, quæ saltem supernaturaliter possunt conjungi: certè major oppositio non probatur; cum tamen adversarii, eam affirmant.

X

tes

res, etiam probare teneantur; neque enim nego, hanc conclusionem potissimum nisi argumento negativo, & eminentiâ omnipotentia Divinâ, cui non, nisi ob magnas rationes, negari debet potentia conservandi unum cum altero, sicut etiam unum sine altero.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

283. **O**B. 1. contr. 1. conclusionem.

Natura Angelica, utpote substantia spiritalis, perfectius participat naturam Divinam, quàm gratia, quæ est tantum accidens: & tamen illa est naturaliter compossibilis cum peccato: ergo & gratia. Confir. Juxta nos peccatum haberet connexionem cum gratia ut expellenda, vel, ut dicunt, expellibili: sed nihil naturale potest habere connexionem cum gratia supernaturali: ergo. Resp. 1. hac ratione nec unio hypostatica, nec visio beatifica, excluderent peccatum, quod est falsum. Resp. 2. neg. ant. cum S. Thoma 1. 2. q. 110. a. 2. ad. 2. ubi ait, gratiam, in ratione participationis naturæ Divinæ, esse perfectiorem animâ: quidquid sit, an anima, vel Angelus, absolute sit perfectior, de quo est controversia, & Suarez. l. 6. de gratia c. 13. n. 12. ait, hoc sibi esse incertum. In forma neg. ant. & etiam conf. vide de hac participatione plura n. 264. ex quibus discas, magis gratiam, quàm Angelum esse participationem naturæ Divinæ. Ad confir. retorq. argum. Igitur peccatum etiam connexionem habebit cum unione hypostatica, & visione beatifica, atque actus hæresis cum fide, quæ sunt absurda. Quare forma una non habet connexionem cum altera, quam expellit, sed habet oppositionem naturalem. In forma. neg. ant.

284. Ob. 2. contra 2dam. conclus. Illud non est causa formalis, quo posito in subiecto non indispensable sequitur effectus formalis: sed juxta nos, stante gratia, non sequitur infallibiliter effectus formalis justificationis, sive, quod homo sit justificatus, si scilicet DEUS supernaturaliter, stante gratia, conservaret peccatum: ergo. Confir. Gratia non sanctificaret hominem, nisi concurrente aliquo favore extrinseco DEI, quo hic saltem nolit conservare peccatum: ergo. Resp. neg. maj. aliàs nec gratia sanctificans esset formalis causa filii adoptivi; quia, eâ posita in Christo, non sequitur filius adoptivus. Unde, ut sæpè diximus, maxime in tract. de DEO n. 790. ad denominationem non tantum requiritur forma, sed etiam capacitas subiecti, quæ aliquando consistit in aliquo prædicato, quod si absit, denominatio non datur. sic e. g. Angelus, quia deest ei materialitas, quamvis ei uniretur albedo, non denominaretur albus. Aliquando verò stat ea capacitas in absentia alicujus prædicati, quo præsentem denominationem excluditur. sic e. g. in Christo, quia adest filiatio naturalis, non potest gratia (quamvis sit forma, aliàs denominans filium adoptivum) etiam Christum denominare filium adoptivum. Sic autem etiam denominatio justi exigit absentiam peccati,

quod quando adest, non potest gratia denominare justum.

Est tamen diversitas inter formas naturaliter oppositas: quædam ita opponuntur, ut naturaliter quidem simul esse nequeant: attamen, si supernaturaliter conjungantur in eodem subiecto, tribuant ambas denominationes: sic in Christo summum gaudium, & summa tristitia, supernaturaliter conjuncta, eum denominant summè tristem, & summè gaudentem. Aliæ formæ ita opponuntur, ut non possint simul denominare, ut filiatio adoptiva, & filiatio naturalis: pariter amicitia, & inimicitia, justitia, & peccatum, seu injustitia; quia aliquando subiectum, ut sit capax denominationis, exigit absentiam alterius, aliquando non exigit: aliquando una forma prævalet ita alteri, ut eam non sinat suam denominationem dare subiecto: aliquando non ita prævalet: quod vel ex ipsa natura denominationum, vel ex communi Auditorum sensu desumendum est.

285. Ad confir. dist. ant. gratia non sanctificaret hominem, nisi concurrente aliquo favore DEI extrinseco, quem tamen gratia exigit. conc. ant. quem non exigit. neg. ant. & conf. Neque talem favorem excludit Tridentinum; nam sess. 6. can. 11. duntaxat eos damnat, qui dicunt, gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem DEI, quod nos nec à longè dicimus: imò Oviedo tract. 8. de justificat. contrav. 4. punct. 2. n. 71. ex his Tridentini verbis vult inferre, hoc Concilium potius admittere talem favorem. Addo tamen ex Gormaz de grat. n. 47. quod, licet admittatur necessarius aliquis favor DEI extrinsecus, nihilominus tota forma justificans sit gratia; quia remissio peccati, quatenus dicit puram negationem, non est forma justificans (certè in statu puræ naturæ potuisset dari sine omni justificatione) sed tantum est conditio, sine qua forma non potest tribuere denominationem: decretum etiam DEI, nolentis conservare peccatum, est tantum causa inferens tam gratiam, quàm negationem peccati: neque etiam ipsum est forma justificans, sicut decretum inferens albedinem non est forma dealbens, & decretum DEI, volentis pluribus conferre filiationem adoptivam, non est forma denominans filium adoptivum. Addo insuper ex Oviedo loc. modo citato, gratiam, per suam naturam, absque aliquo favore extrinseco, in actu secundo tribuere omnem rationem positivam, quæ requiritur ad hominem justum denominandum: negativam verò rationem tribuere in actu primo, seu exigere autem hæc detur in actu secundo, requiri adhuc voluntatem DEI remittentis peccatum.

286. Dices. 1. Si calor posset uniri subiecto, quin denominaret calidum, non esset unica causa formalis calidi: ergo juxta nos gratia non erit unica causa formalis justificationis. Resp. dist. ant. si posset uniri subiecto capaci. conc. ant. subiecto non capaci. neg. ant. & conf. si calor uniretur Angelo, non denominaret calidum, etsi calor sit tota, & unica forma concreti calidi; quia Angelus immaterialis est incapax hujus denominationis. An id possit fieri, non disputo: si non potest huic, vel simili subiecto incapaci, calor uniri, hoc ipso datur

tur disparitas inter ipsum, & gratiam; quia hæc potest uniri subiecto incapaci suæ denominationis, ut patet in Christo.

287. Dices. 2. Ex eo, quod calor, & frigus, possint uniri eidem subiecto, inferitur, quod calor tantum sit causa formalis concreti positivi *calidi*: non autem concreti negativi *non frigidi*: sed hujus tantum sit causa moralis, scilicet exigens à DEO destructionem frigoris: ergo, si etiam gratia, & peccatum, possint uniri eidem subiecto (quo casu gratia non denominaretur justum, sed tantum exigeret, ut DEUS destruat peccatum; cui tamen exigentiæ se DEUS non accommodaret) tunc gratia non erit causa formalis concreti *justi*, sed tantum causa moralis: hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ant. non enim inferitur ex illo, sed ex hoc, quod forma denominans illius concreti negativi *non frigidi*, debeat esse pura negatio, qualis calor non est: concretum autem *justus* est denominatio positiva, cujus forma, seu causa formalis potest esse gratia.

Fateatur autem ipse Haunoldus, quamvis nobis contrarius l. 2. tr. 3. n. 681. posse aliquo modo dici, Tridentinum tantum locutum fuisse de eo, quod est requisitum positivum ad justificationem, non de eo, quod est negativum. Hoc tamen admitto, gratiam non esse formam concreti *non peccatoris* pure negative accepti; quia hujus concreti pure negative accepti, & non prout accipitur pro positivo justo, forma est negatio peccati: unde etiam in statu puræ naturæ fuisset non peccator sine gratia: & in alia providentia, in qua DEUS supernaturaliter conservaret peccatum cum gratia, daretur peccator cum gratia. Interim tamen gratia formaliter expellit peccatum, non tanquam forma contradictoria, sed tanquam contraria, quam rem fusiùs explicavimus tr. de peccatis. n. 262.

288. Dices. 3. Pars formæ equinæ divisibilis non est tota forma equi: ergo nec gratia est tota forma justi. Resp. om. ant. (quia posset distingui inter equum essentialiter, & integraliter acceptum) neg. conf. Pars illa formæ non informat omnem materiam substantialiter complebilem, nec est totum positivum, quod requiritur ad complendum materiam totam, & integram equi: at gratia informat totam animam, estque totum positivum, quod requiritur ad justificationem: remissio autem peccati non est forma; sed expeditio subiecti, ut dictum n. 285.

289. Ob. 3. ex Haunoldo. Gratia est signum supernaturale, & quidem ex intrinseco suo predicato, affectus amicus DEI, exclusivi peccati: ergo cum illa debet semper dari ille affectus DEI, qui necessario secum fert remissionem peccati; aliàs esset signum falsum, quod repugnat signo supernaturali; quemadmodum actui fidei repugnat, esse falsum. Resp. 1. retorq. argumentum. Sacramenta etiam sunt signa supernaturalia gratiæ, & tamen, si fictè suscipiantur, non conferunt gratiam; quia sunt tantum signa sub conditione, quod omnia alia adsint. Et ne dicat adversarius, sacramenta tantum esse signa ex institutione, & non ex intrinsecis predicatis: aliud exemplum est in caractere e. g. Ordinis, qui est signum po-

testatis sacerdotalis. Hic character manet in anima separata, quin ista habeat amplius potestatem consecrandi: imò nec sacerdos damnatus in inferno post diem judicii habebit eam potestatem, quamvis sit iterum totus homo. An ergo est signum falsum?

Dicit, characterem tantum significare potestatem in certis circumstantiis: idem & nos possumus dicere de gratia, scilicet eam significare amicabilem affectum DEI in certis circumstantiis, scilicet quando DEUS non vult supernaturaliter ejus exigentiæ contravenire: quod quidem non faciet in hac providentia, posset tamen facere in alia. verbo: gratia est signum, tanquam causa supernaturalis, exigens quidem hunc effectum, sed non indispensabiliter. In forma distin. ant. gratia est signum pro omnibus circumstantiis, etiam alterius providentiæ, neg. ant. pro certis tantum circumstantiis, alligatus huic providentiæ. conc. ant. & neg. conf. Paritas cum actu fidei est nulla; quia, cum ille sit assensus locutioni DEI præstitus, & ei essentialiter innixus, debet pro omni providentia esse verus, sicut ipsa locutio.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

290. Ob. 4. ulterius. Si potest gratia stare absolute cum peccato, etiam poterit cum isto stare unio hypostatica, vel visio beatifica: hoc est falsum: ergo. Confir. Possibilis est gratia metaphysicè incompossibilis cum peccato: ergo probabiliter ista est talis. prob. conf. nulla erat causa, cur DEUS non produxerit potius gratiam incompossibilem, quam composibilem cum peccato; cum aliàs tamen nunquam sit componenda: ergo. Resp. 1. retorq. argum. Si gratia potest destitui per peccatum, tunc etiam unio hypostatica, vel visio beatifica. Resp. 2. neg. conf. Unio hypostatica est longè altioris ordinis, & non tantum per modum causæ formalis, sed per modum principii necessariò excludentis, opponitur peccato: & esset per se indecentissimum, si natura, DEO intimè unita, tamen non esset ei amica, sed DEUS esset actualis, vel habitualis peccator, ac odio habitus à DEO.

Visio beatifica etiam non tantum, sicut gratia, est exigentia ad amicitiam DEI, cujus effectus possit supernaturaliter suspendi: sed est ipsa actualis possessio, fructio DEI, & hereditas filiorum, quam non potest DEUS dare suo inimico, & quem adhuc odio habeat; videtur enim per se absurdum, hoc vel cogitare. Sanè visio est summa communicatio bonorum DEI factæ creaturæ, & familiaritas DEI, ac ostensio benevolentiae suæ, atque amoris, quæ non stant cum inimicitia &c. nihil tale occurrit in gratia; unde ab uno non est paritas ad alterum; aliàs etiam dicam, quod, sicut gratia potest impediri, quod minus faciat filium adoptivum DEI, ita etiam possit impediri unio hypostatica, ne homo assumptus fiat DEUS.

291. Ad confir. neg. conf. Ratio est ipsa libertas Divina, & omnipotentia, cui non de-

bet præjudicari quoad hoc, quod possit unam rem, independentem ab alia, conservare, vel destruere pro libitu. Et quæso, cur adversarii non etiam dicunt, Angelos durare per durationem unicam indivisibilem; cum tamen DEUS velit illos spiritus semper existere? vel saltem, cur non dicunt, durationem quamlibet durare per plures annos, quales utique possibiles sunt? certè ratio alia non est, nisi quia DEUS debet pro libitu posse creaturam vel conservare, vel destruere quovis momento: sed ita etiam debet posse conservare gratiam. Sic DEUS potuisset etiam habitum fidei producere, qui naturaliter non fuisset composibilis cum peccato, non tamen talem produxit.

292. Ob. 5. Juxta nos differret inimicus DEI à non inimico per purum favorem extrinsecum: consequens videtur pugnare cum Tridentino: ergo. Confir. Aliquis effectus primarius assignari debet gratiæ, sine quo absolute esse non possit: sed nullus alius assignatur, quàm expulsio peccati: ergo. Resp. retorq. arg. ergo etiam filius adoptivus DEI, & non adoptivus DEI, differunt per puram negationem unionis hypostaticæ; nam, si Christus hanc negationem haberet, esset filius adoptivus. Sicut ergo adversarii debent respondere, quod tantum hic homo, Christus scilicet, differat à filio adoptivo per illam negationem, non verò alii homines (nam alii puri homines, quorum aliqui sunt peccatores, alii just, & filii adoptivi DEI, non differunt inter se per negationem unionis hypostaticæ; hanc enim utrique habent; sed differunt per gratiam) ita nos quoque dicimus, hos quidem determinatè homines, qui haberent gratiam, & simul peccatum, differre ab amicis DEI per purum favorem extrinsecum; non tamen communiter, & universaliter; quia communiter, & in hac providentia, semper differunt etiam per gratiam.

Ad confir. Resp. neg. ma. si enim sermo sit de effectu physico, non omnis forma debet esse activa: si sermo sit de effectu formali, non debet ullum tribuere, nisi subjecto capaci. Et quem effectum primarium naturalem habent accidentia Eucharistica, quando non sunt in subjecto? Potest etiam distingui maj. debet gratiæ tribui effectus; si sit in subjecto capaci denominationis, seu exigente eam denominationem, conc. maj. si non sit in subjecto capaci; neg. maj. & om. min. neg. conf.

293. Ob. 6. DEUS necessariò amat hominem instructum gratiâ, & necessariò odit existentem in peccato: sed implicat, quod DEUS hominem simul amet, & oderit: ergo. Confirmatur. Si duo concreta essentialiter sibi opponuntur, opponuntur etiam abstracta, seu formæ: atqui duo concreta justus & injustus, opponuntur sibi essentialiter: ergo & duo abstracta, scilicet gratia & peccatum. Resp. neg. maj. saltem, nisi DEUS velit prius naturâ remittere peccatum: Ad confir. retorq. argu. in concretis filii naturalis, & adoptivi, quæ sibi opponuntur in Christo, quin sibi opponantur abstracta, gratia & unio hypostatica, vel incarnatio DEI. In forma dist. maj. si illa abstracta metaphysicè post se trahant eas denominationes; conc. maj. si tantum naturaliter eas post se tra-

hant; neg. maj. & sic distincta min. neg. conf. si enim formæ istæ possunt esse, quin denominationem, ex oppositione denominationum malè infertur oppositio formarum.

294. Ob. 7. DEUS conservando peccatum cum gratia, faceret miraculum deturpativum naturæ: hoc non potest facere: ergo. prob. ma. tunc esset miraculum tale, quando privaret gratiam termino exigentiæ suæ, & nec illi, nec universo, faceret compensationem: sed hoc fieret in nostro casu: ergo. Confir. Sic DEUS esset causa conservativa peccati; hoc eum vel maximè dedecet: ergo. Resp. vel ma. vel mi. potest negari. Si per miraculum deturpativum tantum intelligitur, quod redderet naturam minùs perfectam, nego, DEUM non posse illud facere, seu neg. min. quis enim negat, DEUM potuisse mundum imperfectiorem condere? Certè, si condidisset omnes homines monoculos, nemini fecisset injuriâ: imò etiam tunc tamen DEUS fecisset, quod est optimum juxta mensuram voluntatis suæ, quæ est regula omnis honesti, ut fusiùs exponi solet, *tr. de Incarnatione*. Si autem intelligitur per miraculum deturpativum illud, quod naturam redderet moraliter turpem, seu inhonestam, neg. maj. ad prob. dist. ma. in eo casu esset miraculum tantum reddens naturam aliquantum imperfectiorem. om. ma. esset miraculum reddens naturam moraliter inhonestam. neg. ma. & sub ead. dist. conc. vel neg. mi. & conf.

Ad confir. neg. ma. Causa conservativa peccati non est illa, quæ non vult statim illud remittere, si præsertim ex justo titulo excusatur à remissione, aut destructione peccati: sed illa est causa conservativa peccati, vel offensa, quæ peccatum commisit, & condignam satisfactionem non præstitit, ut diximus *tract. de peccatis, n. 251*. Neque DEUS, posita gratiâ, habet obligationem remittendi peccatum; est enim gratia naturaliter exigat destructionem peccati, potest tamen DEUS, tanquam supremus Dominus, ei exigentiæ se nolle accommodare, quin propterea inhonestè agat. Neque etiam, faciendo miraculum, id faceret intendendo existentiam peccati: sed tantum intendendo existentiam gratiæ, & permittendo perseverantiam peccati. Quem autem finem DEUS haberet hujus miraculi, etsi non sciamus, multi tamen esse possunt, e. g. demonstrare peccatori gravitatem peccati per oppositionem illius cum gratia in eodem subjecto: quod autem hic finis possit obtineri aliis mediis, non probat, quod non possit adhiberi etiam istud medium miraculosum, ut est per se clarum.

295. Ob. 8. Gratia sanctificans dicitur à Conciliis, & Scripturis, spiritus promissionis, quo signamur, ac unguimur, & pignus eternæ hereditatis: sed cum his non stat peccatum, seu reatus ad privationem hereditatis &c.: ergo. Resp. om. maj. dist. mi. cum his non stat peccatum, si sint in subjecto capaci, & expedito ad suscipiendam denominationem uncti, & signati, aut certificati de pignore &c. conc. mi. secus. neg. min. & conf. sicut enim gratia est amicitia, sanctificatio, justificatio &c. ita potest esse unctio, & pignus &c. si autem incidat in subjectum incapax denominationis, illud non

non faciet unctum, nec de pignore certificatum: quod autem peccatum sit cum unctione, & pignore, non est magis impossibile, quam quod sit cum sanctitate &c. Dixi. om. maj. nam per illud pignus aliqui intelligunt testimonium bonæ conscientie; alii ipsum Spiritum S. aliqui etiam gratiam, vide Cornelium in 2. Cor. 1. v. 22. & seq. item eundem in epistola ad Ephes. c. 1. v. 13. & seq.

296. Ob. 9. Gratia vocatur in Scripturis lux, & peccatum tenebræ: sed lux, & tenebræ nec metaphysicè possunt simul esse: ergo nec gratia, & peccatum. ant. prob. ad Ephes. 5. v. 8. ait Apostolus: *Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* & 2. Cor. 6. v. 14. *Quæ societas luci ad tenebras?* ergo. Confir. 1. Joan. 3. v. 9. dicitur. *Omnis, qui natus est ex DEO, peccatum non facit; quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex DEO natus est:* sed hoc semen, & hæc natiuitas, est gratia: ergo cum gratia non potest quis peccare, adeoque gratia, & peccatum non simul stant. Resp. dist. ma. & per hoc à Scriptura tantum indicatur inter ista aliqua similitudo. conc. ma. indicatur identitas similitudinis, seu omnimoda paritas. neg. ma. & conc. mi. neg. conf.

Nec peccatum, nec ejus formalis malitia, est tantum pura negatio, ut fuscè probatum tract. de peccat. à n. 27. Neque peccatum, & gratia, contradictoriè opponuntur, ut lux, & tenebræ; cum in statu puræ naturæ utrumque abfuiſſet, & ante mundi creationem neutrum fuerit; unde non est inter ista identitas similitudinis, seu omnimoda paritas, sed tantum est aliqua similitudo, quæ stat in eo, quod lux subiectum capax illuminet materialiter, & gratia spiritualiter; quia hæc est splendor quidam, ut ait Catechismus Tridentini cit. n. 265. item, quod gratia in subiecto expedito expellat peccatum, sicut lux tenebras, non tamen omni eodem modo. Sic etiam dicitur gratia vitæ animæ, & peccatum mors, in hoc sensu, quod gratia, si anima sit capax, reddat eam viventem, & excludat mortem, non tamen omnino pari ratione cum vitâ physica; nam, quamvis etiam vitâ physica, & mors, non opponantur contradictoriè (cum ante mundi creationem nec vitâ, nec mors, data fuerit) sed tantum contrariè: opponuntur tamen contrarietate metaphysica; quia mors est negatio vitæ prius existentis, & vitâ cum negatione sui non potest simul dari.

Addendum hæc, quod, ut observat Gormaz, Patres, & Scripturæ has comparationes faciant, non cum gratia præcisivè, sed cum ea ut existente in hac providentia, in qua semper excludit peccatum; nam Apostolus in Epist. ad Ephes. & Cor. semper loquitur de fidelibus, & ad fideles, in hac providentia existentes. Ad confir. conc. totum. Homo, stante gratia, seu in sensu composito, non potest peccare (in sensu divisivo utique posset) non enim potest homo facere miraculum, & gratiam conservare cum peccato; potest autem DEUS, non quidem peccare: sed gratiam, stante peccato, conservare. Nec dicit S. Joannes, hominem non posse etiam de absoluta potentia DEI peccare: sed tantum ait, eum simpliciter id

non posse, quod verissimum est: sicut verissimè dicitur, hominem non posse volare, licet utique supernaturaliter id posset. Plures alias hujus textus explicationes vide apud Gormaz de gratia sanctificante. n. 54. in rem præsentem sufficit ea, quam modò dedimus.

DISPUTATIO III.

De Merito.

297. **P**ost Tractatum de Gratia Theologi tractant de Merito, & quidem aliqui valde copiosè; eo quod plures polemicas controversias misceant: nos, pro more Universitatibus regionum nostrarum consueto, paucioribus materiam hanc circumscribemus. Agemus autem de merito, prout hæc vox actum bonum significat; nam potest quidem meritum sumi indifferenter pro bono, & malo: & S. Augustinus vocabulo isto nonnunquam, præsertim de grat. lib. arb. c. 6. utitur ad denotandum peccatum: attamen communius accipitur in sensu bono; nam peccatum vocatur demeritum: & in hac quoque significatione nos hic agemus de merito, & quidem supernaturali.

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, Existentia, & Proprietatibus Meriti.

ARTICULUS I.

Quid sit, & an detur meritum supernaturale.

298. **D**ico 1. Meritum supernaturale est obsequium DEO factum, ex se potens movere ad retributionem doni supernaturalis: ita Oviedo tract. 9. de merito contrav. 1. puncto 1. n. 4. & in idem recidit definitio P. Gormazij de merito n. 3. atque in hunc sensum Theologi communiter, quin & Patres, atque Concilia, meritum explicant. Accedit etiam ratio; sicut enim in humanis, meritum naturale erga Regem, est obsequium factum Regi, & meritum respectu alterius, etiam est obsequium ei præstitum, potens movere ad remunerationem: ita meritum erga DEUM est obsequium ei præstitum &c.

299. Ut autem opus sit meritorium præmii supernaturalis, debet esse actus etiam supernaturalis, ut habetur ex omnibus illis Scripturis, & Conciliis, ex quibus probatur, quod nullus actus, prout oportet ad salutem, (per quem intelligitur omnis, sive de congruo, sive de condigno, meritorius doni supernaturalis, seu conducens ad salutem) elici possit sine gratia Spiritus S. de quo fuscè tr. de gratia. à n. 38.

si enim viribus naturæ elici nequit, utique supernaturalis est, & Theologicè quidem, utpote conducens ad vitam æternam, & beatitudinem supernaturalem. Nec sufficit tantum actus, extrinsecè supernaturalis, qualis esset, qui eliceretur ab eo, qui instructus gratia auxiliante supernaturali, per actum purè naturalem imple-ret præceptum aliquod positivum naturale.

Nam inprimis dubium est, an in iis occasionibus eliciatur aliquando actus tantum naturalis; id enim Coninck negat; cum enim præcepta naturalia etiam impleri possint per actus supernaturales, videntur in illis circumstantiis per tales impleri. Et cur non influat habitus supernaturalis, si præsens est; cum adsint omnia, cum ad influxum determinantia? aut, si habitus non adsit, e. g. in peccatore, gratia auxiliante supernaturali prævento, omnipotentia Divinæ æquè facile est, supernaturalem concursum præstare, nec ulla est ratio, quare DEUS cum faciente, quod est in se, supernaturaliter non agat: & insuper gratia auxilians concursum supernaturalem connaturaliter exigit. Dixi: gratia auxilians; nam, si tantum adsit gratia habitualis, seu sanctificans, actus neque extrinsecè erit supernaturalis; quia nemo cogitat, quod omnes actus iustorum, quos plurimos faciunt, ex fine purè naturali, sive honesto, sive indifferenti, sint extrinsecè supernaturales.

Verum posito, quod in iis circumstantiis actus naturalis elici posset, saltem non esset meritorius præmii supernaturalis; quia Concilia expressè dicunt, actus, prout oportet ad salutem, elici non posse sine inspiratione Spiritus S.; cum tamen talis actus, ita extrinsecè tantum (ut volunt adversarii) supernaturalis, absolutè sine gratia elici queat. Hinc Gormaz de merito n. 152. ait, etiam operationes Christi, si is actus purè naturales eliciisset, non futuras fuisset meritorias; cum dignitas Personæ non potuisset supplere defectum prædicati intrinseci, scilicet supernaturalitatis requisitæ in merito.

300. Dico 2. Datur verè, & propriè dictum meritum hominis apud DEUM. Ita Catholici omnes contra hæreticos, Lutheri, & Calvinii affectas. Prob. Ecclesiastici 10. v. 15. dicitur: Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum. Proverb. 11. v. 18. Seminanti autem iustitiam merces fidelis. Matth. 5. v. 12. Gaudete, & exultate; quoniam merces vestra copiosa est in cælis. 1. Cor. 3. v. 8. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet. Concilium Arausicanum II. can. 18. Debetur merces bonis operibus, si fiant: sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Lateranense Oecumenicum sub Innocentio III. cap. 1. de fide Catholica. Ut recipiant secundum merita sua... cum Christo gloriam sempiternam... Per fidem rectam, & operationem bonam placentes DEO ad æternam beatitudinem merentur pervenire. Florentinum in literis Unionis in Decreto de purgatorio, docet, animas, ab omnibus maculis purgatas, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum DEUM Trinum, & Unum, sicuti est, meritorum tamen diversitate alium alio perfectius. Consonat Tridentinum sess. 6. c. 16. de quo inferius. Plura, præsertim ex SS. Patribus, vide apud Bellarminum tom. 4. contr. 3. gener. & 2. princip. l. 5. c. 4.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

301. Ob. 1. Psalm. 102. v. 4. dicitur: Qui coronat te in misericordia, & miserationibus: ergo non ob merita. Confir. 1. Danielis 9. v. 18. dicit Propheta: Neque enim in justificationibus nostris proficimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis: ergo. Confir. 2. Luc. 17. v. 10. dicit Christus: Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus: ergo nihil meremur. Resp. neg. conf. S. Aug. 1. de corr. & grat. c. 13. sic ait: Veruntamen quia ipsa vita æterna, quam certum est bonis operibus debitam reddi, à tanto Apostolo gratia DEI dicitur: cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur, sine ulla dubitatione confitendum est, ideo gratiam vitam æternam vocari; quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini: scilicet DEUS nos coronat in misericordia; quia nostra merita fundantur in misericordia, & gratia; cum non possit homo mereri, nisi prius gratis, seu ex misericordia justificatus fuerit, & nisi gratiam prius misericorditer acceperit. Bellarminus c. 5. loco num. præced. citato. ait: Conitatur misericordia coronam gloriæ; quia scilicet peccata venialia misericorditer remittenda sunt ante ingressum beatitudinis.

302. Ad 1. confir. neg. conf. Daniel ibi non petit coronam gloriæ, sed liberationem à captivitate, in quam populus propter peccata devenerat. Verum, etsi petisset coronam gloriæ, rectè locutus fuisset; tum quia non sciebat, Israëlitas habere sufficientia merita; imò neque de se ipso id sciebat certitudine fidei; tum quia non debebat in his arroganter fidere, sed potius humiliter in misericordia DEI. Dein saltem est misericordia, quod DEUS ea merita acceperit in actu secundo in ordine ad reddendum præmium, quanquam non sit retributio purè gratuita: quæ responsio etiam notari potest in ordine ad priorem textum psalm. 102. Ad 2. confir. Resp. cum V. Beda, Bellarmino, & Gormaz, neg. conf. Servi inutiles sumus; tum, quia DEUS nullam utilitatem ex nostris obsequiis potest recipere; tum quia sine ejus adiutorio nihil possumus facere: non autem; quia nihil meremur.

303. Ob. 2. Ad Rom. 6. v. 23. dicitur: Stipendium enim peccati mors; gratia autem DEI vita æterna: ergo hæc est ex gratia, non ex merito; alias diceretur etiam stipendium. Confir. 1. Ad Rom. 4. v. 4. ait S. Paulus: Et, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: ergo. Confir. 2. Ad Rom. 8. v. 17. dicitur: Si autem filii, & heredes: heredes quidem DEI: atqui filii, seu hæredibus DEI, debetur hæreditas, seu vita æterna, absque meritis: ergo ista sunt superflua, adeoque non dantur. Resp. S. Aug. ep. 105. ante medium sic habet: Cum enim dixisset: stipendium peccati mors, quis non congruentissimè, & consequenter addere judicaret: stipendium autem iustitiæ vita æterna? Et verum est; quia, sicut merito peccati, tanquam stipen-

spendium, redditur mors, ita merito iustitia, tanquam spendium, vita aeterna. & l. de grat. & liber. arbit. c. 9. ubi cum posset dicere, (Apostolus) & recte dicere, spendium autem iustitia vita aeterna: maluit dicere: Gratia autem DEI vita aeterna. Docet autem, Apostolum hoc non dixisse, ne putaretur, nos habere vitam aeternam aequè à nobis, sicut peccatum; cum tamen merita non habeamus, nisi ex gratia. Et in hoc sensu loquitur S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 12. Meritis redditur, quæ gratia contulit homini. & ep. 105. ad Sixtum: Cum omne bonum meritum nostrum non in nobis faciat, nisi gratia, & cum DEUS coronat merita nostra, nihil aliud coronet, quam munera sua.

304. Ad 1. confir. Resp. illum textum Apostoli non loqui de meritis ex gratia factis, sed de operibus ex viribus liberi arbitrii factis. Patet quando Apostolus in eadem epistola loquitur de iustitia, quæ ex lege est, vel de lege factorum &c. loquitur de operibus legis Moisaicae, quæ ex se, independentè à gratia, & fide, non profunt: item loquitur de operibus factis ante fidem, & gratiam. Accedit, quòd ibi loquatur de merito, non gloriæ, seu salutis aeternæ, sed de merito primæ gratiæ, & inchoationis salutis, quale utique etiam iuxta non datur. Ad 2. confir. distin. min. hæreditas debetur absque meritis, hæreditibus, qui succedunt morientibus. om. min. qui accipiunt hæreditatem vivente patre. neg. min. & conf. DEUS non moritur, nec quasi ab intestato succedunt ejus filii: sed ipse supervivens tribuit eis hæreditatem: non tamen absque meritis; sicut etiam in creatis pater adhuc vivens non solet, nisi filio benè merito, cedere bonis. Si tamen filii DEI non possunt mereri, e.g. infantes post baptismum ante usum rationis mortui, tunc DEUS ipsis dat gloriæ, tanquam hæreditatem, absque meritis: at non ita adultis, quibus tamen etiam ob merita dat majorem gloriæ, quam infantibus, qui non habuerunt ulla merita.

305. Ob. 3. SS. Patres etiam negant merita: ergo. Resp. neg. ant. de quo videatur Belarminus tom. 4. contr. 3. gener. 2. princip. de justificatione l. 5. c. 6. ex quo nota sequentia. S. Hilarius, dum misericordiam præter meritæ requirit, tantum vult, ut diximus n. 302. venia peccata misericorditer debere remitti: quia nihil coinquinatum in cælum admittitur: potest etiam dici, merita debere misericorditer acceptari. S. Basilus malè citatur; tantum enim dicit, dari gloriæ non secundum debitum operum, sed secundum debitum munificentissimi DEI: scilicet, ut infra dicemus, condignitas præmii etiam desumitur ex magnificentia remunerantis. S. Augustinus, quando videtur nostra merita non sufficientia dicere, loquitur de meritis sine gratia DEI, & ex solius liberi arbitrii viribus elicitis. S. Prosper dicit, vitam aeternam esse donum gratiæ, eoquòd ipsa merita sint ex gratia; quia scilicet, tam qui diutius, quam qui brevius laborarunt, ex gratia id fecerunt: nec debent de suis laboribus gloriari, aut de suis viribus extolli, quod docere vult Christus eâ parabolâ, quam S. Prosper adducit. S. Gregorius loquitur de operibus virtutis naturalibus, quæ nihil profunt, antequam quis per ve-

niam peccatorum actualium, seu saltem originalis, convalescat. S. Bernardus tantum excludit obligationem ex rigoroſa iustitia commutativa, quam multi Theologi negant.

306. Ob. 4. Si admittantur merita hominum, sit injuria meritis Christi Domini, quasi non essent sufficientia: sed hoc est absurdissimum: ergo. Resp. neg. maj. Inprimis merita Christi infinitum eminent nostris; quia ille meritis est nobis etiam primam gratiam, quam nos mereri non possumus, 2. meritis est gratiam, sine qua adjuvante mereri non possemus, 3. merita ejus sufficienter infinitis gratis, & donis promerendis, & infinitis mundis redimendis. Quòd autem voluerit mereri nobis ita, ut non liceat nobis esse omnino otiosis, sed debeamus etiam aliquid facere, & cum ipsius gratia cooperari ad actiones virtutum, quæ sunt merita nostra, fuit sapientissimè factum; nam meritò exigit DEUS à nobis etiam cooperationem honestam ad nostram salutem: & certè nunquam capiam, DEUM non curasse, quidquid gravissimorum scelerum committamus, modò in merita Christi credamus; hoc enim fuisset amplam nimis portam pandere vitis. Sed neque minimum quid detrahitur eorum valori per hoc, quòd etiam nos mereamur; quia Christus sua merita instituit per modum causæ universalis, quæ concurrat cum causâ particulari, ejus cooperatio nil detrahit virtuti, vel dignitati causæ universalis. Sic non minus æstimabilis est omnipotentia DEI, dum non vult omnia se solâ facere, sed etiam causis particularibus influxum permittit, quàm si se solâ omnia operaretur.

307. Ob. 5. Possibilis est actus supernaturalis meritorius essentialiter impræmiabilis: ergo non omne meritum debet esse ex se potens movere ad retributionem præmii, adeoque mala est definitio meriti n. 298. statuta. prob. ant. si DEUS revelaret Petro, se nullum ejus actum præmiaturum, & Petrus hoc crederet, hic actus fidei esset essentialiter impræmiabilis: ergo. Respondet quidam, talem actum non quidem fore meritum in actu secundo, fore tamen meritorium in actu primo; quia hic actus tamen esset tantæ dignitatis, ut, si DEUS se vellet accommodare ejus valori, vel dignitati, deberet reddere tantum, vel tantum præmium. Sed hæc responsio potest urgeri sic. Hic actus essentialiter excludit remunerationem, adeoque excludit decretum DEI, volentis se accommodare ejus dignitati: ergo absolute non potest movere ad retributionem.

Itaque videtur dicendum, quòd talis actus, licet esset obsequium, tamen non esset strictè meritum: ex quo tantum sequitur 1. quòd actus meritorius constituatur ex negatione talis decreti nolentis præmiare, vel cerè ex negatione respectus essentialis ad tale decretum: 2. sequitur, quòd non omnis actus supernaturalis absolute necessariò debeat esse meritum: quæ non sunt contra nostram conclusionem; unde in forma. om. totum; quia nihil est nobis contrarium. Minimè autem sequitur, etiam possibile esse peccatum essentialiter impunitum; quia, ut suo loco dicemus, peccatum illud non essentialiter respiceret præcedentem actum fidei, vel decretum DEI, quòd tamen decretum, vel

vel saltem veram de ipso revelationem DEI respicere deberet actus supernaturalis fidei. Quamvis fortè videri possit talis actus fidei repugnare ex eo, quòd decretum negandi præmium obsequio non deceat DEUM liberalissimum, adeoque nec possit dari revelatio vera de hoc decreto, nec actus supernaturalis fidei de illo.

308. Addo pro clariore meriti notitia, 1. Non omne, quod est laudabile, est etiam meritorium; multi enim actus necessarii DEI, & Beatorum, sunt laudabiles: at non sunt meritorii; quia actus Beatorum non sunt liberi, nec in statu merendi elicit: actus Divini autem non possunt esse obsequium. 2. Distinguitur meritum & satisfactio; hæc enim respicit necessarium debitum abolendum, dum meritum respicit remunerationem. 3. Distinguitur etiam meritum, à satisfactio; cum hæc non debeat esse libera, sed possit esse necessaria, & à reo necessario tolerari: præterquam, quòd etiam supponat debitum. 4. Neque etiam idem sunt meritum, & impetratio strictè sumpta; hæc enim est humilis quædam, & expressa petitio, facta superiori, cum contestatione potestatis ejusdem superioris, & manifestatione indigentiae propriæ, pro qua tollenda fit petitio, quod propriè soli convenit orationi: meritum autem non tantum in oratione, sed in pluribus aliis actibus invenitur. Accedit, quòd oratio, seu impetratio, etiam possit fieri ab iis, qui non possunt mereri, ut à Christo, & Beatis in cælo. Si verò impetratio latius sumatur, pro omni opere, potente movere Divinam misericordiam ad præstandum auxilium, tunc potest omne meritum dici impetratio: quamvis non ideo etiam omnis impetratio sit meritum; quia hoc necessario debet esse liberum: si tamen impetratio libera sit, & elicit in statu merendi, etiam erit meritum. Interim tamen potest sæpe contingere, ut omnia hæc prædicata in unum actum confluant: sic e. g. actus misericordiae, liberè elicitus ab homine, habente gratiam sanctificantem, est moraliter laudabilis, est meritum, est etiam, si offeratur pro deletionem culpæ, satisfactio, & potest quoque esse satisfactio, si quis eum eliciendo pariat: quin etiam interpretativa quædam humilis deprecatio, adeoque impetratio. Idem est in actu orationis, cum aliqua corporis molestia, vel quadam perpessione, factæ &c.

ARTICULUS III.

An detur Meritum condignum æternæ gloriæ.

309. **M**eritum à Theologis dividitur in meritum de condigno, & meritum de congruo, de qua divisione agit S. Thomas. in 2. dist. 27. q. 1. a. 3. in corp. ubi sic scribit: Dicitur autem aliquis mereri ex condigno, quando invenitur æqualitas inter præmium, & meritum secundum rectam estimationem: ex congruo autem tantum, quando talis æqualitas non invenitur, sed solum secundum liberalitatem dantis munus tribuitur. Primum igitur, seu meritum de condigno est, quod est æquale

præmio: secundum autem, seu meritum de congruo est, quod non est æquale, sed tantum habet imperfectam aliquam exigentiam, & congruentiam ad præmium, quod ut reddatur, debet multum accedere de liberalitate, & affectu benevolæ præmiantis. Meritum de condigno vocatur *meritum simpliciter tale*: meritum de congruo vocatur etiam *meritum secundum quid*. Ubi tamen nota, etiam meritum de condigno non debere habere æqualitatem arithmetica cum præmio, sed sufficere geometricam, ut docent Oviedo. tr. 9. de merito contr. 5. punct. 5. Gormaz. tr. de merit. n. 11. Haunoldus. l. 2. tract. 3. contr. 1. n. 843. & alii, quibus præit S. Thomas loc. modo cit.

Ista autem æqualitas geometrica multum dependet etiam à circumstantiis, tum personæ merentis, tum personæ præmiantis; quò enim major est dignitas præmiantis, eò majori etiam præmio dignum est meritum; neque enim decet, ut idem meritum, vel obsequium, in se materialiter sumptum, eodem modo remuneretur rex, ac plebejus. e. g. si vitam servet rustico, & regi, meritò longè majorem remunerationem expectas à rege, quàm à rustico. Nec excessus doni regii erit tantum liberalis donatio, sed spectabit ad condignitatem præmii, adeò, ut, si rex tali non multò plus daret, quàm rusticus, ille non tantum illiberalis fuisset, sed debito suo minimè satisfecisse diceretur.

310. Nec dicas, obsequium præmium personæ digniori decrefcere in ratione meritis; nam, quamvis hoc verum sit, non tamen verum est, quòd æquè decrefcet in ratione condignitatis ad præmium; quia hæc non tantum constituitur ex dignitate operantis, sed etiam saltem aliquo modo geometricè ex dignitate præmiantis, ut in exemplo modò allato ostensum. Quare, licet meritum regi exhibitum, sit sub aliqua ratione minus obsequium, quàm, si exhibitum fuisset alteri inferiori, tamen meretur de condigno majus præmium à rege, quàm ab inferiori, ut patet ex dictis. Et hoc est, quod S. Thomas loc. num. præced. cit. dicit, meritum debere esse æquale præmio secundum rectam estimationem; per hanc enim planè judicatur, debere præmium, à rege datum, majus esse, quàm datum ab inferiore.

Quantum autem præmium debeat ab hoc, vel illo præmiantem dari, non potest determinare, quàm fortè ex lege, præmium determinante, si quæ sit, vel iterum ex recta estimatione, seu prudentum judicio. Hoc fermè idem intelligunt Lugo, & Oviedo, quando dicunt, meritum de condigno debere habere æqualitatem, non quidem quoad quantitatem, seu arithmetica, sed tamen quoad virtutem, seu vim movendi, quæ dependet etiam multum à dignitate præmiantis, & ex hac geometricè crescit. Idem alii videntur dicere, dum ajunt, meritum debere habere æqualitatem cum præmio, similem illi, quam habet semen cum arbore, quam continet in virtute.

311. Meritum de congruo autem non exigit hanc æqualitatem: attamen in eo requiritur, ut ait Lugo apud Haunoldum l. 2. tr. 3. contr. 1. n. 842, ut tam æstimabile sit, ut præmians possit prudenter moveri ad dandum illud.

lud præmium, e. g. si supremus militum ductor insignem victoriam de hostibus refert, meretur de condigno triumphum: alius inferior officialis bellicus, modo extraordinariè strenuo pugnans, meretur de condigno, non quidem triumphum, sed tamen promotionem ad altius officium militare, juxta suum statum: de congruo autem meretur, ut adhuc altius promoveatur; quia nil sit imprudens, si talis per saltum, ut ajunt, promoveatur. At verò, si rex vellet stabularium, ob habitam diligentem curam equi, statim adoptare in filium (ut rectè ait Haunoldus) imprudenter ageret; nec enim istud obsequium vel de congruo mereretur tantum præmium. Addit Gormaz n. 19. *§ seq. de merito*, & bene, quòd meritum de congruo patiatur magnam latitudinem, & quidem debeat in illo esse congruentia aliqua cum præmio: qualis autem, aut quanta esse debeat, inferendum, ait, esse vel ex auctoritate, vel ex ratione, vel ex comparatione cum aliis meritis certò congruis.

312. Ex occasione hinc quæri potest, in quo sensu verum sit illud axioma Theologorum: *DEUS punit infra condignum*, & *premiat ultra condignum*. Et quidem quantum attinet ad punitionem, dicendum, quòd DEUS nunquam utatur toto rigore justitiæ, sed minus puniat, etiam in inferno, quàm derigore peccata mererentur. Quod autem attinet ad præmium, Oviedo tract. 9. *controv. 5. punct. 6.* assertit multiplicem axiomatis sensum, & n. 89. tandem dicit, se istud axioma parùm curare; cum nesciat, unde proveniat. Potest tamen dici. 1. quòd, sicut datur triplex rerum pretium, summum, medium, & infimum, ita etiam detur triplex præmium: & DEUS semper det summum. ita Haunoldus. 2. potest dici, quòd DEUS præter præmium condignum essentialè, addat alia accidentalìa, vel majorem intensiõnem præmii. 3. potest dici, quòd DEUS plus det præmii, quàm exigit meritum, præcisè in se spectatum, seu materialiter acceptum, seclusa gratia condignificante.

313. Dividitur ulteriùs meritum, præsertim à recentioribus, in *impetratorium*, & *compensativum*. Prius, seu *impetratorium*, quod etiam vocatur *remunerandum*, vel à quibusdam etiam *attractivum*, est illud, quod per modum causæ moralis, seu quia est, movet ad retribuendum præmium, e. g. victoria obtenta movet ad decernendum supremo Archistratego triumphum: bona opera supernaturalia, in statu gratiæ facta, movent DEUM ad dandum augmentum gratiæ. Meritum *compensativum* (quod etiam aliquando vocatur *solutivum*) juxta suos auctores est illud, quod non movet per modum causæ moralis, quia est, sed ut sit, per modum causæ finalis, e. g. si quis anticipatò solvit mercedem operario, labor subsequens dationem mercedis, est meritum compensativum; quia movet ad dandam anticipatò mercedem; non quia est, sed ut sit, seu ut labor subsequens compenset, vel quasi solvat, seu rependat mercedem priùs acceptam.

Ex quo tamen, ut ajunt assertores hujus meriti, non sequitur, quòd quilibet finis intentus, sit tale meritum; nam, si merces non

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

detur intuitu habendæ compensationis per laborem, non erit tale meritum. At vix erit, aut certè rarus casus, ut merces detur anticipatò non intuitu alicujus laboris, vel rei habendæ; nam talis merces utique datur propter aliquid acquirendum, vel comparandum (alias non est merces, sed donatio) adeoque adhibetur tantum medium ad finem: consequenter, si finis obtineatur, hic erit meritum compensativum; unde ad minimum ordinariè finis erit meritum compensativum, saltem, si compenset media; si enim ista non compensaret, reverà non esset meritum compensativum, quamvis tale esset in intentione adhibentis media, vel dantis mercedem anticipatò &c. Sed de hoc merito sufficiat data hæc explicatio: an reipsa dicendum sit meritum, & an talia fuerint merita Christi, discutiendum est in tractatu de Incarnatione. His præmissis

314. Dico. Actus supernaturaliter boni, facti ab homine, in statu gratiæ sanctificantis constituto, sunt meritorii de condigno beati tudinis æternæ. Ita Catholici omnes. Prob. Meritum simpliciter tale, & cui debetur præmium, est meritum de condigno; nam, ut suprà explicatum, meritum de congruo est tantum meritum secundum quid, ita, ut, si remunerator præcisè velit attendere ad ejus valorem, non debeat ei reddere præmium: atqui Scripturæ, Concilia, & Patres, sæpissimè ajunt, simpliciter nos mereri vitam æternam, hanc reddi, & deberi nostris meritis &c. ergo.

Prob. mi. textibus pluribus n. 300. citatis: qui firmantur magis ex aliis, quibus DEUS sæpe dicit, quòd reddat mercedem ad mensuram operum, hoc est, secundum dignitatem eorum: & quòd digni reddamur vitæ æternæ &c. Sic psalmo 61. v. 13. *Reddes unicuique secundum opera sua.* Matth. 16. v. 27. *Tunc reddet unicuique secundum opera ejus.* Apocal. ultimo. v. 12. *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.* 2. Thessalon. 1. v. 5. *Ut digni habeamini in regno DEI, pro quo & patimini.* Apocal. 3. v. 4. *Ambulabunt mecum in albis; quia digni sunt.*

315. Accedunt SS. Patres, qui asserunt, nos ratione operum dignos esse æternâ vitâ, & hanc reddi ut stipendium, per quod planè non intelligitur donatio, sed merces operi respondens: item ajunt, nos mercari, seu emere beatitudinem, quod sanè non est eam gratis, sed pro condigno pretio accipere. Sic S. Justinus in Apologia. 2. multùm ante medium ait: *Hominesque, qui dignos se DEI voluntate, & consilio, operibus præstiterint, cum eo victuros esse meritis suis sumptimus.* S. Hilarius canone 5. in Matth. *Regnumque DEI vitæ nostræ stipendiis quæramus.* Et hæc redè, perfectèque viventium merces est. S. Basiliius homil. in principium Proverb. sub finem. *Omnes Evangelicam viam ambulantes mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cælestium negotiantes.* S. Augustinus. epist. 105. ad Sixtum ante medium. *Sicut meritum peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium vitæ æterna.* Plures textus ex Scripturis, Patribus &c. suggerit Bellarminus. tom. 4. *controv. 3. gener. contr. 2. princip. de iustif. l. 5. c. 3. § 4.* Accedit ratio. Justus per gratiam

X

fit

sit filius adoptivus DEI: ergo potest mereri suam hæreditatem, operibus ab ipso statu filii DEI dignificatis.

316. Posset hic etiam quæri, an merita nostra de condigno se quoque extendant ad merendam primam gratiam, & gloriam: at quia quæstioni huic jam satisfactum in *tract. de Angelis à n. 136.* ubi discussum, an Angeli se disposerint ad primam gratiam (nam quoad hoc par est ratio de hominibus, & de Angelis) hinc illuc lectorem remitto. Breviter tantum dico, non posse nos mereri, neque de congruo, primam gratiam excitantem; quia antecederet ad hanc gratiam, non possumus elicere, nisi actum purè naturalem, ut patet: sed actus purè naturalis non potest esse meritum, neque de congruo, respectu præmii supernaturalis, ut est certum: ergo.

Possumus tamen de congruo mereri primam gratiam sanctificantem, modò gratia excitans præcesserit; nam meritum de congruo non præsupponit statum habitualis iustitiæ, sed potest etiam dari in peccatore. At verò non possumus eandem primam gratiam sanctificantem mereri de condigno; quia tale meritum constituitur ex dignitate gratiæ sanctificantis, & meritum præsupponitur ad præmium, adeoque, si gratiam illam primam mereremur de condigno, deberet eadem gratia præsupponi ad seipsam, quod fieri nequit. Probabiliter tamen possumus mereri de condigno primam gloriam: & sic in *tr. de Angel. loc. cit.* diximus, Angelos probabiliter meritos esse de condigno primam suam gloriam. Ratio est. Cum actibus nostris correspondeat duplex præmium, nempe gratia sanctificans pro priori, & gloria pro posteriori signo naturæ, probabiliter actus, pro priori condignificatus gratia sanctificante, habet pro posteriori vim condignam merendi gloriam.

317. Ob. 1. Apostolus ad *Rom. 8. v. 18.* ait. *Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis:* ergo non datur meritum condignum gloriæ. Confir. Potest dici, quòd opera nostra sunt tantum puri termini, quibus positis, DEUS ex sua pura liberalitate conferat gloriam: sicut supra *n. 63. & 64.* diximus, aliquos asserere, opera naturalia esse puros terminos, quibus positis, DEUS, ex pacto cum Christo, det gratiam: ergo non debent admitti merita condigna. Resp. neg. conf. Apostolus loquitur tantum de passionibus, seu operibus, in se consideratis, absque condignificatione gratiæ, qua ratione utique non habent proportionem cum præmio æterno, præsertim (ut rectè ponderat Bellarm. *tom. 4. contr. 3. general. contr. 2. princip. de iustif. l. 5. c. 3.*) cum sint huius temporis, hoc est, tam breves, & gloria sit sempiterna.

Responsio hæc roboratur ex eo, quòd intentum Apostoli ibi fuerit, animare fideles ad fortiter patiendum, ostendendo, quàm parvis rebus possint ingentia præmia sibi acquirere, ad quod ejus intentum vel maximè serviebat, si compararet passionum istarum, in se, seu materialiter tantum spectatarum, exiguitatem cum magnitudine gloriæ æternæ; unde non voluit, ibi eas passionibus intelligi, ut à gratia condignificatas; nam de ipsis in hoc sensu acceptis ali-

ter loquitur *2. Cor. 4. v. 17.* Quod in presentibus est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, super modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. Ad confir. neg. ant. Purus terminus non est dignus mercede, aut stipendio, nec ista illi debentur, sicut tamen Scripturæ, Concilia, & Patres dicunt, ista deberi nostris operibus bonis in gratia factis.

318. Ob. 2. Tridentinum sess. 5. c. 16. ait: *Bene operantibus usque in finem, & in DEO sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis DEI per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces, ex ipsius DEI promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda:* ergo opera bona sunt gratia, adeoque non sunt merita, nisi ad summum de congruo. Confir. DEUS præmiat ultra condignum: ergo opera bona non sunt tam digna, quàm vita æterna. Resp. neg. conf. Tridentinum opera nostra vocat simpliciter merita, & ait, iis reddendam mercedem esse, quæ non conveniunt merito tantum congruo. Quòd autem eadem opera vocet gratiam, nil obest; quia sunt simul gratia; cum sine gratia excitante, & adjuvante, vel cooperante, elici non potuerint. Et hoc etiam est, quòd S. Augustinus vult indicare verbis *n. 301. & 303.* allatis. Ad confir. Ex hoc ipso axiomate infertur, quòd supponant Theologi meritum condignum; aliàs quomodo dicerent, DEUM ultra hoc præmiari. In forma. neg. conf. Sensum hujus axiomatis jam explicavimus *n. 312.*

ARTICULUS IV.

An solus Actus Charitatis, vel solus actus à charitate imperatus, sit meritorius præmii supernaturalis.

319. Dico, Non solus actus charitatis, sed omnes alii actus supernaturales aliarum virtutum, in statu gratiæ elicti, sunt meritorii gratiæ, & gloriæ. ita Theologi communissimè contra paucissimos, Prob. conclus. Actus virtutum supernaturales, ab homine iusto elicti, ex intrinsicis suis prædicatis, referuntur ad DEUM, tanquam ultimum finem: ergo sunt meritorii; nam si referuntur ad DEUM, sunt obsequia DEO præstita, & ratione gratiæ digna præmio supernaturali, gratiæ, & gloriæ. antecedens rectè probat Suarez. *p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 4. & 5.* ex eo, quòd isti actus speciali modo debeant DEO procedere, tanquam à supernaturali principio; nam hoc ipso jam habent sufficientem relationem ad DEUM, tanquam ad suum ultimum finem; quia, ut idem Eximius ait, quæ procedunt à DEO, ut auctore supernaturali, ordinantur ad ipsum, tanquam supernaturalem finem, intrinsicè, & connaturali ordinatione; cum ultimus finis semper proportionetur primo principio: sicut ideo natura intellectualis naturaliter tendit in DEUM, ut finem naturalem; quia ab illo, ut prima causa naturali, procedit: ergo actus isti jam referuntur sufficienter ad DEUM.

Verum

Verum quidem est, quòd actus aliarum virtutum non referantur ad DEUM tanquam ad suum objectum, sicut ad eum refertur actus charitatis; attamen referuntur ad eum tanquam ad suum principium, & finem, quòd sufficit; nam gratis dicitur, quòd alia relatio requiratur. Confir. Opposita opinio (ut iterum bene advertit Suarez. n. 3.) merita iustorum sine causa multum diminuit; nam juxta adversarios multi, etiam iusti, sed imperfecti homines, sæpe fat diu nihil, saltem præmii essentialis, mererentur; cum actum charitatis Theologica fat diu non eliciant: interim tamen Christus Dominus Matth. 25. v. 34. operibus misericordiae, nulla mentione facta charitatis Theologicae, vitam aeternam, tanquam meritis condignis attribuit.

320. Prob. conclusio 2. Tridentinum sess. 6. c. 16. ad hoc, ut homines vitam aeternam, suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censeantur (quibus verbis planè indicatur meritum de condigno) ad hoc, inquam, aliud non requirit, quàm 1. ut sint iustificati, seu in statu gratiae. 2. ut opera eorum fiant ex gratia, seu virtute, quam Christus, tanquam caput, in membra influit. 3. ut eadem opera in DEO sint facta: quòd repetitur ejusdem sessionis can. 26. sed hoc totum habetur etiam in aliis actibus supernaturalibus aliarum virtutum: ergo. ma. & min. patent, nisi quis vellet contendere, verba illa in DEO facta significare actum charitatis; at immeritò hoc contenderet; nam satis in DEO fit, quòd (ut Suarez. ait p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 6.) fit in gratia, sive fit ab homine, per charitatem habituales in DEO manente, & ex gratia DEI, specialiter moventis, & adjuvantis, ad ponendum actum, qui ex natura sua in DEUM tendit, & ad gloriam ejus cedit, ut explicatum n. preced.

321. Dico. 2. Ad hoc, ut actus sit meritorius de condigno, non est necesse, ut sit imperatus à charitate. ita Suarez. p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 3. Gormaz de merito n. 118. qui insuper n. 115. citat Amicum, Tannerum, Arriagam, Oviedo, & communem nostrorum. Conclusio procedit tam de imperio actuali charitatis, quòd consisteret in actu charitatis actualiter existente, quàm de virtuali, quòd consisteret in aliquo effectu ab actu charitatis (qui prius extitisset, nunc autem jam transisset) relicto; sicut scilicet solent Theologi alibi loqui de intentione actuali, & virtuali. Alii hinc mentionem faciunt imperii habitualis, hoc est, jam præteriti, & in nullo effectu amplius existentis, quòd minus requiritur; quia minus juvat: certè non magis est necessarium. Prob. autem conclusio fisdem rationibus, quibus superior assertio. Sine imperio actuali, & virtuali, quin & habituali charitatis, habentur omnia, quæ Tridentinum requirit ad opera meritoria de condigno, ut supra explicatum: habetur etiam sufficiens relatio intrinseca actuum ad DEUM, extrinseca alia non probatur esse necessaria; imò cum minueret multum merita iustorum in ordine ad gloriam, aut gratiam; edquòd multi, saltem imperfecti, sæpe fat diu actum charitatis non

eliciant, potius probatur non esse necessaria talis relatio: ergo.

Quare ad meritum de condigno tantum requiritur. 1. ut actus sit honestus. 2. ut intrinsecè sit supernaturalis. 3. ut sit liber. 4. ut sit elicitus ab homine iusto, seu habente gratiam sanctificantem. 5. ut sit elicitus adhuc in statu viæ, vel merendi. Ex quo obiter infero, non requiri per se ad meritum specialem arduum actus; nisi enim fiat quaestio de voce, & omnis actus liber dicatur specialiter arduus; eoquòd elici debeat, stantibus quibusdam motivis in oppositum, multi actus valde meritorii, non sunt specialiter ardui; nam sanctissimi viri facillè eliciunt actus Divini amoris, etiam intensos.

322. Ob. 1. S. Paulus 1. Cor. 13. v. 3. ait: Si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: ergo alii actus, non imperati à charitate, non merentur. Confir. Scriptura sæpissimè nos hortatur, ut omnia ad gloriam DEI, & propter ejus amorem, faciamus, ut consequamur vitam aeternam: ergo ad meritum de condigno requiritur ordinatio operis ad amorem DEI: ergo requiritur saltem virtuale imperium charitatis. Resp. neg. conf. Apostolus ibi loquitur de charitate habituali, quæ si non adsit, neque adest in hac providentia gratia sanctificans, adeoque non datur meritum condignum, ex defectu status iustitiæ, non autem ex defectu charitatis actualis.

Ad confir. neg. utramque conseq. Scriptura nos hortatur sæpe ad alios actus virtutum, e.g. ad jejunium, orationem, eleemosynam, quin ad meritum requiratur imperium istarum virtutum, temperantiæ, religionis &c. sic Raphaël Tob. 12. v. 8. hortatur Tobiam ad ista sine ulla mentione actus charitatis. Unde ex eo, quòd Scriptura ad aliquid hortetur, sequitur quidem, illud esse bonum, vel aliquando etiam melius; sed non sequitur, id esse necessarium: & saltem sufficit ordinatio intrinseca operis, quæ est interpretativa aliqua intentio gloriæ Divinæ, ejusque beneplaciti: nec requiritur ordinatio aliqua extrinseca actualis, vel virtualis.

323. Ob. 2. Actus meritorius, ut sit dignus mercede, debet esse obsequium DEO præstitum: atqui non est tale, nisi per actum charitatis referatur ad DEUM: ergo. Confir. Actus non est meritorius, sine promissione facta ex parte DEI remunerantis: ergo neque est meritorius, sine oblatione facta ex parte merentis: atqui hæc oblatio debet fieri per actum charitatis: ergo. Resp. neg. min. modò enim actus ex intrinseca sua natura referatur ad DEUM, & insuper fit adimpletio legum ipsius, atque ipsi placens, est sufficienter obsequium, etsi nec actu, nec virtute, hinc & nunc, referatur ad DEUM, per extrinsecam intentionem, vel imperium.

Et quis dicat, illum non præstare obsequium suo hero, qui cogitans, se velle nunc strenuè laborare, simul egregiè e. g. in horto domini laborat, quin de suo hero cogitet? Sufficit scilicet, hunc laborem eoipso, quòd fiat circa bona domini, cedere in ejus bonum: sic

etiam sufficit, opera nostra, ex supernaturali gratia facta, cedere ex ordinatione intrinseca in bonum DEI, vel ad ejus laudem, aut beneplacitum.

324. Ob. 3. S. Thomas. 1. p. q. 95. a. 4. in corp. ait. *Quantitas meriti ex duobus potest pensari: uno modo ex radice charitatis, & gratie: & talis quantitas meriti respondet premio essentiali, quod consistit in DEI fruitione*: dein addit, alio modo pensari quantitatem meriti, ex quantitate operis, sive absoluta, sive proportionali, & subdit: *Utraque tamen quantitas meriti respondet premio accidentali, quod est gaudium de bono creato*: ergo ex S. Doctore actui meritorio non respondet premium essentiali, nisi ratione radicis charitatis, hoc est; quia meritorium opus oritur ex radice charitatis, ratione imperii, sive actualis, sive saltem virtualis, à charitate positi.

Resp. neg. conf. S. Doctore eo loco tractat quæstionem, an primus homo, seu Adam, in statu justitiæ originalis, fecisset opera magis meritoria, quàm nos nunc faciamus: nec facit ullam comparisonem inter actus charitatis, & aliarum virtutum: sed inter actus charitatis, elicitos in statu naturæ integræ, & elicitos in statu naturæ lapsæ, aitque, in priori statu Adamum eliciturum fuisse majora merita, eoquod habuisset copiosiores gratias, & minora obstacula tentationum &c. adeoque ferventiores actus charitatis eliciuisset: quod nihil est contra nos.

325. Quod autem spectat ad radicem charitatis, permitto, S. Doctorem loqui de charitate actuali; nam dicit, operantem ex majori charitate plus mereri, quod valde incertum est de operante cum majore tantum charitate habituali: deinde ad 2. ait, ex magnitudine charitatis causari promptitudinem voluntatis, & ex hac charitate posse aliquem tam prompta voluntate facere opus facile, quàm alius faceret difficile; quia æquè paratus esset, hoc alterum facere: quæ conveniunt charitati actuali intensæ. Dixi: *permitto*; quia aliqui cum Gormaz volunt, S. Doctorem ibi loqui de charitate habituali: quo casu, ut patet, textus non probaret quidquam contra nos. Sed supponendo etiam, sermonem ibi S. Doctore esse de charitate actuali, resp. S. Doctorem non dicere, nullum dari meritum sine radice charitatis actualis, sed tantum dicere, nullum dari meritum, seu vim meritoriam ad premium essentiali, in actu externo, ex charitate facto, nisi illam, quæ in eum derivatur ab actu interno charitatis, qui est radix meriti.

Quod enim S. Doctore loquatur de operibus externis, est manifestum; quia loquitur de oblationibus in templo factis, & duobus minutis, à vidua Evangelica oblati; & hæc opera, ait, non mereri premium essentiali, sed ad summum aliquod accidentale majus, si ipsa majora fuerint. e. g. si duo ex actibus charitatis similiter intensi fecissent duo opera externa, unus majus, alter minus, ille non haberet majorem visionem beatificam, quàm hic: posset tamen habere aliquod gaudium accidentale de bono creato, ut ait S. Doctore, quatenus posset gaudere de eo, e. g. quod nobilius templum honoris Divino structum sit. Unde à primo ad ultimum, ex hoc loco tantum probatur, quod actus externus non augeat meritum actus inter-

ni, prout etiam diximus tract. de actibus humanis n. 164. non autem, quod nullus actus virtutum, nisi formaliter procedat ab imperio charitatis, sit meritorius præmii essentialis, seu fruitionis Dei, de quo ibi S. Doctore nullatenus agit.

ARTICULUS V.

An Opera meritoria habeant vim merendi ex natura sua, an ex promissione DEI.

326. **P**remitto ex Suarez p. 3. de grat. l. 12. c. 17. n. 1. alius esse ordinem, aliud promissionem.

Illa, seu *ordinatio*, est voluntas ordinantis hæc opera ad hæc præmia. e. g. cursus in stadio ex se non est meritum bravii, sed ex lege reipublicæ, instituentis hæc certamina, & proponentis victori præmia: & hinc talis voluntas reipublicæ est ordinatio cursûs ad meritum. *Promissio* est voluntas ejus, qui se obligat ad dandum tali operi condignum premium. Quæ promissio ordinariè vel involvitur in ordinatione, vel certè hæc consequitur; cum ordinans meritum, & proponens premium, meritò censetur se obligare ad istud dandum, supposito, quod opus fuerit factum.

Discrimen etiam faciendum cum eodem Suarez loc. cit. n. 7. inter *premium intrinsecum*, ut vocat, & *extrinsecum*. Prius est, cum quo actus meritorius habet intrinsecam connexionem &c. alterum, cum quo actus non habet intrinsecam connexionem, sed debet eam ab extrinseco accipere. Idem est, si dicatur, discrimen esse inter opera, *ex se indifferenter ad premium*, & *ex se connexa cum premio*. Indifferenter sunt e. g. cursus in stadio, item scriptio alicujus poematis; hæc enim actiones, licet in se laudabiles sint, tamen independentes ab ordinatione, vel propositione præmii, victoribus dandi, non habent connexionem cum premio. Connexa cum premio sunt e. g. famulus domino præstitus, vel labor artificum, aut operarum: & adhuc magis bona opera supernaturalia; quia, etsi fors ille famulus, & labor, non ita strictè conducentiam intrinsecam habeant ad mercedem, seu retributionem, tamen opera nostra bona supernaturalia habent intrinsecam conducentiam ad visionem beatificam, quæ est merces, & premium, atque ideo dicuntur Theologicè supernaturalia.

327. Addo ex doctrina ejusdem Eximii, & Gormazii tr. de merito. n. 210. & seq. vocem hanc *meritum* in triplici significatione accipi posse, nempe pro merito latè dicto, strictè dicto, strictissimè dicto. *Meritum latè dictum* potest dici actio, quæ ex se quidem habet libertatem, bonitatem, laudabilitatem, dignitatem, & valorem: sed vel habet valorem necdum determinatum, vel non positum in circumstantiis ad merendum requisitis; ait enim Suarez (præsertim p. 3. de grat. l. 12. c. 17. n. 12.) opus etiam habens valorem, nondum tamen esse meritum immediate respectu hujus tanti præmii: eoquod, sicut pretium rerum est triplex, summum, medium, & infimum, ita etiam detur valor meriti ad premium summum, medium, & infimum: putat-

putatque, hunc valorem non stare in indivisibili antecedenter ad determinationem DEI, quam putat necessariam, ut assignetur cuique merito primum in indivisibili.

Alii autem, qui videntur velle, primum condignum stare in indivisibili, idque à DEO cognosci, tamen negare non possunt, actum talem non exigere ex natura circumstantias merendi, e. g. actus etiam liber est indifferens, ut fiat in via, vel in termino, praesertim, si operans nondum sit in ultimo termino, ut Patres in limbo, vel animae in purgatorio, vel, ut plurimi volunt, Enoch, & Elias in loco incongnito; quare, si talis actus non ponatur in statu viae &c. non erit meritum, nisi latè dictum.

Meritum strictè dictum est actus, habens in se non tantum bonitatem, & laudabilitatem (quam habent etiam actus DEI, & Beatorum non liberi, & non meritorii) sed etiam libertatem, & determinatum valorem, ac dignitatem, & quidem in circumstantiis ad merendum requisitis, ad recipiendum primum, si remunerator se velit accommodare valori ipsius, ad quod tamen saepe non tenetur. Meritum strictissime tale est, quod praeter dicta affert etiam obligationem in remuneratore ad dandum primum. His praemissis

328. Dico 1. Ad meritum supernaturale latè dictum nulla requiritur ordinatio, aut promissio DEI: requiritur tamen aliqua ordinatio ad meritum strictè dictum. Ita Suarez capit. praeced. citato, & alii. Prob. 1. pars. Laudabilitas, bonitas, libertas, dignitas, & valor, praesertim adhuc indeterminatus, non requirunt ordinationem specialem DEI, sive ad primum, sive ad circumstantias proximas merendi: atqui in illis, nempe in laudabilitate &c. stat meritum latè dictum: ergo. Prob. 2. pars. Vel actus ex se nondum habet valorem, in indivisibili determinatum, aut dignitatem ad primum, vel certe ex se non exigit, ut in his, vel illis circumstantiis, & non in aliis, sit strictè meritorius: ergo opus est determinatione DEI, volentis ei assignare tantum, vel tale primum, vel saltem opus est determinatione circumstantiarum, in quibus actus sit, vel non sit meritorius: atqui haec determinatio est ordinatio ad primum, vel circumstantias: ergo ad hoc, ut actus sit strictè meritorius, opus est aliqua ordinatione, sive determinatione DEI.

329. Dico. 2. Ad hoc, ut actus sit strictissime meritorius, praeter ordinationem etiam opus est promissione DEI. Ita Gormaz de merito n. 211. Suarez p. 3. de grat. l. 12. c. 18. n. 5. & hoc teste, communiter alii. Prob. DEUS, utpote supremus dominus, sub cuius potestate, & iure plenissimo, omnia sunt, posset sibi vindicare, titulo sui domini, omnes actus nostros bonos, laudabiles, liberos, aequales, vel dignos premio &c. quin se vellet accommodare exigentiae valoris eorum ad primum, vel aliquid pro iis retribuere: ergo, ut DEUS obligetur, opus est promissione ipsius, quae posita, ratione suae infinitae fidelitatis, si non etiam, ut multi volunt, ratione iustitiae, metaphysicè necessitatur ad dandum primum promissum.

Confir. Scripturae, Concilia, & Patres, saepe revocant vim actuum nostrorum bono-

rum meritoriam, saltem ultimato completam, sive strictissime talem, ad promissionem DEI: qua promissione infallibili etiam excitant spem nostram, & simul animum, ad alacriter faciendam bona: ergo. ant. prob. Matth. 20. v. 13. sub similitudine Patrisfamilias inducit Christus vel se, vel Patrem suum, operario loquentem: Nonne ex denario convenisti mecum? conventio autem idem est, ac promissio. Jacobi 1. v. 12. Accipiet coronam vitae, quam repromisit DEUS diligentibus se. Concilium Senonense in decretis fidei, decreto 16. ait, nostra bona opera esse meritoria, non absoluta condignitate quidem (neque enim condignae sunt passionibus huius seculi ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis) sed gratuita magis, & liberali repromissione: ubi absolutam, hoc est, omnino strictissimam condignitatem non solis operibus nostris bonis, sed his simul cum promissione gratuita, trib. it.

Moguntinum cap. 8. ait, opera nostra bona verè bona, & DEO grata, ac remuneratione vitae aeternae digna esse; tum quia DEUS bene operantibus, & in ipso sperantibus, mercedem misericorditer promittit: tum etiam, quia ejusmodi iustificatorum opera, gratia DEI effectus sunt, & movente, & adjuvante Spiritu S. fiunt. Sic etiam Tridentinum, superius jam citatum, sess. 6. c. 16. ait: Bene operantibus . . . proponenda est vita aeterna . . . tanquam merces, ex ipsius DEI promissione bonis ipsorum operibus, & meritis, fideliter reddenda. Ubi, dum ait, meritis reddendam, agnoscit meritum strictè dictum, antecedenter ad promissionem: dum autem ait, ex DEI promissione reddendam, indicat, ea independenter à promissione non esse merita strictissime talia.

330. Consentiant Patres apud Suarez p. 3. l. 12. de grat. c. 18. ex quibus S. Augustin. serm. 16. de verbis Apostoli: Illo ergo modo possumus exigere Dominum nostrum, ut dicamus: redde, quod promissisti, quia fecimus, quod iussisti. Neque dicas: si promissio necessaria est, tunc potest dici, quod in ea sola consistat vis meritoria; nam hoc nullo modo dici potest; cum possit promissio fieri sub conditione prorsus non meritoria, praesertim de condigno. Sic DEUS promittit gratiam, & remissionem peccati, contritioni à peccatore elicita, quae tamen nullo modo est meritum de condigno, ut omnes docent. Sic etiam, si quis alteri promittat equum, si det aureum, talis datio non est primum condignum. Et ratio, quod promissio sola non faciat actum meritorium, clara est; quia, sicut potest promissio esse purè & absolute gratuita sine omni adjecta conditione, ita etiam potest esse sub conditione, quae non sit aequalis valori, vel dignitati &c. rei promissae. Unde ad meritum requiritur bonitas, aestimabilitas, dignitas, &c. operis saltem geometricè aequalis remunerationi, sive premio, quae superius sat explicata sunt.

331. Equidem aliqui videntur dicere, quod, sicut princeps in humanis potest pro libitu augere, vel minuere pretium monetæ, ita etiam DEUS possit pro libitu augere vim meritoriam operis, non attendendo ad laudabilitatem, dignitatem &c. adeoque ad meritum illa non requiri, sed sufficere solam ordinationem, vel promissionem DEI. Sed rectè respondet Gormaz

de merito n. 49. princeps potest etiam valorem tribuere corio, quin propterea tantum valeat, ac aurum; nempe potest princeps tantum augere valorem extrinsecum monetæ, non autem intrinsecum monetæ valorem, aut æstimabilitatem, seu dignitatem; quia per decretum principis non fit perfectius, nec copiosius, aurum, vel aliud metallum. Pariter quidem potest etiam DEUS sua promissione, vel ordinatione, augere, ut ita dicam, valorem extrinsecum operis, ut à se acceptetur, sicut auxit, ut ita dicam, valorem contritionis elicite ab homine in statu peccati: at per hoc non auget intrinsecam operis æstimabilitatem, dignitatem, valorem &c. ut sint æquales præmio: in his autem stat ratio meriti condigni: ergo sola promissio DEI non est ratio, seu forma denominans meritum condignum.

332. Ob. 1. contr. 2. conclusionem. Datur antecedenter ad promissionem DEI demeritum condignum poenæ æternæ, in peccato mortali: ergo etiam potest dari antecedenter ad promissionem DEI meritum condignum vitæ æternæ. Resp. dist. ant. datur demeritum in sensu suprà explicato strictum. conc. ant. strictissimum. subdist. antecedenter ad promissionem formaliter talem. conc. virtualiter talem, seu antecedenter ad determinationem DEI. neg. ant. & conf. DEUS, etsi ratione peccati mortalis accipiat jus infligendi poenas æternas, non tamen obligatur ad eas infligendas, sicut antecedenter ad suam promissionem non obligatur ad præmiandum; unde in eo sensu, in quo accepimus suprà meritum strictissimum, etiam peccatum ex se solo non est strictissime demeritum; quia antecedenter DEUS non obligatur ad puniendum: & sic, ut bene ait Germaz de merit. n. 216. DEUS non acceptat jus puniendi peccata, quæ committunt damnati in inferno, ubi habent libertatem physicam ad multa: nec illa peccata sunt demerita in sensu strictissimo.

Ut tamen DEUS suo modo obligetur ad puniendum, non opus est formali promissione poenæ, sed tantum æquivalenti, nempe acceptatione libera juris ad puniendum, & aliquo decreto efficaci, quo posito, ratione suæ immutabilitatis DEUS necessario peccatum punit. Dices. In hoc casu obligatur saltem peccator ad subeundas poenas, etsi non promittat, se eas subiturum. Resp. Absque dubio peccator ante omnem promissionem obligatur ad subeundas poenas; quia non habet ullum titulum se eximendi, & statim potest à DEO cogi: at verò DEUS habet titulum iustissimum, se eximendi à remuneratione operum nostrorum, scilicet jus supremum in omnia (ut suprà expositum est) nec potest ab ullo necessitari.

333. Ob. 2. Si quis dominus videat operarium in sua vinea laborantem, etsi ipsi non promittat mercedem, tamen tenetur ad eam solvendam: ergo etiam DEUS, videns nostra bona opera, tenebitur antecedenter ad suam promissionem ea præmiare. Confir. Promissio DEI non facit opus dignius, aut maioris valoris, quam antè fuerat: ergo non facit illud strictius meritum. Resp. neg. conf. Dominus videns illum laborantem, utique non intentione gratuita (aliàs negaretur antec.) censetur eum laborem admittere in ordine ad mercedem, & sic tacite, vel interpretative, mercedem promittere; cum nul-

lum habeat jus ad eum laborem imponendum, vel gratis recipiendum. At verò DEUS habet plenum jus, & dominium in nostros labores, adeoque, etsi eos videat, nisi promissione se obliget, non tenetur illos remunerari. Ad confir. neg. conf. Ratio strictior meriti non stat in maiori dignitate, vel valore operis, sed in asserenda maiori obligatione ad præmiandum, quæ in nostro casu, vel maxime oritur ex promissione DEI.

334. Ob. 3. Plures operantes bene agunt, sine omni reflexione, aut cogitatione, de facta promissione DEI, imò cum invincibili ignorantia ejusdem: atqui promissio non obligat, nisi acceptetur, consequenter sciatur: ergo DEUS ita operantibus non obligatur vi suæ promissionis: ergo debet obligari ex ipsa natura solius meriti: illa omnino non obligabitur, quod dici non potest. Resp. Vix potest transmitti, quòd fideles ignorent hanc promissionem; cum necessarium sit necessitate medii ad salutem, credere DEUM remuneratorem, qui semper proponitur ut promittens cœlum bene operantibus. Secundò non est necesse, ut quis semper cum actuali reflexione ad hanc promissionem operetur: imò qui eliciant actus purissimi amoris DEI, non operantur intuitu mercedis, & videntur sapere de ea nec cogitare.

Tertiò non videtur necessaria acceptatio promissionis Divinæ; quia DEUS non obligatur à jure, quasi ab homine per acceptationem acquisito, ut fit in humanis, sed à sua immutabili fidelitate, quæ est independens ab acceptatione. Quartò, ut rectè Suarez. p. 3. de grat. l. 12. c. 18. n. 13. notitia, vel acceptatio promissionis, licet fortè sit necessaria in contractibus privatis, tamen non est necessaria in his, quæ per publicam legem statuuntur. Sic, si per legem publicam esset statutum præmium occidenti e. g. tigridem, vel lupum, etsi quis incius illius legis id faceret, præmium mereretur; quia jus ad præmium non dependet ab ejus notitia, sed ab actione per legem determinata: sic etiam multi infideles nesciunt, poenas infernales esse determinatas pro peccato mortali, & tamen eas incurrunt.

Quintò, ut habet idem Eximius eodem loco, datur in omnibus bene operantibus saltem virtualis, ac interpretativa acceptatio, quatenus quilibet sua actione vult sibi procurare bonum, quod potest, quæ acceptatio sufficit. In forma om. interim ma. neg. mi. vel dist. promissio non obligat, nisi acceptetur in contractibus privatis inter homines conc. mi. in iis, quæ statuuntur per legem publicam, subdist. nisi acceptetur virtualiter. om. mi. nisi acceptetur formaliter, & expresse. neg. mi. & utramque consequentiam.

335. Et hæc sufficiat tractasse de merito, non quidem multa, ea tamen omnia, quæ in regionum nostrarum Universitatibus solent tractari: quæque pro speculativa scientia utcumque sufficere poterunt. Qui plura nôsse de meritis cupit, auctores plures inveniet, qui ista prolixius, quam qui brevius tractent. Interim cardo nostræ felicitatis in eo vertitur, ut

speculationibus non contenti, ad praxin bonorum operum, & cumulanda meritorum strenuè incumbamus,